

قیزیل صحیفه لر

(کیتابدان سنجیلمیش یازیلار)

آذربایجان خالقینین میلی آزادلیق یولوندا موباریزه سی
تاریخیندن

میر جعفر پیشه وری

آذربایجان دموکرات فیرقه سی مرکزی کومیته سینین صدری و
آذربایجان میلی حؤکومتی نین باش وزیر

تبریز علمیه مطبعه سی 1324-1946

حاضیر لایان: آچیق سؤز

کیتابین دیزینی (حاضیر لایان: آچیق سۆز)

مقدمه

ادف نین مراجعتنامه سی

بیزیم شعارلاریمیز بونلاردیر

فرقه میز ایشه باشلادی

روزنامه میزین دیلی

ایکی یول آیرجیندا بیزیم اخر سۆزوموز

فرقه میز ایره لی گئدیر

ایالت انجومنی

هامی بیلمه لیدیر

آیری بیر یول یوخدور

گوج بیرلیکده دیر

دوزولمز جینایت

سیاسی فرقه لرین آفتی

آقای پیشه ورینین نطقى نین مختصرى

عزیز وطنداشلار

قطعنامه

فرقه میزین تاریخی ایشی

احتیاجلاریمیز تامین اندیلمه لیدیر

آبی دوستلوغو

آنا دیلی

لندن انجومنینه گؤندریلن تقراف

ارتجاع باش قالدیردی

فرقه میزین بیرینجی کونقره سی مناسبتیله

ارباب و رعیت مساله سینین حلی

بیزی اؤز حالیمیزا قویسونلار

فرقه اویونجاق دئییلدیر

آذربایجان اؤز تاریخی وظیفه سینی اونوتماز

بیرینجی کونقره میز

موختاریت مسالهسی و انجومن ایالتی

مرامنامه میز

فیرقه کونقرهسی خالقیمیزین لیاقتینی ایثبات ائتدی

کونقره نین ایکنجی گونونون گوزاریشی

یئنه ده مالیک و رعیت مسالهسی

وطن دیلی

هر ایش اؤز واختیندا

آذربایجان یاتمامیشدیر

آذربایجان دموکرات فیرقه سینین مرامنامه سی

موقدیمه

عمومی سیاسی مسالهلر

ایقتیصادی و تیجارت مسالهلری حاقیندا

فلاحت حاقیندا

خالق ماعاریفی حاقیندا

خالق صحیه سی

ادبیات، اینجه صنعت و مطبوعات

میلی مساله

محکمه ایشلری

آرتئش حاقیندا

تهران بارماغی

هؤویت هوجره و دوکان ایله تعیین ائدیلمز

ایفترامیز تئلئقرافی کیم ایضا ائتمیشدیر؟

چاغریلما میس قوناقلار بیلمه لیدیر لر

اینتیخابات فرمانینی خالقیمیز اؤز و صادیر ائتمه لیدیر

آذربایجان اوتوز ایل بوندان اولکی موقعینی توتمالیدیر

دؤولت موقدر یعنی چه؟

حقيقي سياسي ايشچيلر تربيه ائتمهلي

هارا گندير سيز دورون!

گونون وظيفه لري

فيرقه ميزين شهر كونفرانسي مونا سبتيله

حوزه لر فيرقه نين اساسيدير

كور دوستان دمورات فيرقه سي نين بيرينجي كونفره سي

گونون مساله سي حاقيندا

دردي دئير چارهي دانير لار

مصنوعى تعصوب

خالق اوز باشينا چاره اندير

دوشمين حيله سيني انلاماق لازيمدير

ايكينجي دورهنين شو عار لاري

آذربايجانين ثروتي آذربايجاندا قالماليدير

كارلار ائشيتسين، كورلار دا گورسون

بيز اوز آنا ديليميزده اوخومالي بيق

بؤيوك خلق بيغينجاقلاري

آذربايجان دمورات فيرقه سي مركزي كوميته سينين ايجلاسي و چيخارديغي قرار لار

جينايترين منشايي

اوشاق توولايير لار

ديدي كه خون نا حق پروانه شمع را

چندان امان نداد كه شب را سحر كند!

بؤيوك ميلي كونفره ميزين قودرت منبعى

ائي آذربايجانين رشيد و غيور سرباز و افسر لري

وحشت و ايضطيرابي كيم تووليد اندير؟

ايران شاهنشاهى حضرتلرينين خدمتينه

خالقimizين بؤيوك كونفره سي موفقيتله قورتاردى

آذربایجان میلی مجلسی نین اینتیخاباتی دستور و

میلی مجلس اینتیخاباتینی هانسی شو عار ایله اجرا ائتملی بیک؟

آذربایجان مجلس موسیسان میلی سی نین قرار لاری

یئنه اینتیخابات باره سینده

تئهران بو مو عامیله ده قازانا بیلمز

ایستعمارچیلارین تهدیدی بیزی توتدو غوموز حاق یولدان قایتارا بیلمز. یا اولوم، یا آزادلیق، اوچونجو یول
یوخدور

آذربایجان مجلسی میلی اینتیخاباتی موناسیبتی ایله میلی هئیاتن بیانیه سی

خالق بیزیمله دیر

آذربایجانلی هموطنلر

اون مین نفر لیک میتینگ

بویوک ایشدن کیچیک ایستیفاده ائدنلره نیجات یوخدور

اذا جا نصر الله والفتح ورايت الناس یدخلون فی دین الله افواجا

بیرینجی دفعه اولاراق آذربایجان خانیملاری اینتیخاباتدا ایشتیراک ائتدیلر

خالق قایغیسی ایشیمیزده بیرینجی یئر توتمالیدیر

بارا دئیل بویوک خیانتین کیچیک تظاهور ائتینداندیر

عزیز هموطنلر!

بولودلار چکیلیر فضالار ایشیقلا نیر

قارداش قانی تۆکولمه سین

مجلس میلی تشکیلی موناسیبتیله

آذربایجان هئیات میلی نوماینده لری مرکزین نوماینده سی آغایی بیات ایله مولاقات و موداکیره لری

مرکزی حؤکومت نوماینده سی ایله آپاریلان دانیشیقلا ر حاقیندا

آذربایجان مجلس موسیسان میلی سی نین بیانیه سی آذربایجان میلتینه و عوموم ایران خالقینا!

مجلس میلمیزدن نه گۆزله نیلیر

آذربایجان مجلس میلی سینده

آذربایجان میلی دؤولتی نین ترکیبی

آذربایجان ملی حکومتینین پروقرامی

آذربایجان میلی دۆولتی نین اعلامیهسی

آذربایجان مجلسی میلیسی نین داخلی نظامنامه سی

آذربایجان داخلی دۆولت ریسی ایله تبریز پادگانى رماندهی آراسینداکی قرار داین متنی

تبریز پادگانى اوز اسلحهسینی یئره قویدو

۳- جو لشگر سربازلاری نین قاچماغی و موتواری اولماغی

دونن گنجهکی آتیشمالار

آذربایجان ماعاریف وزیرینین امریهسی نۆمره 1

تبریزده آذربایجان دۆولت دارولفونونو تشکیلی حقینده آذربایجان میلی حۆکومتی نین قرارى

دیله حقینده آذربایجان میلی حۆکومتی نین قرارى

یئتیم و صاحبسیز اوشاقلارین تربیهسی حقینده آذربایجان میلی حۆکومتی نین قرارى

آذربایجان میلی مجلسی نین ویلایتلر، ماحاللار و بۆلۆک انجومنلری

سئچگیسی خوصوصوندا 13 نۆمره لی قرارى

آذربایجان میلی مجلسی نین بلدییه سئچگیسی خوصوصونداکی 14 نۆمره لی قرارى

آذربایجان میلی حۆکومتینین قرارى

مجلس میلی میزین ریاست هئیاتینه

مجلس موسیسان و قانون اساسی حاقیندا مجلس میلی نین تصویب انتدیگی قانون لایحهسی

موقدیمه

گوندملیک آغیر موباریزه واختیندا تاریخ یازماق و یا ادبی مؤوضوعلار ایله مشغول اولماق موشگول بیر ایشدیر. تاریخی حادیهلر باره سینده آچیق و آیدین نظریه و ثریب قاباغا سورولن فیکیرلری دلیل و ثبوت ایله اساسلانديرماق ایش و واخت ایستیر. بونو عملی موباریزه دریا سیندا چیرپینماقدا اولان بیر فدایی دن گوزلمک اولماز. اونا گوره بو سطرلری اوخویانلاردان خاهیش ائدیرم یازدیقلاریم حاقیندا قضاوت اندرکن بو وضعیتی نظردده دوتسونلار. من بو سطرلری شؤهرت و تظهور اوچون یازمیرام. «آذربایجان» روزنامه سینین گوندملیک شومارلرینا ورک دؤیونتوسو ایله تعقیب ائدیپ اونا بؤیوک ارزش قایل اولان دوستلاریمدان بیرسی دندی «یاز». منده بؤیوک ایشلردن واخت اوغور لاییب یورغون و ازگین دقیقه لردده اونون آرزوسونو انجام وئردیم. مقصود میلیمیزین آذالیغی یولوندا آپاردیغی موباریزملردن نومونلر گؤسترمدیر. اونا اولدوغو کیمی تصویر و ترسیم ائتمک مورخیلر، ادیب و شاعیرلریمیزه تاپشیرماق لازیمدیر. بو اولارین میلی و اخلاقی وظیفه لریدیر. بیزیم فیرقه میز دؤولت ووجودا گتیرمکله مشغول اولدوغو اوچون من ده باشقا فیرقه عوضولری کیمی تاریخ یاراتماق ایشینه مشغولام. قوی بیزیم ووجودا گتیرمکده اولدوغوموز میلی دؤولتین تاریخی مورخیلر یازیب کاغیز اوزرینه گتیرسینلر. بیز او تاریخی یاراتماغا داها دیققت ائتمه لی بیک.

من فقط ساده بیر دیل ایله باشلا ییب دئییه بیلرم کی، آذربایجان خالق اوزونون آذالیق موباریزه سینیه چوخ قدیمدن باشلامیشدیر. بو موباریزه زامان و عصرلر تقاضا سینا گوره موختلیف شکللرده ظاهر اولوب، موختلیف شوعلار ایله تعقیب ائدلمیشدیر. اولاییلر کی، آذربایجانین وارلیغینی ثبوت ائدن حادیه و موباریزمنین قهرمانلاریندان چوخسو آیدین و آچیق بیر صورتده اوز گوردوکلری ایشلرین معنا و اهمیتی درک ائتمه میشلر. لئیکن اولارین گؤتوردوکلری قدماتلر خالقیمیزین وارلیغینی و خصوصیتینی ایثبات ائتمک اوچون مؤحکم دلیل و قوی مدرک حساب اولونا بیلر. بیرینجی نؤوبده بیر مسالهنی گرک آشکار صورتده بیان ائتمک، او دا آذربایجانین فارس دیلینه اولان نیسبت و رابیطه سی دیر. موعصیب فارس یازچی و مورخیلری آغیزلاری کؤپوکلنمیش حالدا داد و فریاد سالیب بیزیم فارس اولدوغوموزو، ایندی دانیشدیغیمیز دیلین موغوللار واسیطه سیله بیزه تحمیل ائدیلدیگینی ایثبات ائتمک ایستیرلر. بیز موغوللار و باشقا فاتح میلنلر باره سینده بحث ائتمک ایستسک بؤیوک بیر کیتاب یازماغا مجبور اولاریق. بورادا فقط بو قدر دئمک لازیمدیر کی، آذربایجان موغول ایستیلایسی زامانیندا موترقی و موتمدین بیر میلّت اولدوغو اوچون قطعن آسانلیق ایله وحشی قبیله لردن عیبارت اولان او جماعتین ناقیص دیلینی قبول ائتمزدی و آز بیر زاماندا یابانچی بیر دیل بیر میلنن اچیربسینده انله ریشه سالا بیلمزدی کی، اونون افرادیندان بیر نفر ده اولسا قدیم دیله آشنا اولماسین و یا اودیلدن تازا دیلده هنج بیر اثر و علامت گورولمه سین. یا زلزله دن یا ولوله دن بیلاخره آذربایجانیمیزدا اوز میلی دیلیمیزدن باشقا بیر دیل یوخدور. فارس لارین بیزه تحمیل ائتمک ایستمدیکلری دیل ایسه خوشبختانه پیشرفت ائده بیلمه میشدیر. دیلیمیزین نفوذو داها عظیم و روشدی داها دریندیر. اونون تاریخی ایسه عوام فریب و موعصیب فارس یازچیلارینین پوچ ایدیعالارینین خیلاقینا اولاراق چوخ دا کؤهنه و قدیمدیر.

کسروی کیمی بوش بو غازلار بنله فارسچیلیق تبلیغاتی آپاردیقلاری حالدا آذربایجانین خصوصیتینی اعتراف ائتمک مجبوریتینده قالیب آذربایجاندا فارس دیلین شاخه سی اولان آذری دیلین مرسوم اولدوغونو ایدعا ائتمکده دیرلر. بیز بو آذری دیلینی ده رد ائتمیریک. دئمک قدیم زامانلاردا بنله آذربایجانلی دیل جهتیندن خصوصیتیه مالیک ایمیش. بو سوزون تاریخ یازان نظرینده بؤیوک اهمیتی وار دیر. کسروی و یا سایر فارسچیلیق تبلیغ ائدنلر تک قاضیه گنتمیش، اونا گوره ایدیعالارینی حقیقت سایماغا عادت ائتمیشلر. ولی بیز اصل حقیقتی آچیب خالقا گؤسترمه لی بیک. اصل حقیقت ایسه بودور کی، آذربایجان هنج واخت فارس دیلینی آنا دیلی کیمی قبول ائتمه میشلر، اوندان ادبیات و شعر ساحه سینده چوخ آز ایستیفاده ائتمیشدیر. فارس لار بعضی آذربایجان شاعیرلرینین فارسجا یازدیقلارینی بیزیم فارس اولدوغوموزا دلیل گؤستریرلر. بو گولونج و کودکانه بیر ایشدیر. اگر بو ایدیعی قبول ائتمیش اولساق بوتون ایراتلیلارین عرب اولدوغونو قبول ائتمه لی بیک. چونکو عرب ایستیلایسیندا سونرا میلرجه فارس ادیب، شاعیر و موثکیرلری اوز اثرلرینی عرب دیلینده یازیب اینتشار وئرمیشلر. قتا عصریمیزین باشلانغیجیندا بنله عربجه یازیب اوخویا بیلمه یین ایرانلی ساوادسیز حساب اولوناردی. و ایندی ده فارس دیلی عرب ادبیاتی نین و عرب نفوذونون اسارتینده داوام ائتمکده دیر. بو حقیقتی گوره- گوره بنش- اوچ آذربایجان شاعیرینین فارسجا شعر یازماسینی دلیل گؤستریب آذربایجانلیلارین فارس اولدوقلارینی ثبوت ائتمگه چالیشانلار حقیقتن مغرض و جاهیل آدمالردیر.

نظامی نین فارس دیلینده شعر یازماسین اونون فارسلیغینا دلیل گؤسترنلر، ابن مقفع، ابن سینا و سایر فارس فیلسوفلارینین عربجه یازدیقلارینا عجبانه معنا و ئره بیلرلر؟ عثمانلی سولطانلارینین یازدیقلاری فارس شعرلرینی کیمین حسابینا یازماق لازیمدیر؟ بو آداملار بیر آزجا گؤزلرینی آچیب موضوعا دیقت ایله باخسالار، بو سؤزلری آغیزلارینا آلیب دانیشماغی بنله مسخره حساب اندرلر. ادبیات مخصوصن شعر هنج و اخت میلیت چرچیه سینه قالماز. اوزون مودت فرانسه ده لاتین و یونان دیلینده یازیلمايان اثرلر ادبی حساب اندیلمزدی. روس شاعیر و ادیبلریندن بعضی اثرلرینی فیرنگ دیلینده یازانلار اولموشدور. بؤیوک آلمان شاهی فریدرکین فیرنگ دیلینده شعر یازماسی و اونون بؤیوک فیرنگ یازچیسی ولتر ایله اولان مونا سیبائی افسانه دئییلدیر. افسوس کی، گونده لیک جاری موباریزه ایجازه و ئرمیر، والا شاعیرلریمیزین یازدیقلاری فارس شعرلری مخصوصن صائب تبریزی و نظامی نین شعرلرینی اولارین فارسلیغینا دلیل گؤسترنلره دئمهلی سؤز و دیش سیندیران جاوابلاریمیز چوخدور.

فارسچیلار نظامینی منیمسه مک اوچون اونون «قوم» لو اولدوغونو ایثبات ائتمگه چالیشیرلار. بو احمقانه بیر ایشدیر. اولار بو ایدعا ایله دنمک ایستیرلر کی. آذربایجانلی فارس دئییل ایمیش و نظامی قومدان کؤچوب گنجیه گنتمیش، اورادا یعنی آذربایجان دیلی دانشان گنجیلر آراسیندا اوز آنا دیلینده یعنی فارسجا شعر یازمیشدیر، بیز بو یالان ایدیعان دوغرو ایستیفاده اندیب اونا آذربایجانلیلارین حتا نظامی زامانیندا بنله فارس اولمادیقلارینا فارسلا رین اعتراف ائدیگی کیمی باخیرق. آما نظامی ایسه فارس دئییل خالیص آذربایجانلی ایمیش. او گنجه ده دوغولوب اورادا فوت ائتمیشدیر. خمسه نین تصویر ائدیگی داغلار، درملر، چمنلر و نظامی نین شعرینی تزیین ائدن گولر، چچکلر هامیسی گؤزل آذربایجان موحیطی نین محصولدور. متاسفانه او واخت سرایلاردا فارس ادبیاتینا قیمت و ئریلدیگی اوچون آذربایجان شاعیری اوز شعرلرینی او دیلده یازماق مجبوریتینده قالمیشدیر. نظامی نین فارسجا شعر یازماسی کسروی نین اوزونه مخصوص فارس دیلی وجودا گئیرمه سی و منیم «آزیر» روزنامه سی واسیطه سیله یار ائدیغیم تازا فارس شیوه سینه اوخشیان بیر حادثه دیر.

تصور ائتمیرم کسروی اوتوز ایل تهراندا یاشادیغی حالدا لهجه سینی تغیر و ئریب خالیص فارسلا ر کیمی دانشا بیلسین، اونون حؤکم آوار لهجه سی ظاهره چیخماسین. اوز باره مه ایسه دانشماق ایسته میرم. خولاصه فارس دیلی بیلیب فارسجا شعر یازماق فارسلق دئییلدیر.

تازا فارس نثرینین موسیسلری ایچریسینه میرزا ملک خان بؤیوک یئر توتور، او ایسه بیر نفر اثرمنی دیر. آذربایجان آدی تازا آد دئییلدیر. آذربایجانلیلارین دا فارس اولمالاری دا تاریخه ایثبات ائلمیش بیر حادثه دیر. آذربایجان خالق ایسه نچه مین ایلیک ایستیل و اسارته باخما یارق هرگیز اوزونون خصوصیتینی الدن و ئرمه ییب ایران ایمپراتورلوغو عربلرین بؤیوک و موقدیر خلیفه لرینین غدار تسلطو و اختیندا بنله توفانلی دریالار آراسیندا باش قالدیران سینماز و سیندیرلماز قایالار کیمی مؤحکم دایانیب، اونون پولاددان داها برک سینه سی هر طرفدن اوزرینه هجوم ائدن دهشتلی لپه لری سیندیریب داغیتیش و زامانیمزا دک اوز مؤوجودیتینی ساخلاماغا موفق اولموشدور. فردوسی نین شهنامه سینه نظریمیزی جلب ائدن ایران سرکرده سی روستمین عرب حمله سی مونا سبتله یازدیغی تاریخی مکتوب خالقیمیزین قهرمانلیق و شرفینی ثبوت ائتمک اوچون قییمتلی بیر مدرک دیر. فردوسی روستمین دیلیندن شاهی مغلوب اولدوقدا آزاد و مرد اینسانلار مسکنی اولان آذربایجان پناهنده اولماغا ترغیب اندیر. اونا تاج و تختین فقط بو واسیطه ایله ساخلانیا بیله جگینه اومید باغلا دیغینی گؤستریر. بو تعادوفی و ایتنفاقی بیر وصیت نامه دئییلدیر. اونون سببینی آذربایجان میلی وارلیغیندا آرامالی دیر. گورونور مین ایل بوندان اول بنله آذربایجانین ایران ایمپراتورلوغندا اوزونه مخصوص مؤوقعی وار ایمیش و اورا آزادلر مسکنی حساب اولوب اونون خالق نین مرد خاصیتلرینه بؤیوک ایران سرکرده سی اینانیب بئل باغلامیش ایمیش. تعصوب باتلاغیندا غرق اولموش فارس مورخلری ایسه همین خصوصیتلردن قورخویا دوشوب اونو اورتادان آپارماق اوچون قرنلر بویو گیزلی و آچیق موباریزه دن بیر آن غفلت ائتمه میشلر. ولی حقیقتی ابدی اولراق اورت- باسدیر ائتمک اولماز. وطنمیز اوز آغوش محبتینده بسله دیگی بؤیوک سیمالار واسیطه سیله ایشیقلی گونش کیمی او هام و خورافات بولوتلاری آراسیندا اوز آدینی دونیا یا گؤستریب، اوز وجودونو عالمه تانیتدیرمیشدیر. زردوشتون بؤیوک آدینی آذربایجان نامیندا آیری سالماغا هنج بیر مورخ موقوف اولما ساینه دلیل گؤستریرلر. اولن دونیا دا ایریلماز جوز یوخدور، علم و تمدن، گوزو ایله گورولمه سی غئر مومکون اولان ذره نی، آتومی بنله تجزیه ائتمگه و اوندان بؤیوک موده یب قو ملر یارتماغا موفق اولموشدور. آذربایجان داهیسی زردوشتون بوتون ایراندا اینتشار و ئردیگی اساسلار اونون غئر آذربایجانلی و یا فارس اولماسینا دلیل اولما یلمز. بونو بیز قبول ائدرسک حضرت محمدین بیر ایرانلی اولدوغونو قبول ائتمه لی بیک. چونکو اونون تعلیم ائدیگی اصول دا ایراندا عصریمیزه قدر دوام ائتمکده دیر. زردوشتون تعلیم ائدیگی اساس حقیقتن آذربایجانین خصوصیتیندن تولید اولموش فیکرلرین اوزرینده قورولموشدور. آذربایجانلی زیراعت، باغبانلیق و زحمت سایه سینه اوز حیاتینی تاملیم ائتمگه مجبور دور. اونون توپراغی و آب - هواسی اینسانلاری چالیشماغا وادار اندیر. زردوشت زامانینا دک هیند یولو ایله ایرانا سیرایت ائتمیش عقاید ایسه مور تاضلیق، لابلالیق (نیروانا)، فنالیله ترغیب ائدن برهمن و بودا مذهبی اوزرینده ایمیش. بو ایسه آذربایجانلیلارین حیاتینا او یغون گلیمیلمزدی.

اونا گۆره زردوشتون فعاليت و زحمت تشويق ائدن مذهبی برق آسا بیر سورعتله آذربایجاندا سونرا ایراندا اینتشار تاپیب هیندین عرفان (میستیزم) و لابلالی لیغا تشويق ائدن فلسفه سینی سوروب اورتادان چیخارمیشدیر. عصریمیزده ایسه آذربایجانلیلار اوز بنلیکلرین ثبوت ائتمک اوچون بؤیوک ایشلره ایقدا م اندیب، بؤیوک فداکارلیقلار گؤستریشلر. تهران حؤکومتی نین تبریز شهرینی ایکینجی پایتخت حساب ائدیپ اورانی ولیعهدنیشین قرار وئدیگینه باخمایاراق آذربایجان ایگیرمینجی عصرده تهرانین ایستیداد پنجه سیندن خیلاص اولماق اوچون همیشه مباریزه آپارمیش هنجواخت اورادان راضی قالمامیشدیر.

مشروطه اینقیلابیندا آذربایجان میلی قهرامانلارینین گؤستردیکلری فعاليت و اونلارین تهرانا چکیلیب خایانه بیر صورتده اولدورلمه لری تصادوفی بیر ایش دئییلدیر. آذربایجاندا میلی بیر حؤکومت ووجودا گئیریپ تهران حؤکومتینه دیرسک گؤسترن شئیخ محمد خیابانی نین فجع بیر صورتده قتل ائدیلیب اونون قاتیلی اولان حاجی مخبر اولسلطنه نین سلام و صلوات ایله مجلس نومینده لیگینه قبول ائدیلمه سی و اونون په لوی دؤورسه بنده اوزون مودت دؤولت ریسی اولماسی دا اینکار ائدیله بیلمه یین بیر حقیقتدیر. بونلاردان علاوه یوزلرله آذربایجان آزادیاخه جانلارینی قصر قجر زیندانیندا و جنوبون جهنمینده داها پیس آب- هوا یا مالیک اولان شهرلرینده وحشیانه بیر صورتده محو و نابود ائدیلمه لری ده ساده بیر حادثه حساب ائتمک اولماز. بونلارین هامیسی آذربایجانین خصوصیتینی و اونون تهران ایله آپاردیغی طبیعی مباریزه سینی گؤستریر.

شهریوردن سونرا بو فیکر داها آیدین بیر صورتده مئیدانا چیخمیشدی. آزادیاخه لاریمیزین اون اوچونجو مجلس نوماینده لری اوزون مودت قبول ائتمه لری و فهیم الملکون والی لگی زامانی انجومن ایلاتلی و ویلاتی نین تشکیل ائدیلمه سی حاقیندا آذربایجان میلته پرستلرینین ایقدماتی نتیجه سیز قالمیش اولسا بنله خالقین میلی آزادلیق تمایولونه بؤیوک بیر دلیلدیر.

بونلارین هامیسی ایله بنله 1324 جو ایل شهریور آیین 12 سینده موننتشیر اولان فیرقه بیاننامه سی ایله دیر کی، آذربایجان خالقی علنی و آشکار بیر صورتده اوز میلی حاقینی آماغا تام معناسیله بیر میلته کیمی قیام ائتمیشدیر. او تاریخدن ده فیرقه، حؤکومت و میلته میزین دیلی و ناشیر افکاری اولان «آذربایجان» قزئته سی اینتشارا باشلامیشدیر.

بنش آیدان آرتیق تاریخه مالیک اولمایان بو قزئته فیرقه، حؤکومت و میلته میزین قورلوشو تاریخی اوچون ان بؤیوک مدرک و ان روشن بیر آینا حساب اولونا بیلر. اوخوجو اوندا فیرقه نین قدم - بقدم ایرلی گئندیگینی و دوشمنلر علییه نه ایشلتدیگی شدید سیلاحی آیدین و آچیق بیر صورتده گۆره بیلر.

فیرقه موسیسلرینین وظیفه لری سیاسی تشکیلاتلارین بیرلشمه سی حاقیندا گؤرولن تدبیرلر نهایت فیرقه کونفرانسی، فیرقه کونفره سی، محلرده فیرقه موسیسلرینین فیرقه نیظامنامه سی اوزره تشکیل ائدیلمه سی، سونرا بؤیوک خالق میتینقلریندن دوغان مجلس موسیسان (میلی کونفره)، اونون تصویبی نتیجه سینده ووجودا گلن هئیت میلی (موقتی حؤکومت)، مجلس میلی و میلی حؤکومت باره سینده قزئته میزین صحیفه لرینه جانلی ایزلر و دیری حیسلر ذخیره ائدیلمیشدیر.

ژاندارم جلالدارینین کندیلرین باشینا گئیردیکلری موصیبتلر تهران مرتجع لرینین بارماغی ایله آزادلیق حرکاتیمیزی لکه دار ائتمگه چالیشان ساتیلیمیش و آچاق داخلی میلی دوشمنلرین حرکاتی تهران دؤولتینی ده تهراندا اینتشار تاپان ورقپارالارین قیل و قالی علییه نه آپاریلان بیرحمانه مباریزه ده قزئته میزین صحیفه لرینده داها آیدین بیر صورتده اینعکاس تاپمیشدیر.

بونولا بنله اعتراف ائتمک لازیمدیر کی، میلی مباریزه میز عملده بؤیوک نتیجه لره و بؤیوک موفقیتلره منتهی اولدوغو حالدا بو نتیجه لر باره سینده نه اینکی آذربایجانین خارجینده بلکه داخلینده بنله خالقا گئیش معلومات وئرک مومکون اولمامیشدیر. ایستیداد رنژی نین یارادیغی شرایط جهتیندن آذربایجان قزئته سی اوز و اختیندا خالقین ایله چاتمیشدیر. اونا گۆره مو عاصیر آدمالار بنله گوردوگوموز ایشلر و گؤتوردوگوموز قیمتلی قدلرین تاریخی اهمیتینی درک ائده بیلمه میشلر.

12 شهریور تاریخی فیرقه بیاننامه سی، بیرینجی فیرقه کونفره سینین تصویب ائدیگی مرامنامه، مجلس موسیسانیمیزین قبول ائدیگی قرارلار و دموکراتیک دؤولتلره گؤندردیگی رسمی اعلامیه، نهایت مجلس میلی میزین نیظامنامه سی ایله اونون ووجودا گئیردیگی میلی دؤولت برنامه سی، فیرقه میزین گوردوگو ایشلری سیستماتیک بیر صورتده تصویر ائدن سندلر دیر. بو سندلرین هامیسی قزئته میزین صحیفه لرینده مونعکس اولدوغو اوچون، اونون دؤورسه فؤوق العاده قیمتلی بیر کیتاب حساب اولوناجاقدیر. بو کیتاب گله جک نسل اوچون داها قیمتلی اولدوغو نو نظرده دوتوب، اونون تنز بیر زاماندا توپلانیب یئنین چاپ ائدیلمه سی لوزومو فیرقه تاریخینه علاقه مند اولانلار نظرده دوتمالیدیرلار.

بو خصوصدا بو رساله‌نی نشر ائندلرین گۆتوردوکلری قدم و گۆردوکلری ایش فۇوق‌العاده قیمتلی بیر ایشدیر. حتا دئمک گلیر کی، فیرقه اسنادی و آذربایجان قزئتەسی‌نین اساس مقالەلریندن توپلانیلان بو رساله قزئتەنین دۆورەسیندن داها فایدالی اولاجاق‌دیر. چونکو بورادا ان لازیملی و ان مهم مدرکلر گۆلچین ائدیلب اوخوجولارین ایختیاریندا قویولماسیله اونلارین زحمتلری آزالمیش، آز سئودالی اوخوجولار اوچون مطلبی سئچمک و مؤوضوعون اهمیتی درک ائتمک ایشکالی دا بو واسیطه ایله اورتادان قالدیریلیمیشدیر.

آرتیق فیرقه، حۆکومت، حتا میلتمیزین موباریزه تاریخی ایله آشنا اولماق و گۆردوگوموز ایش و یازدیغیمیز مدرکلرین معناسینی آنلاماق ایستەینلر بو رساله‌دن بۆیوک فایدالار آپاراجاقلار. بو ایسه رساله‌نی ووجودا گتیرنلرین میلی حرکاتیمیزا بۆیوک خیدمت گۆستردیکلرینی و اونلارین بو حرکاتا اورکدن باغلی اولدوقلارینی گۆستیریر.

خالقیمیز ایسه بو کیمی تشبوتلری آلقیشلایب اونلارا ایقدام ائندلری تشویق ائتمەلیدیر.

ج. پیشه‌وری

تبریز- 14 بهمن 1324، 3 فورال 1946

آذربایجان دموکرات فیرقه‌سینین موراجیعئنامه‌سی

آشکار دیر کی، دنیا اولکلەلرینده یاشایانلار چوخلو تاریخی عیلت و سببلره گۆره واحد بیر حالدا دئییلدیرلر. هر بیر مملکتین سرحدی چرچیومسی آراسیندا یاشایان قۇوم، قبیلە و میلتلر دیل، عادت، رسم و آداب جهتدن بیر چوخ خصوصیتلره مالیکدیرلر کی، اگر هر مملکتین ایداره و دؤولت قورولوشوندا بو خصوصیتلر نظرده دوتولمازسا، اورادا حقیقی دموکراسی و میلی حۆکومت ایمکان‌پذیر اولایلمز.

اگر دونیانین بۆیوک و موترقی اولکلەلرینی نظرده دوتوب میلی حۆکومتلرین نایلیتلرینین سببلرینی آختاراساق تصدیق ائتمەلی‌بیک کی، بونلارین هامیسی او علاقه و توجؤهه باغلی‌دیر کی، میلتلرین و طایفالارین خصوصیتلرینه عطف ائدیلمیشدیر.

بیزیم بو ایدیعامیزین جانلی و بۆیوک شاهیدی آمئریکا بیرلشمیش جومهوریتلری و بیرلشمیش سوؤئت جومهوریتلری و همچنین سویس دؤولت قورولوشودور.

بو کلاسیک دموکراسی اولکلەلرده میلی ایختیارات و فدراسیون اوصولونو گۆزلەمکلە میلتلرین تام فردلری مملکتین موقدراتینی حل ائتمک و دؤولت ایشلرینده موداخیلە ائتمگه موقوف اولموشلار.

پوچ و چوروک ایدیعادیر کی، دئییرلر: محلی ایختیارات و فدراسیون اوصولو مرکزیتی خلدار ائده بیلر. اما بونون عکسینه اولاراق تجروبه ثابت ائتمیشدیر کی، قبیلەلر، میلتلر و مرکزدن خاریجده یاشایان اهالی‌نین هر قدر مستقیل و سربست صورتده دؤولت ایشلرینه موداخیلە و شیرکتلری تامین ائدیلسه او نیسبتده اونلارین وطنه علاقه و محبتلری آرتیق و مؤحکم اولای بیلر. بو مودلا حیظه ایله و بو کوللی اصلین اوزرینده دیر کی. مشروطه‌خاهلیق جریانی ووجودا گتیرنلر و ایران قانون اساسی‌سینی یازانلار ایالت و ویلایت انجومنلرینی ایرلی چکیب چالیشمیشلار کی، بو واسیطه ایله عوموم ایران خالقینی مملکتین موقدراتینی تعیین ائتمکده شریک ائتسینلر، ایالت و ویلایتلرین مخصوص احتیاجلارینی اونلارین اهالیسی واسیطه‌سیله رفع ائتمگه چالیشمیشلار.

ایالت و ویلایت انجومنلرینین سوکوت ایله کنچیریلمه‌سی ایران میلتلرینین ایجتیماعی حوقوقدان محروم ائدیلمەسی دنمکدیر.

قطعین بوروکراسی رژیمی و معناسیز مرکزیت واسیطه‌سیله‌دیر کی، ایران مملکتی بیر اووج فاسید، اوغرو و ایستیفاده‌چی عونصورلرین لینده اویونجاق اولموش و بو سبب ایله ترقی و تکامل کاروانیندان فرسخلر ایله دالدا قالمیشدیر و قطعن نحس بوروکراسی رژیمی‌نین سببی ایله دیر کی، ایرانلیلارین اکثری ایجتیماعی حوقوقدان محروم، مشروطیت و میلی حۆکومتە بدبین اولوب ایرانی گله‌جگینه مایوسلوک و اومودسیزلیک گۆزو ایله باخیرلار.

اینکار ائتمک اولماز کی. بو گون بیزیم مملکتیمیزده میلی حؤکومت و مشروطه‌دن اثر قالمیشدیر. ایران دؤولتی عملده ایراده‌سیز و پوزوجو بیر ماشین حالینا دوشموشدور کی، اونون باشیندا دورانلار خالق غارت ائتمکدن باشقا بیر مقصد و مقصود تعقیب ائتمیرلر. تامام فساد، تامام بدبختلیکلر و تامام فلاکت، ایبدار بورادان ریشه‌لنمیشدیر. دره‌بگلیک اوصولونون قووتلنمەسی، دیکتاتور و دیکتاتورپرستلرین تاپیلماسی بو موزخرف و فایده‌سیز اوصولون نتیجه‌سیدیر کی، دؤرد- بئش نفر چوروموش رجال گوج ایله ایران جماعتینه تحمیل ائتمیشلردیر.

اگر ایراندا یاشایان انلر، میلنر، خالقلار مملکتین ایستیقلا لینی گؤزله‌مکله برابر اؤز بیئرلرینده و اؤز حودودلاریندا آزاد و موختار اولسایدیلار و باجارسایدیلار مملکتین عمومی و کولی قانونلارینی گؤزله‌مکله برابر اؤز موقدراتینی، اؤز لرینین منیل و ایراده‌لری ایله تعیین ائتسینلر، اگر اونلارین حاقلاری اولسایدی اؤز لرینین مدنی، ایقتیصادی و سیاسی جهتن ترقیلری اوغروندا اؤز اللری ایله ناموناسیب قنید و شرطسیز چالیسایدیلار، ایرانین وضعیتی بو حالا دوشمز، مشروطه و قانون اساسی کی، حدسیز و ساییسز قوربانلار و ئرمکله اله گلیمیشدیر، اثرسیز قالمازدی. بونا گؤره اگر بو اوصول مین ایللر داوام اندرسه مومکون دئییل ایران خالق فقیر، نیکبت و بیچاره‌لیک دریاسیندان نیجات تاپیب ترقی و تکامل یولونا قدم قویا بیلسین و مستبید، خونخوار و بیعاطیفه عونصورلرین الیندن نیجات تاپماغا موقوف اولسون. اگر بو منحوس اوصول باقی قالارسا سیاسی فیرقه‌لر و سایر دموکراتیک سازمانلاردان حتا کیچیک فایده‌لر بئله حاصل اولمایاجادیر. لذا آیری بیر چاره یوخدور، چوخ تنز بیر صورتده گرک قانون اساسی‌نین ایجرا و تکمیلی یولوندا جیدن ایشه باشلایب میلی حؤکومتین عملی ائدیلمه‌سینی آشاغیدان، یعنی خالق ایچیندن و جماعتین گنیش توده‌لرینین احتیاجی اوزریندن ایالت و ویلايته یاشایان خالقلارین خصوصیاتلاری پایه‌سیندن قورماق.

محلی ایختیارات و فدراسیون اوصولونون سطحی و ساده شکلی اولان ایلات و ویلايته انجمنلری تازا بیر فیکر دئییلدیر. معاصر و موترقی اولکلردن علاوه قدیم تاریخی و بویوک مملکتلرده بئله ناچار اولموشلار کی، خالقین و میلنلرین خصوصیتینی نظرده دوتوب اونلارین اللرینی اؤز داخلی ایشلرینده آچیق قویسونلار.

بویوک داریوشون مملکت تقسیماتی فقط و فقط بو طبیعی احتیاج اوزرینده وجودا گلیمیشدی. قدیم ایرانین ساتراپ‌نیشین‌لیکلری بو گونکو فدراسیون و خودمختارلیق (آفتونومی) اوصولونون ایبتیدایی شکیلیندن باشقا بیر شئی دئییلدیر. هنوز ایراندا مرسوم اولان شاهنشاهلیق عونوانی‌نین بوندان باشقا بیر تعبیر و تفسیری یوخدور.

مرکزیتی اگر دیکتاتورلوق و خودسرلیک و زورگولوقدان اؤترو ساخلماق ایسته‌سک باشقا بیر سؤزدور و اگر ایسته‌سک اونو مملکتین مرکزیتی و دموکراسی حؤکومتین باشدا دورانی تانییق، او واخت مجبوروق او ایلات و ویلايته‌لر کی، قوی میلی و مدنی خصوصیتلری واردير، اونلارا ایجازه وئرک اؤز داخلی ایشلرینده آزاد و موختار اولسونلار کی، بو وسیله ایله مرکزله معنوی رابیطه قووتلنه بیلسین.

وقتا کی، بیز آذربایجانین خصوصیتیندن بحث اندیریک و دئیریک کی، بو گنیش تورپاقدا دؤرت میلیون یاریم آذربایجانلی یاشاییر و بو جماعتین دیل، آداب و رسوم جهتیندن ایرانین باشقا ایالتلری ایله بویوک فرقی واردير. وقتا کی، بیز ایستیمیریک بو خالق اؤز فرهنگی ایشلرینده و اؤز تورپاغی‌نین آبادلیغیندا دخالت ائتسین، هرگیز مرکزیتین علئیهینه اولماییب، بلکه اونون قووتلنمەسینه چالیشمیش اولوروق.

بعضی قیسا فیکرلی آداملار خیال اندیرلر کی، زور ایله، او دا چوماق و هو- جنجال گوجو ایله بیر خالقین دیلینی، خصوصیتینی، آداب و رسومونو اورتادان آپارماق مومکوندور. بو خام خیال ایله اونلار سعی اندیرلر اشخاصی و ادار و مجبور ائتسینلر کی، حتا آذربایجانین اوزاق کندلرینده بئله اؤز آنا دیلیندن باشقا بیر دیل بیلیمین کندچیلر اوچون فارس دیلینده دانیشسینلار. بونلار تصور اندیرلر کی، ایران خالقینی آلماتاق اوچون یاراندیقلاری میلی وحدت سؤزو فقط لیباسلاری و دیلیری مصنوعی صورتده بیرلشدیرمک و اسیطه‌سیله مومکون اولاجادیر. بونلار بیلیم‌لر کی، دیلین ریشه‌سی آنالارین سینه‌سیندن و خالقین آداب و رسومو اوجاقلار باشیندان قالخیر. نه قدر آنالار دیری و اوجاقلار یانماقدادیر، بیر خالقین دیلینی و آداب رسومونو عوض ائتمک مومکون اولان ایشلردن دئییلدیر. میلی بیرلیک او واخت مویسر اولاییلر کی، خالقین هامیسی اؤز خصوصیتینی و داخلی آزادیغینی ساخلماقلا ترقی اندیب بیر- بیرله موسوی اولاییلر.

آذربایجان خالق مرکزی چوروموش و کثیف رجالینین سیاستی سایه‌سینده اؤزونون ایستعداد، قابلیت و نکاسینا باخمایاراق هر قیسم آزادلیق و ایختیاردان محروم ائدیلمیشدیر. اونون اوغوللارینین اؤز آنا دیلینده تحصیل ائتمک ایمکانلاری اولمامیشدیر.

اونون ضیالیلاری خالقین فرهنگ، بهداشت و سایر احتیاجلارینی رفع ائتمک اوچون هنج بیر حاق و ایختیارا مالیک دئییلدیر.

اونلار اؤز آنا یوردلاریندا و اؤز لرینین قیزیل تۆرمدن تورپاقلاریندا فقیر و بیچاره‌لیک حالیندا یابانچیلار و اسیرلر کیمی یوخسول حالدا یاشاماقدادیرلار. اونون شخصیتینی، دیلینی و میلیتینی هر آن تۆوهین و تحقیر ائتمکده دیرلر. رضا خانین شوم سیاستی‌نین مومثیلی و

مرکزی دؤولتین رسمی نومیندهسی بلکه آذربایجان خالقی دوشمنلرینین نومونهسی اولان عبدالله مستوفینین وهن آور و تحقیر اندیجی سؤزلری بايقوش سسی کیمی هنوز آذربایجان خالقی نین قولاقلا ریند طنین انداز دیر. بیر مو عین عیده دن باشقا بوتون آذربایجان خالقی اؤزلرینین آدینا، شوهرتینه، میلیتینه شدید بیر صورتده علاقه مند دیر. بونلار همیشه سعی انتمیشلر کی، آذربایجانین آزادلیغی و سعادت و بونولا برابر بوتون ایرانین آزادلیق و سعادت و اوغروندا جیدن جانفشانلیق ائتسینلر.

بیز مطلبین اوز انماسینی نظرده دوتوب آذربایجان موشعش تاریخیندن بحث ائتمک ایسته میریک. بو خالقین منشایی و بابالرینین (غیور مندی لرین) بؤیوک بیر دؤولت تشکیل سئدیپ اوزون ایللرجه مستقیل سیاسی حیات سوردوکلرینی ده ابرلی چکمه بیریک. صفوی سولطانلارینین آذربایجان اوغوللاریندان تشکیل ائتدیگی قیزیلباش اوردوسونون بو گونکو ایرانی تشکیلینده گوردوکلری بؤیوک ایشلر و گؤستر دیکلری بؤیوک قهرمانلیقلار دان دا بحث ائتمیریک، حتا ایرانی و آذربایجانین مشروطه جریانیندا ستارخانین بایراغی آلتیندا فداکارلیق گؤسترن آذربایجان مواهیدلرینین فعالیتلرینی ده آیری مؤوقعه ساخالیریق.

شئیخ محمد خیابانی آزادلیق اوغروندا باشلادیغی قیامی و بوندان سونرا مئیدانا چیخان بوتون قیاملار و آز ادیخالیق حرکتلرینی ده شرح وئره بیلیمیه جگیک. بیز دئییریک: آذربایجان تورپاغیندا دورد میلیونلوق بیر خالق یاشاییر کی، اونلار اؤزلرینین قؤومیتلرینی تشخیص وئر میشلر، اؤزلرینه مخصوص دیللی و آیری بیر آداب روسولاری وار دیر. بو خالق دئییر کی، بیز ایسته میریک کی، ایرانین ایستیقلا لیتینی و تامامیتینی حیفظ ائتمکله برابر اؤز داخلی ایشلریمیزی ایداره ائتمکده موختار و آزاد اولاق، انده بیلک کی. اؤز ائویمیزی اؤز مئیل و ایرادهمیزله ایداره ائدک و میلی، محلی احتیاجلاریمیزی اؤز گوجوموزله رفع ائدک.

آذربایجان دئییر: تهران بیزیم دردی میزه بیئتیشمیر و بیزیم احتیاجلاریمیزی تشخیص وئر یب چاره ائتمکدن عاجیز دیر. بیزیم فرهنگیمیزین ترقی سیندن جیلووگیر لیک اندیر. بیزیم آنا دیلیمیزی تحقیر اندیب باشقا وطنداشلاریمیز کیمی سربست یاشاماغا یول وئر میر. بونولا بئله بیز اورادان رابیطه میزی کسمک ایدی عاسیندا دئییلک. مملکتیمیزین کوللی و عومومی قانونلارینا ایطاعت انده جگیک. مجلس شورای میلی ده و مرکزی حؤکومتده دخالت و شیرکت ائتمه لی یک. فارس دیلی نین دؤولت دیلی اولماق شرطیله میلی مدرسلریمیزده اؤز دیلیمیز ایله برابر تدریس ائتمگه ایمکان وئر مگیک. آما بونلارین هامیسی ایله برابر اؤزوموز اوچون بو حاقا قایللیک کی، گرک اؤز ائویمیزین صاحبی و ایختیار داری اولوب، اونو اؤز سلیقه میزله ایداره ائتمک ایمکانینا مالیک اولاق.

نئجه کی، یوخاریدا دندیک بیز تازا بیر ایش باشلامیشیق، ایللردن بریدیر کی، مینلرجه آذربایجان آز ادیخالاری و مو تقیر لری مونفرید و دسته جمعی بیر صورتده بو موقدس فیکر و عالی مقصد یولوندا کی، آذربایجانین و ایرانین حقیقی آزادلیق و ایستیقلا لیتی نین پایاسی گرک اونون اوزرینده قورولسون، موباریزه ائتمیش گیزلین و آچیق صورتده آذربایجانلیلاری فرهنگ آزادلیغی و خودموختارلیق اوچون موباریزه دعوت ائتمیشلر.

ایندی کی، دموکراسی مملکتلرین قهرمان جاوانلارینین موباریزه سی سایه سینده فاشیزمین اساسی بیخلمیش و میلترین باشقا میلتر اوزرینده آغالیق نظریه سی نین پوچ بیر ایدی عا اولدوغو ایثباتا یئتمیش و بوتون دنیا میلترینین سربست بیر صورتده اؤز موقدراتینی تعیین ائتمک لری منشور لار و پئیمانلار واسیطه سیله اعلان اولونموشدور، بو حالدا آذربایجان خالقی و آذربایجان آز ادیخالاری طبیعیدیر کی، مونفرید و مو تقریقه حالیندا آزادلیق موباریزه لرنی ایدامه وئره بیلمز لردی، اونا گؤره لازیم گلیردی کی، بو موباریزه رهبر لیک ائتمک اوچون مؤ حکم و مونظم بیر فیرقه تشکیلات ووجودا گل سین. آذربایجان دموکرات فیرقه سی بو احتیاجدان دوغولموش بیر تشکیل تدریر. او تشکیلات بوتون دموکراتیک و آز ادیخاه شخصلری اؤز سیراسینا دعوت ائتمکله بیر میلی مرکز ثقیل ووجودا گتیره جک، آذربایجان خالقینی آزادلیق هدفینه دوغرو سووق انده جک دیر و بو واسیطه ایله ایران میلی نین ترقی و تکامل یولونو آچا جق دیر.

البته بو فیرقه نین پروقرام و اساسنامه سی چوخ تنز لیکله کونقره طرفیندن تعویب و خالق آراسیندا اینتشار تاپا جق دیر. بونولا برابر موسیسلر هئیاتی بو واسیطه ایله فیرقه نین اساسی نظری نی عوموم خالقا اعلام ائتمکله اونلاری اؤز سیرالارینا چا غیر ماغا باشلامیش دیر.

عزیز هموطنلر! بودور، بؤیوک تاریخی موباریزه دؤرو باشلانیر

آذربایجان دموکرات فیرقه سی طبقه و صینف فرقی نی نظرده دوتمایراق اؤز تشکیلاتیندا عوض اولماغا و موقدس میلی موباریزه ده شیرکت ائتمگه چا غیر بیر.

بو فیرقه نین قایلاری، اوغرو لار و خابنلردن باشقا عوموم آذربایجان خالقی نین اوزونه آچق دیر. هر کس بیزیم شو عار لاریمیزی و مقصدلریمیزی قبول انده رسه چوخ تنز لیکله اؤز ونو فیرقه تشکیلاتینا عوضو یاز دیر مالی و آذربایجانین و عوموم ایرانین آزادلیق علمدارینین سیراسینا داخل اولمالیدیر.

بیزیم شو عارلاریمیز بونلار دیر

۱- ایرانین ایستقلال و تمامیتینی ساخلاماقلا برابر آذربایجان خلقینه داخلی آزادلیق و مدنی موختاریت وئرلمه لیدیر کی، انده بیلسین اوزونون فرهنگی یولوندا و آذربایجانین آبادلاشماسی و ترقیسی اوچون عموم مملکتین عادیلانه قانونلارینی گوزلمه مکه برابر اوز سرنوشتینی تعیین انتسین.

۲- بو منظوری حیاتا کچیرمک اوچون چوخ تنزلیکه ایالت و ویلایت انجومنلرینی اینتیخاب اندیپ ایشه باشلامالیدیر. بو انجومنلر فرهنگ، بهداشتی و ایقتیصاد ساحه سینده فعالیت گوزتمه مکه برابر قانون اساسی موجبینجه تمام دولت ایشچیلرینی نین عملیاتینی تفتیش اندیپ اونلارین تغییر و تبدیلینده ایظهار نظر انده مکه دیر.

۳- آذربایجانین اینتیدایی مکتبلرینده اوچ کیلاسا قدر درس لر فقط آذربایجان دیلینده اپاریلمالیدیر و اوچ کیلاسدان یوخاری دولت دیلی اولماق اوزره فارس دیلی ده آذربایجان دیلی ایله یاناشی تدریس اندیلمه لیدیر. آذربایجاندا میلی داروالفونون تشکیلی دموکرات فیرقه سی نین اساس مقصدلریندن بیریدیر.

۴- آذربایجان دموکرات فیرقه سی صنایع و فابریکالارین گنیشلنمه سینه جیدی چالیشاجاق و سعی انده مکه کی، مؤوجود فابریکالاری تکمیل انتمه مکه برابر ایشسیرلیگی رفع انتمک اوچون، ال و ماشین صنایعینی گنیشلندیرمک اوچون وسیله لر یارادیپ تازا فابریکالار ویجودا گنیرسین.

۵- تیجارتین گنیشلنمه سینی، آذربایجان دموکرات فیرقه سی چوخ لازیم و جیدی مسالهلردن حساب اندیر. بو گونه قدر تیجارت یوللارینی باغلی قالماسی چوخلو کندلیلرین، مخصوصن باغدارلارین و خیردا مالیکلرین ثروتلرینی نین اللریندن چیخماسینا و اونلارین دینچی حالینا دوشمه سینه سبب اولموشدور.

بونون قاباغینی آماق مقصدی ایله دموکرات فیرقه سی بازار تاپماق و آذربایجان امتیعلری نین خارجه چیخاریلماسی اوچون ترانزیت یوللاری آختارماق ایشینه جیدی اقدام انتمگی و بو وسیله ایله عمومی ثروتین نوقصانی نین قاباغینی آلماسینی نظرده توتموشدور.

۶ - دموکرات فیرقه سی نین اساس مقصدلریندن بیریدیر ده آذربایجان شهرلری نین آبادلاشماسیدیر. بو مقصودا چاتماق اوچون فیرقه سعی انده مکه کی، چوخ تنزلیکه شهر انجومنلرینی نین قانونو تغییر تاپیب شهر اهالیسینه مستقیل بیر صورتده شهرین آبادلیغینا چالیشیب اونلاری آبیرومند و موعاصیر حالا سالماغا ایمکان وئرلیسین. مخصوصن تبریز شهرینی نین سو ایله تامین اندیلمه سی آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین چوخ فوری جاری مسالهلریندیر.

۷ - آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین موسیسلری گوزل بیلیرلر کی، مملکتین ثروت تولید انده نی و ایقتیصادی قوه سی کندلیلرین قوتلی قولودور. اونا گوره بو فیرقه انده بیلمز کی، کندچیلر آراسیندا ویجودا گلن حرکتی نظرده آلماسین. بونا گوره ده فیرقه سعی انده مکه دیر کی، کندلیلرین احتیاجلارینی تامین انتمک اوچون اساسلی قدماتر گوتورولسون. مخصوصن کندلی ایله اربابلارین آراسیندا موعین بیر حدود تعیین انتمک و بعضی اربابلار طرفیندن ایختیراع اندیلیمیش غیر قانونی وئرگیلرین قاباغین آماق دموکرات فیرقه سی نین فوری وظیفهلریندیر.

فیرقه سعی انده مکه بو مساله ائله بیر صورتده حل اندیلسین کی، هم کندلیلر راضی قالسین و همده مالیکلر اوزلری نین گله جگیندن ایطمینان حاصل اندیپ، رغبتله کندلری نین و اوز مملکتلری نین آبادلیغینا چالیشسینلار.

خالیه بیئرلری و آذربایجانلی ترک اندیپ قاچان و آذربایجان خلقی نین زحمتلری نین محصولونو تهراندا و سایر شهرلرده مصرف اندن اربابلارین بیئرلری، اگر تنزلیک ایله آذربایجانا موراجیعت انتمه سهر، دموکرات فیرقه سی نین اساسنامه سینه موافیق اولاراق کندلیلرین ایختیارینا وئرلمه لیدیر. بیز اوزلری نین عیش و نوشیندان اوتری آذربایجانین ثروتینی خارجه اپارانلاری آذربایجانلی حساب انتمیریک.

اگر اونلار آذربایجانا قایتماقدان ایتمیناع انتسلر، اونلار اوچون آذربایجاندا بیر حاق قائل دگیلیک. بوندان علاوه فیرقه چالیشاجاق کی، چوخ سهل و ساده بیر صورتده آذربایجان کندلیلری نین اکثریتی تورپاق و اکین آلتیری جهندن تامین انتسین.

۸ - دموکرات فیرقهسی نین موهوم وظیفه لریندن بیری ده ایشسیزلیکله موباریزه ائتمکدیر. ایندین بو خطر چوخ جیدی بیر صورتده اوزونو گؤستر مکده دیر.

گلهجکده بو سنل گوندن - گونه قوتلنهجکدیر. مرکزی دؤولت و محلی مامورلار طرفیندن بو خصوصدا هئچ بیر ایش گورولمه میشدیر. اگر ایش بو مینوال ایله داوام اندرسه، آذربایجان خلقی نین اکثریتی فنا بیر حالا دوشمگه محکومدور. فیرقه چالیشیر بو خطرین قاباغینی آلماق اوچون جیدی تدبیرلر گورولسون. هله لیک فابریکالارین تاسیسی، تیارترین گنیشلمه سی، اکینچی تشکیلاتلاری نین تاسیس ائدیلمه سی، دمیر و شوسه یوللارین چکیلمه سی کیمی تدبیرلر، مومکوندور بیر قدر فایدالی اولسون.

۹ - اینتیخابات قانوندا آذربایجانین حقینده بؤیوک ظولم ائدیلمیشدیر. دقیق ایطیلاعاتا گوره بو اولکده دورت میلیوندان یوخاری آذربایجانلی یاشاماقدادیر. بو غئیر عادیلانه قانون موجبینه آذربایجانا مجلس شورای ملی ده، ۲۰ - وکیل بئری وئرلمیشدیر. بو قطعین موتناسیب بیر بؤلگو دگیلیدیر. آذربایجان دموکرات فیرقهسی سعی ائدهجک آذربایجان نوفوسونا نسیبت وکیل اینتیخاب ائتمه حق اولسون. بو تقریبین مجلس نوماینده لری نین اوچده بیرینی تشکیل ائده بیلر.

آذربایجان دموکرات فیرقهسی مجلس اینتیخاباتی نین مطلق آزاد اولماسی طرفداریدیر. او، دؤولت ایشچیلری نین داخلی و خارجی، همچنین پولولارین قورخوتماق و آداماق یولو ایله اینتیخابات ایشینه قاریشمالارینا جیدن موخالیفت ائدهجکدیر. اینتیخابات گرک تمام ایراندا آن واحیده باشلانیب، چوخ سریع بیر صورتده قورتارسین.

۱۰ - آذربایجان دموکرات فیرقهسی فاسید، موختلیس و روشوه آلان شخصلر ایله کی دؤولت ایدارلرینه سوخولموشلار، جیدی موباریزه ائدهجک و دؤولت مامورلاری آراسیندا صالح و دوروستکار شخصلردن قیدردانلیق ائدهجک. مخصوصن فیرقه چالیشاجاق اونلارین ماعاشلاری و زیندگانلیق شرایطلری ائله ایصلاح اولسون کی، اونلار اوچون اوغورلوق و خیانت ائتمگه باهانا قالماسین. اونلار ائلییه بیلسینلر کی، اوزلری اوچون آبیرو حیات وجودا کتیرسینلر.

۱۱ - دموکرات فیرقهسی سعی ائدهجک آذربایجاندا آلیان وئرگیلرین یاریسیندان یوخاریسی آذربایجانین اوز احتیاجلارینا صرف ائدیلین و غئیر مستقیم وئرگیلر جیدی صورتده آزالسین.

۱۲ - آذربایجان دموکرات فیرقهسی بوتون دموکراتیک دؤولتلر، مخصوصن موتفیقلرله دوستلوق ساخلاماق طرفداریدیر و بو دوستلوقو داوام ائندیرمک اوچون چالیشاجاق مرکزده و شهرلرده ایران ایله موتفیق دموکراتیک دؤولتلر آراسیندا دوستلوقو پوزماق ایسته یین خاین عنصرلرین اللرینی ایجتیماعی، سیاسی و دؤولتی ایشلردن کنار انتسین.

بودور دموکرات فیرقهسینی یارادانلارین اصل مقصدلری.

بیز اومیدواریق کی، هر بیر وطن پرست آذربایجانلی ایستر آذربایجانین داخیلینده و یا آذربایجانان خاریجه بو موقدس مقصده چاتماق اوچون بیزیلمه همصدا و ال بیر اولاجاقدیر. طبیعی دیر کی، اینسان اول اگر اوز ائوینی ایصلاح ائتمه سه محله، شهر و یا مملکت اوچون ایشله یه بیلمز.

بیز اول اوز ائویمیز اولان آذربایجانان باشلابیرق و اینانیریق کی، آذربایجانین ایصلاح و ترقی سی ایرانین ترقی سینه سبب اولاجاقدیر و وطنیمیز بو واسیطه ایله قولدورلارین و مورتعلرین چنگالیندان نیجات تاپاجاقدیر.

یاشاسین دموکرات آذربایجان!

یاشاسین مستقیل و آزاد ایران!

یاشاسین ایران و آذربایجان آز ادلیغی نین حقیقی مشعلداری اولان آذربایجان دموکرات فیرقهسی!

فیر قه‌میز ایشه باشلادی

دوشنبه گونو فیر قه‌میزین موراجیعتنامه‌سی (1) اینتیشار تاپدی. بو موراجیعتنامه خالقیمیز طرفیندن گنیش توجوه و بویوک رغبت ایله قارشیلاندی. مینلرجه آذربایجانلی آذربایجان شهرلرینده موراجیعتنامه یاپیشدیریلیمیش دیوارلارین قاباغیندا توپلانیب اورک دویونتوسو ایله اونو آخیرا قدر اوخودو، دوشوندو، آلیشیلادی. بو واسیطه ایله سعادت و آزادلیغی اوچون یول آچیلدیغینی حیس ائتدی.

بو ایستی ایستیقبال و حرارتلی توجوه گؤستردي کي، توندوغوموز یول دوز و اینتیخاب ائتدیگیمیز هدف دوغردور.

بیزیم باشقا فیر قه‌میر کیمی خالقی جلب ائتمکدن اؤترو عالی سؤزلر ایله دئیل، حقیقی یول گؤستریمک مقصدیله عملی تدبیرلر واسیطه‌سیله ایشه باشلادیغیمیزی خالق اؤزو چوخ گؤزل بیر صورتده تشخیص وئدیگی اوچوندور کي، موراجیعتنامه‌میز عوموم خالق طرفیندن بو قدر هوس و رغبت ایله قارشیلانماغا سبب اولور.

موراجیعتنامه‌میزین دیلی اولدوقجا آیدین و صریح ایدی. بورادا خالقین ایستکلری، آرزولاری، احتیاجلاری آچیق-آیدین بیر صورتده گؤستریلیمیشدی.

بیز ایرانین ایستیقبالینا علاقه‌مند اولدوغوموز ایله برابر آذربایجان خالقینین فرهنگی ایختیاراتی و اؤز موقدراتینی اؤز گوجو ایله تامین ائتمه‌سینی آرزو ائدیریک.

بیز اؤز دیلمنزه فرهنگ، بئه‌داشت و دؤولت ایداره‌سی طلب ائدیریک. اؤز دیلمیزده کیناییمیز، روزنامه‌میز و ادبیاتیمیز آزاد بیر صورتده وجودا گلیمک ایله خالقیمیزین موترقی بیر خالق اولماسینا ایمکان وئریمه‌لیدیر.

بیز بیرینجی نوبه‌ده اؤز انویمیز اولان آذربایجاندا باشلاییب بورانین ترقی‌سینی تامین ائتمگه چالیشیریق. بونون اوچون چوخ ساده و طبیعی بیر تشکیلات وجودا گتیرمگی جیدن طلب ائدیریک. بو تشکیلات ایران قانونی-اساسی پایه‌سینی تشکیل ائدن ایالت و ویلایت انجمنلریدیر.

ایالت و ویلایت انجمنلری تزه بیر تشکیلات دئییلدیر. اونون بویوک و تاریخی کئچمیشی واردیر. ایران خالقلاری آزادلیق و مشروطه آلماق ایشینده آذربایجان خالقینین ایالت انجمننین فعالیتینه و فداکارلیغینا بوجلودور. اونا گوره ده موسستیدلر و آزادلیق دوشمنلری بیرینجی نوبه‌ده بو تشکیلاتی اورتادان چیخارماغا موقوف اولموشدور.

فیر قه‌میز خالقین ایراده و گوجونه دایاناراق بو حاکی آلاچاق، اونون واسیطه‌سی ایله خالقین آزادلیغینی و اولکهنین ترقی‌سینی تامین ائده‌جکدیر.

فیر قه‌میز میلی بیر فیر قه اولدوغو اوچون صینیف و طبقه نظرده توتماییب عوموم جامعاتی اؤز بایراغی آلتینا چاغیریر. بو واسیطه ایله مرکز و حؤکومت و یئرلی مأمورلارین لیاقتسزلیگی نتیجه‌سینده مئیدانا چیخان نیفاق و بعضی یاراماز عونصورلرین ناروا حرکتلری سایه‌سینده تۆرنن هرج-مرج و شولوقلوغا خاتیمه وئریمکدیر.

قرئتمیز فیر قه‌نین ناشیری-افکاری اولدوغو اوچون موراجیعتنامه‌نین اساسلارینی اونوتماییب، یئری گلدیکجه اونون تعبیر و تفسیرینه چالیشاجاق و خالقی میلی آزادلیق اوچون موباریزه‌یه حاضر لایاچاقدیر.

بیز بیلیریک کي، آذربایجان خالقینین داخلی و خارجی دوشمنلری فیر قه‌میزین مئیدانا چیخماسینا خفاش گونشدن قورخان کیمی قورخویا دوشوب ضیدییمیزه قالحاچاقلار.

قرئتمیز بو خاین عونصورلر ایله شدید موباریزه ائتدیگینه گوره اوخوجولار اوچون فؤوق‌العاده بیر صورتده جلب-توجوه اولاجاقدیر.

بو شانلی ووروشمالاردا بیز قطعن غالب چیخمالی‌بیق. چونکی یولوموز دوغرو و مقصدیمیز موقدس‌دیر. بیز رشید بیر میلستین حاق و ایختیاری اوچون موباریزه ائدیریک.

آذربایجان خالقی اؤز آزادلیغینی آلماقلا بوتون ایران خالقلارینی دا ائتارتدن خیلاص ائده‌جکدیر.

«آذربایجان» نومره 1 ، شهریور 14 ، باش مقاله

روزنامه‌میزین ديلي

روزنامه‌میز آذربایجان ديلينه آرتیق اهميت وئرمجکدير. بيزيم ديليميز دوشمنلرين بوش ايديعالارينا باخماياراق چوخ گننیش و غني بير ديلدير. اونون کؤکو خالقیمیزين قانيندا و اورگيندهدير. بيز اونو آنا سودو ايله اميب وطنیمیزين روحناز هواسي ايله تنفوس ائتمیشیک. اونا توهين ائندلر، اونو تحميلي و مصنوعي گؤسترک ايستهينلر بيزيم حقيقي دوشمنلريميزدير.

چوخ خاين و اجنبي عونصورلر قرينه‌لر ايله بو گؤزل ديلي اورتادان قالدیرماغا چالیشمیشلار. اونون ترقی‌سینه و یاشاماسینا مانع اولماق مقصديله مخصوصن ان قدار آزادلیق دوشمنلري. وار قوه‌سینی صرف ائتمیشدير. بونولا بئله او سارسيلمز و مؤحکم بير حالدا خالقين ايجريسینه غالب اؤز مؤوقعیني ساخلامیش، بو واسیطه ايله مدني و موترقی بير ديل اولدوغونو ايثباتا يئتيرمیشدير.

آذربایجان ديلي دئمي بير ديل دئييلدير. اونون بؤيوک خالق، گننیش جاماعات قوه‌سي کيمي آرخاسي واردير. ديليميز خالقين يار ائديغي داستانلار، ضربوالمثللر، حئکايه و ناغیللار واسیطه‌سي ايله دونيانين ان بؤيوک ديللري ايله رقابت ائده بيلر. شاعيرلريميز، ادبيلريميز بو ديل واسیطه‌سي ايله اؤز احساساتلاريني و اؤز هونر و صنعتلريني ووجودا گتيريب خالقين نظريني جلب ائله بيلرلر.

بيزيم وظیفه‌میز اونو گننیشلندرنک، اونو مو عاصير حالدا سالماق، اونون گؤزلیکلريني، اينجه‌لیکلريني توز-تورپاق آراسیندان چيخاريب تمیز و عالی بير ظرف ايجنده خالقا تقديم ائتمکدن عيبارتدير.

آذربایجان ديلي او قدر قوتلي و اونون صرف و نحو قايدالاري او قدر مؤحکم و طبيعیدير كي، حتا اونون ايجينه واريد ائديلمیش فارس و عرب کلمه‌لري ايخراج ائدیلسه بئله اونولا بؤيوک فيکيرلري، عالی مقصدلري يازيب شرح وئرک مومکوندور. لاکين بيز خالقين ايسئداديني نظرده توتوب بو ايشي ناگهاني بير صورتده گؤرکمه احتياج حيس ائتميرک.

عقیده‌میزه گؤره، يازي گرک خالقين دانیشديغي و آنلاديغي بير مئتودلا داوام تاپسين. مقصدیميز ادبي موسابيقه دئييل. خالقي باشا سالماق، اونا حقيقتي آشکار بير صورتده گؤسترکدير. او جهئدن بيز خالق طرفیندن قبول ائدیلیب ايشله‌نیلن عرب و فارس کلمه‌لريني موقتي اولسا بئله ساخلاماق لوزومونو اينکار ائتميرک. لاکين اونلاري اؤز ديلیمیزين قايدالارينا تطبيق ائديب آهنگينه اويغون بير حالا گتيرملي بيک.

دونيادا بير ديل تاپيلمز كي، او تاماميله مستقیل اولسون و قونشو ديللرين تاثيرينه دوشمه‌سين. بيزيم آذربایجان ديلي ده آذربایجانين تاريخي و جوغرافي مؤوقعینه گؤره اجنبي ديللرين تاثيريندن کناردا قالمیشدير. ايستر-ايسته‌مز بير چوخ اجنبي سؤزلر خالقیمیزين آغزينا دوشموش، مورور- زمان ايله میلی‌لشمیشدير. بيز ديلين تکاملونو نظرده توتوب او کلمه‌لردن ايسئفاده ائتمگي لازيم بيليرک. لاکين بوندان سو- ايسئفاده ائديب ديل و يازيني غليظ لشديرک، وحشي و معناسي آنلاشيلمز کلمه‌لري حسابا قاتماغا جیدن موخاليفت ائتملي بيک.

آذربایجان يازيچيلاري قبول ائنديکلري بو چتين و آغير وظیفه‌ني ايمان و عقیده ايله ايفا ائتمکله ديلیمیزين گؤزلیگيني و اونون ترقی و تکاملونو تامين ائده‌کلرينه بيزيم جيدي ايمانیميز واردير.

«آذربایجان» نؤمره 1، شهر يور 14

ايکي يول آيريجيندا بيزيم آخير سؤزوموز

تئهراندان گلن خبرلر ايران خالقلارينين ايکي يول آيريجيندا قرار توتدوقلاريني گؤسترير.

اوچ آيدان علاوهدير كي، مرکزده رسمي و قانوني بير حؤکومت يوخدور. اکثریت گوج ايله صدر (1) حؤکومتيني و يا اونون نظريني خالقا تحمیل ائتمگه چالیشير. میلی عونصورلر قوام خطريني حيس ائديب اکثریتين تدبيرلري ايله چوخ جيدي بير صورتده موباريزه آپاريرلار.

محرابه نتیجه‌سینده مئیدانا چیخان، ظاهریری دموکراتیک اوصولو بنله محو ائتمگه باشلامیشلار. ائشیتدیگیمیزه گۆره دموکراتیک جمعیتلر قاداغان ائدلمیش، آزادیخواه قزنتلر قاپادلمیشدیر. بو جریانی اینگیلتره خاریجی وزیرین ایران حاقیندا ایراد ائتدیگی نیطقی قوولندیر میشدیر.

ظاهیره ابرتجاعی جریانین شوعارلاری چوخ پارلاق و آلدادیجیدیر. بو حوققابازلوق و شیادلیق ایله مئیدانا آتیلان شوعار دیر کی، دالیندا دیکتاتورلوق، قولدورلوق و ایستیداد گیزلنمیشدیر. بونلار وطنپرورلیک و ایستیقلاال پرده‌سی آلتیندا آزادلیق حرکاتینی پوزماغا چالیشیرلار. ایدن و بئوین بو گۆستریشلر ایله گوناھی اؤز موتفیقلری اولان شورالار ایتیفاقینین اوستونه سالماغا چالیشیرلار. بیزیم شورالار ایتیفاقینین سییاستیندن و جاوابیندان خبریمیز یوخدور. آنجاق بونو بیلیریک کی، تامام بو تبلیغات آزادلیق حرکاتینین قاباغینی آلماق، دموکرات دستلرینی بیگانه‌پرستلیک ایله ایتیهام ائدیپ مئیداندان قاچیرماق مقصدی ایله باشلانمیشدیر.

بو تصادوفی دئییلدیر کی، سنیید ضییا و اونون طرفدارلاری میسنتر بئوین و میسنتر ایدنن سؤزلرینی عئینن تکرار ائتمکدهدیرلر. بونلارین هامیسی بیر چئشمه‌دن سو ایچیر. ایراندا قاتی بیر ابرتجاعی دؤولت یار ائتماق، او دؤولتین نوختاسینی لوندون سییاستمدارلارینین ایله تاپشیرماق نیتیندهدیرلر. تزه بیر ریضا خان، موعاصیر بیر ایران هیئتلی و وجودا گتیرمگه چالیشیرلار. آذربایجان جامعاتی بو ماجرایا قانی سوپوقلا باخا بیلمز.

تام آغیرلیق بیزیم آرخاصیزا دوشموشدور. هر کس یئریندن تئز دورور آذربایجان حسابینا مقام قازانماق، وزارت و ثروت الهه ائتمگه چالیشیر.

آذربایجان آزادلیق علمداری اولدوغو اوچون تئهراندا چئوریلن فیریلداقلارا قوربان اولایا بیلمز.

بیز دموکراتییا و آزادلیغی وار قوه‌میزله ساخلاماغا آند ایچمیشیک. تزه بیر هیئتئر مئیدانا چیخسا دا، اونون آذربایجانا یولو اولایا بیلمز. تزه ریضا خانلیق فیکرینه دوشن خاینلرین آذربایجاندا حاکمیت سورمک آرزوسو اورکلرینده قالا جاقدیر.

آذربایجان اؤزو اؤز ایشلرینی ایداره ائتمگه قادیردیر. اگر تئهران حوققابازلاری لوندوندا آلدیقلاری ایلهام اوزره آزادلیغی محو ائتمکده داوام اندرسلر بیز بیر قدم ایرملی قویوب تامامیله اورادان قطع-رابیطه ائتمگه مجبور اولاجاییق.

قوی مورتجملر، آزادلیق و دموکراتییا اوصولو علئیهینه چالیشانلار اؤز حسابلارینی دوشونسونلر و اؤز تکلیفلرینی بیر دفعه قطعی صورتده آنلا سینلار.

تئهران حؤکومتی گرک بیلسین کی، او، ایکی یول آیریجیندا دایانمیشدیر. آذربایجان اؤز یولونو اینتیخاب ائتمیش، او آزادلیق و دموکراتییا اوصولونا دوغرو گنده جکدیر. اگر تئهران ابرتجاع یولونو اینتیخاب اندرسه خوداحفیظ بویوروب آذربایجانسیز یولونا داوام ائتسین. بودور بیزیم آخیر سؤزوموز.

«آذربایجان» نؤمره 1، 14 شهریور

1 مقصد صدروالاشرافین باشچیلیق ائتدیگی ایران دؤولت کابینه‌سیدیر.

فیرقه‌میز ایرلی گئدیر

موراجیعتنامه اینتیشار تاپدیقدان سونرا خالقدایر قه‌میزه نیسبت بؤیوک رغبت مئیدانا چیخمیشدیر. هر گون شهرین موختلیف طبقه‌لریندن داوطلبلر دسته-دسته آخیب تشکیلاتیمیزین موقتی مرکزین گلیر عوضو یازیلماغا چالیشیرلار. قدیم آزادیخواه‌لار و ایمتاحتان وئرمیش دموکراتلار ایستر یازی واسیطه‌سیله ایسترسه شخص بیزیم باشلادیغیمیز بؤیوک ایشی تیریک ائتمگه چالیشیرلار.

ائشیتدیگیمیزه گۆره بعضی گۆزو آچیق و دوشونجه‌لی روحانلر منبرلرده خالقی بو موقدس تشکیلاتا یازیلماغا تشویق ائتمیشلر. گنت-گنده دببیلیک، سوظن، تردود و ایکی اورکلی‌لیک آزالماقدا، خوشبین‌لیک، اومید و اینام آرتماقدادیر.

روشنفیکر و جوان نسیل تشکیلاتیمیزا آرتیق علاقه و محبتله پاناشماقدا دیر.

شوعارلاریمیز عملی و دوغرو اولدوغو اوچون خالقین روحوندا بویوک ایمان و اعتقاد وجودا گتیرمیشدیر.

ساکینتلیک و امنییت طرفداری اولدوغوموز و بونو عملن ایثبات ائتمگه چالیشدیغیمیز اوچوندور کی، ایستر کندلرده، ایستر شهرلرده، فیرقهمیز چوخ سریع قدملر ایله ایرلی گنتمگه باشلامیشدیر. فیرقهمیزه یازیلماق ایستهنلرین شهر و کندلرین گورکملی و ساغلام آداملاریندان اولماسی، بیزیم خط حرکتیمیزین دوغرو اولدوغونو گؤستر مکده دیر.

چوخ یئرده طبیعی بیر صورتده کونفرانسلا، میتینقلر و بیغینجاقلار تشکیل اندیلیب موراجیعتنامهیمیزین اطرافیندا خالقا توضحیات وئرلمیشدیر.

آذربایجان خالق بو تشکیلاتا چوخ اوزون مودتدیر کی، احتیاج حیس اندیردی. اونا گوره موراجیعتنامهیمیز اونون طرفیندن چوخ تئز آنلاشلیب قبول اندیلیمکده دیر.

دیلمیز ساده، یولوموز دوز و مقصدیمیز آیدین اولدوغو اوچون خالق بیزی تانییب آنلاماقدان چتینلیک چکمیر.

دیلمیز ساده، ایختییار مسالهمسی، کندچیلر ایله اربابلار آراسیندا چیخان ایختیلاقلارین صولح و سازیش یولو ایله حل اندیلیمسی، صنایع و تیجارتن ترقی و تۆوسیعهسی آذربایجان خالقین فیکرینی ایشغال اندیب اونو دایمن دوشونمگه وادار ائدن مسالهدیر.

فیرقهمیز بو مسالهلری چوخ ساده بیر یول ایله حل ائتمگه منیدانا سوردوگو اوچوندور کی، خالق اونا یاخینلاشماق، اونون موسیسلرینی تانییب اؤیرنمک ایله برابر اونون گؤستر دیگی یولو تعقیب ائتمگه باشلامیشدیر.

«آذربایجان»، نومره 2، شهر یور 17

ایالت انجومنی

ایالت انجومنی بیزیم قانونی حاقیمیزدیر. آذربایجانلیلار اونو سیلاح گوجو و قوربانلیقلار وئرمکله قازانمیشدیر. بیز اونو تشکیل ائتمک اوچون هنج بیر قومدن ایجازه آلمایا مجبور دئییلیک.

بو گونه قدر موستبیدلر، مشروطه حؤکومتینی اؤز اللرینده آلت اندنلر و آزادلیق دوشمنلری بیزیم بو مشروع حاقیمیزی پایمال ائتمگه موفق اولموشلار. ایندی دنیا دیشیب، دمورکراتلیق و آزادلیق جبههسی غالب چیخمیشدیر. ایرتیجاج و ایستیداد قوهسی محو اولماغا محکوم اندیلیمیشدیر. اونا گوره بیز فورصدن ایستیفاده اندیب حاقیمیزی اؤز گوجوموزله آلمالی بیق.

تئهران آرتیق اؤز ظالیمانه ایرادهسینی بیزه تحمیل ائتمگه قادیر دئییلدیر. بیزیم یولوموز آیدین و آشکار دیر. آزادلیغی آلیب، اونو عملی تشکیلات و اسیطهسی ایله ساخلامالی بیق.

کومیتهمیز چوخ تئز بیر صورتده بؤیومگه باشلامیشدیر. بو بیزیم آزادلیغیمیزین ضامینی اولای بیلر. لاکین بو کافی دئییلدیر. فیرقه سیاسی و ایجتیماعی بیر تشکیلاتدیر و خالقی هیدایت و تشکیل انده بیلر. لاکین اونا حؤکومت انده بیلمز. خالقا حؤکومت انده بیلن تشکیلات ایالت انجومنی اولاجاقدیر.

بو انجومن گرک دمورکراتیک اصول ایله عومومخالق طرفیندن سنجیلسین. بوتون دؤولت ایدارهلری و اونلارین باشیندا دورانلار اؤز ایشلرینده بو عالی دؤولت تشکیلاتینا تابع اولوب اونون گؤستریشلرینی ایجرا ائتمگه مجبور دورلار.

آذربایجان ایالت انجومنی نین بویوک سیاسی معناسی واردیر. بو انجومن تئهران و ایرانین آیری شهرلرینده باش قالدیرمیش ایرتیجاج و ضیدی-دمورکراتیک جریانینا مؤحکم بیر یومروق و دیش سیندیران بیر جاواب اولاجاقدیر.

تئهران ایرتیجاعی بیزیم انجومنین آدینی ائشیتدیگده تیترهیبب ال-آیاغینی ایتیرمگه مجبور اولاجاقدیر.

آذربایجان ایالت انجومنی تک آذربایجان مسالہسی نین حلی دئییلدیر، بوتون آز ادلیق مسالہسی نین حلی دنمکدیر.

بیز مرکزده و سایر شهرلرده هورمگه باشلایان موخالیفلره جاواب وئرمگه بئله تنزول ائتمک فیکرینده دئییلدیر. بیز ایشه و عمله اهمیت وئریریک. عمل، خاینلر ایله خادیملری داها گؤزل صورتده تانیدا بیلر.

آذربایجانلیلارین مؤحکم بیر مثلی واردیر، دئییرلر: (ایت هورر کاروان کئچر).

«آذربایجان، نؤمره 2، شهریور 17

هامی بیلمه لیدیر

فیرقه میز هرج-مرج و شولوقلوق ایله بیرحمانه بیر صورتده موباریزه ائدیر.

خالقین جانی، مالی، ناموسو هرگونه تعرضدن مصون اولمالیدیر.

ایستر کندلرده، ایستر شهرلرده قانونی حؤکم اولمادان هئچ بیر کسین ائوینه گیرمک اولماز. هئچ کسه توهین و تحقیر اولونماغا یول وئرلمز.

زور دئییب ایجتیماعی و سیاسی آدلاردان سو ایستیفاده ائدنلر بیرحمانه صورتده تعقیب اولونوب جزالاناجاقلار.

خالقین مالینا و حقوقونا تجاوز ائدن دولت مامورلاری دا قانون یولو ایله تعقیب اولونوب شدید موجازاتلارا محکوم ائدیلمه لیدیرلر.

خالق گرک عادیلانه قانونلار و دموکراسی دولت بایراغی آلتیندا راحت و آسوده لیک ایله اؤز ایشینه مشغول اولوب راحت یاشایا بیلسین. بو بیزیم تعقیب ائدیگی میز ان مهم وظیفه لریمیز دندیر.

مالیکلر ایله رعیت آراسیندا چیخان ایختیلافلاری صولح و سازیش یولو ایله عادیلانه بیر صورتده حل ائتمک لازیمدیر. حدیندن تجاوز ائدیب غئیر قانونی وئرگیلر و اسیطه سیله رعیتی سویوب سوغانا دؤندن اربابلار و مؤوقعیندن ایستیفاده ائدیب شخصی منافعیندن اؤترو ارباب ایله کندلی آراسیندا دوشمنلیک و وروشما توره دن ماجراجو و یالانچی کندلی طرفدارلاری – هر ایکسی آذربایجان خالقین دوشمنی دیر.

آذربایجان خالق اؤز حق و ایختیارینی آلماق یولوندا بیرلشمه لی، بیر عایله نین افرادی کیمی ال اله وئرمه لیدیر.

نیفاق یارادانلار بو بؤیوک مقصدی خالدار ائدیرلر.

آذربایجانا و آز ادلیغا علاقه مند اولانلار بیرینجی نؤوبده نیفاق و قارداش قانی تۆکمگه چالیشان پیس عونصورلر ایله موباریزه ائتمه لی دیرلر.

آز ادلیق امنیته باغلیدیر.

زور و قولدورلوق هر کسین طرفیندن اولورسا پیس و قبیح دیر، اونونلا گرک جیدی موباریزه آپاریلسین.

«آذربایجان» نؤمره 2، شهریور 17

آیری بیر یول یوخدور

انشیتدیگیمیزه گۆره تئهرانین وضعیتینی چوخ قارانیقیدیر. دؤولت و مجلسین اکثریتینی تشکیل ائدن مورجع عونصورلر قانونو آياقلاری آلتینا آلیب چوخ وحشیانه و قدارانه بیر صورتده آزدلیق ایله موباریزه مه گیریشمیشلر.

بو موباریزه بیرینجی نوبهده آزدلیق مطبوعاتین قانونسوز جاسینا توقیفی و آزدلیق حیس لرین فشار و سیخینتی آلتینا آلینمسی، ایکینجی نوبهده دیکتاتورلوق، ظلم و فشارا موخالفت گؤسترن افسرلر و نیظامیلرین قوشوندان ایخراج ائدیلب آبی-هاواسی زهرلی اولان شهرلره سورگون ائدیلمهسی شکلینده مئیدانا چیخمیشدیر.

ضیالی افسرلر و آزدلیق اوغروندا موباریزه ائدن عسکرلرین سایه گوندن-گونه آرتماقدادیر. بونلار آرتشی، سربازلیغی تحقیر و توهین ائدیپ، اولاری میلّت علنیینه قالدیریب قارداش قانی تۆکمگه وادار ائدن ارکان - حرب ریسی ارفعین(1) آپاردیغی خایانه سییاستی ایله جیدن موباریزه آپارماقدادیرلار.

خوراسان حادیهسی قطع ساده بیر ایتیفاق دئیلمیش، گؤرونور بوتون حربی قوملرده قوما قارشی بؤیوک بیر نیفرت حیس اویاتمیشدیر.

مرکزی دؤولتین آپاردیغی کثیف سییاست شمال شهرلرینده بؤیوک موخالفت جریانی و نیفرت حیس اویاتمیشدیر. بو نیفرت بعضی یئرلرده جیدی شوریش حالی آماغا باشلامیشدیر. آدیغیمیز خبرلره گۆره تورکمنلر گونبد قابوس شهرینی ایشغال ائدیپ، گورگانی موحصیره سالمیشلار. مرکز ککلیک کیمی باشینی قارا قویلاماقلا، خالقین احساساتینین اوزرینه پرده چکمی ایستیهیر.

بو خط-حرکت چوخ قورخولو و چوخ خطرناک بیر خط-حرکتدیر. حتا ریضا خان بنله اول ایشه گیریشدیکده بو جور گوبودلوقلا رفتار ائتمگه جورات ائتمیردی. آدیغیمیز خبرلره گۆره «فرمان» روزنامهسی نین مودیری «شاهنده»، «ایران ما» روزنامهسی نین مودیری تفضلی «رهبرین» مسؤل ایشچیلریندن حکیمی چاپخانادا و ایدارده ایشلهییرکن توقیف ائدیلمیشلر.

بو توقیفلرین نظیری فقط محمدلی میرزانین باشلادیغی ایرتیجاعی عملیات زامانی، یعنی مشهور باغشاه حادیهسینده گؤروله بیلمیشدیر. گؤرونور صدروالاشراف جاوانلیغینی یادا سالیب، بیئه ده جلالدلیق شوغونو تکرار ائتمک فیکرینه دوشموشدور.

بنله بیر زاماندا، آذربایجان آزدلیقلاری بئکار دورا بیلمزلردی. اولارین تاریخی بورجلاری و میلی وظیفه لری بو شدید ایرتیجاعین علنیینه جیدی بیر صورتده موباریزه مه گیریشمک ایدی. بو موباریزه قطع اول آذربایجانین داخلی امنیت و آزدلیغینی تامین ائتمکدن باشلانمالی ایدی.

اینکار ائتمک اولماز کی، آذربایجاندا بعضی دؤولت مأمورلارینین لیاقتسزلیگی و منافعی بیر-بیری ایله موخالیف اولان طبقه لری ضیدیتی سایه سینده بیر نئجه گون بوندان قاباغا قدر بؤیوک شوریش و هرج-مرجلیک حیس اولونوردو.

آذربایجان آزدلیقلاری بو وضعیتینی نظره آلدیقلاری اوچوندور کی، بیرینجی نوبهده امنیت ووجودا گتیریلمهسی مساله سینی اورتایا سورمکده بئرلر.

بیز بو خصوصدا اوزون موطالعه ائدیکن سنورا یقین حاصل ائدیریک کی، مؤحکم بیر تشکیلات ووجودا گلمزسه گوندن-گونه قوتلنمکده اولان سنلین قاباغینی سد ائتمک مومکون اولمایاجاق. اونا گۆره بیرینجی نوبهده بؤیوک بیر فیرقه یاراماغا تشبوت ائدیپ فیرقه میز خالق طرفیندن گنیش رغبتله ایستقبال اولوبدو. یوزلرجه تنلقر افلار ایداره میزه آماغا باشلادی.

تشکیلاتیمیزدان داها اول ووجودا گلن پارتیالار و جمعیتلر ده خط-حرکتیمیزین دوزگون اولدوغونو درک ائدیپ، بؤیوک هوس و رغبتله بیزه یاخینلاشماغا باشلادیلار. چوخ تئز بیر صورتده بوتون آذربایجانین ساغلام فیکرلی آدمالاری فیرقه میزین بایراغی آلتینا توپلاناجاق، بو واسیطه ایله بورادا مؤحکم بیر مرکز- ثقیل ووجودا گله جکدیر.

اگر بیز باشقا فیرقه لری کیمی قنیری-عملی شو عارلار ایله ایشه باشلایب بؤیوک داشی گؤتورسه بیدک قطع هدفه یاخینلاشا بیلمه جک ایدیک.

آیری بیر یول اولا بیلمزدی. چوخ ساده بیر صورتده آذربایجاندا باشلادیق. اول بورانی هرچ-مرجلیکن ساخلادیق و اوز ائولریمیزی غارت و بیخماقدان قوروماق لازیم گلیردی. سونرا دا گلهجک اوچون بویوک بیر قدم گوتورمگه احتیاج وار ایدی. او قدم، مخصوصن ایندی گوتورولمهلای ایدی.

تئهران ایرتیجای قوت تاپسایدی، بیز ایش گورمک سهلدر، حتا دانیشماق ایمکانینا بئله مالیک اولا بیلمزدیک.

فورصدن ایستیفاده انده بیلمک اوزو بویوک ایستعداد و لیاقت ایستهییر. بیز فورستی الدن وئریمگه راضی اولا بیلمزدیک.

فورست بیزه قوربانلار باهاسینا مال اولموش قانون-اساسینی دیریلتمک ایمکانی ووجودا گتیرمیشدیر.

ایالت انجومی و محلی موختاریت مسالهی قانون-اساسی نین اساس و کؤکودور. بیز ایرتیجای نین ضعفیندن ایستیفاده اندیپ اونو عملی بیر صورتده حیانا کچیرمهلای بییمک. فورستی الدن وئریدکن سونرا پئشیمانلیق فایدا وئریمز. «دالان آتیلان داش توپو غادیر». بو کؤهنه بیر آذربایجان مثلی دیر. اونو هئچ بیر وخت اونوتماق اولماز. عربلر «و فی تاخیر آفات» دئمیشلر. بو دوغرو سؤزدور.

ایندی آذربایجان خالقینین اینه بویوک بیر فورست دوشموشدور. بوندان ایستیفاده انتمهک خیانتدیر.

بو کیمی فورستلری آذربایجان آزاخیهارلاری مؤهوم سؤزلره اینانیب موکرر صورتده الدن وئریمشیر. اگر سردار- میلی تئهرانا اینانماسایدی، اگر شیخ محمد خیابانی خاین، یالانچی و مین اوزلو موشاویرلرین سؤزلرینه اهمیت وئریمسه بیدی، اگر لاهوتی یه خیانت ائدن یالانچی پهلوانلار دارا چکیلسه بیدی ایندی نه تک آذربایجان بلکه بوتون ایران دونیانین ان موترقی، ان دموکرات اولکلریندن بیری اولموشدو. بو سهولر دایما نظرده توتولوب مودبذب و موردد آداملارین خایانه تلفینلرینه قولاق آسامیب اوز گوجوموزه بئل باغلامالی بیق.

آزادلیغی و آزاخیهارلیغی اوزلرینه دوکان قاپیریپ هر بیر جیدی ایشی ایخلال ائندلرین حقیقی سیمالارینی آچیب خالقا گؤسترین!

اونلارین، یعنی او ماسکالی آزاخیهارلارین حیله لری نتیجه سینده دیر کی، ایران مشروطه سی کاغیز اوستونده قالان اثرسیز بیر دوا و تیلسیم حالینا دوشموشدور.

ج.

«آذربایجان»، نومره 3، شهریور 21

1 مقصد-واختی ایله ایران اوردوسونون باش قرارگاهی ریسی اولموش گئنرال حسن ارفعدیر.

گوج بیرلیکده دیر

آدیغیمیز رسمی معلوماتا گؤره حیزب تودهیی ایرانین آذربایجان تشکیلاتی آخیرینجی گئنیش اییالتی کونفرانسیندا فیرقه میزین موراجیعتنامه سینی دیقته موداکیره ائندیکدن سونرا اونو خالقیمیزین احتیاجلارینا داهی اویغون و موناسیب تشخیص وئریمشیدیر. بو کونفرانس موراجیعتنامه و فیرقه میزین تشکیل خبرینی چوخ شادلیق ایله ایستقبال اندیپ، آذربایجان خالقینین سعادتینی اونون شوعار عاریندا گوردوگو اوچون، بیر چوخ سیاسی سببلی نظره آلاق حیزبین مرکزی کومیتته سی ایله علاقه سینی کسب فیرقه میز ایله بیرلشمگی قرارا آلمیشدیر.

بو خالقیمیزین بیرلیگی و آزادلیغی بولوندا بویوک بیر قدم دیر.

بیز حیزب تودهیی ایرانین آذربایجان تشکیلاتینا رهبرلیک ائدن وطنپرست و آزادیخواه شخصلرین بو بویوک فداکارلیقلارینی صمیم قلبه آقیشلاییریق.

بو قهرمان فیرقهچیلر بیزیم خط و حرکتیمیزین دوغرولوغونو اعتبار اف اندرک، آتمیش میندن زیاده نوسا مالیک اولان بیز تشکیلاتی فیرقهمزیه یاپیشدیرماقلا آذربایجان خالق اوچون گوزل بیز نمونه اولاجاقلار.

حیزب تودهیی ایران فیرقهمزیه اوز شو عارلاریله گلگه چالیشمیر. او بیزیم شو عارلاریمیزی تامیله قبول اندیر، بیزیم گنتدیگیمیز یول ایله گنتمک ایستهیر.

بیزیم یولوموز چوخ دوز و آیدین بیز یولدور. بیز طبقاتی موباریزه آپارماق فیکرینده دئییلیک. فیرقهمزیم تام معناسیله میلی فیرقهذیراونا اوغرو، خاین و قانون اساسیمیزین دوشمنلریندن باشقا هر بیز آذربایجانلی عضو اولایبیر.

بیز میلی صنایعیمیزی یوکسلتمگه، تاجارتیمیز اوچون دونیا بازارلارینا یول آچماغا، کنلیلر ایله اربابلار آراسیندا چیخان ایختیلافلاری صلوح یولو ایله حل ائتمگه چالیشیریق. حیزب تودهیی ایران باشچیلاری بونلارین هامیسینی قبول اندیب حیاتا کچیرمگی بیزه شرافت اوزرینده قول وئر میشلر.

بونولا بئله بو حیزبین اوچ سنهدن بری آپاردیغی موباریزه هرگیز اونودولا بیلیمز. حیزب تودهیی ایرانین مخصوصن فاشیزم علییهینه آپاردیغی قهرمانانه موباریزه سینی بیز همیشه ایفتیخار ایله خاطر لامالی بیق.

بو گوندن اعتیبارن توده تشکیلاتی تاریخه کچیر. بیز اونون بویوک ایشلریله برابر سهولرینی ده نظرده ساخلامالی بیق. توده عوضولی آراسینا سوخولموش یابانجی عونسورلرین ضررینی فیرقهمنین اوز رهبرلری ده اینکار ائتمک فیکرینده دئییلدیر. بیز اونلار ایله ال اله وئردیکدن- سونرا ایستیفادهجو، یالانچی و فاسید عونسورلرین تازا تشکیلاتدان اوزاقلاشدیرلمالارینی تامین ائدمجه بیق.

بیز هامینین ائشیدیب بیلدیگی بابالار سوزو ایله بو تاریخی یادداشتیمیزی قورتاریریق:

گوج بیرلیکد دیر!

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان». نومه 5، شهریور 26

دؤزولمز جینایت

جینایت!.. اوخوجولاریمیز البته تعجب ائدهجکلر، دؤزولمز جینایت!.. بو جینایت ندن عیبارتدیر. سانی کیمدیر و کیمه قارشی جینایت اندیلیر؟

بشریت عالمی نین اینکیشافی و اینسان مدنیتی نین عصرلر بویو ترقیبیاتی نتیجه سینده بشر جمعیتینده بیز پارا قطعی و لابود اوصوللار وجودا گلیمیشدیر کی، عاوام دئمشکن سوننی و شیعه بو اوصوللارا اینانیر.

دونیا اولان بوتون مدنی میلترین قبول و تصدیق ائتدیکلری اوصوللاردان بیرسی ده میلست آزادلیغی پرینسیپی دیر. مثلن بئین المیلل حقوق مجموعله رینده درج اولوب و دونیانین عظمتلی دموکرات دؤولتلری طرفیندن تصدیق ائدیلن آتلانتیک منشوروندا دئییلیر:

هر خالقین موقدراتی اوز طرفیندن تعیین ائدیلمه لیدیر. میلست آزادلیغی و هر خالقین اوز موقدراتینی تعیین ائتمه ایشینده آزاد و موختار اولماسی نه کیمی تفرروعات و اوصوللاردان تشکیل تاپیر؟

دیل آزادلیغی، میلی مدنیت آزادلیغی و سایرہ اقتصادی، سیاسی و ایجتیماعی آزادلیقلار بو مسالهنین اساس پرینسیپلریدیر.

آذربایجان میلیتی دونیانین ان قدیم و مدنی خالقلاریندان بیرسیدیر.

آذربایجانین اوچ مین ایلدن آرتیق پارلاق تاریخی وار.

بوتون دونیا ادیبیتیندا گۆرکملی یئر توتان شاعیرلری وار. بئله بؤیوک بیر خالقین اؤزونه لایبق تاریخی، میلّتی، دیلی و ایجتیماعی خصوصیتی واردیر. بو دیل آنا دیلمیز حاجی میرزه حسن روشدییهنین دئیگی کیمی، آذربایجان دیلی- بو دیل بئش میلیوندان آرتیق نوفوس اولان قهرمان، موباریز و آزادیخه بیر خالقین دیلیدیر. مقاله‌میزین عونوانینی تشکیل ائدن دؤزولمز جینایت هیتلریزمین محو اولماسی ایله بوتون دونیادا پوچا چیخیش منفور عیرق نظریه‌سی‌نین عامیللری تئهران مورتجعلرینین مدرسلرده، محکمهلرده و دؤولت ایدارلرینده بیزیم موقدس و دوغما آنا دیلمیزه قارشی اولان بیر جینایتیدیر.

معصوم آذربایجان اوشاقلاری چوروموش فاشیزمین طرفدارلاری اولان تئهران زیمامدارلارینین حاکیملیگی نتیجه‌سینده اؤز عزیز آنا دیلرینده تحصیل ائتمکدن محروم قالمیشلار.

عجب ظولمدور! 20-جی عصرده هیتلرلر و موسسولینی لرحؤکومتی دموکرات قوه‌لرین قباغیندا دیز چؤکوب، محو اولدوغو بیر زماندا، تئهران مورتجعلری هله ده، یئنه ده بیزیم میلی مؤوجودیتیمیزی و تاریخی وارلیغیمیزی اینکار ائده‌رک مدرسلرده یوز مینلرله آذربایجانلی بالالارینین دیلینی کسیرلر. اونون ستارخان و شیخ محمد خیبابانی دن یادیگار قالان عزیز گؤوه‌رینی تاپدالاییرلار. بودور بیزیم حاقیمیزدا اولان دؤزولمز جینایت...!

بو جور دؤزولمز جینایتلردن تنگه گلیب اؤز موباریز وارلیغینی آذربایجان دموکرات فیرقه‌سینده گۆرن آذربایجان خالقی داها بو ظولملره سون قویاجاق و اؤزو اوچون قانونی اساسیه اویغون ایالت و ویلایت انجومی و میلی موختاریت یاراداجادیر.

سمندر

«آذربایجان»، نومره 3، شهریور 21

سیاسی فیرقه‌نین آفتی

بیر فیرقه و یا جمعیت تشکیل اولار- اولماز سالیم، خئییرخاه و فداکار شخصلر ایله برابر بیر عیده ایستیفاده‌چی، بالانچی و ایجتیماعی تشکیلاتلاری وسیله قرار وئریب، اؤزلرینه ثروت و سامان قاییرماغا چالیشان عونصورلر و لئشخورلار کیمی اونون اطرافینا هوجوم ائدیرلر. بونو بیز بو واختا قدر مئیدانا چیخان سیاسی فیرقه‌لرین هامیسیندا گۆر موشوک.

بونلار خصوصی ایستیفاده بولوندا هنج بیر رزالت و آچاقلیقدان چکیمزلر. بونلارین تۆهمت، ایفتیرا، یالان آد قویماق کیمی کثیف حربهلری واردیر.

بو پارازیت عونصورلر خارجی و سیاسی دوشمنلردن داها خطرلیدیرلر. خارجی دوشمنی تانی بیب اونون علنییهنه موباریزه آپارماق آساندیر، لاکین موفته‌خور و ایستیفاده‌چی عونصورلر تشکیلاتین ایچریسینی چورودوب اونو ایفلیج حاللا سالاییرلر.

بونلار جوربجور شکیلده قباغا چیخا بیلر. کندلرده بوینیو غولوق و قولچوماقلیق گؤستریب ایللردن بری داوام ائدن دوشمنلیکلری شدیدلشدیرمک و اوندان مادی ایستیفاده ائتمگه چالیشارلار. شهرده دؤولت ایدارلرینه سوخولوب اورادا ایستی بیر وظیفه توتماق و بو واسیطه ایله سو- ایستیفاده ائتمگه جان آتارلار. هر شکیلده و هر موحیطده اولور- اولسون بونلار یول تاپیب فیرقه آیدان ایستیفاده ائتمکله، خالقا زور دئییر، اؤزلرینین خصوصی ایشلرینی قباقدان آپارماغا سعی ائدیرلر.

قدیم آزدلیق و مشروطیت حرکاتیندان ایستیفاده ائدیپ، وظیفه، ثروت و شخصیت قازانیب ایستیدادا خیدمت ائدن ماسکالی آزادیخاهلار آز دئییلدیر. اولاری سیز ده یاخشی تانی بیرسیز. تزه ووجودا گلن فیرقه‌یه بونلار یول تاپا بیلر. چالیشاق فیرقه‌میز بو کیمی مودوویر و فاسید عونصورلرین اللرینده آلت اولماسین.

مقصدیمیز عالی، فیکریمیز بویوکدور. بویوک ایشی ناپاک اللر ایله گۆرمک اولماز. تظاهورچو، لووگا و یالانچی پهلوانلاردان پرهیز ائدین. خالقین مال، جان و ناموسونا گۆز تیکن پیس عونصورلری اولدن ایچرینیزه یول وئرمگین. قورخاق و ایکی اوزلو آدمالاردان قاچین، بونلار سیزی یاری یولدا قویا بیلرلر.

«من باشیمی ساخلاماق اوچون قاریشمیشدیم» دینلری چوخ گۆرموشوک. او آدمالارین ظاهری سیزی آداتماسین. باشینی ساخلاماق ایستیب دوشمنلره بعلي دئین آدمالاری اولدن فیرقهیه یول وئرمگین. قوی اونلار گندیب آیری واسیطه ایله باشلارینی ساخلا سینلار.

بیز هنج کسی گوج ایله فیرقهیمیزه یازدیرماق فیکرینده دئییلیک. خالقین هوسی- رغبتی و توجوهی بیزه کیفایت اندر. فقط کندلر و شهرلردن سنل کیمی آخیب گلن جاماعاتا بئل باغلامالی بیق.

بیزیم بویوک و آغیر وظیفهیمیز بو جاماعاتی تشکیل ائتمک و اونون ایراده و قودرتینی جیدی صورتده خالق آزادلیغی یولوندا ایشه سالماقدیر.

دوغرودور بیز بوتون خالق، صنیف و طبقه نظرده توتولمادان فیرقهیمیزه قبول اندیریک. ولی بو او دئمک دئییل کی، بیز آزادیخالیغی و وطنیمیزین ترقی یه دوغرو گنتمه سینی نظر دن چیخارمیشیق. بئله فیکر ائتمک هرگیز دوغرو دئییلدیر.

بیز وطنین و خالقین نیجاتینی آزادلیقا آختاریب و آرماقادیق. بیز بونو گۆزل بیلیریک کی، خالقیمیزین اکثریتینی تشکیل ائدن کندلیلر بو گونه قدر هر بیر حاق و ایختیاردان محروم قالمیشلار. بیز بیلیریک کی، ایشسزلیک خالقیمیزین بویوک بیر حیصه سینی فلاکته و اولومه سؤوق ائتمیشدیر. بیزه معلومدور کی، فهلهلریمیزین حقوقونو تامین ائتمک اوچون هله ده رسمی بیر قانون اله یوخدور. عنین زاماندا بیز حییس اندیریک کی، اربابلارین بعضیلری کندلردن و وسعتلنمکده اولان کندلی حرکتیندان قورخویا دوشوب یئرلرین آبادلیغینا، چنشمه لرین تعمیرینه ابقدام ائتمک فیکرینده دئییلدیرلر. حتا بعضی یئرلرده خیرمنلر بیلا تکلیف حالدادیر. بعضی ایستیفادهچی عونصورلر مالیک ایله ارباب آراسینداکی ایختیلاقی شیدتلندیریب بولانیق سودان بالیق توماغا چالی شیرلار.

بونلارین هامی سینی بیلدیگیمیز اوچوندور کی، بیز اولکده قانونی بیر رنژیم، مؤعتدیل بیر وضعیت مؤیدانا گتیرمگه ابقدام ائتمیشیک. چون طبیعیدیر کی، کندلی ایله ارباب، فهله ایله ساحیبکارین منافی چوخ و اخت بیر-بیرینه موافیق گلمز. لاکین بیر قیسیم منفعتلر وار کی، اونلار موشرک حساب اولونا بیلر.

مئلن، امنیت، خالقین سیاسی آزادلیغی، محکمه و قانونلاردان موساوی صورتده هر بیر وطنداشین ایستیفاده ائتمک ایمکانی، اصلن فهله ایله ساحیبکار و ارباب ایله رعیت آراسیندا چیخا بیلن ایختیلاقی آرادان آپارماق اوچون مؤحکم بیر قانون ووجودا گتیریلمه سی کیمی مسالهلر واردیر کی، بیز اونو چوخ تنزلیکله و بیرینجی نؤوبه ده حل ائتمه لی بیق.

بونلارین هامی سی مومکون اولان ایشلردندیر. لاکین سیز چالیشین ایش پیس آدمالارین الینه دوشمه سین.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان»، نومه 4، شهر یور 25

آغای پیشه ورینین نیطقی نین موختصری

(شیر و خورشید تیاتری نین سالونوندا)

شهر یور آی نین 19- دا تبریزین شیر و خورشید تئاترینین سالونوندا آغای پیشه وری آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین تاسیسی و اونون شو عار لاری مؤوضو عوندا ساعات یاریم لیک موفصل بیانات وئردی. بیز بورادا اونون خولاصه سینی اوخوجولاریمیزین نظرینه تقدیم اندیریک:

آغایی پیشه‌وری: تقریباً ایل یاریم بوندان اول بوسالوندا ایرانین بو موچار بیهدن سالیم چیخیب اوز ایستیقلاینی حیفظ انده بیله جگینی دلایل له ایثبات ائتمیشدیم. ایندی ده او عقیده باقی‌دیر. بو خصوصدا بیر سوز اولایلمز. چونکو دونیانین ان بویوک سیمالاری بو خصوصدا ایران میلترینه تأمین وئر میشلر.

اصلاً ایستیقلا مۆوضوعی قایل بحث بیر مۆوضوع دئیلدیر. کیمسه اونو اینکار ائتمک ایستهمیر. سابق دمورات فیرقه‌سی نین رهبر لر بندن مرحوم مساوات‌بیزه ایستیقلا سوزونو اورتایا آتماغی تۆوصیه ائدیردی و دئییردی کی، بو مسأله مشکوک و قایل بحث اولدوغو واخت مورید بحث اولایلر. ایران ایستیقلائی حتمی و غیر قایل بحث مۆوضوعلار داندیر.

من بو مسأله‌نی مخصوصاً ایرلی چکدیم کی، فیرقه‌میزین آیدین و آشکار اولان شو عارلاری موغریضلر طرفیندن سو تعبیر اولونماسین.

بورادا آقایی پیشه‌وری هاوادا ایران خریطه‌سینی ترسیم ائدرک علاوه ائدیر: من آچیق دئییرم بیزیم سوزوموز و طلباتیمیز بو نقشه‌دن خار یجده دئییلدیر. بیز ایران سرحدی داخیلینده دانیشریق. بیر دفعه هامی بونو نظرده توتورسا دانیشریق آنلاماق اوچون آسان اولاجاقدیر.

بو مجلس منیم ایکنجی موفصل نیطقیمی خاطرله گئیره بیلر. اوگون من 16مین آذربایجانلی طرفیندن مجلسه اینتیخاب اولونموشدوم. اولای بیلسم او نیطقی ائشیدنلر دن بورادا بیر چوخلاری صاضیردیر. من اوگون مملکتین وصعیتینی نظره‌الیب دندیم بیر وکیل واسیطه‌سی سیله مملکتی فلاکتدن قوروماق اولماز. اوگون من چوخ موتأثیر ایدیم. زیراً ساده بیر کارگر بویوک شوق و تآثیر ایله منیم چیگنمدن اوپوب «گنت سنی آلاها تاپیشیردیم. بلکه بیزیم دردلریمیزه چاره انده بیله‌سن» دئمیشدی. من بیلیردیم مملکتین مخصوصاً تهراین حاضیرکی شریطی دوردوقجا من او کیشی‌نین آرزوسونو انجام وئرملگه موقوف اولایلمه‌جگم. اونا گۆره من بوگون خالقا موراجیعت ائدیپ کۆمک ایستدیم و دندیم: وکیل تک باشینا هنج بیر ایش گۆره‌بیلمز: خالق اوزو ال-اله وئر یب اوز دردلرینه چاره تپمالیدیرلار.

تهران گندیب مجلسه وارید اولدوقدان سونرا یأس و ناومیدلیگیم شیدتلندی. اورادا مینلرله تلقرافلار و تظلم عریضه‌لری نین جاوبسیر قالدیغینی گۆردوم: شوق و هوس ایله تشکیلینه‌چالیشدیغیمیز آزادی فراکسیونونا وارید اولان شخصلرین چوخ کچیگ و غرض‌آمیز مقصدلر دالینجا گنتدیگرینی سنیر ائدیم. بوتون مجلس و دؤولت تشکیلاتی نین بنش اوچ موغریض اوغرو، یالانچی و حوقاباز مورجعلر اینده آلت اولدوغونو بیر داها تجروبه‌ده آنلاماغا موقوف اولدوم.

بو موشاهدات منیم روحومدا بویوک تآثیر باغیشلادی. بیلیردیم مجلس کورسولرینی غصب ائدن خایینلریله منیم سو یوم بیر آرخا گنتیه‌جک و حیسن ائدیردیم کی، بو یول کسنلر دسته‌سی منیم آرارینا گیرمگه آسانلیق ایله راضی اولمایاجقلار. اونا گۆره فورصدن ایستیفاده ائدیپ سوزلریمی دندیم. منی 16 مین رأی ایله اینتیخاب ائدیپ مجلسه گۆندن آذربایجان خالقی نین احتیاجلارینی ساییب سؤیله‌دیم. سوزلریمی بویوک بیر دیقت و درین بیر سوکوت سیله ائشیدیپ تصدیق ائدیلر. لاکین تصدیقلر خیانتلرینی گیزلتمک اوچون قارا بیر پرده‌دن باشقا بیر شئی دئییلدی. فورصدت اللرینه دوشن کیمی ده «بو آذربایجانلی راحت اوتوران آدامبیز مہمیر بونو بورادان اوزاقلاشدیرماق لازیمدیر» دئییب اعتیبار نامہ‌له تولکولر هیاراشان آچاقلیق ایله موخالیفت ائدیلر.

بونونلا بنله مایوس اولماییب جیبه آزادی اظرافینا تویپلانان آزادیخا هلازلرین کۆمگی ایله موباریزه‌یه باشلادیق. افسوس کی، حرارتلی مقاله‌لر، شیدنتلی جومله‌لریمیز تآثیرسیر و جاوبسیر قالدی. تهران تکان یئدی اما ایرتیجا عا دورو، اماخالقلارین حوقوقونو آیقلار آلتیندا پایمال ائتمگه دوغرو.

وصعیت بیلاخره انله بیر آغیر حال آلدی کی، آرتیق تهراند اوتوروب مقاله‌یازماقدان یا نیطق ائتمکدن بیر نتیجه اولایلمه‌جگینی یقین ائدیم. ناچار بیر ایل بوندان اول تبریزده اوزون اوزادی بحث ائدیگیمیز مسأله اظرافیندا دوشونمگه باشلادیم.

بو چوخ ساده بیر تدبیر ایدی. منیم تبریز مسلکداشلاریمدان چوخ سوتهرانان بیر ایش چیخما یا جاغینی ایره‌لی چکیب دندیلر: آذربایجانان باشلامالی، بورانی اول ایصلاح ائتمه‌لی، آذربایجان خالقی نین اوز گوجو ایله بورادا میلی حؤکومت و یجودا گتیرمه‌لی بیگ. تهران، ایرتیجا عین باشی، ایستیدادین مرکزیدیر. او، اظرافدباش قالدیران بوتون حرکتله موخالیفدیر. بیرینجی نوبه‌ده اورادان گۆز یوموب موسقیماً بورادا ایش گۆرمه‌لی بیگ.

بو فیکیرین حقیقتی او واخت نظریمه‌ده داها آشکار بیر صورتده جیلوه ائندی کی، دؤولتین مسول مأمورلاری ایله آذربایجان خالقی نین تظلم و دادخالیق تلقرافلاری حاقیندا موذاکیره ائدیم

مثلاً بیات دندی، من رادیو واسیطه‌سی ایله موراجیعت ائتمیشم آرتیق خالق عریضه و تلقراف واسیطه‌سی ایله اوزونه زحمت وئر مہم‌لیدیر. باشقالاری داها آجی، داها شدید جاواب وئر دیلر.

صدر دئدي، بير تلقراف اولماسين، مين تلقراف اولسون من بو كيمي بوش سؤزلره جاواب بئله وئرميهجگم.

بو سؤزلرين آيري جاوايي اولاي بيلمزدي. گرك خالقا موراجيعت انتمك. خالقين يوموروغونون گوجو ايله آزادليغي تامين انتمك! بو شوعار لا من تيريز آز اديخالهاري نين تكليفي اوزره تهراندان آذربايجانا حركت انتميم.

بورادا ياخين مسلكداشلاريم ايله بير داها جيدي صورته ايرانين و آذربايجانين داخيليو خارجي وضعيتيني تجزيه و تحليل اننديكن سونرا بو بؤيوك فيكيري عملي انتمك اوچون بؤيوك مستقل بير فيرقه يار اتماق لوزومونو آنلاديق.

بو فيرقه دونيانين تعقيب انديب، آنلايب تانديغي دمورات عنوانين آلتيندا اولمالي ايدي. بيز ده عونواني قبول انديب خالقي اونون اطرافينا توپلانماغا دعوت انتمك محصدي ايله كئچن دوشنبه گونو بؤيوك بير موراجيعتنامه اينتيشار وئرديك.

بو موراجيعتنامه آذربايجان خالقي نين اوزون مودتن بري حيس اننديگي احتياجلار اوغروندا موباريزه اننديگي حاق و ايختيار اوزرينده يازيلميشدير.

بيز آذربايجان خالقي نين آزادليق يولوندا آيارديغي موباريزه تاريخيني اونودايلمهريك. تهران ايرتيجاعي آذربايجانا بؤيوك ضربلر ووروموشدور. بيز اورادا كوك سالميش ايستيداد رژيميندن هئچ بير اومود گوزلهيه بيلمريك. تهران آذربايجانين هميشه فيشار آلتيندا قالماسينا چالشميشدير. اورادا حوكومت سورن خابين عونصورلر بيزيم باشچيلاريميزي محو و نابود انديب ميلي غوروروموز وسينديرمقادن بير آن بئله صرف نظر انتمه ميشلر.

آذربايجان خالقي نين بؤيوك سرداري ستار خانين خابينانه بير صورته تهرانچكيليپ اولدورولمهسي هنوز اونودولماميشدير.

موستيبدر ستار خانان موداخيله انتمكي بؤيوك بير گوناه حساب انديب اونواتابك باغيندا موحاصيرهيه سالديقلاري گونلرده تهرانين كوچه، خيابان و اولورينه بئله بختياري توفنگچيلري نين ايله خالقين مالي، جاني و ناموسو تاپدالانيردي. مركز ايسه اونلاري تنبيه انتمك عوضينده خانلاريني و وزارت و صدارته منصوب انديردي.

تهران هميشه آذربايجان آيدندان وحشت انديب او آدي آغزينا آلانلار لايبرحمانه رفتار انتميشدير. بونا سردار ميلي دن سونرا آذربايجانين ايفتخاري اولان مرحوم شئخ محمد خياباني حاقيندا گوردوكلاري حاقسيز ليقلاري شاهيد گؤسترمك اولار.

من شخصاً اونون قاتيلي حاجي موخير السلطنه نين اعتيباري تصويب اولان گون مجليسه بير روزنامه موخير صفتيله حاضر ايديم. او گون ايران آز اديخالهاري نين غيرتلي نومائندهسي مرحوم سوليمان ميرزا بو آچاق خابين اعتيبارنامهسي علئيهينه اعتراض انندي. او چوخ حرارتلي بير صورته مرحوم شئخين ايران آزادليغي يولوندا گؤسترديگي فداكار ليقلاري سايب سؤيله دي و حاجي موخير السلطنه اوتانمادي، تريبون دالينا گنديب دئدي: «دوغوردور من اون اولدوردم لاكين، بو بؤيوك بير خيدمت دير. چونكو خياباني مملكته خيانت انديردي».

آذربايجان قهرمانلاري نين قاني ايله قورولان مجليس شورا بو جلادين اعتيبارنامهسي قبول انديب ميلت نومائندهسي آدلانديردي. سونرا دا بو خابين رضاخان امريله اون سنه دن آرتيق ايران دؤولتي نين رييسي اولدو. بو اونون انلهدگي خيانتينه پاداش و زحمت حاق ايدي.

تهران بو ايشي گؤرمكله آذربايجان نامينه دانيشماغي بؤيوك بير خيانت حساب اننديگيني ثوبوتا يئتيردي. شئخي چوخ گوزل تاني بير سيز، چوخلاريز اونون معنالي نيطقلاريني انشيمگه موفق اولموشسوز. من سيزدن سوروشورام او ايرانا هانسي خيانتني روا گؤرموشدو؟

من او واخت «حقيقت» روزنامه سينده بير آذربايجانلي كيمي مجليس بوخابينانه حركتينه شديد بير صورته اعتراض انديب «سيزين خابين آدلانديرديغيز مزارلار قارشيسيندا تعظيم انتمكي بيز ايفتخار بيليريك»، كيمي جسورانه عيبارت يازماقلا اچريمده شؤعله نكمده اولان ميليت حيسيني تسكين اتمگه چالشميم.

عجا! شئخين خيانتني و گوناھي آذربايجانلي آدي داشيماقدان باشقا نه اولابلردي؟

مرحوم ميرزا كوچيك خانين تهران حاقيندا چوخ آجي بير سؤزو خاطيرمه گلدي. او دئيردي «تهران آباد اولماق اوچون بوتون ايران بر باد انديلميشدي. ايران آباد اولماق اوچون تهراي بر باد انتمك لازيمدير». من بو سؤزو تصديق انديب تهراي داغديب اورتادان قالديرماغي تؤولصيه انتميم. لاكين بو سؤزه بير دوغولوق وارديركي، او دا تهرانين خارجده باش قالديران آزادليق حركتلري اونلارين مئيدانا سوردوگوبؤيوك سيمالاري علئيهينه آيارديغي جلاذانه سياستدن عيبارتدير.

ھەمىن مىرزا كوچىك خانىن ئۈزۈ دە چوخ وحشيانە بىر صورتدە ئۇلۇرولوب اونون باشى ايران آزادلىغىنىن غدار دوشمىنى اولان رضاخانا تۇخفە گۇندرىلدى.

آذربايجانين خالق و قهرمان اوغوللاريندان خوراساندا قيام ائدن مرحوم كولنل محمد تقى خان ايله اه بو جينايتى ايشلتمكدن صرف نظر ائتمەدىلر.

بونلارین ھامىسى گۇستىرير كى، تھراندا كۇك سالىمىش ايرتيجاج و اىستىداب قووسى خارىجىدە ويجودا گلن آزادلىق حرىكلرىنى ياتىرماق ايشىندە ھىچ بىر جينايتدن گۇرى دورمايماق دىر.

بو جينايتلرە خاتىمە ئۇرمك اوچون اورانين قودرتىنى محلى و مىلى اىختىيارلار واسيطەسى ايله سىندىرماق لازىم گلير.

بو ايشدە آذربايجان ھمىشە اولدو غو كىمى ايندى دە پىشقدم اولمايدىر. تھراندا آزادلىق اوماق بۇيوك اىشتىباھدىر. اورادا آزادلىق موبارىزەسى آپاران دستەلرین ال قوللارى باغلانمىشدىر.

طبيعىدىر، رضاخان بىخىلان گون بىز اىستەدىگىمىز مىلى حۇكومتى ويجودا گىترە بىلمزدىك. او واخت اىنقىلابدان بحث ائندلرین جاوايىندا من «آزىر» روزنامەسىندە بو ايشىن غۇير مومكون اولدو غونو اىثباتا چالىشمىشدىم. او گون مىلى حرىكت و اىنقىلاب جريانىنى ايدارە ائتمگە قادىر بىر سىياسى فىرقە بوخ ايدى. رھبرسىز اىنقىلاب نىجە وئره بىلمزدى. آما ايندى وضعيت تامامىلە دگىشمىش اوچ ايل يارىملىق موبارىزەدە تازا قوولر و مۇحك سىياسى جمعيتلر مۇيدانا چىخمىشدىر.

ايندى من اىنقىلابدان بحث ائتمك و اونو اورتاي سورمك فىكىرىندە دئىلم. من اىستەبىرم دئىم كى، بو گون خالقىمىز اگر اوز حاق و اىختىيارىنى آلمغا ايقدام ائدرسە اونو عملى ائتمك اىمكانى واردير.

مرکزي ايشغال ائتمىش اىستىباد حۇكومتى اوزونون لياقتسىزلىگىن آرتىق اىثبات ائتمىشدىر. مجلس شورادان ھىچ اوميد گۇزلەمك اولماز. اورادا يئر توتان موستىدىلر سەمدن آرتىقىدىر كى، سادە بىر قانون كىچىر مگە مووفق اولمامىشلار.

مشروطە و مىلى حۇكمتين ويجودا گلەسى بىرىنچى نۇبەدە مملكتين بودجەسىنى يعنى دخل - خرچىنى تعين ائتمكدن عىبارتدير.

فرانسانين اىنقىلابى كىمى بىزىم مشروطە اىنقىلابى دا بو مسألەنى حىياتا كىچىر مگ يولوندا ويجودا گلەشدىر.

بىزىم اون دۇردونجو مجلسىمىز ايسە بو مسألەنى حل ائتمگە قادىر اولمامىشدىر. ايندى آلپان مالىياتلار و صرف ائدىلن پوللارین ھامىسى غۇير قانۇنى و او غورلوق حساب اولونور.

منيم وطنپرست تانيدىغىم اشخادان بىرى دئىيردى كى، سن نىطقلر يويىن بىرىندە قانونا احتىرام ائدىب اونا تابع اولماقدان بحث ائتمىشدىن.

من بونو اينكار ائتمىرم. قانون مۇحترمدىر. قانونسوز بىر اۇلكەدە عدالت، امنيت، اىنسانيت اولما بىلمز. ولى قانون ھر ايكى طرفدن مۇحترم توتولمايدىر.

فرانسا اىنقىلابىنىن بۇيوك موتفكىرى ژان ژاك روسو اوزونون مشهور اثرلرىنىن بىرىندە بئله دئىير: «بئىمان ايكى طرفلى اولمايدىر، او، بىر طرفدن پوزولسا، ايكىنچى طرف اونو ساخلاماغا مجبور دئىلدىر».

روسونون نظرىندە قانۇنلار خالق ايله دۇولت آراسىندا موتقابىل قراردان باشقا بىر شئى دئىلدىر. ايندى بىزىم حۇكومتىمىزىن باشىندا دورانلار و مجلسىمىزىن اكثرىتىنى تشكىل ائندلر اوزلرىنىن قويدوقلارى قانۇنلار و يازدىقلارى قراردادلارى پوزوب آياق آلتىنا سالمىشلار. اونا گۇره بىز او قانۇنلارى لغو ائدىلمىش حساب ائتمگە مجبوروق.

بوندان علاوه اونلار ھمىشە قانۇنو اوزلرى اوچون بىر آلت ملعبه قرار وئرمىشلر. ھر واخت آزادلىغى محو ائتمك خالقين حاق و اىختىيارىنى آياقلاماق لازىم گليرسە، اونلارى مۇيدانا چكىب اىستىفادە ائمگە چالىشىرلار. خالقين نفعينه لازىم اولان قانۇنلار ايسە ياددان چىخارلىب آرشىولرە وئرىلمىشدىر.

دوستلارىمدان بىرى يزدلىلر بىر مىللىن يازمىشدى: گويا يزد شەرىندە يالانچى بىر رۇوضەخان وارىمىش كى، منبرە چىخىدىقا غش ائدىب آرادلارین اوزرىنە دوشرمىش. يزدلىلر بىرى آخىردا جانا دويوب دئىشدى: «آخوند، من نميدانم ھمىشە بطرف بىي چرا غش مىكنى؟»

ايندي بيزيم دؤولت آداملاريميزدا غش ائندده هميشه بي-نين اوستونهدوشورلر. يعني هميشه ظاليمانه قانونلاري مئيدانا چيخاريرلار. عاديلانه قانونلاردان هنج بير اثر گورموروك.

بيز آذربايجانلار قانونلارين اساسيني و ريشه سيني بؤيوك قوربانليقلار باهاسينا آلميشيق. مركزي حؤكومي اؤزلري نين آتا - بابادان قالما ايرثي حساب ائندن خايينلر اونا عملاً ساييب، سوپوروب گيزلتميشلر. بيزيم حاق و ايختياريميزي تامين ائندن ايالت و ويلايت انجومنلري قانوندان چوخ ايلدير بير اثر يوخدور. منه قانوندان دانيشان آقادر بونا جاواب ايسترديم. اونون بوش بوغازليقدان باشقا بير حربه سي اولاييلمز.

بيز حقيقتي آچيق - آيدين بير صورتده خالفا گؤستر مه لي بيك. بيزيم مئيدانا آتديغيميز شو عارلارين اساسيني دا قانون تشكيل ائدير.

بيز ميلنلرين و خالقلارين ايختياريني تامين ائتميش قانون اساسيني دير يلتمك يولوندا موباريزه باشلاميشيق. قانون اساسي، ايالت و يلايت انجومي اولماسا قوروو معناسيز بير كاغاذدان عيبارت اولاييلر.

قانونا احتيرام ائديب اونا موقدس سايدديغيميز اوچوندور كي، بيز بيرينجي نؤوبه ده ان بؤيوك، ان اساس قانون - يعني انجومن ايالتي مسأله سيني حياتا كنجير مك ايسته بيريك.

من بو سؤزلري فقط ايندي بورادا دنمگه باشلاماميشام. بير نچه گون فورصتدن ايستيفاده ائديب حاضير اولدوغوم مجلس شوراي ميلي ده بوندان داها شديد بير لحن ايله چيخيش ائديب نيماينده آدي داشيبان يالانچي پهلوانلاردان بو خصوصدا جيدي ايش طلب ائتميشديم. حالبو كي اونلارين بير قدم بئله خالفا دوغرو گلمله رينه اوميديموخ ايدي.

دنديگيم كي مي اچريميزده فارس مثلي موجيبيجه «آشدران ايستي كاسالار» (كاسه از داغتر آش) آداملار آز دئييلدير. دونن اونلاردان بير ي منه ايراد ائديري كي، «يننه يازرسيز آذربايجانا دؤولت طرفيندن اهميت وئريلمير، يننه دئييرسيز آذربايجاندا آلينان وئرگيلر اورا مصرف اولونان بودجه دن چوخدور. آذربايجان تهرانا انله بير بؤيوك وئرگي وئر مير، بيز گرك تهراندان تشكور ائتك كي، بيزه چوخ ياخشي باخير. اگر تهران اولماسا بيز آجيميزدان اولريك».

بو آدامين عاغلينا منيم شوبه هم يوخدور. لاکين لجبازليق و حؤجت ايله اوز يالان و موغريضانه سؤزلريني خاقا تحمیل ائتمك گورورسوز اينساني نملر دنمگه وادار ائدير؟

بي ناخلف آداما من دنديم: آيا بيلير سمني كي، ايگير مي ايل تمام رضاخان آذربايجانلي يا باتماني دورد قيرانا آديغي قندي 18 قيرانا ينديرتدي؟ آيا انلاماق ايسته مير سن كي، آذربايجانين زحمتكش دول آروادلاري بير قوطو كيبريت آديغي زامان بير ريالين اوچه ايكي سيني ماليات وئرير؟ حقيقت آجيدير، لاکين اونسؤيله مه لي بيك. من مجلسده آچيق صورتده دنديم كي، «بونو من دقيق حساب نتيجه سينده ايثبات انده بيلرم».

آذربايجان خالقينا ماعاريف بودجه سيندن وئريلن پول آدام باشينا تقسيم ائديلر سه اونا گؤستر ن بير واحد تاپماق اولماز. من اونا كيبريته تبديل ائنديم. نتيجه بو چيخدي كي، هر بي نفره بير كيبريت چؤپوندن آز پاي دوشور.

او كور و كار آدام او قدر خالقدان اوزاقدير كي، بيزيم ميلي دبيستانلاردا چاليشان آموزگار لاريميزين آيدا اوتوز تومن حقوق آليب 12 ساعات چاليشمالاريندان خبري اولاييلمير. اولسه ده اوز فصاحت و بلاغتينه او قدر مغروردور كي، گوندن آشكار اولان بو حقيقتي اينكار ائتمگه چاليشير.

طبيعيدير. بيز بو كي مي فاسيد، لجوج و فيتنه جو آداملارين سؤزونه قولاق آسيب اوز توتدوغوموز يولدان قاينتمالي دئييليك. من اونا دنديم بيز چاليشيب مقصديمزي الهه انده جه بيك. اگر سن دوغرو دئيير سن بويور دوش قاباغا، باخاق نه ايش گورمكسن.

بو كي مي بوش بوغازليقلار بيز اهميت وئر بيلمريك. ايش و فعاليت لازيمدير. سؤز. عيبارت و بوشبوغازليق خالقي يوروب مأيوس ائتميشدير.

بيزيم گورمه لي ايشيميز چوخ ساده دير. اول شهر يميزي ايصلاح ائتمك اوچون اينتيخاب ائنديگيميز شهر انجومي ايشه باشلاما ليدير. تهران بيزيم بو ساده و طبيعي حاقيميزي بئله پايما ائتمك ايسته مير. نچه آيدير كي، شهر اهلي اوز ائويني آباد ائتمك، اوز مدني و محلي ايشلريني يولونا سالماق اوچون انجومن اينتيخاب ائتميشدير. لاکين وزارت كشور اونا حتي ظاليمانه و قانون اساسي نين ضيدينه اولان په لوي قانونو ايله ده تصديق ائتمير.

نتيجه ده شهر كؤنه قبرستان حالينا دوشموش اونون كوچه و خيابانلار ينداگند و كثافت باشدران آشماقدا دير.

دونيادا دموكراسي نامي داشييان هنج اولكه يوخدر كي، اوراني شهرداري ايشلرينه دؤولت موخاخيله انده بيلسين. رضاخانين ويجودا گنيرديگي بو منحوس سدي سينديريب شهر انجومي ايشه باشلامالي و شهري خرابازار حالينا دوشمكدن نيجات وئرمهليدير.

بيز، سو مساله سينده گوردوك كي، ساده بير صورته اينتيخاب انديگيميز كوميسيون شهرين موهوم محلهلريني بير نچه گون سو ايله تامين انده بيلدي. اگر بوايش ايدامه وئريلرسه بويوك نتيجهلر الده انديله بيلر. آيري ايشلرده بئلهدير. گرگ هيئت انديب ايشه گيريشمك. تهرانين خايينلر الينده اولان ويزار تخانالاريندان بير دفعه اومودي كسمك لازيمدير. بوندان علاوه مورتجلرين ويجودا گنيرديگي شرايپين تاثيرلريندن بوتون ايران هرج - مرج حاليندادير. مازندران و گورگاندا اولدوغو كيمي، اصفاهان، شيراز و ساير جنوبي شهرلرده آشوب و شوريشلر باش قالدير ميشدير. تهرانين اوزونده بئله شولوقلوقون قارشي سيني الماغا دؤولت قاديرون بيلدير. حوكومت نيظامي اولدوغونا باخماياراق گنجه ساعات اوندان سونرا شهرده گورونمك قاداغان انديلميش، لاكين خالقين مال-جانيني حيفظ ائتمك مومكون اولاييلمه ميشدير.

بئله بير زاماندا آذربايجان دموكرات فيرقه سي اوزونون بويوك موراجيعتنامه سي ايله فعاليتنه باشلاميشدير. بير هفته دن آز اولمايان بو مودته شهر يميزده و بوتون آذربايجاندا درين بير سو كوت حيس انديلير. خالق بير مركز ثيفل، بير پناهگاه تاپان كيمي اولموشدور. امنيت عومومونو تهديد ائدن حركتلر سوسدورولموش، شولوقچو عونصورلر ايسكات انديلمگه باشلاميشدير.

ايندي آذربايجان امنيت و آراميش جهتن ايرانين آيري يئرلريني هاميسيندان قاباقدير. فيرقه بو موفقيتي فال نيك حساب انديب، گورتوردوگو صلح و امنيت طلبليك سياستيني تعقيب انده جكدير.

اعلاميه ميز اطرافدا اولدوقجا درين تاثير بورا خيميشدير. دوشمنلر يميز، مخصوصاً، تهراندا ايران خالقلا ري نين حوقوقونو آياقلاري آلتينا آلان موستبيد عونصورلر اوخويوب تيتيرمه گه باشلاميشلار.

بيز بويوك بير فيرقه يار اتماقلا دونيا يا ثابت انده جه بيك كي، اوز ائوميزي يابانچي اولمادان ايداره ائتمگه لياقت و قودر تميز واردير. (گورتولولو آقيشلار)

فيرقه ميزين باره سينده من چوخ موفصل معلومات وئرمك ايسته مير. بيقدردئمه لي يم كي، موراجيعتنامه ميزي حتماً اوخوموشسوز، اونون بوتون آذربايجاندا بويوك تاثيري اولدوغو بوندان بيلينير كي، ايراني باشدان-باشا بوروموش اولان شولوقلوق و هرج-مرجليك دن بورادا هنج بير اثر يوزدور. ايستر شهرلرده، ايستر سه ده كندلرده خالق فيرقه يه اعيتام انديب اونون مئيدانا آتديغي امنيت شوعاريني چوخ حوسن توجه له ايستيقبال اندير. آذربايجان ايندي طوفانلي دريا كيمي تلاطومه اولان ايران مملكتينده ساكيت و آرام بير جزيره حاليندادير.

چوخ احتيمال وار كي، ووردو غوموز بويوك ضربه نين اثرينده صدرين كابينه سي سوقوط انديب، اونون يئرینه موقتي اولماق اوزره بير موحليل و ياز اديخاه كابينه گنيرسينلر. لاكين بو اوشاق آلدان تدبيرلري بيزي ايغفال انده بيلمز. بيرگونلوك، بئش گونلوك اوچون يوخ، هميشه آز ادليغي تامين ائتمك اوچون بورا اويجودا گنيرمگه باشلا ديغيميز مركزي ثيفلي ساخلامالي، ائو مركزده مو ائتمگه چالیشان موستبيدلرين باشي اوستونده مؤحك بير يومروق كيمي توتمالي ييق.

بوندان علاوه، فيرقه ميز ايشه باشلا ديقدان سونرا ويجودا گلن امنيت و آرامليق گؤستردي كي، خالقimiz اوزونو ايداره ائتمگه لياقتي واردير.

مرانامه ميزي هنوز اينتيشار وئرمگه فورصتيميز اولما ميشدير. چوخ تنز بير زاماندا چاغريلان فيرقه كونقره سينده ائو تصويب انديب عومومون نظرينه تقديم انده جه بيك. لاكين اساسي مقصدلر يميز خالقان گيزلي دن بيلدير. ائو بيز موراجيعتنامه ميزده ساده بير ديل ايله يازيب گؤستر ميشيك.

بيز بيرينجي نؤوبده امنيت، اوان سونرا ميلي حركاتيميزي ايداره و ايران آز ادليغيني تامين ائتمك اوچون انجمن ايالتيدن عيبارت اولان بير مركز ثيفل ويجودا گنيرمه لي بيك.

فيرقه نين ايشي باشقا دير. ائو، دؤولت و حوكومت يئرینه قويماق اولماز. او، خالقين گوزونو آجيب مؤحك بير اينتيزام آلتينا چمك، او واسيطه ايله عومومون منافعينه تامين ائتمگه چاليشير. خالقين حوقوقي، فردي و ايجتيماعي ايشلريني ايداره ائتمك دؤولت تشكيلاتينين ايشيدير. بو تشكيلات ايلت و ويلايت انجمنلري شكيلينده اولاي بيله جكدير.

انجمنلرين ايتياراتي چوخ وسيعدير. اولار بوتون دؤولت ايدارلرينين ايشلرينه يئتيشه بيلر و ايالتين مالي، فرهنگي و بهداشتي مساله لريني موستقبل بير صورته موذاكيره انديب بو خصوصلاردا جيدي تدبيرلر گوره بيلر.

قانون اساسي بوتون ايران خالقلاري و اياتلاري كيمي، آذربايجان خالقينا دا بواختياري وئرميشدير. بيلديگيميز كيمي، آذربايجان اينجيمني ايرانين مشروطه تاريخينده بؤيوك رول اويناميشدير. او، انجمنده شيركت اندلردن آقاي رفيعي (نظام الدوله) نين خوشبختانه بورادا تشريفلاري واردير. اوزلاري ده فيرقه ميزين ماسيسلر بندندير لر. آقاي ماستشار الدوله ده بو تاريخي انجمنين عوضولر بندندير.

بو سيمالار بيز آذربايجان خالقي نين آلدغي بؤيوك حاق و ايختياردان ديري شاهيد و مؤحك دليل و مدركدنير لر.

بورادا بؤيوك بير حقيقتي سيزه گرگ دنيم. بو معروف دور، دنير لر: «حاق آلامق لازيمدير، اونا وئرمز لر».

منيم عقيدمه گوره، بو كاميل بير شوعار دنيلدير. من دنيرم حاق آلامق شايديكي، آسان بير ايشدير. اونا ساخلامق شرطدير.

اگر بيزيم قهرمان مشروطه خاهلاريميز بو نوكتيه توجه انديب ايغفال اولماسايديلار، ايندي آذربايجان، بلكه ايران تاماميله دونيانين ان آزاد، ان دموكراتيك مملكتلر بندن بيري اولموش و دوچار اولدو غوموز فقر. فلاكت، آجلىق و سفالت قاباغيميزا چيخماميشدي.

آذربايجان خالقي قيرخ ايل بوندان اول تشكيل اتديگي انجمن اياتي واسيطه سي ايله اوزونون سياسي روشد، و ايستعداديني ثوبوت ائتميشدير.

فيرقميز بو ايستعداد و لياقتي دونيايا ثابت انديب اونون قاباغينا چيخاريلان ماتيعلري اورتادان قالديرماليدير.

دموكراتلىق ان موترقي و عالي بير فيكردير. بيز اونا تام معنا سيلا حياتا كنجير مگه چالشمالي بيق. بيز وار قومميز ايله چالشا جايغيق كي، ميلت افرا دي نين هاميسي دؤولت ايشلرينه موداخيله انده بيلسين و هر بير فردين ايراده سي مملكتين موقدر اتيندا مؤثير اولسون.

بوندان علاوه، قاباغيميزدا بؤيوك ايصلاحات دور موشدور. اولي كندلي ايله اربابلار آراسيندا تؤوليد اولموش ايختيلاقلاري عاديلانه بير طرز ايله حل و رفع ائتمه لي بيك. سونرا فرهنگ و بهداشت مسأله سي بيزجه ان بؤيوك مسأله ر دندير. فرهنگ و بهداشت سيز بير ميلت اوز ايستيقلال، حيات و آزادليغيني ساخلايا بيلمز.

من كنجميش نيظقلريمين بيرينده هنوز فرانس، آلمان قوه لري نين ايشغالي آلتيندا ايكن همين بو يئرده فيرنگ ميلتي نين ياشاييب آزاد بير صورتده اوز حياتيني ايدامه وئره جگيني پيشگولوق ائتميشديم. بو پئيغمبر ليك دنيل ايدى، من او مدني ميلتين فرهنگيندن، تاريخي موباريزملريندن، بيليك و بهداشتا اولان توجهيندن كاميا ل خبر دار ايديم.

بيزيم آرزولاريميزدان ان بؤيوكو عموم خالقين ساوادلانماسيدير. ساوادلي وساغلام خالق هئج وخت طولوم و فيشارا تحمل ائتمز. اينسانلار لا حئيوانلار آراسيندا اولان بؤيوك فرق ده بوندان عيبار تدير.

اينسان ايجتماعي بير مخلوق دور. او تك اوز باشينا ياشامير و اونون مقصدي فقط شخي حياتيني تأمين ائتمك دنيلدير. بشر ايجتماع اوچون ياشايير. اونا گوره ايجتماعين منافعيني شخي منافعيندن يوخاري توتما ليدير.

هر كس اوز باشيني ساخلاماقدان اوچون ياشاسايدى، دونيادا بؤيوك سيمالار، فداكار قهرمانلار و اوز جانلاريني وطن و ميلت يولوندا فدا ائدن رشيد اينسانلار تاپيلمادى. بو فداكارلىق فقط بيليك، فرهنگ، تشكيلات و اخلاق نتيجه سيدير. بيز گرگ جماعتين منافعيني اوز شخي منفعتلريميزه ترجيح وئرمگه عادت ائتك و بو واسيطه ايله خلقيميزي فلاكتدن قورتاراق.

ايفتيخار، مال و مكننت شخي ياشاييشدا دنيلدير. دونيادا باشي اوجا آدمالار عوموماً خالق خادimler ي اولموشلاردير، جاوانلاريميزي بو روحدا تربيه ائتمه لي بيك. ايفتيخار، شرف قازانماق ايسته بير سن خالقا خيدمت ائتمه لي سن. بونو گرگ هامى بيلسين و بو يول ايله قازانيلان شرف و ايفتيخارين مزه سيني آنلاسين.

بيز تاريخدان چوخ دانيشا بيلريك. كنجميشيميز ده ايفتيخار لا دول دور. لاكين بو كيفايت ائتمز. ايفتيخار و شرافتي اوزوموز اوز اليميزله كسب ائتمه لي بيك. سعدي نين حكيمانه سؤزو بيزه درس عيبرت اولما ليدير.

ميراث پدر خواهي، علم پدر آموز

كايين مال پدر خرج توان کرد بده روز

بیز آتا- بابامیزین گوردوگو ایشلری اوزوموزه سرمایا قاییریپ اونو خرجه ییب قور تارمایاق. بلکه شو جاعت، رشادت و فداکارلیقا اونلارا تقلید اندیب گنتدیكلری بول ایله گندك، اونلارین قازاندىقلاری ایفتیخار و شرافته نایل اولاق.

بیزیم فیکیریمیزی مشغول ائدن مسألهلردن بیرسی ده دیل مسأله سیدیر. بو بیز آذربایجانلیلار اوچون چوخ موهوم و اساسی مسألهلردندیر.

فرهنگ مسأله سینی بیقیدیلیک ایله باشدان سالماق اولماز. چونکو میللترین حیاتی اونا باغلیدیر. بدبختانه بو گونهك مملکتیمیزی ایداره ائدنلر بو مؤوضوعوسری ساییب اونا اهمیت وئرمه میشلر.

بوندان علاوه، آذربایجانین فرهنگ معاریف مؤوضوعوندا مخصوص بیروضعیت واردیر. اهالیمیز قرنلردن بری معین بیر دیل ایله دانیشماقدادیر. بو دیلی ساده قابا تدبیرلر ایله عوض ائتمگه چالیشانلارین اللرینده قانع اندیجی دلیللری یوخدور.

آلتی یئددی یاشیندا تازا دیل آچمیش اوشاغا یابانچی بیر ایلی تحمیل ائتمک جینایتیدیر. تعلیم تربیت ایله مشغول اولانلار اکثر آذربایجانلیلارین عصی لیگینی بوندا گؤرورلر.

آنادیلینده یازیب اوخوماغی قداغان ائتمک فرهنگ تکاملون قاباغینی آلماق دئمکدیر.

بئش میلیوندان زیاده کند و شهرلرده یاشایانلاریمیز قالسین، حتی محلی مکتبلرده تحصیل ائدنلریمیز بئله عؤمورلری نین آخیرینا قدر فارس دیلینی دوزگین تلفوظ ائتمگه قادر دئییلدیرلر.

رضاخان ایش باشینا گلیب آذربایجانلی پارچالماق سیاستینه باشلامدان اول آذربایجاندا میلی تیاترلاریمیز سریع بیر صورتده ترقی ائتمگه ایدی. خالق، آرواد و کیشی تاماشالاردا کمال مئیل ایله حاضر اولوب هونرورلریمیزین اثرلرین سئیر ائدیر و بو واسیطه ایله اخلاق و معنویات جهندن میلتمیز ترقی ائتمگه دوام ائدیردی. فقط مجبوراً تیاتریمیز فارس دیلینه تبدیل اندیلن کیمی نومایش سالونلاریمیز باغلانما مجبور اولدو. چونکو خالقیمیزین اکثری بو دیلی آنلاماغا قادر دئییلدی.

دیلی وطنپرستلیگه موخالیف گؤرنلر واقیعاً جاهیل آدمالار گرك اولسونلار. چونکو بو ایشین تازالیغی یوخدور. هنوز ایندی ده مسجدلر و منبرلرده واعیظلریمیز خالقین آنلادیغی آذربایجان دیلینده و عظ اندیب دینی وظیفه لرینی انجام وئر مگه دعوت ائدیرلر. بیز آذربایجان دیلینی موخالیفلریندن سوروشوروق، بو ایشده نهیسیلیک واردیر؟ نهییه بیر دیلدن منبرده ایستیفاده ائتمک اولور، آما مدرسلرده اولمور؟

وانگهی آذربایجان دیلینده یازیب اوخوماق مسأله سینی تازالیغی یوخدور. قیرخ نچه ایل بوندان اول ایران فرهنگینی نین ایفتیخاری ساییلان میرزه حسن روشدییه تبریزده تشکیل ائدیگی مدرسه نین ایبتیدایی دؤوره سینی آنا دیلینده تدریس ائتمیشدیر. اونون او تاریخده تالیف و نشر ائدیگی درس کیتابی الیمیزده دیر. بوندان علاوه، بورادا یازیب اوخوماغی آنا دیلیندن باشلایانلار آز دئییلدیرلر.

ائشیتدیگیمیزه گؤره آقاي فیوضات و آقاي دوکتور رضازاده شفق ده بو دیلده آذربایجان مکتبلرینده واختیندا درس دئمیشلر.

بوندان علاوه، من کندلرده و خیردا شهرلرده موعلیملر گؤردوم کی، فارس دیلینی ابداً بیلمه یین کندلی و اصنافا بو دیلده فرهنگ مؤوضوعوندا نطق ائدیرلر.

مخصوصاً سلماسدا بو گولونج ایشین لاپ قاباریق مکلینی کئچن ایل گؤرمگه مووفق اولدوم. من سلماس سؤزونو مخصوصاً ایشلنتدیم. چونکو بیزیم شاهپور علیرضایا ایرادتمیز یوخدور. شاپور سؤزو اونون اخلاقی جینایتلرینی نظرده موجسم ائدیر. ستارخان خیابانی نین دا په لوی آدانماسی قولاقلاریمیزی خراش ائدیر، روحوموزو اینجیدیر. تبریزده آذربایجانلی قوربانلیق قویونو کیمی پارچالایان رضاخان په لوی آدینا خیابان اولایلمز. اونو تبریز اهالیسی اؤز میلی قهرمانی ستارخان آدینا آندانیرمیشدیر. پوستخانامیز بونو بیر دفعه بیلمه لی په لوی آدینا گلن مکتوبلاری گئری قایتارمالیدیر. تبریزده په لوی خیابانی یوخدور. بؤیوک خیابانیمیز بؤیوک سرداریمیزین آدیندیر. او بئله گرك مشهور اولسون.

آخیردا تکرار ائدیرم، بیز ایرانین ایستیفالینا کامیلاً علاقه مندیک. اونون بیرقاریش توپراغینی آیری بیر اولکهییه وئریمک فیکیری ابدانمیداندا یوخدور. بیزیم ایستهدیگیمیز قانون اساسی نین بیزه وئردیگی داخلی حق و مدنی خودمختاریتدن عیبارتدیر. دیل مسأله سی ده بونون جوزوی دیر.

بیز موراجعتنامه میزده دئدیگیمیز کیمی اؤز ائومیزین ایشلرینی اؤزوموز ایداره ائتمک فیکیرینده ییک. اوندان اؤترو وار قومیمیزله چالیشماغیق.

زور ایله ایران خالقارینی اسارتده ساخالایانلار بونو بیر کره دوشونمهلیدیرلر...

(آذربایجان» روزنامهسی یکشنبه 25 شهریور، شوماره 4، دوشنبه 26 شهریور، شوماره 5، 3 شنبه 27 شهریور، شوماره 6، 4 شنبه 28 شهریور، شوماره 7، 5 شنبه 29 شهریور، شوماره 8، یکشنبه اول مهر شوماره 10، دوشنبه 2 مهر، شوماره 11، سه شنبه 4 مهر، شوماره 12، -1324 جو ایل، -2 جی دؤره).

عزیز وطنداشلار

مشروطه و قانون اساسینی اله گتیرمک، میلی حؤکومتی مؤحکلمتمک، خالقین آدالیغی و اؤلکهنین ایستقلاللی اوچون آذربایجانین غیور خالقی، دوست و دوشمنین تصدیق ائتدیگی بیر شهامت و فداکارلیقلا جانبازلیق ائدیپ، قوربانلار و ئریب، قانینی آخیدیپ و خسارتلره تحمل ائتمیشدیر.

چوخ تاسوف اولسون کی، بو نجیب خالق و بو قیزیل تولید ائدن تورپاق ایستر مشروطه‌دن قابق، ایستر اوندان سونرا، رضاخانین دیکتاتورلوغو دؤورونده و یا بو دموکراسی دؤورده همیشه مرکزی حؤکومتین بیر اوج مورتجع، خودپسند و چوروموش آداملاری طرفیندن توهین و تحقیر ائدیلمیشدیر.

نفوس جهتیندن ایرانین اوچده بیرینی تشکیل ائدن آذربایجان، آزوقه و بودجه جهتیندن ایسه بلکه ده اونون بئشده ایکیسینی تامین ائده بیلدیگی حالدا، مرکزی حؤکومتین نظرینده اهمیت‌سیز بیر قییمته بئله مالیک دئییلدیر.

آذربایجان اهالیسی‌نین اوچده بیر حیصه‌سی ایرانین دیگر ایالتلرینده و ئیلان و سرگردان دولانیب، یوخسولوق و فلاکت ایچینده یاشاماقدادیر.

دولتین آذربایجان و آذربایجانلیلار حاقیندا قایل اولدوغو تبعیضات (البته منفی معنادا) ائله بیر حالدادیر کی، اونو ایضاح ائتمگین لوزومو یوخدور. فقط تبریز ایله تنهرانین آبادلیق و عومرانینی موقایسه ائتمک، ایرانا باشان باشا دمیر یول چکیب میانادا دایاندیرماق، شهرداریلارین بودجه‌سینی تنظیم ائتمک، جیره‌بندلیک اجناسین میقداری و بونون اهالی‌یه پایلانماسی طرزلی و یوزلرله بئله میثاللار اوقدردیر کی، اونلاری سایماق و اختی اوز اتماقدان باشقا بیر فایدا و ئرمز. بونلارین هامیسی بیزیم ایدیعالاریمیزی ثوبوت ائدیر.

مرکزی حؤکومت موختلیف دؤورلرده و ایندی آذربایجان و آذربایجانلیلار حاقیندا روا گوردوگو ظولم، سیتیم و حاقسیزلیقلاری هنج بیر ایمیریالیست دؤولت موستملکه اؤلکه‌نین، بو اؤلکه‌نین اهالیسی‌نین حاقیندا روا گورمه‌میشدیر.

تاریخ بو 44 ایلیک مودتده آذربایجانلیلارین ایله مونسایب مؤوقعلر و ئرمیشدیر کی، اونلار اندهبیلر دیلر فورصدن ایستیفاده ائدیپ، مملکتین قانون اساسی‌سینین و ئردیگی حوقوقی اله گتیره‌ایدیلر. لاکین هر وخت مرکزی حؤکومتلرین حیله و تذویرلری آذربایجانلیلارا آمان و ئرمه‌میشدیر. هر دفعه بیر جور آدادیجیلیق و حیله ایله اونلاری باشان چرخارتمیشلار. بونلار سهلدیر، حتا مرحوم سردار میلی و خیابانی کیمی برجسته و موتفکیر آداملاری آرادان آپاریب، بو نجیب و وطنپرست میلیت موستملکه اهالیسی کیمی اوز چنگاللاریندا سیخیشدیرمیشلار.

تاریخ بیزه ثوبوت ائتمیشدیر کی، زحمتکش، توجار، (تاجیرلر)، اصناف و مالیک، هر هانکی بیر طبقه‌دن اولورسا اولسون، آذربایجانلیلارین نیجاتی، آذربایجان نامینه، آذربایجانلی قارداشلیق ایلی بیر بیرینه و ئریب، بیرلیکده آذربایجانلی حیثیت و شرافتینی مودافیعه ائتمیشلر.

خوشبختانه بو زمانلردا بیر دسته پاکدامن و وطنپرست اشخاص کی، اونلارین وطنه اولان علاقه مساله‌سینده کی سابقه‌سی هامی یا واضح و آشکاردیر، آذربایجانین و آذربایجانلیلارین تمام احتیاجلارینی، ان مهم و سعادت مساله‌لرینی، یاخشلی باشا دوشوب، آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی آدیندا بیر فیرقه تشکیل ائتمیشلر. هر بیر آزادیخواه دموکرات آذربایجانلی موراجیعتنامه‌نین اصل هدفی اولان 12 ماده‌لیک شوعار ائتیندا فعالیتله باشلامیشدیر.

لذا حیزب تودهیی ایرانین آذربایجان ایالت کومیتہسی، آذربایجان ایالت تشکیلاتی نین شہریورماہ 1324 نجو ایل تاریخی تبریز کونفرانسی نین قطعنامہسینہ موطابق تمام ایشچیلرہ، کندلیلرہ، روشنفکرلرہ، پیشہورلرہ، سایر آزادیاھلارہ، حیزب تودهیی ایرانین تمام عوضولرینہ، حیزبہ موتمایل اولان شخصلرہ و یا بو حیزبین سیاستینہ پیرو اولانلار موراجیعت اندیب اوجا سس ایلہ دئییر:

ائی آذربایجانلیلار! سیز کچمیشین آجی تجروہلریندن عبیرت آلین و ایندیہہ کیمی الینیزہ دوشن موناسیب مؤوقلردن ایستیفادہ ائتمہیب، الدن وئرمیشسینیز، ایندی متاثر اولون، بیر تمیز قلب و گؤزل نیت ایلہ، مردانہلیکلہ آیاغا قالخین، هر بیر آذربایجانلی یا شایستہ اولان شہامت و پوزولمایان صمیمیت ایلہ آذربایجان دموکرات فیرقہسی نین موقدس شوعارلاری آلتیندا بیرلشیب، آذربایجانین ترقی و تعالیسی، مشروطیت و قانون اساسی نین احیاسی، اونون ماددہلرینی حیمایت ائتمک، بیرینجی نؤوبہدہ، آذربایجانین آزاد و آبادلیغی اولان ہدفہ چاتماق اوچون مباریزہ اندیب، اؤز آتا-بابالارینیزین خاطرہلرینی دیریلدین.

بودور، حیزب تودهیی ایرانین آذربایجان تشکیلاتی کونفرانسی نین قطعنامہسی:

قطعنامہ

جومعہ 16 شہریور 1324-جو ایل (7 سئتامبر 1945-جی) حیزب-تودهیی-ایرانین آذربایجان تشکیلاتی نین گنیش ایالتی کونفرانسیندا آذربایجان دموکرات فیرقہسی نین 12 شہریور ہامان ایل تاریخی موراجیعتنامہسینی اوخویوب و اونون اطرافیندا بحث و موطالیعہ ائتدیکدن سونرا کونفرانس بو قرارا گلدی، آذربایجان دموکرات فیرقہسی آذربایجان خالقی نین احتیاجلارینی دوغرو و دوزگون دوشونوب، اونا یاخینلاشمیشدیر. آذربایجان خالقی قیرخ ایل اولدن مشروطیت و آزادلیق، قانونی-اساسی و میلی حؤکومت قورولوشو اوچون ایران داخلیندہ یاشایان میلترلرین ہامیسیندان آرتیق فداکارلیقلار اندیب، قوربانلار وئریب و خسارته موتحمیل اولموشدور. بونا قیرخ ایل تاریخ بو یوزیلان بوتون روزنامہلر حتا مورجع روزنامہلرین صحیفہلری دہ بنلہ شاہیددیر. بونونلا بنلہ ایستر ریضا خان دیکتاتوراسیندان قاباق، ایستر ریضا خان دؤورو ایستر ایسہ شہریور 1941-دن بو طرفہ آذربایجان خالقی هر گون، هر ساعات و هر دقیقه ایقتیصاد، معاریف، صحیہ و زیندگانلیقدا اولان بوتون ساحلرہ گئری گنڈیب و اوز فقر و فلاکتینی آرتیرمیشدیر. آذربایجان کندلری و شہرلری گؤردویوموز کیمی خارابازارلیغا دؤنموشدور. آذربایجان خالقی اونا باخمایاراق کی، ایرانین مرکزی حؤکومتی اوچون بوتون ایالت خالقلاریندان آرتیق ارزاق و مالیات وئریر، بوتون ایالت خالقلاریندان دالیدا قالمیشدیر. مرکزی حؤکومت نظربندہ تحقیر و توهینہ معروضدور: آذربایجان خالقی نین اوچدہ بیر حیصہسی ایستیصال نتیجہسیندہ تئهران و دیگر ایالت شہرلریندہ سفیل و سرگردن بیر حالدا یاشاییرلار. آذربایجان و اونون خالقی مرکزی حؤکومت نظربندہ ایمپریالیست مملکتلرین موستملکلریندن ہنج دہ فرقلی دئییلدیر. طبیعی دیر کی، هر حیزبہ او میلتنین سعادت، آزادلیغی، اوز مملکتی نین عومران و آبادلیغی اونون اساس مقصدینی تشکیل ائدیر. آذربایجان خالقی نین دیگر ایالتلرہ یاشایان خالقلار کیمی اولان عوموم احتیاجلاریندان ساوای بیر سیرا خصوصی احتیاجلاری دا واردیر کی، اونو حیزب-تودهیی-ایران و اونون مرکزی کومیتہسی و گؤتوردیو سیاسی خطی تامین ائدہ بیلیر. بو خصوصی احتیاجلاری تئهراندا یاشایان آذربایجان موحیطیندن اوزاق اولان بو مرکز تامین ائتمکدن عاجیزدیر. بو احتیاجلاری بیرینجی نؤوبہدہ آذربایجانین داخلیندہ اولوب و اونون منافعینی یاخیندان دوشونوب و حیفظ ائتمگی عؤدہسینہ آلاں بیر مرکز تامین ائدہ بیلر. آذربایجان خالقی سؤز، یوخ ایش و عمل آدامیدیر. آذربایجان خالقی ہنج بیر واخت ایلر بو یوزیلان مجلس نومابندہلرینہ اینتیخاب اولاجاق شخصلرہ آلت اولوب، اوز قییمتلی واختینی تلف ائدہ بیلمز. بو خالقی بو یوزیلان سؤوق ائتمک خیانتدیر. آذربایجان خالقی نہ قدر تئز اؤز سرنؤوشتینی موعین اندیب و اوز موقددراتینی الینہ آلارسا، داھا دوغروسو، آذربایجانین داخلی خودمؤختارلیغینی تثبیت و تحکیم ائدرسہ، میلٹی بیر او قدر خوشبخت و مملکتی بیر او قدر آباد اولاجاقدیر.

چاغیریلیمیش اولان حیزب-تودهیی-ایرانین آذربایجان تشکیلاتی نین ایالتی پلننومو، تبریز شہر کومیتہسی، ایالت و شہرستان تقیش کومیسسیونو و بوتون آذربایجان ویلایت و محلی کومیتہلریندن اینتیخاب اولونموش نومابندہلرینین گنیش کونفرانسی قطع ائدی:

آذربایجان خالقی نین ترقی، تعالی و سعادت و آذربایجانین عومران و آبادلیغی نین تامینی یولوندا حیزب-تودگی-ایرانین آذربایجان تشکیلاتی ایستر رہبرلیک نؤقٹہسی-نظرینجہ حیزبن مرکزی کومیتہسیندن قطع رابیطہ ائدہ رک، بوتون تشکیلات ایلہ بیرلیکدہ آذربایجان دموکرات فیرقہسینہ ایلحاق اولماغی قرارا آلیر و بیرلشمہنین وسایلینی فراہم ائتمک اوچون آغایی صادق بادیاگان - 84، زین العابدین قییمی - 80، محمد حوسنین بورہانی - 61، بدوللا کلانتیری - 59، ابولحسن واقیف - 56 رای ایلہ (5) نفردن عیبارت اولان کومیسسیون اینتیخاب

اولوندو. ایالتی کومیتیه قطعاً ایختیاریت و ئریلیر کی، اینتیخاب اولونموش کومیسونون نظریاتی حیاتا تطبیق اندیب و لازیمی اعلامیه وئرسین.

یاشاسین آذربایجان خالقی نین گلهجک خوشبخت حیاتی! یاشاسین اونو تامین اندهجک آذربایجان دموکرات فیرقهسی!

کونفرانسین هنیات ریسهسی – 16-06-1324

کونفرانسین قرارینا گوره، حیزب تودهیی ایرانین آذربایجان تشکیلاتی نین آذربایجان دموکرات فیرقهسینه ایلقاق اولونماسی اوچون آیرلمیش بئش نفرلیک کومیسون مذکور فیرقهنین مرکزی کومیتیهسی ایله مولاقات و موذاکیرات آپاریب، آشاغیداکی ایشلری نظرده توتماق ایله بیرلشمک مسالهسی ایجرا اولونسون

1- دموکرات فیرقهسینه مولحق اولان حیزبی تودهیی ایران عوضولری، حیزبی تودهیه داخیل اولدوقلاری سابقه قنید اندیلیب نظرده توتولسون.

2- حیزبین اینتیظام و دیسیپلینینه موراغات ائتمهیش آداملار و یا اهالی آراسیندا اخلاق پوزغونلو ایله مشهور اولانلار کی، بیر نحو اله حیزبه داخیل اولایلمیشلر، بئله آداملار دموکرات فیرقهسینه قبول اندیلمهسینلر، بئله کی، حیزبی تودهنین ایالت کومیتیهسی اولجهدن تصفییه ایشلرینه باشلاماق فیکرینده ایدی.

ایذا حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالت کومیتیهسی بو قرارا گلیمشیدیر و حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالتی تشکیلات عوضولرینین هامیسینا ایخطار اولونور کی، آذربایجانین هر یئرینده اولان ویلایت و محلی کومیتیلر، حوزره، تامام تشکیلاتی، آرشیو، اوراق و اساتیپنی اوز محللرینده آذربایجان دموکرات فیرقهسینه مولحق اندیب، ایلقاق جلسهسی نین صورتینی رونوشت اندیب ایالت کومیتیهسینه گؤندر سینلر.

حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالت کومیتیه سی

(«خاور نو» حیزبی تودهیی ایرانین آذربایجان ایالت کومیتیهسی اورقانی شوماره 92، 21 شهرییر 1324، 12 سئپتامبر 1945)

فیرقهمین تاریخی ایشی

فیرقهمیزی ووجوده گئیرمگه پیشقدم اولان موسیسلر هنیاتی کئچن پنجشنبه گونو موقتی تشکیلات کومیتیهسی اینتیخاب ائندیکدن سونرا ایگیرمی گونه قدر رسمی کونقره تشکیلینی او کومیتیه تاپشیردی. بو تازه بیر فیرقه اوچون بویوک و آغیر بیر وظیفه دیر. اونو آرزو اولونان شکیلده انجام وئرمک اوچون بوتون فیرقه عوضولری یورولماق بیلهدن چالیشمالی دیر.

بوگونه قدرده تبریزده و اطراف شهرلرده اون میندن زییاده موختلیف طبقه لردن فیرقهمین عوضولرینی قبول ائندلر اولموشدور. بونا الی میندن زییاده بیزه مولحق اولماق ایستهین حیزب توده ایران عوضولرینی علاوه ائندیکده گئنیش و بویوک بیر جمعیتین اطرافیمیزا توپلاندیغینی گؤرمهک سیز. بو جمعیتی تشکیل اندیب اونلاری اینتیظام آلتینا آلماق و آراریندان کونقرهیه نومایندهلر اینتیخاب ائتمک بئش- اوچ نفرین الیندن گلن ایشلردن دئییلدیر. بو ایشده دئدیگیمیز کیمی هامی چالیشمالی دیر.

کونقره نین تامامیله دموکرات عوضولردن و عوموم طبقات نومایندهلریندن تشکیل اولونماسینی نظرده توتوب سابق حیزب توده عوضولریندن فداکارلیق گؤزله ییریک. بونلار هر یئرده چالیشیب مستقیم دموکرات فیرقهسینه یازیلان عوضولردن (موکون اولدوغو قدر) اینتیخاب اندیب کونقرهیه گؤندهر مهلی دیرلر.

محللرده فیرقه بیرلشدیگی حاللاردا بونو نظرده دوتمالیدیر. حیزب تودهیه و اونون فداکار عوضولرینه بیز چوخ احتیرام اندیریک. لئیکن اونلار دموکرات فیرقهسینین مرام و شوعارلارینی نظرده دوتوب تازا و عوموم طبقاتا منسوب اولان عوضولره فعالیت مئیدانی وئرمک اوچون گؤذشته گئتملی. بعضی یئرلرده اونلارین سایلارینین آزیغینی نظرده دوتماییب بیرینجی نوبهده اونلاردان اینتیخاب ائتملی دیرلر...

حیزب توده ایران عملده طبقاتی بیر حیزب اولموشدو. اونون سیرالارینا فهله، کندلی و بعضی آشاغی طبقهیه منسوب اولان روشنیکرلردن باشقا طبقه یول وئریلمزدی. اونون وظیفه و شوعارلاری دا فقط بو طبقه لری مقاصیدی اوستونده تعین اندیلیردی. اونا گوره حیزب توده عوضولری چوخ سول تانیمیش و سول شوعارلار ایشلمگه عادت ائتمیشلر.

دموکرات فیر قهسینه مولحق اولماق ایستهین شخصلر گرک اوز دانیشیقلا رینی و شو عارلارینی تعدیل ائدیپ، بیزیم تعقیب ائتدیگیمیز شو عارلاری قبول ائله سینلر.

اگر بیزیم ایله میلی آزادلیق یولوندا چالیشماغا حاضر اولموشلار سا حتا اوز لرینین رفتار، کیردا و گوftar لارینی دا بیزیم رفتار، کیردار و گوftar لاریمیزا تطبیق ائدیپ او یغونلاشدیریب، تمام معناسیله بیزیم دموکرات اولمالیدیرلر...

بیزیم عوضلریمیزدن ایش طلب ائدیریک. بوش سوزلر و خالق موتتفیر ائدن (دئماقولا رار) عوامفریلره یاراشان آجی توهمنلرین بیزیم بازاردا رواجی یوخدور.

بیزیم میلی آزادلیغی تامین ائتمک اوچون هر کسدن فداکارلیق طلب ائدیریک. مالیک، رعیت ارباب و کارگر هامی آذربایجانین ترقی و سعادت یولوندا بو فداکارلیغی گوسترمه لیدیر.

بیزیم آرادا چیخان ایختیلافلاری سازیش یولو ایله حل ائتمگی جیدی و لازیملی بیزیم موضوع بیلیریک. موباریزه لازیمدیر. لئیکن او میلی آزادلیق و وطنین ترقیسی یولوندا آپار یلمالیدیر.

کیم آزادلیق و ترقییه موخالیفت ائدرسه، او میلتمیزین غدار دوشمنی دیر. اونولا آمانسیز بیزیم صورتده موباریزه ائتمه لی بیک.

کیم امنیتی ایخلال ائدیپ خالق آراسینا نيفرت سالیرسا، هر طبقه دن اولور اولسون، او خالق آراسیندان ایخراج اولونوب ایجتیماعی حقوقدان محروم ائدیلمه لیدیر.

کونقره میزده شیرکت ائتمک ایسته یینلر و اونا نوماینده اینتیخاب ائتمگه گئدنلر بو خط حرکتی نظرده توماغا مجبور دورلار.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان»، نؤمره 6، شهریور 27

احتیاجلاریمیز تامین ائدیلمه لیدیر

هر بیزیم خالق و جامیعه نین حیات و بقاسی، یعنی یاشاییب یار اتماسی، موعین شرایط و وسایطدن آسیلیدیر.

میلی شکیده و بنین المیلل مضموندا مدنیت، گنیش خالق کوتله لرینین ساغلاملیغینی تامین ائدن صحیبه، اهالینین وارلیدان توتوموش یوخسولا قدر هامینین ساوادلانیب، تحصیل-علم ائتمه سی، صنایع و کارخانالارین گنیش له نیب ایقتیصادییات و ثروتین ترقی سی، سایر لر حال-حاضریدا بیزیم خالقین حیات و بقاسی اوچون ضروری شرایطدیر.

اگر بو شرایطدن بیزیم نا قیص اولارسا، او خالق ناچار اولاراق، مدنیت قافیله سیندن دالی قالیب و نهایت، محو اولوب گنده جکدیر.

بنین المیلل ایرتیجاع نین موز دورو اولان سنئید ضییا-نین 1299-جو شمسی (1921-جی ایل) دؤلت چئوریلشیدن اول و ریضا شاه پهلو بنین حؤکومتیندن قابق، آذربایجان اوزونون خصوصی جوغرافی مؤقعییتی سایه سینده آسیانین ثروتلی اولکلریندن بیزیم ایدی. آذربایجاندا، آذربایجان دیلینده قز نلر نشر اولوردو. مدرسه لرده آذربایجان دیلینده درس کئچیریلیردی.

آذربایجان دونیانین بویوک اولکلری ایله تیجارت و ایقتیصادییات مونساییتی یار اتمیشدی. بئله لیکله، آذربایجانین ایگیر منجی عصرین اوللرینه دک اوزونه لاییق ثروت و تیجارتی، معاریف و مدنیتی وار ایدی.

لاکین سنئید ضییا و ریضا شاه و بونلارین طرفدارلاری وجودا گلدیکن سونرا، آذربایجان محو اولماغا اوز قویبدو.

تئهرانین مورجع حؤکومتی آذربایجان خالقینا اوز دوغما آنا دیلینده یازیب اوخوماغی قاداغان ائلیهرک، اونون میلی مدنیتی پوچا چیخارتماغا باشلادی.

تبریزین دونیا ایله ایقتیصادی و تیجارت رابیطه لرینی قطع ائدهرک خالقین ماددی ثروتینین ان آلقاق سوییه لره تنزول ائتمه سینه سبب اولدو. آذربایجاندا اورتا مکتبلرین قاپیلاری داخی باغلانیب یالنیز کیچیک ایبتیادی مکتبلر، او دا چوخ پیس وضعیتده قالدی.

آذربایجان خالقینین میلیونلارلا نوفسونون امک بهر سینی موختلیف عونولارلا غصب ائدیپ خالقی تالادی، صحیبه، معاریف و مدنیتدن، نومونه اوچون ده اولسا، هنج بیر آثار قویمادی.

بنله لیکله، 30 ایلین عرضینده آذربایجانین ایقتیصادی، ایجتیماعی وضعیتینی اورتا عصرلر مدنیتی سوییه سینه تنزول ائدیپ و نهایت، مین ایلدن آرتیق طنطنه لی تاریخی اولان بویوک آذربایجان خالقی محو اولماقدا ایدی. مینلرله حؤکمرانلار بیزی محو ائتمک ایستیه یردیلر. آذربایجان دموکرات فیرقه سی چوخ میلیونلو و موباریز آذربایجان خالقینین ناموسلو حرکاتی ایله بو بدبختلیکره سون قویاجاقدیر.

آذربایجان دموکرات فیرقه سی اوز شو عارلارینی خالقین سینه سینه آلولانان اولدولار دان آلمیشدیر.

خالقا تکبیه ائدیپ، خالقین آرزو و عملرینی حیاتا کئچیرن بیر فیرقه همیشه موظف دیر. بیزیم ایشیمیز حاقدیر و غالبیدیر.

سمندر

«آذربایجان»، نؤمره 6، شهر یور 27

آبی دوستلوغو

فیرقه میزی قوروماقدا شیرکت ائدن مسلکداشلاریمیزین بویونلاریندا اولان آغیر یوکلردن بیری ده بیزه باخشلیق ائتمک ایستیه یلرین آنلاق، هوش و ذکالارینی یوخلاماقدان عیار تدریر. سیاسی تشکیلات ساده بیر ایتیحادیه دئییلدیر. اونا چالیشماق ایستیه یلردن طبیعی عاغیل و شوعوردان علاوه مسلک، عقیده و سیاسی بیلک طلب ائدیلمیر. قاباغا چیخان سیاسی، حوقوقی، میلی و ایجتیماعی مساله لرده دوزگون دوشونجه و آچیق فیکیر ایستیه یلیر.

بیز چوخ گؤزل بیلیریک کی، بیر چوخ تاریخی سببلره گؤره خالقیمیز دونیانین مو عاصیر و موترقی خالقلاریندان یوز ایلرجه دالی قالمیشدیر. بو خالقی بیرلشدیریب بویوک مقصده طرف آپارماغا چالیشان بیر فیرقه موترقی خالقلار ایچریسینه وجودا گلن فیرقه لر کیمی عوضولرینین هامی سینی ساو ادلی و سیاسی معلوماتا مالیک آداملار دان توپلایا بیلمز. خالقیمیز عوام، جاهیل و دالی قالمیش خالق دیر. اونون مدنی و سیاسی جهتن تر بیه ائدیلمه سی ده فیرقه میزین عؤده سینه دوشور. بیز ناچار و مجبوروق مینلرجه کند و شهر زحمتکش لرینی تشکیلاتیمیزین ایچریسینه آلیب، اورادا تربیت ائدک. بو اینکار دیلیمز بیر حقیقت دیر. بونولا بنله فیرقه نین اساس سنگر لری گرک دوزگون، دوشونجه لی و ساغلام فیکیر لی آداملارین الینه تاپشیر یلسین.

جاهیل آداملار بیلیم آنلامدان فیرقه یه بویوک ضربلر وورا بیلر. مخصوصن کندلرده فیرقه سؤزو چوخ یانلیش تعبیر ائدیلمیشدیر. اونون باشیندا دورانلار چوخ یئرلرده دؤولت ایدارلرینین وظیفه لرینی منیمسه میش و بعضی یئرلرده فیرقه مسئوللاری اوز وظیفه لرینی اونودوب دهدار و کند خودالاردان علاوه محکمهلرین و قانونی ایدارلرین ده ایشینی اللرینه آلمیشلار.

اونلار بیلیم لیدیر کی، وورماق، دؤیمک و خالقین حوقوقی ایشلرینه قاریشماق فیرقه رهبرلرینه یاراشان ایشلردن دئییلدیر. بیز کند یا شهرلرده فیرقه عونوانی داشییان تزه کند خودالار، تزه ژاندارملار و بویونوغون قولچوماقلار مئیدانا چیخارماق فیکرینده دئییلک. بونلارین دوستلوغو آبی دوستلوغوندان داها خطرناک اول بیلر.

کندلرده و شهرلرده چالیشان فیرقه مسلکداشلاریمیز بیریجی نؤبه تبلیغاتچی، ایکیجی نؤبه تشکیلاتچی اولوب خالقی فیرقه نین اطرافینا توپلاما قلا بویوک مقصدیمیز ایجرا ائتمگه چالیشمالیدیر لار.

اونلار گرک بیلسینلر کی، فیرقه باشچیس قديم امامجومهلرین ایشینی گؤرمه لی دئییلدیر...

کندلییه زور دئمک، اؤز شخصی دوست- دوشمنلیگینی فیرقه سیرالارینا یئرتمک ایستهمین ایستیفادهچی عونصورلرله فیرقه میز آمانسیر بیر صورتده موباریزه ائدهجکدیر...

مخصوصن کندلرده ساده و سالیمل کندلیلری اوز اقلاشدیرماقلا توده تشکیلاتینا سوخولان ایستیفادهچی جانوارلاردان جیدی صورتده ایجتیناب ائدیپ، اونلاری دموکرات فیرقهسی نین قاپیسیندان ایچری قویماق اولماز، فیرقه اولدن ایشی مؤحکم گؤتورمەلی، شۇعه و کومیتەلری تمیز و دوزگون آداملار الینه تاپشیرمالیدیر.

تشکیلاتیمیز قوی عدده بویوک اولماسین، آما اینتیظام و ایستحکامجا قووتلی اولمالیدیر. اوغرو، یالانچی، لووغا، عوامفریب و خالقی بیسلهیب اؤزونو قاباغا چکن آداملاری قوب انشیکه سالماق لازیمدیر.

فیرقه، شخصلر دئییل، عوموم میلّین سعادتین اوچون چالیشیر، عوموم زحمتکشلره نیجات و ئرمک ایستهمیر. بئش یومورتا ایکی باتمان سوغان ایله کندلییه نیجات و ئرمک ایستهمین و بو واسیطه ایله کندلرده نیفاق سالانلار کندلیلره آیبیلر کیمی خیدمت ائدیبلر.

دوغرودور، اربابلارین ظولمو حددن آشمیش، دؤلت مأمورلارینین دا قارنی دویماق بیلیمیر. لاکین گرک بو مساله نی فیرقه میز اساسلی بیر صورتده بوتون اولکه ایچریسینده حل ائتسین.

بو یولدا چوخ جیدی قەملر گؤتورولموشدور. آذربایجاندا یاشایان مالیکلر ایله دانیشیق باشلانمیش، چوخ نئز بیر صورتده عومومی بیر قرار چیخاریلاجاقدیر.

آذربایجانلی ترک اندیپ گندن مالیکلر بیزدن هنج بیر کؤمک گؤزلهیه بیلمز لر.

کندلینی آلت اندیپ اؤز جیبیلرینین خئیرینه چالیشانلار فیرقه میزدن تاماه دیشلرینی چکسینلر. بیز اونلارین کیچیک مقصدلرینه آلت اولما بیلیمیرک. بو گوندن سونرا گئدیپ و ز یئرلرینده اوتورمالیدیرلار.

اگر کندلرده اربابلار کؤهنه ماهنیلارینی باشلاماق ایستهمسلر فیرقه میز اونلارا و زونون حاق سوزلرینی. دئمگه قادیردی.

بیز امنیت و بیریگه هر بیر ایشدن آرتیق اهمییت و ئیرییک.

بونو هر بیر کس دوشونمەلیدیر.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان»، نؤمره 7، شهر یور 28 سېتامبر 19

آنا دیلی

دونیادا هر شئیدن شیرین، سئویملی، جاذیبهدار آنا دیلی دیر. هر هانسی میلّین آزاد آنا دیلی اولماسا، او میلّت محو و نابود اولار. چونکو آنا دیلی اولمایان میلّین ماعاریفی و ادبیاتی اولما بیلمز، ماعاریفی اولمایان بیر میلّته یابانچی انلر قیوم و یاخود آغا اولوب اونلاری قول حالیندا ساخلایارلار. اودور کی، نجه ایللردیر آذربایجان خالقی نین دیلینی و حقوقونو غصبکار قیوملار الیندن آلیپ، اؤزلرینه همیشهلک قول حساب ائلهیب جبارانه رفتار ائتمکده ایدیلر. حتا ظولمون درجەسی او قدر شیدتلی اولموشدو کی، آذربایجان جماعتینه اؤز آنا دیلینده درس اوخوماغا ایجازه و ئریلمەدیگی کیمی، ایدارلرده ده اؤز دیلی ایله دانیشماغا دا ایجازه و ئرمیردیبلر. بو شیدتلی ظالیمانه فیشارلارا باخمایاراق رشید اولدار، اولار اولادی آذربایجانلیلار اؤز سئویملی آنا دیلرینده خلوت صؤحبت ائدیپ و خصوصی ایجتیماعلاریندا دانیشیق آپاریردیبلر و مسجدلرده ایسه علما آذربایجان دیلینده جماعته دانیشیردیبلر.

ائی دونیانین رشیدتر اولادلاری حساب اولونان آذربایجانلیلار، بو گون دونیانین اسیر میلّتلری اؤز حاقلارینی غاصیبیلردن آماغا ایجماع ائدیبلر و حاقلارینی آلماقدا بیلرلار. بس نه اولوب بیزه دالیدا قلاق، بیز ده دنیا میلّتلری جرگه سینه داخل اولوب اؤز قانونی حاقلاریمیزنا

ایستهمه‌لی‌بییک و بوتون دونیادا اولان آزادخاه خالقلارا ثبوت انتمه‌لی‌بییک کی، بیزیم ده اؤز آنا دیلیمیز و ادبیاتیمیز واردیر، بیز ده غنیر خالقلار کیمی آزاد یاشامالی‌بییک و آزاد موستقیل ماعاریفیمیز اولمالیدیر.

ایلدیریم

«آذربایجان» نومره 8، شهریور 29، سپتامبر 20

خاریجه وزیرلری شوراسینا،

لندن انجومینه گؤندریلن تئلئقراف (1)

آمریکا موتحید جومهورییتلری خارجه وزیری جناب برننس،

انگلیستان خارجه وزیری جناب بووین،

شورالار جومهورییتلری اتقاقی خارجه وزیری جناب مولوتوف،

فرانسه خارجه وزیری جناب بی دو،

چین خارجه وزیری جناب وان شی-بتیسز.

بؤیوک دموکراتیک دولتر قانلی فاشیست اصول اداره‌سینی محو ائتدیکن سونرا دنیانین چوخ مملکتلری عادلانه دموکراتیک اصول اداره‌سی یاراتمیشدیر. قاباقلاردا ظولم آلتیندا ازیلن جهانین چوخلو قوم و میلتلری تاریخی آتلانتیک منشورونا موافیق اولاراق اؤز موقدراتلارینی تعیین ائتمگه باشلامیشدیر.

هر خالق اؤز میلی مدنییتی، اقتصادیاتینی و گوزرانینی قالدیرماق اوچون دموکراسی رژیمین نعمت‌لریندن استفاده ائتمک ایسته‌ییر. موتأسیفانه ایراندا گون‌به‌گون دیکتاتورلوق تهلیکه‌سی آرتماقدا و فاشیست عونصرلری ریضا شاهین منحوس حاکمیتیندن سونرا اله اندیلن ناتمام آزادلیغی بوغماق اوچون هر جور فتنه‌لره ال آتماق‌دیر. هم ایالتلرده و هم ده پایتختده آزادی‌هاهار تعقیب اولونور. دموکراتیک حرکاتی تمثیل ائدن روزنامه‌لر و جمعیتلر سیلاح گوجو ایله داغیدیلیر. ایرتیجاج قوه‌ملری تازادان سابق ریضا شاهین ایستیداد رژیمنینی ایستمک اوچون ایرانین ناموسلو آزادی‌هاهارینین قانینی تۆکمکن چکینمیرلر.

ایراندا بئش میلیون نفوسا مالیک اولان بیز آذربایجانلیلارین وضعیتی داها تحمل ائدلمزدیر. آذربایجان میلی اوزون ایللردن بری ایرانداکی آزادلیق نهضتی‌نین علمداری اولماغینا باخمایاراق اؤز تورپاقلاریندا فقر و بیچارملیک حالیندا، هر جور حوقوقدان محروم حالدا یاشاماقدادیر. ایراندا بو وقته قدر آغالیق ائدن ایرتیجاج حاکمیتی نتیجه‌سینده آذربایجان میلی اؤز میلی مدنییتی ترقی‌سینه چالیشماق، خرابا شهرلرینی آبادلاشدیرماق و خالقین فلاح، بهداشت و سایر احتیاجلارینی رفع ائتمک و حتا اؤز اوشاقلارینی آنا دیلینده بئله اوخوتماق اوچون هئچ حاق و ایختیارا مالیک دئییلدیر. دونیانین قدیم خالقی اولان و مین ایللر عرضینده بؤیوک مدنییت و صنعت اثرلری یاراتمیش آذربایجان خالقی ایندی ایستیداد و دیکتاتورلوغون آرادان گوتورولمگه باشلانیدیغی بیر زماندا اؤز حوقوقلارینی طلب ائدیپ و بو موقدس یولدا موباریزه قالمیشدیر.

بیز آذربایجانلیلار آتلانتیک منشوروندا گؤستریلن هر بیر میلتن اؤز موقدراتینی اؤزو تعیین ائتمک عقیده‌سینه درین بیر ایمان بسله-دیگیمیزی و بو آجی وضعیتیتمیزی بؤیوک موثقیق دولترین تشکیل وئردیگی وزیرلر شوراسینا یئتیریریک.

بیز بوتون ایراندا حقیقی دموکراسی اصولون برپاسینا و آذربایجان خالقینا داخلی آزادلیق و موختاریت وئرلمه سینی، عموم مملکتین عادیلانه قانونلارینی گؤزله مکله برابر، آذربایجانین اؤز سرنوشتینی اؤزو تعیین ائتمه سینی ایستهمیریک.

بیز بؤیوک موثقیق دموکراسی دولترین خالقیمیزین بو تاریخی و عادیلانه طلبینده بیزه کؤمک ائتمه لرینی، بئش میلیوندان آرتیق آذربایجان خالق آدیندان طلب اندیریک.

آذربایجان خالق امیندیر کی، بوتون میلتلره و قؤوملارا میلی آزادلیق و خیلاصکارلیق وعد ائتمیش بؤیوک موثقیق دموکراسی دولترین بیزیم ده طلبیمیزی و طبیعی حاقیمیزی نظرده توتاجاق و اؤز کؤمکلرینی بیزدن اسیرگمیه جکلر.

بو قطعنامه تبریز شهرینده، شیر و خورشید تئاتری بیناسیندا 1500 نفردن موتجاویز آذربایجانین موختلیف طبقلریندن تشکیل اولونموش کونفرانسیدا قبول اولونموشدور.

1- بؤیوک دولترین خارجه وزیرلری نین لندن دهکی توپلانتی سینا گؤندریلن تئلقراف

«آذربایجان»، نومره 10، مهر 1 سیتامبر 23

ایرتیجاع باش قالدیردی

هله موثقیقلرین قوشونلاری تئهران داروازاسیندان رد اولمامیشدی کی، قوام باش قالدیریب آزادلیق یولوندا مباریزه ائدن سیاسی جمعیتلری فیشار آلتینا آماغا باشلامیشدیر.

بندر انزلی نو ماینده سی نین حؤکومتی نیظامی مأمورلاریندان زرین کفش و اسیطه سی ایله شدید بیر صورتده یارالانماسینی روزنامه میزده یازمیشدیق. تزه گلن خبرلرده دئییلیر کی، بیر چوخ آزادیخاھلار توقیف ائدیلمیش، سول جریان منسوب اولان جمعیتلر قاداغان اولونموش. معروف و مشهور آزادیخاھلارین موهوم بیر حیصه سی زیندانا سالیئمیشدیر. زیندانیلر آراسیندا ایران کارگرلری شوراسی نین مشهور کاتبیلریندن ریضا روستا دا واردیر. روستا گویا پارسیده تشکیل اولونان بنین الخالق کارگر ایتیحادییه لرینین کونفره سینده شیرکت ائتمک اوچون ویزا آلیب بیر نئچه ساعاتدان سونر عزیمت ائده جگیمیش.

صدر دؤولتینین بو وحشی حرکتی ایراندا حؤکمران اولان فاشیزم حاکیمیتینه سؤز سوز بیر دلیدیر. قوی دنیا کارگرلری گؤروب، انشیدیب آنلا سینلار کی، آزادلیق جبهه سی نین جیدی مودافیعه چیلری دره بگلر و مستبیدلر طرفیندن نه کیمی شرایط آلتیندا مباریزه آپارماق مجبوریتینده دیرلر. قوی آمریکانین، فرانسانین، اینگیلتره نین فهله لرلی بیلسینلر کی، ایراندا دموکراتییا و آزادلیق بوش و موهوم سؤزلردن عیبار تدریر.

قوی بوتون زحمتکش دنیا بیلسین کی، بربریت و زوراکیلیق انله بیر مرحله یه کلیب چاتمیش کی، مینلرجه خالقین حوضوروندا سوقصد، توهین و تحقیره معروض قالان، مجلس نو ماینده سی مجلسده اؤز شیکایتینی دئمگه قادیر اولماییر. او، یارالی حالدا دانیشماق ایستهمیرکن خاین، یالانچی و فیتنه کار عونصورلر کمال- نامردلیک ایله مجلس ایجلاسینی ترک اندیرلر. اؤزونون شهامت و ایستعدادی سایه سینده بوتون ایراندا شؤهرت و محبت کسب ائدن نو ماینده مجبور اولور مجلسین تاماشاچیلاری اوچون سؤزلرینی دئسین.

بو قابیل- تحمل بیر وضعیت دئییلدیر. موثقیقلریمیز گرک بو ایرتیجاعین قارشیسینی آماقدا ایران آزادیخاھلارینا کؤمک ائتسینلر. ایرتیجاع یارالی اژداھا کیمی قودوروب حمله یه کئچمیشدیر. موثقیقلر بو مسالده گرک بی طرف قالماسینلار. اوندان اوترو کی، ایرتیجاع نین خاینانه پنجه سی آلتیندا از یلنلر اونلارین دوستلر غوندان باشقا آیری بیر ایتیهام ایله موتهیم دئییلدیرلر.

بو گون تئهران حبس خانالارینی دولدوران آزادیخاھلار ایل یاریم بوندان اول ضید- فاشیست اولدوقلاری اوچون همین اوغرو و جاهیل فرماندهلر طرفیندن توهین و تحقیر ائدیلمیشدیر. ایندی ده بو یالانچی پهلو انلار، بو پهلو انلار کی، سرباز لیغین و ایران میلیتی نین شرافتی و ناموسو حساب اولونان افسر لیگین حنیثیت و آبی رینی آیقلا ر آلتینا آلیب دؤولت اؤتوموبیللریندن ایستیفاده ائده رک اوزاق شهرلره

قاچمیشدیلا. ایندی ده میهنپرست و فداکار سرباز و افسرلرین باشینی آشای سالماق اوچون خالقین باشینا بلا کسلیب آز ادلیغین کؤکونو کسمگه، آز ادیخاهلاری آیاقدان سالماغا چالیشیرلار.

بیز بو یالانچی پهلوانلارین شوجاعتلرینی ایمتاحاندان چیخارمیثیق. بونلار سیلاحسیز خالق اوچون قهرماندیرلار. مرحوم بویوک یالانچی پهلوان (1) بونو اوزونون سون حرکتی، یعنی پایتاختی ترک اندیب ایسفاھانا دوغرو قاچماسی ایله ایثبات ائتمیشدی.

ایران خالقی تجروبهده گوروب آنلادیغینی بیر داها ایمتاحان ائده بیلمز. بیزه یالانچی قهرمانلار و فوقرا باشیندا بلا کسلین قهرمانلار دئییل، میلتنین اعتمادینی قازانیب اونون سعادتینی یولوندا وارلیغی ایله موباریزه ائدن میلی آز ادیخاهلار رهبرلیک ائتمهلی، دؤولتیمیز، حؤکومتیمیز دموکراسی اوصولونا اینانان شخصلرین اینه تاپشیریلماایدیر.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» نؤمره 11، مهر 2، سپتامبر 24

فیرقه میزین بیرینجی کونقره سی موناسیبتیله

موسیسلر جلسه سی نین قرار ی اوزره 1324-جو ایل مئهر آیینین 9-دا (1 اوتکیابر 1945-جی ایل) فیرقه میزین بیرینجی کونقره سی دعوت ائدیلمیشدیر. بو کونقره یه آذربایجانین تامام شهرلریندن نوماینده لر گلگه حاضر لاشیرلار.

بو گون آخشام 5-ده عموم عوضولریمیزین بویوک ایجلاسی فیردوسی سالونوندا تشکیل ائدیله جکدیر. بو ایجلاسا شهر تشکیلاتیمیزین اساسی قورولمالیدیر.

کونقره میزین قارشیسیندا بویوک بیر وظیفه واردیر. او درواق تشکیلاتیمیزین مجلسی-موسیسان وظیفه سی ایفا ائده جکدیر.

کونقره چوخ تجلی چاغریلمیشدیر. لاکین او خالقین احساساتی، شوق و ذوقی اوزره قورولور. اونا گور، اونون تسمیملری گلجک کونقره لر اوچون چوخ قییمتلی اول بیله جکدیر.

کونقره بیرینجی نؤبهده گرک فیرقه میزین مرامنامه سی تصویب ائتسین. گلجک فعالیتیمیزین برنامه سی اولان بو بویوک سندین تنظیمینه آرتیق درجه دیقت ائتمه لی بیک. فیرقه میزین یورولماق بیلمه یین موسیسلری بو آز مودتده اونو یازیب حاضر لاماغا موفق اولموشلار. کونقره ایسه اونو نظر دن کنچیریب ایصلاح ائده جکدیر.

موراجیعتنامه میزده اولدوغو کیمی مرامنامه میزین ده اساسینی مشروطه و قانون-اساسی نین احیاسی، آذربایجان خالقینین اوز داخلی ایشلرینی ایداره ائتمکده موختار اولماسینی تامین ائتمک اوچون تنزلیکله ایالت و ویلایت انجومنلرینین اینتیخابی ایله برابر آنا دیلیمیزده یازیب-اوخویوب دؤولت ایدارلریندن ایستیفاده ائتمک مساله سی تشکیل ائدیر.

بو اساس اوزره مرامنامه ده کند و تورپاق مساله سی، معاریف و فرهنگین ترقی سی، آذربایجانین صنعتی لشدیر یلمه سی، همچین تجارتیمیزین دوزگون یولا قویولوب گوندن-گونه آرتماقدا اولان ایشسیرلیگین قاباغینین آلینماسی کیمی موهم حیاتی مساله لر اطرافیندا عملی تدبیرلر و ساده یوللار گؤستر یلمیشدیر.

بیز ایستردیک کونقره یه اینتیخاب ائدیلمسکد اشلاریمیز بو خصوصلاردا حاضر لانیب اوز فیکیرلرینی آچیق و آیدین صورتده بیان ائتمکله فیرقه نین قورولوشوندا ایراده لرینی دخالت وئرسینلر.

حتا فیرقه میزه داخل اولمامیش خئییرخاه اشخاصین دا گؤستر یشلرینی بیز کمال- ممنونیتله نظرده توماغا حاضر یق.

فیر قه میز خالق فیر قه سی اولوب عوموم میلته دایاندیغیندان خالقین فیکرینه چوخ جیدی صورتده اهمیت وئرمه لیدیر. بونو بیز همیشه یادیمیزدا ساخلامالی بیق.

اینکار انتمیریک هر بیر تشکیلات اوچون اولدوغو کیمی، تشکیلاتیمیزا موخالیف اولانلار تاپیلا بیلر. اگر بو موخالیفت صیرف عقیده و مسلک اوستونده اولموش اولسا بیزیم بدیمیزه گلمز. لاکین، یالانچی، موغریض، خودخاه و ایستیفادهچی، یاخود مورتجعلر طرفیندن تحریک یا تطمیع اندیلن عونصورلر طرفیندن گؤستریلن موخالیفتلرله موباریزه میز آمانسیر و رحمسیر اولاجاقدیر.

عقیده، فیکیر، مسلک بیزیم نظریمیزده دموکرات اولدوغوموز اوچون مؤحترمیدیر. مرانامه میزده دخی بو مؤوضوعو چوخ صراحتله یازمیشیق. لاکین شیدالیق، سیاسی کولاهبردارلیق، فیتنه جولوق و خالقین روحونو مودیر تبلیغات ایله زهرلیمک، فیکیر، عقیده و تشکیلات آزادلیغینا ضربه اولدوغو اوچون فیر قه میز طرفیندن بؤیوک خیانت ساییلیر و بیز بو کیمی جریانلارین گنیشلنمه سینه ایمکان وئره بیلیمیریک. تولکولر کیمی گیزله نیب موستبید روزنامه لره یالان خیر یازانلار آدلارینی یازیلارینین آلتیندا قنید انتسه ایدیلر، خالق گؤروب بیلر دی کی، نه کیمی آخماق و کیچیک آداملاری بیزیم قارشیمیزا چیخارماق فیکرینده دیرلر.

ماراغادا ریس-جومهور نامیزد گؤستریمک، 888 نؤمره لی خفییه نامیندان اولو توپوغو گولدوره بیلن ایفتیرالارلا، حتا تئهرانین گوزوباغلی بی طرفلرینی ایغفال ائتمک مومکون دئییلدیر.

فیر قه میزیم موسیسلری اوز سوزلرین علنی صورتده روزنامه میزده یازیب خالقا گؤستریرلر. بؤیوک کونفرانسلاردا دانیشیلان سوزلریمیز خالقان گیزلی دئییلدیر. بونولا بئله یالان شایبعملر ایله اوز کونوللرینی شاد ائتمک ایسته ینلر عجا دونیانین ان آخماق آداملاری دئییلدیرمی؟

بیزیم یالان شایبعملردن ائله بدیمیز گلیمیر. چونکی خالق اولنلارین اینتیشار وئرلرین موغریض اولدوغونو بو واسیطه ایله داها تئز تشخیص وئره بیلر. قوی هر نه اللرینه گلیر یازیب تئهرانا گؤندرسینلر. یا تئهراندا اوز ایدارلرینین پنجره سیندن ائشیکگی گوره بیلیمین روزنامه مودیرلری ایسته دیکلری سوزو قوراشدیریب روزنامه لرینده یئرلشدیر سینلر. بونلارین جامیعه ده هئج بیر تاثیر اولما بیلمز. بیز همیشه یازمیشیق: یولوموز دوز و مقصدیمیز آشکار دیر.

بیز آذربایجان خالقینین سعادتینی و ایرانین سفالت و فلاکتدن خیلاصینی ایسته ییریک.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» نؤمره 12، مهر 3، سپتامبر، 25

ارباب و رعیت مساله سینین حلی

ارباب و رعیت مساله سی شهرین خارایجینده انظارلی جلب اندن مساله لردن بیریدیر. رعیت مقامات مربوطه طرفیندن گؤندریلن بخشنامه ده دایانیب په لوی دؤوره سینده و اوندان ایرلی زمانلاردا بعضی طاماحکار اربابلار طرفیندن ایختیراع اولونان بیدعتلری وئرمک ایسته مییر. اربابلار ایسه توپوق بیر قیجلی دیر دئییه، بیر قدم ده اولسون ایرلی گلیمیر، بیر دینار دا گؤذشت ائتمگه تنزول انتمیرلر.

نتیجه ده خرمنلرین چوخو بیغیلمامیش قالمیشدیر. باشقا بیر طرفدن ده کنلیلرین ایچینده بعضی آداملار تاپیلیر کی بالتانی دیبین ووروب بهره وئرمک بئله ایسته میرلر.

بو محصولون پایمال اولماسی، یاضیش و قار آلتیندا قالماسینا مونجر اولما بیلر. اونا گوره مومکوندور کندلینی آجلیق وادار ائتسین اوز الینین رنجینی اربابین ایجازه سینه مونظیر اولمادان تصروف ائتسین. بو صورتده اربابلارین نارضایتی و دادقالی اولاجاق، رعیت و ارباب ایختیلافی گوندن گونه گنیشلنجه کدیر.

بیلدیگیمیز گۆره اربابلارین اکثری بو ایختیلافاين تئزلیکله رفع اولاسینا طرفدار دیرلار. اولار ایضافی وئرگیلردن صرفنظر ائمگه راضی دیرلار. لئیکن بعضی نالینصاف و بوینو یوغونلار بو ایشه مانع اولور. اولکهده شولوقلوق و هر جمرج یاراتماق اوچون زمینه حاضیر لاماغا سعی ائدیر، اونسوز دا باشلانمیش حریق آلولان دیرلار.

ایستر آمینیت و آسایشی برقرار ائتمک، ایسترسه عدل و اینصافی گۆزلهیبیب زور دئمگین قاباغینی آماق، ایسترسه محصولون تلف اولماسینا یول وئرمهک اوچون دؤولت مامورلاری بو ایشه بیر آخیر قویمالی دیر.

بیز آرزو ائدیریک آقایی اوستاندار رسمن بیر بخشنامه ایله ارباب و رعیتین تکلیفلرینی موعین ائتسین و کندلی یه نه قدر وئرگی وئریمک لازیم اولدوغونو یازیب گؤسترسین و هانسی بیدعتلرین لغو ائیلدیگینی اربابلارا قاندرسین.

اگر بونولا بنله اربابلار ایختیلافاي داوام ائدیرمکه ایصرار ائدرسه کئدین آغساقلالاریندن بیر نچه نفر و کندلرده دؤولت نومایندهسی اولان کدخدالارین حوضوریه خرمندر گؤتورولسون. بو صورتده ارباب اوز حاقینی گؤتورمک ایسته مزسه، اوز الیه اوزونه ضرر ویرمیش اولور.

اگر بو خصوصدا جیدی بیر قدم گؤتورولمزسه مئیدانا چیخان هر حادثه و ایتیفاقا سماجت ائدن اربابلار ایله کندلیری اللرینده آلت ائدن ماجراجو عونصورلردن علاوه دؤولت مامورلاری دا مسول حساب اولوناجاقلار.

فیرقه میز بو ایختیلافاين عادیلانه بیر صورتده رفع ائدیلمه سینه جیدن طرفدار دیر. آمینیت عومومینی حیفظ ائتمک اوچون گؤذشته حاضیر اولان اربابلار، بیز وار قوومیزله کؤمک ائدهجیمیک. شرارت پئشه و ماجراجو اداملارین الینده آلت اولمایاجاییق. قانونی بهره وئرین کندلیله ده بیز صمیمی دوستلاریمیز اولدوغو اوچون چالیشاجاییق اولارین حاقلاری پایمال اولماسین. لئیکن یومورتادان، دؤشک پولوندان، بایراملیقدان، قوزو و جوجه کیمی بیرحمانه وئرگیلردن اؤترو دونیانی قان دریاسینا دؤندریمک ایسته مین اربابلار ایله، فورصدن ایستیفاده ائدیب مالیک و رعیت ایختیلافاي، هر جمرج و شولوقلوقا چکمک ایسته مین ماجراجو و ایستیفادهچی عونصورلر ایله فیرقه میز خالق دوشمنلری کیمی ماعامله ائدهجکدیر.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» شوماره 13 مهر 4- سنپتامیر 26

بیزی اوز حالیمیزا قویسونلار

تئهران روزنامه لریندن بیری فیرقه میزین تنقید ائدرکن یازمیشدی کی، آذربایجانلیلارین شیکایتی یئرسیز دیر. چونکی ایرانین آیری ایالتلرینه ده توجه ائدیلمه میشدیر.

بیز آیری ایالتلر باره سینده بحث ائتمک ایسته میریمک. مومکوندور بو ایددیعاً چوخ حقیقته یاخین اولسون. لاکین آذربایجانین مرکزی اولان تبریز شهرینی او مقاله یازانلار گلیب گؤرسه دیدیلر تصدیق ائدریلر کی، جندق و بندر عابباس ایله ده بنله رفتار ائدیلمه میشدیر. اورمییه، اردبیل، خوی، قطعن کاشان و قوم ایله موقایسه ائدیله بیلیملر. حالبوکی، ریضا خان مئیدانا چیخمازدان اول بو شهرلر آبادانلیق و مدنیت جهندن حتا تئهرانین اوزوندن بنله ایره لیده ایدیلر.

تبریزده تئاتر، تاماشاخانالار اولدوغو زماندا تئهراندا بو آد ایله آدلاندریماق مومکون اولان بیر موسیسه بنله یوخ ایدی. آستارادا خالقین اوز کؤمگی و تشبوئو ایله آچیلان مدرسه نین نظیرینی ایسفاهاندا گؤرمک اولماز دی. تبریزین، اردبیلین تجارت موسیسه لری بوتون ایراندا شوهرت و اعتباردا بیرنجی حساب اولوناردی. اورمییه نین گؤز للیگی، آبادلیغی ایرانی سیاحت ائدن اوروپالیلارین اثرلرینه موهم یئرلر توتاردی.

ایندی ایستهمیردیک آذربایجان حاقیندا مقاله یازانلار گلیب بو شهرلری نظر دن کئچیره ایدیله. تبریز حتا قزوین ایله موقاییسه اندیله بیلمز. اورادا اقلن تزه اوصوللا ایجاد اندیلیمیش اوج آسفالت خیابانلار تصادوف اندیلیر. بویوک تبریز شهرینین مرکزی خیابانینین یاریسی بنله آسفالت دئییلدیر. یایدا توز- تورپاق، قیشدا پالچیق و میردابلار سورونوب سوروکلنن جامعاتی بورادا ساخالیان فقط ناچارلیقدیر.

قیشدا یاناجاق یوخلوغو، یایدا سو قحطلیگیندن تبریزین حاماملاریندان ایستیفاده ائتمک غنیر-مومکون اولان ایشلردندیر.

باغچالار و حیطلرده اولان آغاج و گؤیرتی قورویوب محو اولوب گئدیر. خالقین سوسوزلوقدان فریادی گؤیلره قالخیر.

ساده بیر تحقیقات آپاریلارسا اهالینین یوزده یئتمیشی تراخوم و سایر گؤز ناخوشلوقلارینا مبتلا اولدو غونون ایدیعا دئییل، حقیقت اولدو غو آشکارا چیخار. ایشسزلیک خالقیمیزین اکثریتینی تهدید ائدیر. بو جهندن شهرلریمیزی ترک ائدیپ بیر پارچا چورک دالینجا باشقا شهرلره موهاجیرت اندنلرین سایه گون-گوندن آرتیر و قورخولو بیر شکیل آلیر.

مدرسهلریمیز چوخ فنا بیر حالدادیر. خالقین توجه و رغبتینه باخمایاراق حتا شهر اهالیسی اوشاقلارین یوزده اونونو مدرسهیه گؤندره بیلیمیر. آجلیق و فلاکت نتیجهسینده آلتی یاشلی بالالارین زحمتیندن بیرحمانه صورتده ایستیفاده ائدیله. خالی کارخاناتلاریندا، پارچا توخویان ال دزگاهلاریندا چالیشان کارگرلرین یوزده هشتادی کیچیک یاشلی تدریس و تربیه محتاج اوشاقلاردیر. بونلارین گونده ایکی ریبال، بلکه اوتوز شاهه موزد آلانلاری واردیر. بنلهلیکله، آذربایجانین نسلی کسلیله و آذربایجان خرابهزار حالا دوشور.

آذربایجان خالقی ایرانین آیری ایالتلرینده یاشایان خالقلارا بنزمز. بیزیم کندلیلریمیز قول گوجو ایله حاصل یارادیر. باغبانلریمیز زحمت و رنج سایهسینده ابدلیق ووجودا گتیریرلر.

آب-هومیزین سرتلیگی و اولکهمیزده اوزون مودت داوام ائدن قیش فصلی خالقیمیزی فعال و زحمتکش، قوروتلی بیر خالق اولماغا وادار ائتمیشدیر. اونا گوره نه تک آذربایجان بلکه بوتون ایراندا ووجودا گلن صنایع بو خالقین قودرت و دوزومونه مینتداریر.

بندرشاهدان بندرشاهپورا قدر قورولان دمیر یول خطی بیزیم زحمت و رنجیمیزین محصولودور. مازانداران و سایر شهرلرده ووجودا گلن فابریکلری آذربایجان کارگرلری دولاندیریر. حتا، تئهرانین آغیر ایشلری بیزیم کندلریمیزی ترک ائدیپ چورک دالینجا گندن جاوانلاریمیزین عؤدهسیندهدیر.

تئهران روزنامهلری تک قاضیه گئدیر. آذربایجان ایله ایرانین آیری یئرلرینده فرق یوخدور دنمکله، اوزلرینین جهالت و غرضلرینی ثبوتتا یئتیریرلر.

آذربایجان تئهراندان بیر شئی ایسته میر. اونا اوز حالینا قویسالار کافیدیر. اونا ایمکان وئرسه لر، اوز ایله اوز ایشلرینی ایداره ائتسین، بسدیر. تئهران بیزی ایفلیج و موعطل ائتمیشدیر. گوز آچماغا یول وئرمیر، خیردا بیر ایش گورمک ایسترسک نفسیمیزی کسیر، ال-قولوموزو باغلا بیر.

هر گون بیر اوغرونو اوستاندار، فرماندار عونوانی آلتیندا الینه بویوک بیر چمدان وئریب، اوستوموزه گؤندیریر. تزه و ایتی بیر اولگوج ایله مین دفعه لر ایله قیرخیلمیش باشلاریمیزی قیرخماقدان اوتانمیرلار. نچه آیدان زییادهدیر شهر انجومنی اینتیخاب ائتمیشیک. هله اونون تصدیقیندن بیر خبر یوخدور. اوغرو لار، دولت پولونو منیمسه یئرلر باشیمیزا حاکیم کسلیله هر بیر قدمده قارشیمیزا انگل چیخاریرلار.

نه اوچون الی ایللرله مملکتی موعطل ائدن اوغرو، یالانچی و خاین مأمورلار بننه گرک مملکتده علاقمند اولان فعال و تزه نفس بو آذربایجانلیلاردان قاباق توتولسون؟

آذربایجانلی، حتا بو ناقیص قانونلار باقی قالسا بنله اوزونو ایداره ائتمگه قادیردیر. تئهراندان بیز هئج بیر کومک ایسته میریک. بیزی اوز حالیمیزا قویسونلار. بو فقیر وضعیتده بنله اولارین خاین مأمورلاریندان یوز قات یاخشی بیر صورتده ایشلهیه بیلریک.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» شوماره 14، مهر 5، سنپتامبر 27

فیرقه اوینوجاق دئییلدیر

خالقین فیرقه‌میزه اولان هوس و رغبتی چوخلارینی یوخودان اویدایب تشکیلاتیمیزا چمکده‌دیر. موختلیف طبقه و دستلره منسوب اولان اشخاص، دسته-دسته گلیب یازیب اوزلرینی عوضو اولماغا موعرفلیک ائدیرلر.

بو آخنین ایچریسینده یاخشی آداملار و ساغلام فیکرلی آزدیخالار، تجربهلر، دموکراتلار اولدوغو کیمی، یالانچی عونسورلر ده واردیر.

بو عونسورلر کناردا موخالیف ائتمکدن مأیوس اولوب، بیزه تشکیلاتیمیزین ایچریسینده اوینو آچماق فیکرینده‌دیرلر.

بونلارین بعضی‌سی چوخ شیطانلیق و بدذاتلیق ایله ایشه گیریشمیشلر. اول فیرقه‌دن، جمعیتدن، مرام و مسلکدن دم وورور، سونرا خیردا و اهمیت‌سیز نظره گلن ایرادلارلا ساده عوضولرین اعتیما‌دیندن سو-ایستیفاده ائتمگه چالیشرلار. بونلارین نئیرنگ و حیللری چوخ ماهیرانه‌دیر. بیر واخت عوضولریمیزین و موسیسلریمیزین بعضیلرینی تمجید ائدیر، آنجاق بیر، یا نئجه نفره نیسبت بدبیللیک گؤستریرلر. آیری بیر واخت فیرقه باشیندا دورانلاردان بیرینه تملوق دئییر، آیریلارینی یارایان- یارامایان توهمتلر ایله لکه لندیرمگه و بو واسیطه ایله اورتایا نیفاق سالماغا چالیشرلار.

البته، بو حوقالارین قاباغینی آلماق چوخ تنز بیر زاماندا مومکون اولاجاقدیر و فیرقه عوضولری چوخ تنزلیکله اولناری تانییبب آغیزلارینی یوماجالار. بوندان چوخ بحث ائتمگه گلمز.

قورخمالی- یاراماز عونسورلرین باشچیسی عقیده و مسلک موخالیفلرینین تشکیلاتیمیزا سوخولمالاریدیر. بونون ایندین قاباغی آلیماز ساق فیرقه چوخ تنز بیر زاماندا شیکست تاپا بیلر.

بونلار فیرقه‌میزین سیرالارینا قنید و شرطله داخل اولماق ایستینلر دیر.

بونلار او آداملار دیر کی، دئییرلر: بیز سیزین شو عارلارینیزین هامیسینی قبول ائده بیلریمک. اولنارین بعضی‌سی بیزیم سلیقه‌میزه او یغون دئییلدیر. بیز دموکرات اولاریق آما بو مادهلره سس وئریمک. بیز اولنارا دئمهلر بیک کی، سیز بویورون اوز مسلکی نیزه مووافق بیر فیرقه یارادین. بیزیم مسلکی میز بودور. کیم بو مسلکی تامامیله قبول ائدرسه بیزیم جرگه‌میزه داخل اولا بیلر. کیم قنید و شرط قویماق ایستیرسه، بویوروب گئتسین. فیرقه اوندان اوترو دئییل کی، هر کس اونون ایچینده اوزونه مخصوص بیر مسلک و بیر پرنسیپ ایجاد ائتسین. فیرقه همفیکرلر، هممسلک تشکیلاتیدیر. اونون بوتون عوضولری بیر مرام و بیر نیظاما تابع اولمالیدیرلار.

یالانچی عونسورلر ائشیدیدگی‌میزه گوره شهرلرده تشکیلاتیمیزا یول تاپا بیلیمیشلر، اولنارین ایچریسینده مرموز آداملار دا واردیر.

بیز بونو آشکار صورتده دئییریمک: دموکراتیک فیرقه‌میزین مرام و نیظامی داخلینده هر کس اوز فیکرینی بیان ائده بیلر. شو عارلاریمیزی تامامیله قبول ائدن اشخاصین شدید تنقیدلرین ائشیتیمک بیزیم ان موهم وظیفهلریمیزدندیر. لاکین شو عاردان کناردا ائدیلمک بیزیم دوشمنلریمیزین تلقینی اولدوغو اوچون ابدن نظرده توتولما یاجاق. او فیکرلر طرفیندن ایصرار ائدنلر ایستر فیرقه‌نین کونفره‌سینده، ایستر آیری موسیسه‌لرده گورونورسه چوخ ساده بیر صورتده تشکیلاتدان ایخراج ائدیله‌جکدیر.

اطرافا اینتیخاب ایشیدن اوترو گئدن فیرقه مأمورلاری بونو آچیق و آیدین بیر صورتده فیرقه‌یه دؤطلب اولنارین نظرینه یئتیرمه‌لیدیرلر.

اگر بو کیمی آداملار کونفره‌یه اینتیخاب ائدیلیمیش اولسالار زحمت چکیب گلمه‌سینلر. اولناری اعتبارنامه کومیسیونو رد ائده‌جکدیر.

دموکرات فیرقه‌سینده دموکرات اولمایان آداملار یئر یوخدور.

موراجیعت‌نامه‌میزده گؤستریلن شو عارلاری ایصلاح ائتمک مومکوندور. لاکین اولنارین اساس و پرنسیپینی دییشمک اولماز.

میلی دیلده تدریس، محلی و ایقتیصادی موختاریتین قانون اساسی اوزرینده قورولماسی، لازیم اولان ایالت و ویلایت انجومی کیمی مسالهلر دییشلمز.

بوندان علاوه بعضی سول سوز دانیشان، اوزونو داها آزادیخاه گؤستریمک ایستیمین آداملارین دا ضررلی سوزلرینین قاباگی آیینمالیدیر. بونلار اگر اوز خطرناک شوعارلارینی تکرار اندرلرسه، ساغ و ایرتیجایی عونسورلر کیمی فیرقهمن اوزاقلاشدیریلیرلار. بونلار آذربایجانین ایلحاقی مسالہسینی اینتیشار وئرلر دیر.

آذربایجانلی ایراندان آیریپ آیری مملکتہ یاپیشدیرماق سوزو فقط فیرقه میزین بوتون دوشمنلری طرفیندن اینتیشار تاپمیشدیر. بیز بو شوعارلارین یالان و معناسیز اولدوغونو عملده ایثبات اندیریک. بیز ایرانین ایستقلال و تامامیتینه شدیدن عالاقمندیگ. آذربایجان ایسه ایران داخیلینده اوز مدنی، میلی حاقینا مالیک اولمالیدیر.

بو حاق و ایختیاری آذربایجان خالق قیرخ ایل بوندان اول سیلاح گوجو ایله آماغا موفق اولموشدور. بیز اونودیریلتمک ایستیمیریک. یالانچی دموکراتلار ایسه دئییرلر: آذربایجان سوزونو بئله آغیزا آلماق اولماز. اصلن آذربایجانلینین دیلی: یوخدور.

یا اینکی آذربایجانین وارینی چکیب تئهرانا آپارانلار باره سینده دانیشماق زولفی- یاره توخونماق دئمکدیر. عصریمیز بو سوزلره گولر و اونو دئییلری مسخره اندر.

بئله دموکراتلار بورویوب دولفقاری(1) کیمی اوز خصوصی و عایله یی دموکرات فیرقلرینی قورسونلار، بیزیم اونلار ایله رفاقتیمیز توتماز.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» شماره 15، مهر 6، 28 سئپتامبر

1-آذربایجانین زنجان ماحالیندا ایری تورپاق صاحیبی اولموشدور.

آذربایجان اوز تاریخی وظیفه سینی اونوتماز

آذربایجان آزادیخاهلارینین فیرقه تشکیلی ایله مشغول اولدوقلارینی گؤرونور، تئهران موستبیدلری اونلارین عموم ایران آزادیغینا لاقئید اولمالاری کیمی تلقی ائتمیشلر. بو دوغرو بیر تفسیر دئییلدیر. تئهران و ایرانین آیری شهرلرینده آزادیغی محو ائتمگه باشلایان قارا قوملر اوز تکلیفلرینی دوشونمهلیدیر.

آذربایجان تئهرانین اوبونلارینا چوخ منفی و بدبینلیک ایله باخیر. بو سادهلک ایله مشروطه و قانون-اساسینی اورتادان آپارماق اولماز. بئش-اون نفر موستبید ایستدیگی کیمی خالقین قان و سیلاح گوجو ایله آدیغی آزادیغی پوزا بیلمز. خاین و موستبید مجلس وکیللری بیر داها قان و قوربانلیق طلب اندیرلر.

صدروالشرافین قبول اندیلیمه سی، آزادیخاه جمعیتلرین قاداغان اولونماسی، روزنامه لریمیزین قاپانماسی، آزادلیق یولوندا موباریزه ائدن قهرمانلارین حبس اندیلیمه سی ایران میلتنه اعلان-حرب دئمکدیر. صدر حؤکومتی و مجلسین موستبید نوماینده لری بو اعلان-حربدن غالب چیخا بیلیمه جکلر.

اون و اون بئش نفردن چوخ اولمایان ستار خان دسته سی بیر گون بوتون دونیا ایجتیماعیتینه قارشی دایاناراق مشروطه نی ایره لیلتمگه موفق اولدو. اونون آتمیش میندن زییاده موتشکیل شاگیردلری بو آسانلیق ایله مشروطه و آزادلیق پرچمینین آیقلار آلتینا سالینماسینا یول وئر مکلرینی آرزو اندنلر قطنن آحماق و دیوانلر اول بیلر.

آذربایجان دموکرات فیرقه سی بوتون ایران خالقلارینین آزادلیق و نیجات اوردوسودور. بو فیرقه ایگیرمی بئش گونلوک سوردویو عؤمرونده بؤیوک موفقیت قازانمیش، اونون صداسی بوتون آذربایجان شهرلرینی بوروموشدور.

ایگیری می‌بش گونده آتمیش مین عوضو توپلاماق دونیا تاریخینده آتصادوف اولان ایشلردندیر. خالقی بو آزادیخواه تشکیلاتین طرفینه توپلایان عجبایمان، عقیده و احساساتدان باشقانه اولابیلر؟ بو احساساتین قاباغینی هنج بیر قووه سد ائده بیلمز.

بیز مقاله‌لریمیزین بیرینده یازمیشدیک: «اگر تهران اوزونو ایرتیجاعتین قوجاغینا آتارسا، بیز اوز آزادیغیمیزی مستقیل بیر صورتده تامین ائده‌جیمیک». او ایشیمیزین باشلانغیجی ایدی. ایندی فیرقه‌میزین قودرتی او قدر آتمیشدیر کی، بیر قدم ایره‌لی قویوب دئییریک: «اگر تهران توتدوغو ایرتیجاعتی یولدان قاییتماق ایسته‌مزه، بیز اونو قهر و غضب ایله او یولدان قایتارمالی‌بیق».

ایران آزادیخواه‌لاری آرخایین اولسونلار کی، آذربایجان اولناری ترک انتمه‌یب، همیشه اولدوغو کیمی قطعی چارپیشمادا اولنارین مؤحکم آرخاسی اولاجاقدیر.

بیزیم امنیت و آسایش شوکارلاریمیزی سو- تعبیر ائدیپ خالقین امنیت و آسایشینی آیری یوللار ایله پوزماق ایسته‌ینلر اود ایله اوینادیقلارینی بیر دفعه آنلامالیدیرلار.

آذربایجان خالقی یاتمامیشدیر. او، بو گون هر بیر زماندان قودرتلیدیر. اگر اوچ هفته بوندان ایره‌لی آزادیخواه‌لر صفینده اینتیظامسیرلیق، عجله و هدفسیر حرکتلر نظره چارپیردیس، بو گون اولناری ایداره ائتمگه قادیر مونتظم بیر مرکز وجودا گلیمشیر.

ایختیلاف و نیفاق نغمه‌سی چالماغا باشلایانلار آغیزلارینی یوموب یئرلرینده اوتورمالیدیر.

بیز تکرارن دئمیشیک: طبقاتی مباریزه آپارمیریق. آما، اگر بیزیم حوسنی- عملیمزدن سو- ایستیفاده ائدیپ آزادیخواه‌لار و خالقین زحمتکنش طبقه‌سینی فشار آلتینا آماق ایسته‌ینلر تاپیلارسا، فیرقه‌میزین اولنارا نیسبتن رفتاری چوخ شیددنتلی اولاجاقدیر.

تهران یونو بیر دفعه بیلسین کی، آذربایجان آزادیخواه‌لاری اولنارین خیانتکار حرکتلرینی دقیق بیر صورتده تعقیب ائدییرلر.

صدروالاشرافی حؤکومت باشینا کنچیرن مجلس ایران میلینه و مشروطیته خیانت ائتمیشدیر. چونکی، بو موستبید ایران آزادیخواه‌لارینین و ایران مشروطه‌سی نین باش دوشمنلریندندیر.

خاینلرین جزاسینی میلت اوزو تعیین ائده‌جکدیر.

ایران آزادیخواه‌لاری جیدن اومیدوار اولمالیدیر. صدروالاشرافلارین خاین اللریله زیندانلارا سالینمیش، مباریزه آپاران آزادلیق قهرمانلارینا قارداشلیق سالامی!

میر جعفر پیشه‌وری

«آذربایجان» شوماره 16، مهر 8، سنپتامبر 30

بیرینجی کونقره میز

بیرینجی کونقره میز سه‌شنبه گونو باشلابیر. بو کونقره فیرقه بیناسینین پایاسی اولدوغو اوچون اونون قرارلارینا آرتیق درجه دیقت ائتمک لازیمدیر.

کونقره میز فیرقه صفارینه داخل اولان مینلرجه زحمتکنش و سایر طبقه‌لرین نواینده‌لرینین بیغینجاغیدیر. اونا گوره میلی آزادلیق و دموکراتیزم اساسلاری اوستونده فعالیتینه داوام ائده‌جکدیر.

کونقره میز گلن نواینده‌لر ایران ایستقلالیت و تمامیتینه علاقه دار اولدوقلاری حالدا آذربایجانین خصوصیاتینی نظره آلیب انجومن ایالتی و ویلایتی‌نین تاخیرسیر بیر صورتده دعوت ائدیلمه‌سی ایله محلی ایختیارات و داخلی آزادیغیمیزی قانون اساسی اوزرینده تامین ائتمک کیمی بؤیوک بیر مسالهنی حل ائده‌جکلر.

آزادلیق و دموکراتلیق دوشمنلری فیرقه‌میزین سریع پیشرفتیندن وحشته دوشوب علئیهیمیزه گئیش تیالیغات باشلامیشلار. بونلار صفلریمیزه سئل کیمی آخیب گلن خالقین فیکرینی زهرلهمک یولوندا هنج بیر رذالندن گئری دورمورلار. یالانچی مجلس نوماینده‌لری و عومورلرینی اولدن آخیرا قدر اوغورلوق و زحمتکئشلر قانینی سورماقلا صرف ائندن موقاطعه‌کارلار ایله بیزی داخیلی و خارجی موسسبیلره و اونلارین ایفتیرا و تؤهمتلرینه جاواب وئرمگه صرف ائتمه‌یه‌جگیک. بیزیم جاوابیمیز عمل و ایش اولمالیدیر.

فوحشدر و ناسزالار نه قدر آرتار سا بیزیم فعالیتیمیز اون قات اوندان شدید اولمالیدیر. بیزی بنش- اوچ نفر ماجراجو آدلاندر ماقلا حقیقتین اوستونو اؤرتمک ایسته‌یلر قوی فیرقه‌میزین اطرافینا توپلانان خالق دستهلرینی گؤروب تیزر سینلر. دوشمنلرین حمله‌سی صفلریمیزی داها دا مؤحکم‌لندیر هجکدیر.

شوعارلاریمیز مرموز و گیزلی دئییلدیر.

وطنیمیزی گیزلی صورتده بیگانه‌لره ساتانلارین بیزیم آزادلق حرکاییمیزی چیرکلندیرمک‌لری چوخ طبیعیدیر. کونقره‌میز بو فیتنه‌انگیز سؤزلرین فیرقه ایچریسینه یول تاپا بیلمه‌سینین قاباغینی آلماق اوچون اساسی تدبیرلر گؤرمه‌جکدیر.

آذربایجانا، فقط کندی سویماق و پول و شاللاق گوجو ایله نوماینده اولماقدان باشقا علاقه‌سی اولمایان و اورانین ثروتینی بیغیشدیریب آمریکایا گؤندن خاینلر قوی فیرقه‌میز ایله آچیق موباریزه‌یه گیریشسینلر، و اونلاردان گؤزله‌نیر چونکی دموکرات فیرقه‌سی اونلارین بیر داها پول و شاللاق گوجو ایله وکیل چیخمالارینا آخیر قویدو.

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان» سوماره 7، مهر 9، اکتوبر 1.)

موختاریت مساله‌سی و انجومن ایالتی

تئهرانین داد-فریادی یئرسیزدیر. بو داد-فریاد ایران میلیتین دئییل، مملکتین آثارتیندن سو-ایستیفاده ائندلریندیر کی، هووچولوقلا، بیزیم باشلادیغیمیز میلی ایشی اثرسیز قویماق ایسته‌یلرلر. دموکراتیک بیر اولکده احزاب و عقاید آزاددیر. احزاب اؤز فیکر و عقیده لرینی ایسته‌دی‌کلری کیمی یازیب اینتیشار وئره بیلرلر. بو گونه قدر وطنیمیزین فئدراتیو و یا خودمختار ایالتلریندن تشکیل ائدیلمه‌سی مساله‌سی‌نین اوز مرانامه‌لرینده یازان جمعیتلر آز اولمامیشدیر. حتا سنئید ضیاینین شعائری-میلی آدی آلتیندا یازیب اینتیشار وئردیگی اعلامیه‌ده آچیدان-آچیغا ایرانین موعهید دؤولتئر حالینا سالینماسی ایره‌لی سورولموشدو. بو گون بیزیم ایالت انجومن و اسیطه‌سی ایله داخیلی ایختیار اتمیزین تامین ائدیلمه‌سی شوعارینی آذربایجانین ایراندان ایریلماسی آدلاندران یالانچی مجلس نوماینده‌لری او گون بیر کلمه ده اولسون بو خصوصدا دانیشمادیقلاری حالدا، بو گون ریپاکار دول آروادلار کیمی گؤز یاشی تۆکمگه باشلامیشلار. بس گؤرونور مطلبین کۆکو آیری یئرده‌دیر.

اونلار ایالت انجومن یا آذربایجان دیلیندن وحشت ائتمیرلر. اونلاری قورخویا سالان بؤیوک آزادلیق مساله‌سی‌دیر. اونلار تاریخین تکراریندان وحشته دوشوشلر. اونلار قورخورلار آذربایجان مشروطه‌ آلدیگی کیمی اونودیر یلتمگه قیام ائتسین. اونلار قورخورلار آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی اونلارین زور و پول واسیطه‌سی ایله نوماینده چیخمالارینا خاتمه قویسون.

بو تصادفو دئییل، علئیهیمیزه اعلامیه صادیر ائندن خاینلر آذربایجانین ثروت و سامانینی تئهرانا چکیب آپارانلاردیر.

بیز اینکار ائتمیریک، الیمیزه قودرت دوشرسه آذربایجان تی ترک ائدیپ تئهرانا و یا آیری شهرلرده آذربایجانین گؤندن-گونه گئیشلنمکده اولان آزادلیق حرکاتینا موخالیفت ائندن خاینلرین املاکینین موصادیره اولونوب میل ائتمه‌سی ایختیارینا وئریلمه‌سینی تامین ائده‌جیبیک.

بو تزه بیر ایش دئییلدیر. بؤیوک فرانسای ایتقیلابی بونو بوتون دونیا یا اؤیرتمیشدیر.

خالقین دسترنجی ایله توپلانمیش ثروت اونون آزادلیغی علنییه صرف اندیله بیلمز و بونا یول وئرمک خیانتدیر. فیرقه‌میزین بو شو عارینی مولکیت علنییه تعبیر و تفسیر اندنلرین موغریض و فیتنه کار اولدوغو معلومدور. تورپاق مسالہسی و یئر ایصلاحتاتی بوتون موترقی دؤولترین برنامہ‌سینی تشکیل ائتدیگی حالدا، بیر فیرقہ‌نی کندلییه حیمایت ائتمکده موقصیر حساب ائتمک اولماز.

اگر اعلا حضرت شاه ایله رویئر موخبیرینین مو صاحبہسی دوغرو ایسه، اگر شاه یئر بؤلگوسونو شخصن مئیدانا آتمیش اولسا و بو تبلیغات اوچون و نوفوذ قازانماق اوچون دئیلمه‌میش اولسا، اونداسی سیاسی بیر فیرقہ‌نین آزادلیق اوچون و وطنین ترقی‌سی اوچون پیشنه‌اد ائتدیگی ایجتیماعی تدبیرلری نییه گرک سو-تعبیر ائدلسین؟ تزه بئش نفر موستبیدین یاخا پاره ائتمه‌لرینین نه اهمیتی اول بیلر!

بیز اؤز آچیق و آیدین شو عارلاریمیز ایله نه تک آذربایجانین بلکه بوتون ایراندا یاشایان 15 میلیونلوق جاماعتین آزادلیغینی تامین ائتمک یولونا قدم قویموشوق. بو عالی و موقدس مقصدہ چاتماق اوچون بوتون آذربایجان خالقی بیزیم آرخامیزجا گنده‌جکدیر.

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان» شوماره 18، مهر 10، اکتیابر 2.)

مرانامه‌میز

کونقره‌نین ایکینجی گونو باش‌دانباشا فیرقه‌مرانامه‌سی‌نین اطرافیندا کئچدی. نوماینده‌لر اساس ماده اوزرینده چوخ شدید علاقه ایله بحث ائتدیلر. 48 ماده‌دن عیبارت اولان بو بؤیوک مرانامه‌ده ایجتیماعی، سیاسی، ایقتیصادی، فرهنگی و مدنی حیاتی‌میزین یئنین قورولماسی، اولکه‌میزین ان موترقی و موتجدید بیر اولکه‌حالینا سالینماسی اوچون اساس و عملی تدبیرلر گؤسترلمیشدی. کونقره اونو شدید موذاکیره‌دن سونرا موختصر تغییرات ایله موترقی اوررای اولراق قبول ائتدی.

میلی موختاریت، دیل آزادلیغی و بیر ده تورپاق مسالہسی چوخ حرارتله موذاکیره ائیلدی. نوماینده‌لر بو مسالہ‌لرین تامامیله آچیلیب آنلا دیلماسینی اؤز سواللاری و چیخیشلاری ایله اورتایا سوروب، نهایت بیر چوخ تغییراتدان سونرا قبول ائتدیلر.

نوماینده‌لریمیز مرانامه‌میزین تکمیل‌لشمه‌سی اوچون اللیدن زیاده تکلیف یازمیشدی‌لار. بونلارین بعضیلریندن ایستیفاده اولوندو. بعضیسی ایسه کیفایت قدر ایضاح ائیلدیکن سونرا رد ائیلدی.

کونقره‌میز مرانامه‌کیمی اساس و موهوم مسالہ‌نی اؤز آنا دیلمیزده موذاکیره ائتدی و گؤستردی کی، دیلمیز شعیر و ادب دیلی اولدوغو کیمی، سیاسی، ایجتیماعی و دؤولتی مسالہ‌لری حل ائتمکده آرتیق درجه یارارلی بیر دیلدیر.

مرانامه‌میزین رسمی صورتده قبول ائیلمه‌سی ایله فیرقه‌اوزونون یولونو تاپدی، دندی-قودولارا سون قویدو. اگرچه موراجعت‌نامه‌میز بو واختا قدر مرانامه یئرینده ایشله‌نیلیر، تزه عوضولر اونون اساسینی قبول ائتمکله فیرقه‌سیرالارینا داخل اول بیلردی. لاکین بو کافی دئییلدیر. مرانامه‌سیز فیرقه‌اولا بیلمزدی. بوندان سونرا بو نوقصان تامامیله آرادان قالخیر. کیم فیرقه‌یه گیرمک ایسترسه اولجه مرانامه‌میزی قبول ائدیر، سونرا درخاست وئریب عوضو اولور.

بیز دفعه‌لرله یازمیشیق: کیم ایفتیخار اندرسه گلیب فیرقه‌میزه یازیل بیلر. موترددید و ایکی اوزلو، قورخاق و بیر آیاهی موستبیدلر یانیندا، او بیر آیاهی آزادیاھلار اطرافیندا اولان سوست عونصور آداملارا بیزیم هئچ بیر صورتده احتیاجیمیز یوخدور.

مرکزده و شهرلرده تشکیلات ایشی ایله مشغول اولانلارین وظیفه‌سی بو گوندن سونرا آسانلاشیر. اولار بیر کیمسه ایله بحث ائتمیه‌جک، شوبه‌لی آداملارین نازینی چکمک ایله و اختلارینی ایتیرمیه‌جکلر. کیم مرانامه‌میزی قبول ائدیرسه بویورسون، گؤزوموز اوستونده یئری واردیر. کیم اوزونون شخصی سلیقه‌سینی بیزه قبول ائندیرمک فیکرینده ایسه، بویوروب گنده بیلر، دئییب تشکیلات ایشلرینی آپاراجاق هدف و مقصدیمیزه یئنیشمکدن اؤترو باشلا دیغی بؤیوک ایشی تعقیب ائده‌جکدیر.

میر جعفر پیشه‌وری

فیرقه کونقرهسی خالقیمیزین لیاقتینی ایثبات ائتدی

کونقره میزین آذربایجانین ان گورکملی سیمالاریندان تشکیل تاپمیش اولدوغو ثابت ائدیر کی، یئرلرده خالقین گوزه گورونن، باشیلین و آدلی-سانلی قیسمی فیرقه میزین اطرافینا توپلانماقدادیر. اولینجی جلسده کونقره نین ایچری اوزو تامامیله آشکارا چیخدی. سلماس نومایندهسی آغایی موکرم الملک، ماکو نومایندهسی آغایی موراد بیات ماکو، اردبیل نومایندهسی آغایی حسن جودت، سراب نومایندهسی آغایی هاشیمی نین معنالی نیطقلری گؤستریر کی، کونقره موراجیعنا میزین ایمان و عقیده اوزره قبول ائدنلردن تشکیل اولونموشدور.

«بیز ایران و آذربایجانین نیجاتینی بو فیرقه نین بایراغی آلتیندا گوروروک. اونون موقدس شوعارلارینی حیاتا کچیرمک اوچون جانیمیز، مالیمیز و ناموسوموز ایله موباریزه ائدجه بیک».

بو ایدی شهرلریمیزدن گلن نومایندهلرین آخیر سوزو. مخصوصن آغایی موکرم الملکون دیل مساله سی حاقیندا سؤیله دیگی منطقی و متین سؤزلری خالقین آنا دیلیمیزه اولان توجه و علاقه سینی چوخ گوزل صورتده آشکارا چیخاردی.

آغایی موکرم دئدی: «آذربایجانلیلارا موقوللارین گوج ایله اوز دیلرینی تحمیل ائتدیکلرینی ایدیعا ائدنلر چوخ نادان آدمالاردیر. موقوللار یوز ایلدن آرتیق آذربایجاندا حوکومت ائده بیلهدیکلری حالدا اوز دیلرینی بیزه تحمیل ائتمیشسه، عجا آلتی یوز ایلدن زییاده حوکومت ائدن فارسلا نه اوچون بو دیلی دییشدیرمگه موقوف اولمامیشلار؟»

بو ایثبات ائدیر کی، دیلی زور و یا آیری واسیطه لر ایله دییشدیرمک اولماز. دیلیمیزین موخالیفلری فقط بو پوچ ایدیعالاری ایله آذربایجانین فرهنگینی بوغماق، بو واسیطه لر ایله خالقیمیزی جهالنده ساخلاماغا جان آتیرلار».

آغایی موکرم بو سؤزلری اورکدن دئدیگی اوچون اونون نیطقی کونقره میزین توجهینی جلب ائتدی. گورولتولو آلقیشلارلا کونقره گؤستریدی کی، ناطیق اونون افکارینین موفسیری اولموشدو. کونقره میزده میلی موخاریت مساله سی چوخ بویوک یئر توتوموشدور. ایرانین ایستیقلایت و تمامیتی محفوظ اولماقلا آذربایجانین اوز داخلی ایشلرینی آزاد بیر صورتده ایداره ائتمگه قادیر اولماسی و بونو عملی ائتمک اوچون بیلاتاخیر ایالت و ویلایت انجمنلرینین چاغیریلماسی اطرافدان گلن نومایندهلریمیزین کونقره دن طلب ائتدیگی ان اساس بیر مساله دیر.

همین گون کئندلردن و اطرافدان تبریزه گلن مینلرجه کند و شهر زحمتکشلری اوز شوعارلاری ایله بیلدیردیلر کی، خالقیمیزین گنیش اکثریتی فیرقه میزه اعتماد ائدیر، اوندان اوز حیاتیینی یاخشیشلادیرماق یولوندا بویوک امید گوزله بیر.

کونقره ساده بیر بیغینجاق دئیل. فیرقه نین پایه و اساسینی مؤحکم زمینه اوزرینده قورماغا لاییق جیدی بیر ایجتیماع اولدوغو اوچون سوزه یوخ، ایشه آرتیق درجه اهمیت وئریب، اونا گوره تظاهور و اوزون نیطقلردن پرهیز ائدیب مرانامه و نیظامنامه تصویبی کیمی بویوک و اساسی مؤوضو علارلا مشغول اولماقدادیر.

کونقره گؤتوردیو قدم و باشلادیگی ایشین قییمتینی و مسؤلیتینی چوخ گوزل بیر صورتده دوشونوب آنلامیشدیر. اونا گوره نومایندهلرین هامیسی ایستر نیطقلرینده، ایستر سه پیشهادلاریندا چوخ دیقت و متانتله ایظهار عقیده ائدیرلر.

بو واختا قدر آذربایجاندا سابقه سی اولمامیش بیر ایجتیماع اولدوغونا باخمایاراق، کونقره میز تام معناسی ایله معاصیر و مونظم بیر بیغینجاقدیر. بونون اوزو ایثبات ائدیر کی، خالقیمیز اوزونو ایداره ائتمگه لاییق و قادیر بیر خالق دیر.

ایکی گون عرضینده مرانامه کیمی اساس بیر مساله نین حلی ایثبات ائدیر کی، بیزیم کونقره میز، مرکزی پارلامان آدلانان مجلسدن، فعالیت و یاردیجیلیق جهتنن تصویره گلمه یین بیر فاصیله ده ایره لی دوشوموشدور..

مجلس ایل یاریمدا کیچیک بیر قانون کنجیرمگه موقوف اولایلمه میشدیر. چونکی اونو تشکیل ائندلرین اکثری یالانچی خاین، خودپسند و موغریض آداملاردیر. کونقره بیر گونده گلهجک بؤیوک بیر فیرقهنین اساسینی قورماق، بلکه مملکتی موترقی و موعاصیر بیر حالا سالماق یوللارینی تعیین ائتمک کیمی بؤیوک ایشی انجام وئرملکه ایثبات ائندی کی، اونو تشکیل ائندلر، اوندایشئیراک ائندلر واحید بیر روح، واحید بیر مسلک، واحید بیر یول تعقیب ائدن فداکار، جیدی و لاییق آداملاردیر.

خالقلاری آثارت آلتیندا ساخالیبب گوج ایله حؤکومت سورمک ایستهن خاینلر گؤزلرینی آچمالی و خالقین ایستعداد و لیاقتینی تصدیق ائتمه لیدیرلر.

کونقره میزین معناسی اولدوقجا بؤیوک و اونون گوردویو بؤیوک ایشلر اولدوقجا معنالی اولدوغوندان بیز اونون باره سینده گلهجک نؤمرلریمیزده موفصل معلومات وئرملی بییک.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 20، مهر 12، اکتیابر 3.)

کونقره نین ایکینجی گونون گوزاریشی

مهر ای نین -11 ده صوبح ساعات 8.5- دا آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین اوچونجو جلسه سی تشکیل تاپدی.

اول آغایی ریحانی زنجان اهالیسی طرفیندن کونقره نین ایفتیناحینی تبریک ائندیلر. سونرا آغایی نورالله ینکانی خوی اهالیسی طرفیندن کونقره نین تشکیلینی تبریک ائدرک قنید ائندیلر کی، تبریزده بیر گون وار ایدی کی، آزادلیق کلیمه سیندی دیله گتیرنلرین دیلینی ریشه دن چیخاردیردیلار. ایندی ایسه هامان تاریخی تبریزده آزادلیق آدینا کونقره تشکیل وئرلیلر. من بو ایفتیخاری صمیمانه اؤز فیرقه یولداشلاریمایا تبریک ائدیرم.

باخین، بو دیوارلاردا آسیلان تصویرلر آذربایجانین ایگید اوغوللارینین سیمالریدیر. اونلار آزادلیق اوغروندا اؤز جانلارینی فدا ائدیبلر. آغالاردان خواهش ائدیرم بو شهانین احتیرامینا بیر دقیقه لیک سوکوت ایله آیاغا قالخسینلار... (جلسه ده اولانلار عومومیلیکله آیاغا قالخیب بیر دقیقه سوکوت ائدیبلر).

سونرا آغایی ینکانی آذربایجانین پارلاق تاریخیندن بحث ائدرک اؤز نیطقی «یاشاسین آذربایجان دموکرات فیرقه سی»، «یاشاسین وطنین نیجاتی اوغروندا شوجاعته مباریزه آپاران شرفلی ایگیتلر» جومله لری ایله خاتیمه وئردی.

آغایی ینکانی نین نیطقی قورتاردیقان سونرا آغایی برهانی علمدار- گرگر و مرند اهالیسی طرفیندن، آغایی وثوق مراغا اهالیسی طرفیندن، آغایی یوسیف باباخان آذربایجاندا یاشایان آسوریلر طرفیندن کونقره نین آچیلیشینین تبریک ائندیلر.

نومیدلرین تبریکلری خاتیمه تاپدیقدان سونرا آغایی پیشه وری تریبون دالیندا قرار دوتاراق دئدی: «نیظامنامه موجیبینجه بو گون مرانمانه نین اطرافیندا بحث اولوناجاق. بونا گوره ده بیر پارا شیفاهی توضیحلرین لازیم اولماسی موناسیبتله مرانمانه اطرافیندا مختصر دانیشاجام. اول کمال تاسوفله یاد ائدیرم کی، دونن بیر پارا ماجراجو آداملار فیرقه نین علنیه نه توطیه ائتمک فیکرینده ایدیبلر. اما بیز بئله آداملارا فورصت وئریمه جیبیک و اؤزوموز شیدتله اولناری تعقیب ائدیبلر، اؤز جزالارینا یئتیرمه ییبیک. هر کس اولورسا اولسون، اونون توپانچا آتماغی امنیتی خللدار ائتمکدیر.

بیزیم دوشمنلریمیز چون پول خرج ائتمک واسیطه سیله ایستیرلر کی، اؤز شوم نقشه لرینی عملی ائتسینلر. اما اونلار هرگیز موقوف اولمایاچاقلار». آغایی پیشه وری سونرا مرانمانه نین اولینجی قیسمتینی شرح وئردیبلر و اونو آیدینلاشدیرماق اوچون بئین المیلی شرايطدن و موفتق دؤولتلرین منشورلاریندان بیر نچه میثاللار ذیکر ائندیلر. مرانمانه نین ایکینجی قیسمتی حاقیندا قنید ائندیلر کی، بو مرانمانه ده خصوصیله آذربایجانین دیلی، عادت و روسومی، جوغرافیایی و تاریخی خصوصیاتی اطرافیندا جوخ صؤحبت اولاجاقدیر. بیز ایرانین

ایستقلالی و آذربایجانین داخلی موختاریتینی ایستیریک. کیمین بو مراملار علاقهسی وار قالسین. کیم بو شو عارلار ایله موخالیفدیر ایندین گنتسین!

آذربایجانلینین اوز اولکهمینی ایداره ائتمگه لیاقتی وار و اونو عملی ائتمگه ده قادیر دیر. یئنه تکرارن دئییرم بیز بیر آز عیده ده اولساق، بو مرامنامهنی باشا یئتیرمهجه بیک (گورولتولو آقیشلار). او آداملار کی، بو مرامنامه ایله موخالیفدیرلر بیزیم آرامیزدان چیخسینلار». مرامنامنین اوچونجو قیسمتینی شرح وئردیکدن سونرا آغایی پیشهوری دئدی: «ایرانین بعضی نوقطهلرینده جماعات آزدیر و بعضی یئرلرینده چوخدور. مجلس نومایندهلرین سایی قانون موجیبینجه گرک اهالینین چوخ و آزلیغی ایله موتناسیب اولسون. ولی بو قانونا ایراندا ابدن موراعات ائتمه ییلر و اونا گوره ده همیشه بیزیم نومایندهلرین سایی مجلیسه آز اولدور. بوندان سورا گرک مجلس نومایندهلرینین اوچده بیرینی آذربایجان نومایندهلری تشکیل وئرسینلر. بیزیم گرک 50 نفر مجلیسه نومایندهمیز اولسون! پول زورو ایله، شاللاق گوجو ایله نوماینده اولانلارین قاباغی آلینمایدیر. بوندان سونرا مجلس نومایندهلری گرک شاللاق گوجو ایله اینتیخاب اولماسینلار. میلت اوز رغبتی ایله اولناری اینتیخاب ائدهجکدیر.

بیز بوندان سونرا ایجازه وئرمهجه بیک کی، موهندیس پناهی لر و یا ثقه لاسلامی لر کیمین تحمیلی نومایندهلر آذربایجانلی نامینا مجلیسه دانیشسینلار. آذربایجانین آنا دلیلنه چوخ اهمیت وئرمهلی بیک. گلهجکده اوشاقلاریمیز اوز آنا دیلرینده اوخومالیدیرلار. ایدارلرده گرک اوز دیلیمیزدن ایستیفاده اولونسون. او آداملار کی، اوزلرینی آذربایجانلی نیشان وئریب ریضاخانین منحوس سیاستینی ایرلی سورمگینه کومک ائدیرلر، آذربایجانلی دئییلر. ساعد نه مراغه لیدیر نه آذربایجانلی. او و اونون امثالی اوزلرینی آذربایجانلی حساب ائتمگه حاقلاری یوخدور.

بیز بورادا جهد ائدهجه بیک کی، مرکزی حوکومتیندن اوز حاقلاریمیزی آلاق. بیاننامه ده قئید اولونان کیمی ایقتیصادیاتیمیزی گوندن گونه گنیشلندیرمهلی بیک. اوندان اوترو کی، ایقتیصادی ایستقلالیتی اولمایان میلت همیشه بدبخت بیر حالدا یاشامالیدیر. بو خطا بیر فیکر دیر کی، دئییلر: ایران کشاورزی بیر مملکتدیر. اونو صنعتی ائتمک اولماز. عکسینه اولراق بیزیم مرامنامه میز ایرانین ایستقلالی و آذربایجانین آزدلیغینی اونون ایقتیصادی ایستقلالیندا تشخیص وئریدیر.»

آقایی پیشهوری کارگر و کارفرمانین مونسایاتی حاقیندا و آذربایجانین بهداشت و فرهنگین اسفانگیز وضعیتیندن بحث ائدیکدن سونرا اوز نیطقلرینه داوام وئردیلر:

«تئهراندا یاشایان آذربایجانلیلار کی، اوز عئیش و عیشرت قصرلرینی آذربایجان فهله و کندچیلرینین الینین زحمتیله قالدیریرلار، بونو بیلمه لیدیرلر کی بیر داها اولنارا فرصت وئرلمهجه بیک کی، آذربایجانین ثروتین تئهرانا آپاریب اورادا خرج ائتسینلر.»

آغایی پیشهورینین نیطقی قورتاردیقان سونرا آغایی فرشی مرامنامه اوخوماغا باشلادیلار. مرامنامه نین موقدیمه سی بوتون نومایندهلرین رای ایله قبول اولوندو.

سونرا مرامنامه نین مادهلرینی آغایی پادگان اوخودولار. مرامنامه 48 ماده دن عیبارتدیر و عوموم نومایندهلر طرفیندن قبول اولوندو. مجلس آخسام ساعات 6 یاریمدا قورتاردی. بشینجی جلسه مهر آیینین 17 سینه موکول اولدو.

(«آذربایجان» شوماره 21، مهر 13، اکتیابر 5)

یئنه ده مالیک و رعیت مساله سی

فیرقه میز امنییت و آسایشی اوزونون ان موهوم وظیفهلریندن حساب ائدیگی اوچون بیرینجی قدمده کنلی ایله ارباب آراسیندا چیخان ایختیلافلاری حل ائتمگه ایقدام ائتدی.

بونون اوچون اوزونون ان مسولیتلی و سوزو کئچن عوضولریندن نچه نفر اینتیخاب ائدیله کی مسول دولت مامورلاری و بعضی مالیکلر ایله دانیشیغا گیریشیلدی. اولنارا بو واختا قدر چوخ یئرلرده خرمنلرین بیغیلماسینی آتلا دیلار. نتیجه ده هر اوچ طرفین ریضاسی ایله بیر بخشنامه تنظیم ائدیله، بخشنامه نین ایجراسی اوستاندارین شخصیینه موحو اولوندو. بو واسیطه ایله اومید اولونوردو کی،

ايختیلاف اورتادان قالدیر یلسین. موتاسیفانه هر بیر یاخشی عملدن سوا ایستیفاده ائتمگه چالیشان طماع عونصورلر و بوینو یوغون تجاویزکارلار بو قییمتلی ایشه دايم انگل تورهتمکده دیرلر.

ایداره میزه بعضی مالیکلر طرفیندن موباشیرلره و کندودالارا یازیلیمیش بعضی مکتوبلار گلیب چیخمیشدیر کی، اینسان اونلاری گوردو کده اسارت و بربریت دؤورسی خاطرینه گلیر.

مالیکلردن بیر یازیر: رعیت چوخ غلط ائدیر، ایالت ده همچنین، آیریلاری دا بو مینوال. یئر منیم دیر، ایستهدیگیم وئرگینی آلاغام. یومورتا دا گرک بیغیلسین، یاغ دا، یورغان پولو دا، بايراملیق دا، یونجا دا، سردیرختی ده، بهرمنی ده اگر چوخ دانیشسالار دؤرتدن بیر عوضینده اوچده بیر بیغمالی سیز.

بو آدامیغاز ائله ظن ائدیر کی، ایندیکی کندلی یوز ایل بوندان قاباغین کندلیسی دیر. آنلاماق ایستهمیر کی، کندلی نین گوزو آچیلیمیشدیر. اونون قاباغیندا مونظم بیر تشکیلات واردیر. بوندان علاوه مملکت باشلی باشینا دئییلدیر کی، هر کس هر نه ایسترسه اوز کئی ایستهدیگی کیمی ائده بیلسین. حیرص و طاماح و لجاجتین ده اندازسی واردیر.

بیز و بیزیم یولداشلاریمیز البته کندلی ایله ارباب آراسیندا چیخان ایختیلافلارین صولح و سازیش یولو ایله حل ائدیلمهسینه چالیشیریق. بو او دئمک دئییلدیر کی، وحشیلیگه و قان ایچمگه ده ریضایت وئرجه ییک.

ائشیتدیگیمیزه گوره بعضی کندلرده اربابلار ژاندارم گوجوندن ایستیفاده ائتمگه باشلامیشلار. بو دوغرو بیر حرکت دئییلدیر. ژاندارم حوقوقی ایشلره قاریشا بیلمز. او فقط عدلیه نین قوه می موجدیه سی دیر، محکمه نین رسمی حؤکمو ایله رفتار ائده بیلر.

وانگهی ژاندارمین کندلی ایله مالیک ایشینه قاریشماسی مالیکلرین ده خئیرینه دئییل.

بیز تجروبه ده گورموشوک کی، ژاندارن و دؤولت مامورلارینین الینه دوشن ایش اونلار اوچون تازا بیر غارت یولو اولور و اونلارین تجاویزکارلیغی، ظولم و شرارتینه تازا بیر مئیدان آچیر.

ژاندارما روجوع ائدن مالیک هم کندلیلری سویماغا و هم اوزونون منافعینی محو ائتمگه چالیشیر.

ژاندارمئری و یا امنیه یاخشی ایداره اولونورسا، اگر موغریض و موستبید شخصلرین هاوا و هوسلرینی تامین ائتمگه خیدمت ائتمزسه چوخ یاخشی بیر موسیسه دیر.

ولی افسوس کی، بو آخیر واختلاردا، مخصوصن مرکزده اونو خالقین آز ادلیق حرکاتینی بو غماق یولوندا ایشلتمگه باشلامیشلار.

ایراندا ژاندارم موسیسه سینین اوزون بیر تاریخی وار. بیرنجی نوبه ده خارجی موسنشلار واسیطه سیله تشکیل اولونان ژاندارمئری میلی بیر قوه حساب اولونوردو. استیباد کؤمکچی سی اولان قازاق قوه سینین ضیدینه اولدوغو اوچون خالق اونو سنور و چوخ محبتله اونون ایشلرینین پیشرفتینه چالیشاردی.

کئچن جنگ زامانی (17- 1914) بو قوه چوخ گوزل ایمتاحان وئردی و اونون ایچریسیندن چیخان وطنپرست قهرمانلار میلتنین رغبتینی قازاندی.

دونیادا یاخشیلیغا و خالقین خوشو گلن هر بیر ایشه و هر بیر ایداره و شخصه دوشمن اولان ریضاخان او میلی قوه می اورتادان قالدیردی. غالب چیخان بیر رقیب کیمی اونون ریشه سین کسدی، باشیندا دورانلاری جوربجور آدلار ایله اورتادان آپاردی. و حتا اونون آدینین بئله قالماسینا یول وئرمهدی. اونون یئرینده آناسینین امجکلرینی کسن قولدورلاردان امنیه تشکیلاتی وجودا گتیردی.

امنیه ایگرمی ایل تامام خالفا جلالد کسیدی، کندلرده ووردو، بیخدی، داغیتدی، بادی، کسدی، یئدی و کیمسه نین اونا موخالفت و یا اعتراض ائتمگه قودرتی اولمادی.

شهریوردن سونرا خالقی اومیدوار ائتمک مقصدی ایله اونون آدینی دگیشدیردیلر. قدیم ژاندارمین تاریخی شوهرتیندن ایستیفاده ائتمک اوچون تازا تشکیلاتا او آدی وئریدیلر.

موحاریبه زامانی، مووقتی دموقراتلیق زامانی موستبیدلر و بوینو یوغونلارین موفتق دؤولتلرین قوه لریندن قورخوب سیجان دلیگی آریبب گیزلندیکلری گونلرده ژاندارم چوخ مولایمته رفتار ائتمگه باشلادی.

بو چوخ طبیعی بیر ایش ایدی.

لئیکن ایرتیجاع باشینی قالدیران کیمی آمریکا پالتاری گنیدیریلیمیش کؤهنه امنییه اؤزونون فیسقینی بوروزا وئردی. ریضاخان دؤورسینده گؤردوگو ایشلری تازادان داها شدید بیرصورتده گؤرمگه باشلادی.

تئهراندا و ایرانین آیری ینرلرینده ایش ایندی بو حالدا دیر. آذربایجانین بعضی کندلرینده بالا بالا زمزمه لر انشیدیلیر، دئییرلر بو دستوری صدر میستقیم اؤزو صادیر اندیپ اونلارا گؤندر میشدیر.

بیزیم هله تئهران مسالهمسی ایله مشغول اولماق ایمکانیمیز یوخدور، لئیکن آذربایجاندا بو ایشه یول وئریمه یه جکدیر.

بیز واختیندا ژاندارم ایدارهمسی باشیندا دورانلارا خصوصی صورتده اوز نظریمیزی دنمیشیک. اونلار ظاهرده امنیتی بیطرفانه صورتده حیفظ اندیپ ژاندارم قوروسینین سییاسی ایشلره موداخیله انتمه یه جگینی ایدعا انتمیشلر. الله انلهمسین وئردیکلری قول دوغرو چیخسین، الله انلهمسین کی، تئهراندا آپاریلان ایرتیجاعی حیله نین بورادا باشلانماسی دوغرو اولماسین. بئله اولورسا ژاندارم کندلره یول تاپا بیلمز و امنییت پوزولدوقدا ژاندارم رییسلری چوخ دا فایدالی چیخا بیلمز.

امنییت حیفظ اندیلمی، ژاندارملار قانونا ریعایت انتملی، مالیکلر طاماحلارینی آز الدیپ کندلی ایله سازیشه گیریشملی.

آذربایجان خالقینین سعادتینی بونو طلب اندیر. کیم بونون علنییه نه اولورسا او خالقین دوشمنی حساب اولوناجاقدیر.

آدیغیمیز تازا خبرلرده دئییلیر کی، هشته روددا عجم کندلی مالیکی صادیق مجتهدی ژاندارملارین کؤمگی ایله رعیتی بیر اوتاغا بیغیب اون بیر نفری یارالامیش و ایکی نفری اؤز الیه اولدورموشدور. ژاندارما امر اندیپ دؤیون کندلیلری. ژاندارم امرینه ایطاعت انتمه دیگی اوچون ژاندارمی دا قتله ینتیر میشدیر.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» شماره 22، مهر 15 اوقتیابر 7

وطن دیلی

آذربایجان دیلینده بیرینجی درس کیتابینا دایر

بیز کئچن مقاله میزده قزئتین 11 جی نؤمره سینده آذربایجانین بؤیوک خالق ماعاریف خادیمی روشدیهنین موختصر شرح- حالینی یازیب قنید اندیگ کی، روشدییه بؤیوک تجروبه لی بیر موعلیم ایدی. او، تعلیم و تربیت اوصولونون اساسی اولان آنادیلینی تبلیغ و ترویج اندیردی. بئله کی، او هر شنیدن اول آذربایجان الیفباسینی آسانلاشدیرماق فیکرینه دوشموش و صووتی اوصول ایله آذربایجان دیلینی درس دنمک تشبوتونده اولموشدور. بو اوصولون کؤمگی ایله اوشاقلار اؤز آنا دیلرینی 60 ساتلیق تدریس مودتینده یازیب- اوخوماغی اؤیرنه بیلیرلر.

آذربایجان دیلینین تدریسی اوچون روشدیهنین تالیف انندیگی مشهور کیتاب، قیرخ ایل بوندان قاباق تبریزده چاپ و نشر اولموش «وطن دیلی» ادلی تاریخی اثر دیر. بو اثرین موختصر علمی تحلیلیندن قاباق ذیکر انتمک لازیمدیر کی، حاجی میرزه حسن روشدیهنین آذربایجان دیلینده تعلیم آلان شاگیردلری بو گون آذربایجانین ان معروف گؤرکملی ماعاریف خادیم لرینی وجودا کتیر میشلر. اونلار ریضا شاه دؤورونده حال حاضریدا «فارسیدان فارسییا» تحصیل آلان بعضی بدبخت جاوانلار کیمی ساوادیس، ایراده سیز و سوست دئییلدیلر. اونلار یاشاییب یاراتماغا اؤیرنمیشلر. اونلار اؤز آنا دیلرینی، آذربایجان دیلینی گؤز ببگی کیمی سئویب قوروماغی اؤزلرینه ان موهم بیر وظیفه حساب اندیرلر.

یئری گلیمشکن قنید انتمک لازیمدیر کی، بیر چوخ ساتقین و خاین دؤولت باشچیلاری و تئهرانین دیگر یازیچی و قزئتچیلری بیزی آذربایجان دیلینی، خالقین اؤز دیلینی اوخوماغی و بونونلا آذربایجان خالقینین میلی مدنیت و موختار بیتینین بونؤورهمسینی یاراتماقدا «خاین» حساب اندیرلر. بیز فیرقه میزین قراری اوزره بونلارین هزیانلارینا جاواب وئریمهجه بیک. لاکین دنمک ایسته بیریک کی، خوب آغالار!

يوز ايلدن آرتيق عۇمرونو ماعاريف و مدنيتين اينكيشافي اوغروندا وقف انتميش ميرزه حسن روشديهلر ده خاين ايديلر؟ حۇرمتلي يازيچي و قزنتچيلر، آيا 3 مين ايلدن آرتيق مدنيت تاريخي اولان چوخ ميليونلو بۇيوك ميلتئين اؤز ديلينده يازيب اوخوماغي و ساوادلانيب ترقى انتمهسي خيانتدير؟

«وطن ديلي» آنا ديلي نۇمكدير. بۇيوك ماعاريفپور بو كيتابي يازاركن حقيقي بير روانشوناس كيمي اوشاقلارين ياش سوييهسيني، قلدبيني و احوال-روحيهسيني نظره آلاق اونون ايدراك قابيليتينه مووافيق صورتده حكايه و ميثاللاري ترتيب انتميشدير.

مؤليف داها چوخ كيتابين ديل و اولسوبونا فيكير وئرميشدير. ديلين ساده، طبيعي اولماسيني، اوشاق اوچون چتئينليك تورتيمهجيگيني و حياتي درك انتمك اوچون سۇزون بۇيوك اهميتيني نظره آلان روشديه آذربايجان ديلينين صافليغيني قوروماغا خصوصي سعي انتميشدير.

او، آيري-آيري سئيلر و مفهوملاري اوشاغين ذهنيه حك انتمك اوچون ان جانلي و حياتي بير اوصول سئچير. بو دا آتالار سۇزلري واسيطهسي ايله مفهوملاري آنلاشديرماقدير. اوشاق عايلهده انشيتديگي آتالار سۇزو واسيطهسي ايله مؤليفين آشيلماق ايستهديگي تزه بير مفهوم داها تئز منيمسهير، اوزون مودت ذهنيه ساخلاير.

نصحتچيلىك كيتابدا اساس مسالهدير. لاكين روشديهنين نصحتچيلىگي خورافاتدان خاليدير. مؤليفين مقصدي بالنيز جانلي اينسان تربيه انتمك اولدوغو اوچون او، ان تاثيرلي واسيطهلردن ايستيفاده انتميشدير. كيتابدا درج اولونان حكايه و منظوملرده اخلاقي نتيجهلر علاوه قئيد اولنور. «وطن ديلي» كيتابي آذربايجاندا، دوغما آذربايجان ديلينين بيرنجي درس كيتابي كيمي تاريخده قالاجاق و خالق اونون مؤليفيني قدير دانليقلا ياد اندهجكدير.

سمندر

(«آذربايجان» شوماره 23، مهر 16، اوكتيابر 8.)

هر ايش اؤز واختيندا

بيقتيدليك و بوگونون ايشيني صاباحا قويماق واختي، ساعات و دقيقهني نظردن اوزاق ساخلاماق ايجتيماعي ايشلرين ايرمليهمسينده بۇيوك انگلرين تۇرمنيشينه سبب اولاييلر.

موحيط و ايجتيماعي حياتيميز عطالت، تئبلليك و لاوبالليق يارادان بير موحيط اولدوغو اوچون فيرقهميزده مسؤليتلي ايشلري بويونلارينا گۇتورنلر بو خطرناك خستهليكردن دايم پرهيز انتمهليديرلر.

اگر بوگونه قدر فيرقهميز بۇيوك موفقيته نايملوموشسا، اوشوعارلاريميزين دوغرو و دوزگونلوگوندن علاوه، فيرقهني ياراتماق ايستهينلرين ديقتلري و موعين نقشه، برنامه اوزره ايشلهمكلرينين نتيجهسيدر. هر ايش اؤز واخت و ساعاتيندا گورولمهليدير. بو اولماسا ايش آخسار، آخيردا نتيجهسيز قالار.

ايندي بيز باشلانغيچ و تاسيس دؤورسيني كنجيرميشيك. بيرنجي كونرهنين قورتارماسيله موقديمه بيتيب قورتاردي. تشكيلات رسميت تاپدي. اساسلي مرانامه و نيظامنامه يه ماليك اولدوق. قانوني و رسمي مركزي كومينه ووجودا گنيرديك.

بوندان سونرا تشكيلات دؤورو باشلانير. تشكيلات اينتيظامسيز، نقشهسيز و برنامهسيز اولاييلمز. بير ده سياسي بير فيرقه اؤز عوضولريندن فيرقه اخلاقي طلب انتمزسه مقصد و هدفينه بيتيشه بيلمز.

فيرقه اخلاقي، فيرقه ايداره و روسومو ميلتئين و اولكهنين گلهجي و موقدراتيني تعيين انتمك اوچون ان واحيب شرطلردندير. هر بير دموكرات گرک خالق ايجريسينده دوز، عاديل، مونصيف و غرضسيز تانينماقلا، خالقين اعتمادين قازانا بيلسين. بو بيرنجي شرطدير. ايكنجى شرط ايسه بعضن داها موهم حساب اولنور. بو شرط فيرقهيه علاقه، ايشه جان يانديرماق، اينتيظام و نقشهني چوخ شديد بير ديقتله گوزلهمكدير. كوميتلر، كونفرانسار و حؤوزه ايجلاسارلار گرک موعين ساعاتدا تشكيل تاپسين و موعين مسالهلري برنامه و پلاندا تعيين اولدوغو كيمي حل انديب اؤز وظيفهسین يئرینه يئتيرسين.

آبان (1) آیینین اونونجو گونونه قدر بوتون ویلایت و شهر کونفرانسلاری باشا چاتمالی و قانونی فیرقه کومیتهلری اینتنخاب اولونمالیدیر. بونو بیر دقیقه بنله تاخیره سالماق اولماز.

بئرلی فیرقه کومیتهلری گرک ایشلرینی ائله باشلاسلار کی، مرکزی کومیته نین بو قراری یوزه- یوز عملی اولای بیلسین. هر ساعاتین بیر تقاضاسی و هر گونون بیر طلبی وار. گون و ساعاتیمیزین طلب و تقاضاسی بودور.

هر کس اوز وظیفه سینی دیقتله بئرینه بئتیرمه لی. قبول ائتدیگی ایشی مو عین ساعاتدا گؤستر یلدیگی کیمی گؤرمه لیدیر.

فیرقه بوشبو غاز لار بیغینجاغی دنیلیدیر. اودیری، فعال، فداکار اینسانلارین آمال و هدفی اله ائتمک اوچون مال، جان و وارلیغی ایله موباریزه مؤیدانینا قدم قویان مواهیدلرین اوردوسودور. بو اوردونون سیلاحی بیللیک، ایمان، مسلک، اینتیظام و فعالیتدیر.

هر بیر دموکرات اوز ایشینده بو شو عاری نظرده توتمالیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 17، مهر 9، اکتوبر 1.)

1- نوایبرین بیرى.

آذربایجان یاتمامیشدیر

ائشیتدیگیمیزه گؤره دوکتور موصدقین اوغرو لار یوواسی آدلاندیردیغی مجلس شورا ایران خالقینین فقیر و یوخسول جیبیندن آذربایجان زحمتکشلرینین فرهنگ، بئهداشت کیمی عومومی احتیاجلاریمیزا صرف ائتمک مقصدیله وئردیگی وئرگیدن آیدا یوز اللی مین ریبال سنئید مهدی فروخون (فرخ) ایختیارینا قویموشدور کی، گلیب آذربایجاندا آزادلیق و دموکراتیک حرکتی بو غوب اورتادان آپارسین.

فروخا بوندان علاوه گنئیش ایختیار وئریلمیشدیر. حتا دئیر لر امنییه و نیظامی قوه سی ده اونون ایینه تاپشیر یلاجاق. بو واسیطه ایله آذربایجاندا دیکتاتور لوق مقامی کسب ائده جکدیر.

هله تئهرانین داروازا سیندان خاریج اولمامیش اونون بورادا آپارماق فیکرینده اولدو غو خایانه و مستبیدانه سییاستین اثری ضاهیر اولماقدادیر.

اوستاندار لوق کفیلی آغایی نیکخو تئهرانا چاغیر یلمیش، شهر داری رسی آغایی ایله مای خیدمتدن چبخار یلمیشدیر.

از قرار معلوم آغالار آذربایجاندا اولان دولت ایدارملرینی آذربایجانلیلاردان تمیز له مک فیکرینده دیر لر.

بونو اجرا ائتمک اوچون فروخ بوتون ایدارملریمیزی اوز آداملارینین ایینه تاپشیر اجاقدیر. ائشیتدیگیمیزه گؤره او اوزو ایله اون نفر دن آرتیق اوجا روتبه لی مأمور گنیریر. بو مأمور لار ایدارملریمیزده صداقتله چالیشان آذربایجانلیلارین بئر لرینی ایشغال ائده جکلر.

گورونور، آذربایجانلیلارین دیللرینی کسمک لازیمدیر، دئین خاین نومابنده لر بیر نفر ده اولسون آذربایجان دیلی بیلن ایشچی ایدارملریمیزده یول وئرمیه جک، گوج و زور ایله میلتمیزی فارسلاشدیرماق ایسته یئر بو واسیطه ایله آذربایجان خالقینی دولت ایدارملریندن تامامیله ال اوزمگه وادار ائده جکلر.

بیز مخصوصن دولت مأمور لارینین فیرقه میزه داخل اولمالارینا چوخ دا هوس گؤستر مه میشدیک. اوندان اوترو کی، تئهران حوکومتینین تام معناسی ایله مورتجع عنصور لر و بیگانه لرین کورکورانه بیر صورتده آلتی اولان شخصلرین ایینه اولدو غونو بیلیر دیک.

بیز بیلیر دیک کی، صدر حوکومتی اصل معنادا سنئید ضیبانین گنئدیگی یول ایله گنیدیر. بو گون ایرانین ال- قولونو باغلا ییب بیگانه لره تسلیم ائتمگه چالیشیر. اونا گؤره ده فورصدن ایستیفاده ائدیپ، السیز، آیقسیز دولت مأمور لارینی آلیغا محکوم ائده بیلر. ایندی ایسه پرده

قالديريلميش، حمله باشلانميشدير. بنله بير مؤوقعهده فيرقهميز بيطرف دورا بيلمز. آذربايجانين حؤكومتى آذربايجانليارين اوز اللرينده اولماليدير. بيز وار قوههميز ايله هموطنلريميزين حوقوقوندان ديفاع اندهجهييك.

آذربايجان خالقينين ميلى مركز ثقلى اولان فيرقهميزين گوزو آچيق اولدوغو اوچون بو خالقي قافيلگير ائتمك اولماز.

آذربايجانلي اوياقدير.

مير جعفر پيشه ورى

(«آذربايجان» شماره 25، مهر 19، اكتوبر 11.)

آذربايجان دموكرات فيرقهسینين مرانامهسى

موقديمه

عصرمیزده وجودا گلن جهانشمول بؤيوك سياسى و ايجتيماعى حاديتلر گؤستردى كى، خالقلى اسارت آلتينا آليب اولارين زحمتيندن سو ايستيفاده ائتمهين كئچينه بيلمهين كؤهنهشميش و چوروموش ايجتيماعى وضعيتين محو اولماسى دؤورو گليب چاتميشدير.

بو گون دونيانين خالقلى آچيقدان- آچيغا طولم و فيشار زنجيرلرينى ابدى اولراق فيريب، بشرينين بؤيوك قوربانلار باهاسينا قازانديغى آزادليغى هر قيمته الورسا اولسون ساخلاماق ايستهييرلر. اونا گؤره هر يئرده دموكراتلىق طرفدارلارى ايله ايرتيجاع آراسيندا و اوز حاكمييتيني ساخلاماغا جان اتان بير اوج ظالimler ايله آزادلىق ايستهين خالق آراسيندا قيزغين موباريزه گونو گوندن شيدتلتير.

بو گون ايجتيماعى، ايقتصادى و فرهنگ جهتن اييتيدايى حالدا ياشايان طيفالار و قبيلهلر بنله هر جور فيشار و تضيقين علئينه چيخب اوز حياتلاريني مستقل و آزاد طرزده قورماق ايستهييرلر.

بئينالميل ايرتيجاع مركزى اولان فاشيست آلمان جاهانگيرليگى اوزرينده موفيقلرين و دموكراتيك قوهلرين غلبه چالماسى، نينكى اوروپانين ايرمليده گندن خالقلىرينى وحشت و ايضطير ابدان خيلاص ائتدى، بلكه بوتون دونيانى و او جوملهين شرقين صنايع جهتن دالدا قالميش ضعيف اولكلرينده ياشايان خالقلىرين آزاد اولماق و دموكراتيك دؤولت ياراتماق اوميديني گوجلنديردى.

آذربايجان اوز گلهجگينه بؤيوك اوميدله باخان آزاد و دموكراتيك حيات ياراتماق اوچون هر جور فداكارليغا حاضير اولان اولكلردن بيريدير.

يوز ايلرله خالقيميزى اسارت آلتيندا ساخلاماق سياستيني تعقيب ائدن داخيلى و خارجى جينايتكارلار ميليونلارجا آذربايجانليارين قان تر ايله وجودا گنيرديكلرى ثروتيني چكيب آپارماقلا كيفايتلنمهييب، اونون بؤيوك تاريخى، قديم مدنيتى، آهنگدار ديليني، بير سؤزله ميلى وارليغى اينكار ائدير و اونو اسارت حاليندا ساخلاماغا چاليشيرلار. لاكين خالقيميز هنج بير زمان دشمنلرينه باش اگمهيشدير. او آغير موباريزملرده اوز توپراغين، شرافتيني ساخلاماغا موفوق اولوب اوز تاريخى، ديليني و مدنيتىني حيفظ ائتميشدير.

ستارخان و شئخ محمد خيابانى كيمي بؤيوك سيمالار، آذربايجان خالقىنين آزادليغى اوغروندا آپاردىقلارى موباريزملرده بؤيوك فداكارلىقلار گؤسترميش و دونيانى حيرته سالميشلار.

ايستيداد و ايرتيجاع علئينه موباريزمه آذربايجان خالقى بوتون اوز هموطنلرينه كؤمكلر ائتميشدير. ايندى ده ايراندا حقيقى آزادلىق- ايستيقلال و دموكراسى اصول ايداره ياراتماق آذربايجان خالقىنين عالى هدفىدير. او، ايراندا اقليت تشكيل ائدن بوتون خالقلىرين، از جومله كوردلر، اثرمنيلر و غيرملرينين آپاردىقلارى آزادلىق حرکاتىنين پيشوالاريندان ساييلير. ايرانليارين هامى سيني بيرلشديرن و دوست ائدن بو آرزو و آمالدير. چونكو رضاخان ايستيدادينين طولمو بو خالقلىرين هاميسيني آياقدان سالميشدير. بو ماجرا بير ده تکرار اولورسا يننه هامى ايران خالقى ايستيتناسيز بير صورتده فلاكته سؤوق انديلهجكدير. رضاخان ايستيدادى هيتلرین فاشيست فكار و آماليني وطنمیزه كئچيرمك طولم و اسارتى گوجلنديردى. ايران داخيلينده ياشايان آذربايجانلى، كورد، آسورى و اثرمنيلر دوغما آنا ديلينده يازيب

اوخوماق، کیتاب و روزنامه‌لر نشر ائتمک، صنعت و تیاتر اثرلری یار اتماق، یئرلی ایداره و محکمه‌لردن ایستیفاده ائتمک ایمکانینی منع و قاداغان ائتدی. نتیجه‌ده خالقلار آراسیندا بویوک نیفاق ووجودا گئیردی. بو ایستیداد هئیکلی‌نین بیخیلماسیندان 4 ایل کئچدیگینه باخمایارق، یئنه ده او منحوس سیاست داوام ائتمکده، بلکه اونو منیدانا چیخاران مورجع عونصورلر گئت- گنده حیاسیزلاشاراق خالقا هوجوما کئچیب اونون دموکراتیکحرکاتینی بوغماقدادیر.

ایرتیجاص مملکتیمیزین صنایع جهندن ترقی ائدیب گوجلو و قودرتلی اولماسینی ایسته‌میر، اونو نوح ایامیندان قالما وضعیتده ساخلاماغا جهد ائدیر. خصوصن خالقمیزین ترقی شرحینی گئری دؤندرک ایسته‌ین بو مورجعانه سیاست علنیهینه جیدن قیام ائتمه‌لیدیر.

بوتون ایران خالقلارینین عمومی آرزولاریندان باشقا آذربایجانین بیر چوخ یئرلی خصوصیتلری ده وار دیر کی، خالقمیزین فیکری بو بویوک سیاسی، ایقتیصادی و مدنی خصوصیتلره مشغولدر. بیز وار قوه‌میزله اؤز میلی وارلیغیمیزی ایثبات ائدیب، وطنیمیزین طالع و موقدراتینی اؤز گوج و ایراده‌میز ایله تعیین ائتمه‌لی‌بیک. دنیا وضعیتینی یاراتدیغی فرصتدن ایستیفاده ائدیب حیاتیتمیزی ایسته‌دیگیمیز کیمی، یعنی حقیقی دموکراسی اوصولو داخیلینده آزاد یاشاماق اساسی اوزره قورمالی‌بیق. بو فرصتدن ایستیفاده ائتمک اوچون طبقه و صینف آیریلیغی نظرده دوتماییب هر بیر آز ادیخاه آذربایجانلی‌نین چالیشماسی لازیمدیر. بوتون آذربایجاندا یاشایان جماعت میلیت، دیل آیریلیغینی نظره آلماییب بو یولدا ال-اله و نریب سعی و تلاش گؤسترمه‌لیدیر. دموکراتلیق و آزادلیق ایدنالی یولوندا بوتون وطنداشلار واحید بیر تن کیمی بیرلشمه‌لی و هر جور مباریزیه حاضیر اولمالیدیر.

آذربایجان ایرانین آیری یئرلری کیمی مو عاصیر و مدنی مملکتلردن یوز ایللره دالی قالمیشدیر. عصریمیز ماشین، الکتریک، علم عصری و بویوک صنایع و ماشینلار ایله تجهیز اولونموش صنعت و فلاحت عصریدیر. بیز ایفتیخارلارلا دولو تاریخیمیزه لایق اولماق، اجدادیمیزین عظمت و شوهرتینی یئنین جانلاندیرماق فیکرینده‌بیک. وطنیمیزی موترقی صنایع و حقیقی بیر اولکهمه چئویرمه‌لی‌بیک. یوخسا گوجلورین اسارتی آلتیندان قورتارا بیلیمه‌یب چوخ تنز بیر زماندا محو اولما بیلیریک.

سیاسی، ایقتیصادی و مدنی حیاتی زامانین تقاضاسینا گؤره قورا بیلیمه‌ین و چوروموش کؤهنه ایجتیماعی وضعیتین منگنه‌سینده اسپر قالان بیر میلّت اوزون بیر مودت اؤز ایستقلال و آزادلیغینی ساخلاماغا موفق اولوب ایمپریالیست دؤولتلرین اسارتیندن خیلاص اولما بیلیمز. بو ایجتیماع و طبیعتین پوزولماز قانونلارینداندیر.

اونا گؤره آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی آذربایجانین صنایع، تیجارت و علمی فلاحت جهندن ترقیسی حقیقی خالق حاکیمیتی و میلی دموکراتلیق اوصولونون غلبه‌سی اوچون ضروری شرطلردن ساییلیر.

فیرقه‌میز ائله بیر زماندا ایشه باشلاییر کی، بوتون دونیادا دموکراتلیق جبهه‌سینین غلبه چالیدیگی کیمی، دونیانین ضعیف و گوجسوز میلّتلری آتلانتیک منشوری اساسی اوزرینده اؤز حیاتلارینی ایسته‌دیکلری کیمی قورماق حوقوقونو اله ائتمگه موفق اولموشدور. میلی دموکراتیک بیر تشکیلات اولان آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی ایرانین و بالاخص آذربایجانین خصوصیتلرینه گؤره اوزونون ان یاخین وظیفه‌لرینی آشاغیداکي شکیلده تعیین ائدیر.

عمومی سیاسی مسالهلر

- 1- آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی ایرانین تامامیت و ایستقلالینی مودافیعه ائتمکله برابر، آذربایجانین میلی و یئرلی خصوصیتلرینی نیره آلاراق اونون ایقتیصادی، سیاسی و میلی مدنی ترقی‌سینی سورعتلندیرمک مقصدی ایله بیلاتاخیر ایالت و شهر انجمنلرینین اینتیخابینا باشلانماسینی طلب ائدیر.
- 2- آذربایجان ایران داخیلینده مدنی، ایقتیصادی، تیجارت، دیل و فرهنگ جهندن محلی خودمختاریت و اؤز حیاتیتمیزی ایسته‌دیگی کیمی قورماق اوچون گئنیش حوقوقلار تحصیل ائتمک فیرقه‌میزین اساس وظیفه‌لریندیر.
- 3- فیرقه‌میز فرد آزادلیغینی نین تامین ائدیلمه‌سینی اینسانلیق و هموطنلیک حوقوقونون موقدس اساسلاریندان ساییر و اونون یولوندا مباریزه ائدیر.
- 4- مملکتی فلاکته سووق ائتمیش، اونون ایقتیصادی، ایجتیماعی و سیاسی تنزولونه سبب اولوب خالقی ظولم و جهالتده ساخلیان موستبیدلر حاکیمیتی جیدی صورتده محو ائدیلمه‌لیدیر و بیر داها دیکتاتورلوقا یول وئریلمه‌مه‌لیدیر.

- 5- خالقا سۆز آزادليغي وئريلمهليدير. مستبديلر و فاشيزم افكاريني تبليغ ائدن مورتجعلر بو بؤيوك نعمتلردن محروم ائديلمهليدير.
- 6- خالقين عومومى راي وئرلمهسى يولو ايله مملكتين دردلرينى قانان و اونون يارالاريني ساغالتماق ايستهين و بونا قاديير اولان حقيقي دموكراتيک دؤولتى يارديلمهليدير.
- 7- ايستيتناسيز اولماق اوزره ايگيرمي ياشينا چاتميش بوتون كيشى و اروادلار اينتيخاب ائتمك، 27 دن 80 ياشينا چاتانلارا اينتيخاب اولماق ايختيارى وئريلمهليدير. اينتيخاباتدا تهديد و تطميع كيمي خاينانه حرڪتلرين قىطعى صورته قاباغى آلمالمهليدير. خالق مستقيم، مونتاسيب، مخفى بير صورته اوز قانونى راي ينى بيلديرمك ايمكانينا ماليك اولماليدير. آنجاق بو يول ايله حقيقي خالق نومايندهسى اولان وطن و ميلت خاديملرينى اينتيخاب ائتمك مومكون اولماييلر.
- تتصيره اينتيخابات بوتون مملكتده تاخير سيز اولراق معين و قيسا بير مودته انجام تاپماليدير.
- 8- بوتون موثيق و دموكراتيک ميلتئر و خصوصن ياخين قونشوموز اولان شورا جومهوريتلرى ايتيفاقى ايله اولان صميمى دوستلوقوموزو ساخلاماق، خاريجى سياستيميزين اساسينى تشكىل ائتمهليدير.
- 9- دؤولت تشكىلاتى ايستيباد و ديكتاتورلوق طرفدارلاريندان و فاشيست فيكىرلى آدماملردان تميزلنمهليدير. دؤولت قوللوقچولارى، مثلن ژاندارم و پوليس مامورلارينين قانونسوز و تجاوزكارانه حرڪتلرينه هنج وجه ايله يول وئريلمهليدير. ايختيلاس و روشوتخورلوق تاماميله آرادان قالديريلماليدير.

ايقتىصادى و تيجارت مسالهلىرى حاقيندا

- آذربايجان دموكرات فيرقهسى مملكتى ترقى يولونا چيخارتماق و خالقين آزادليغيني خاريجى و داخلى ايرتيجاعين تعرضوندن قوروماق اوچون وطنيميزين ايقتىصادياتى نين اساسلى صورته ديشيلمهسىنى و آشاغيداكى ايقتىصادى تدبيرلرله حياتا كنجيريلمهسىنى لازيم و واجيب بيلير:
- 10- دؤورنو كنجيريب چوروموش ايقتىصادى اصول عالى و موعاصير ايقتىصادى- ايجتيماعى شرايط ايله عوض اولونماليدير. خالقيميز اوز ميللى و آغير صنايعينى ووجودا گتيريب، اونو موعاصير بير حالا سالماليدير و انله تدبيرلر گؤرمهليدير كى، چوخ تنز بير زاماندا اولكهميزين صنايع محصولونا اولان احتياجيني اوز كارخانالارى واسيطهسيله تامين ائتمك مومكون اولسون و مملكت دوچار اولدوغو فقر و فلاكتدن نجات تاپيب موترقى ثروتمند مملكتلر رديفينه كچه بيلسين.
  - 11- ايستيباد دؤورونده آپاريلان خاينانه سياست نتيجهسينده آذربايجانين ثروتلرى چكيليب آپاريلميش و اورادا نه بير گؤركملى كارخانا و نه بير فابريك، نه ده آبرى بير مهم صنعت اوجاغى ووجودا گلهميشدير. بونو نظره آلراق آذربايجان دموكرات فيرقهسى آذربايجاندا ميللى صنايع ياراديلماسيني، فابريك، مكتب و مريضخانا ووجودا گتيريب، يوللار چكيلمهسى اوچون وسيلهلر ووجودا گلهمهسىنى جیدن طلب ائدير و ايالت و ويلايت انجوملارى واسيطهسيله بونا نايى اولاجاغينا اينانير. آذربايجانين گليرينين بؤيوك قيسمى بو يوخاريداكى تدبيرلرله آذربايجانين آبادليغينا صرف ائديلمهليدير.
  - 12- تيجارتى هر جور واسيطهله گنئيشلنديرمك و خالقين مادى حياتيني ياخشىلاشديرماق اوچون ايشسيزلىك علئيهينه قىطعى تدبيرلر گؤرولمهليدير.
  - ايقتىصادى حياتى و تيجارت ايشلرينى انله آپارماق لازيمدير كى، عومومن تيجار، خصوصن خيردا و اورتا آلونرچى و اصناف ايقتىصادى چتينيلىگه راست گلهمسين. بوتون مملكتده ايقتىصادى ديرليك جانلانسين، بوتون خالقين مادى حيات شرايطى ياخشىلاشسين.
  - 13- پولون قيمتدن دوشمهسى نين قاباغيني آلماق اوچون تدبيرلر گؤرولمهليدير.
  - 14- زحمتكش و بوخسوللارين ايشتيراكى ايله توليد و تعاوونى شيركتلر و خيردا كارخانالار ياراتماق و مؤوجود دستگاهلار و كارخانالرينا كؤمك انديب اونلارين ايفلاسدان قورتارمالارينا هيومت صرف ائتمهليدير.

- 15- صنایعین ترقی و تکاملونو سور عتندیرمک، کارگرلرین وضعیتینی یاخشیشدیرماق مقصدیلله آشاغیداکی مادهلری قانون شکلینه سالماق لازیمدیر:
- آ. بوتون اولکده 8 ساعاتلیق ایش تعیین ائدیلمهلی و ایضافی ایشه موتناسیب علاوه موزد وئرلمهلیدیر.
- ب. فعله، قوللوچقی و متخصصلر اوچون ایجتیماعی بیمه قانونی یار دیب حیاتا کئچیرمهلیدیر.
- ت. ایتیحادیلر و تمام زحمتکش تشکیلاتلاری حقیقده خصوصی قانون یار اتمالیدیر.
- پ. اؤن دؤرد یاشینا قدر اوشاقلارین ایشله دیلمهسی قاداغان ائدیلمهلیدیر، 14 یاشیندان 18 یاشینا قدر اولان اوشاقلار اوچون ایش مودتی 6 ساعاتدان آرتیق اولمالیدیر.
- ج. بیئتیم و احتیاجی اولان اوشاقلارین ایشدن چیخاریلیب کوچهلرده قالماسی اوچون دؤولتین حسابینا خصوصی بیئتیمخانالار آچماق و مکتبلرده یوخسول اوشاقلارینا تحصیلی داوام ائتدیرمک اوچون پولسوز بیمک و پالتار وئرلمهلیدیر.
- چ. 14 یاشیندان 18 یاشینا قدر اولان اوشاقلار اوچون خصوصی صنعت مکتبلری آچیلمالیدیر. بورادا دا اوشاقلار گونده 4 ساعات ایشله مکله صنعت اویرنمهلی و 4 ساعات دا درس اوخومالیدیر.
- د. بوتون کارگر و مستخدملرین حوقوقلاری محفوظ اولماق شرطیله گفتهده بیر دفعه ایستراحت گونو، آزادلیق گونلری، میلی و دینی بایراملاردا ایستراحت و ایلهده بیر آی مورخصلیک وئرلمهلی.
- ذ. حامله آروادلارا وضع حمله 6 هفته قالمیش، وضع حملدن 6 هفته سونرایا قدر مورخصلیک وئرلمهلیدیر، بوتون حوقوقلاری محفوظ اولماق شرطیله
- 16- خالقین منافعینی نظره آماق شرطیله وئرگی اوصولونا یئنیندین باخمالی، هر وطنداشین ایقتیصادی وضعیتینی و گلیرینه گؤره وئرگی تعیین ائدیلمهلی، غنیر موسقیم وئرگیلر باجار دیقجا آزالمالیدیر.
- 17- گؤستریلن ایقتیصادی تدبیرلری حیاتا کئچیرمک اوچون کافی سرمایا ایله آذربایجان میلی بانکی تشکیل ائدیلمهلیدیر.

فلاحت حاقیندا

- آذربایجان دموکرات فیرقهسی آذربایجان کندلی سینین آج، یوخسول حالا دوشمه سینین گوناھینی ایندییه قدر کندلرده اولان فنودال (دره بگلیک) اوصولوندا گورور، بونا گؤره ده فیرقه حساب ائدیر کی:
- 18- تنز بیر زماندا کندلی ایله ارباب موناسیباتینی معین ائتمکدن اوترو خصوصی قانون وضع ائدیلمهلیدیر. دؤولت یئرلرینی فوریتله کندلیره، پولسوز اولماق شرطیله پایلاماق لازیمدیر. همچنین ایستیبداد دؤورونون طرفداری اولان و آذربایجان قویوب قاچمیش آیری مولکدارلارین دا املاکی موصادیره اولونوب کندلیلرین ایختیارینا وئرلمهلیدیر.
- 19- کندلیلره فلاحتی جانلاندیرماق و اکینه جگی آرتیرماق مقصدیلله اوزون مودتلی و نازیل تنزیل ایله چوخ بورج وئریمک اوچون بانک کشاورزینین ایش شرایطینی دییشدیرب اونو بو احتیاجی تامین ائتمگه قادیر بیر حالا سالماق لازیمدیر.
- 20- بعضی اربابلار طرفیندن تحمیل ائدیلمیش بیعتلر، بیرحمانه وئرگیلر قالدیریلمالی و ائله بیر شرایط یارانمالیدیر کی، کندلی اؤز محصولو ایله عایله سینی ایداره ائدیب اینسانا لایق حیات قورا بیلسین.
- 21- فلاحت ایشینی نیظاما سالماق، زحمتکش کندلی نین وضعیتینی یاخشیشدیرماق اوچون کندلرده کندلی جمعیتلری یارانمالیدیر. بو جمعیتلری کندلیلرین اؤزلری ایداره ائتمهلیدیر.
- 22- کندخودالار کندلیلرین آراسیندا سئچیلمهلیدیر.

فلاحتی مو عاصیر علم و صنعتین بؤیوک مووقفیتلری اساسیندا قورماق اوچون دؤولت کندیلیره تراکتور و سایر فلاحت ماشینلاری ایله کؤمک انتمهلیدیر.

24- ژاندارم و دؤولت قوللوقچولارینین اؤز مقاملاریندان سو ایستیفاده اندیپ کندیلیرین وار- یوخلارینی اللریندن آلمالارینا یول وئرلمههلیدیر.

25- آذربایجان کندلی سینی قوراقلیق و سوسوزلوق قورخوسوندان قورتارماق اوچون دؤولت حسابینا چئشمه وجودا گتیریب، آرتنیزین قویولاری قازدیرماق و اونلار چاپلار و گؤللرین سویوندان لازیمینجا ایستیفاده اتمک ایمکانی وئرملی، بو یوللار ایله فلاحت محصولی آرتیریلماق و کندلی نین وضعیتی یاخشیشدیریلماقایدیر.

خالق معاریفی حاقیندا

آذربایجان دموکرات فیرقهسی ساوادیسزلیق و جهالت ایله موباریزه اتمک اوچون خالق معاریفی حاقیندا آشاغیداکی وظیفه لری ایملی سورور:

26- مجلس شورای میلی طرفیندن تصویب اندیپن تعلیمات مجانی و ایجبارینین سریع بیر صورتده ایجرا سینی طلب اندیپریک.

27- آنا دیلی میلی مدنیتین ترقیسی اوچون قودرتلی بیر واسیطه دیر.

اونا گؤره بالالاریمیزا بیلاتاخیر ایستر دؤولتی و ایستر سه خصوصی مدرسه لره اؤز آنا دیلیمیزده تدریس انتمهلیدیر. بونون اوچون بیلاتاخیر درس کیتابلاری و سایر تدریس لوازیماقی حاضیرلاماق لازیمدیر. آذربایجاندا یاشایان باشقا میلتلر: کوردلر، ائرمیلر، آسوریلرین ده اؤز آنا دیلرینه مدرسه آچماق حاق و ایختیار یله فیرقه میز کامیلن مووافیق دیر.

28- آذربایجان خالق معاریفی نین ترقی و تکاملونو تامین اتمک اوچون تیریزده میلی دانشگاه وجودا گتیرمه لی دیر.

29- یاشلیلاری ساوادلاندیرماق و اونلار معین خصوصی بیلیک وئرک اوچون بوتون شهر و کندلره ایریجا مکتبلر و صنعت انولری آچیلماقایدیر. بو مکتبلره مادی سهولت و تحصیل شرایطی یاراتماق و اونلاری موعلیم جهتیندن تامین اتمک اوچون خصوصی تدبیرلر گؤرمک لازیمدیر.

30- ایبتیدایی مکتبدن توتوموش عالی مکتبه قدر بوتون درس کیتابلاری و برنامه لری یئیندن باخمالی، ایستیداد و ظولمو تبلیغ اندن سؤزلر نه وارسا اونلاردان چیخاریلیب آتیمالی و تازا نسلی دموکراسی و آزادیخاه روحدا تربیه اتمک اوچون تازا درس کیتابلاری و برنامه لری یارادیلمالی دیر.

31- شهرلره و کندلره معاریف و علم تشکیلاتلارینین سایب آرتیریلماق، کیتابخانالار، قرائتخانالار تشکیل اندیلمه لی، اهالی اوچون مونظم صورتده و پولسوز کونفرانس لار وئرملی، علم و فرهنگ واسیطه سیله خالق ایجتیماعی نوقصانلاریمیزی آرادان آپارماقدان اؤترو موباریزه میه جلب انتمه لی دیر. یئنی نسلیمیزی محو ائله مین تیریاکخانالار، اخلاق سیزلیق انولری و قومارخانالاری آرادان گؤتورمه لی دیر. بوتون بو ایشلردن مقصد خالقین گؤزونو آچماق، اخلاق و معنویاتی یوکسولتمک، اونو وطنین ایستیقالاتی و آزادیغینی ساخلاماق و قوروماق اوچون جیدی موباریزه لره حاضیرلاماقدان عیبارتدیر.

خالق صحیه سی

خالقین ساغلاملیغی اونون حیات موباریزه سی اوچون مهم شرطلردندیر. بونا گؤره ده صحیه یی عومومی نین قئیدینه قالمای آذربایجان دموکرات فیرقه سی بؤیوک مساله لردن بیلیر، او خصوصدا آشاغیداکی تدبیرلرین حیاتا کئچیریلمه سینی طلب اندیر:

32- مؤوجود ناخوشلوقلاری ساغالتماق کافی دئییل، امراضین قاباغینی آماق اوچون جیدی تدبیرلر گؤرمک لازیمدیر.

33- کوچهلره، بازارلاردا، انولرده ناتمیزلیگه، چیرکابا، پینتیلیگه یول وئرلمه مک اوچون تدبیرلر گؤرولمه لی دیر.

- 34- قیزدیرما، تیتزتمه (مالاریا) علنیهینه جیدی موباریزه آپاریلمالیدیر و بو کیمی مملکت مرضلری توره دن سیبلر آرادان قالدیریلمالیدیر. باتلاقلار قورودولمالی، باغلار و آغاجلارین سای ارمالیدیر.
- 35- کئچلیک، تراخوما و سایر مسری ناخوشلوقلاری آرادان قالدیرماق اوچون دؤولت جیدی تدبیرلر گؤرمه لی و بو ایشه مادی و معنوی کؤمک یئتیرمه لیدیر.
- 36- اهالییه گونده لیک حیاتیندا لازیم اولان بهداشت معلوماتی و ئرمک اوچون کونفرانسلار تشکیل ائتمه لی، رادیو واسیطه سیله خالق باشا سالمالی و بو مقصدله خصوصی کیتابچالار نشر اولونمالیدیر.
- 37- گله جک نسلین تربیه سی اوچون شهرلرده و کندلرده کؤرپه لر و یاشلی اوشاقلارا مخصوص جمعیتلر و دؤولت حسابینا تربیه اولوری آچیلمالیدیر.
- ادبیات، اینجه صنعت و مطبوعات
- 38- خالقین معنوی و روحی غذاسی اولان ادبیات و صنایع ظریفه نین ترقیسی اوچون هر بیر شرایطی یاراتماق لازیمدیر. بو مقصدله تبریزده آذربایجان یازبچیلاری و هونرورلر جمعیتی تشکیل اولونمالیدیر. بو جمعیتلرین آذربایجانین باشقا شهرلرینده و کندلرینده شؤعه لری اولمالیدیر.
- 39- یازیچی و هونر صاحبیلرین زحمت و حاقلارینی نیظاما سالان یارادیجیلیق حقوقونو تامین ائتمک اوچون دؤولت بودجه سینده کافی میقداردا کؤمک تخصیص ائدیلمه لی، هونرورلرین وجودا گتیردیگی اثرلره پاداش و ئریلمه لیدیر.
- 40- نقاشلیق، موجهه سازلیق و موسیقی ساحه سینده آذربایجان خالق یارادیجیلارینی ابدی صنعتلرینی ساخلاماق مقصدیه دؤولت طرفیندن موسیسه لر و کارگاهلار (آتلیه) وجودا گتیرمه لی و اوستادلارین الین ائتیندا ایستعدالی جاوانلارا صنعت اؤرگتمه لیدیر.
- 41- آذربایجان دیلینده کیتاب نشرینه مانع اولان آدمالار وطن خانی و خالق دوشمنی کیمی مسؤلیته آیینمالیدیر.
- 42- موعلیملرین، دؤولت ایدارلرینده ایشله یین خیردا مامورلارین معاشینی تامین ائتمه لیدیر.
- 43- تیاترین بؤیوک ایجتیماعی تربیه اوجاغی اولدوغونو نظره آلاق تبریز و باشقا آذربایجان شهرلرینده اولان تیاترلارین مخریجی دؤولت طرفیندن تامین ائدیلمه لیدیر.
- 44- آذربایجان تاریخی یادیگارلارینی حیفظ ائتمک اوچون میلی بیر موزه وجودا گتیرمک لازیمدیر.

میلی مساله

- 45- ایران مملکتی نین داخیلینده یاشایان هر بیر میلتین داخیلی موختاریتی و اؤز موقدراتینی تعیین ائتمک حوقوقی ایالت و اوایلیت انجومنلری واسیطه سیله تامین ائدیلمه لیدیر
- 46- آذربایجانلیلار کیمی خصوصیه مالیک اولان ایران خالقلاری ایجتیماعی تشکیلاتلار و دؤولت ایدارلرینده اؤز آنا دیلریندن ایستیفاده ائتمه لی و بو ایدارلرده میلی دیلر مانعه سیز اولاراق ایشلدیلمه لیدیر.

محکمه ایشلری

- 47- رضاشاه دور مسینده حوققبازلیق و زور ایله کئچیریلیمیش بوتون ایرتیجاعی قانونلار لغو ائدیلب اونون عوضینده آزادلیق و دموکراتلیغا اویغون قانونلار وضع ائدیلمه لی. قاضیلرین ایستیقلاالی قطعی صورته تامین اولونمالیدیر. شهربانی و ژاندارم مامورلارینین ایجتیماعی ایشلره قاریشمالارینا جیدن آخیر قویولمالیدیر.

48- محکمہ ہر جور تضییقن آزاد اولمالی و آنجاق عدالت و حقہ آرخالانمالی، سیاسی و مطبوعات موحاکیمہسی ہئیات منصفہ حوضوریہ ایجرا اندیلمالییدیہ. محکمہردہ ایشلر چوخ سریع بیر صورتده انجام وئریلیب موتهیملری بیلاتکلیف ساخلاماق جورم محسوب اولونمالیدیہ محکمہ و مودعیالعمومون رسمی امری اولمادان هنج بیر کسین ائوینہ گیریپ تفتیش انتمک اولماز. شهربانی و ژاندارم مظنون اولدوغو اشخاصی اینظیباط طریقہ 24 ساعاتدان آرتیق توقیفده ساخلایا بیلمز. گوناھسیز حبس و توقیفلر جورم حساب اولونوب اونا مورکیب اولانلار جزالانمالیدیہ.

49- کئچن جینایتکارلاری محکمہیہ جلب اندیپ و اولنلرین 24 ایلیک حسابلارینا ینتیشیب جورملری ایثبات اندیلرہ فورن ایجرا اولونمالیدیہ.

آرتش حاقیندا

50- آرتشین ایصلاحی و اونون دموکرات اولکھیہ لالیق بیر ارتش کیمی ایداره اولونان موناسیب بیر وضعہ سالینمالی، همچینن نیظام وظیفہ قانونو خالق نفعینہ دییشمک لازیمدیہ.

(«آذربایجان» شومارہ 24، مهر 18، اکتیابر 10)

تهران بارماغی

تهران ایرتیجاعینین قارا بارماغی آذربایجان کندلرینده گورسنمگہ باشلانیر، بو ایسہ کندلرده ساییسیز - حسابسیز ژاندارملاردان عیبارتدیہ.

کندلیلری گوج ایله چکیب فیتنه و فیسادا سووق اندیرلر. اربابلارین املاکینی حیفظ انتمک و بهرہ آلماق باھاناسیله کندلیلری دؤیور، ازیر، اینجیدیہ و ناراحات اندیرلر.

بیز چوخ گوزل بیلیریکی، آذربایجان مالیکلرینین بؤیوک بیر قیسمتی صلوح و آرامیش طرفداریدیہ لار. ولی موفتیلر اولنلرین آدیندان خلقی ناراحات اندیر و جور بہ جور باھانالار ایله کندلرده حوقوقی ایشلرہ قاریشیرلار.

فیرقمیز وار قووه سیله آرامیشی ساخلاماغا چالیشیر ولی فیتنهکارلار اؤز منحوس سیاستلریندن ال گوتورمک ایستهمیرلر.

بونا ایندیکی شرايطده جنگ - اعصاب دئیرلر. کئچمیش موچاربیہ ایثبات اندی کی، بو جنگ - اعصاب بیر نتیجہ وئرہ بیلمز.

بیز قانونی یول ایله دادگستریہ موراجیعه اتدیکی. آچیقدان آچیغا دئدیله کی، بو ایشلر بیزه عاید دئییل، بیز خالقین ایشینه ینتیشه بیلمیریک.

گورورسوز کی، میلت و مملکتین موقدراتی کیملرین الینده دیر؟ او دئییر: بیز حوقوقی ایشلرہ قاریشا بیلمیریک، کیم گوجلی ایسہ اؤز ایشینی قابقدان آپارمالیدیہ.

بیز اوصولن لیقوان حادثہ سینہ ہمیشہ موخالیف اتتمیشیک. لئیکن تجربہده ثابت اولدو کی، دادگستری مأمورلاری اؤزلری بو کیمی حادثہ لری عملن وجودا کئیرمگہ چالیشیرلار.

ژاندارم و امنیہ تشکیلاتینین باشیندا دورانلارین لیقوان حادثہ سینده بؤیوک جینایتکارلیقلاری اولموشدور. اگر اوگون بونلار مسولیتہ جلب اندیلسه ایدی، بو کیمی حرکتلر اولونمازدی و بو گون عدلیہ ریسی و مودعیالعموم کندلرده باش وئرن جینایتلری اؤز بویونلاریندان آتماقلا تازا بیر شوریشین مئیدانا چیخماغینا یول وئرمزدیلر.

بیز بونیه خلقیمیزی تحملوه، صبره و متانتته دعوت اندیریک و عئین زاماندا فیتته و فیساد تولید اندنلرین سیمالارین گؤستریمک اوچون اونلارین نه کیمی ایشلر گؤردوکلرینی مداریک و اسناد اوزره یازیب تشکیلاتیمیزا وئریمهسی تووصیه اولونور.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 26، مهر 20، اکتیابر 12.)

هؤویت هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلمز

دونن گیزلی بیر صورتده باغلانان نامشروع نۇقطه آشکار بیر صورتده دوغرولوب، دونیا قدم قویدو. بیر آیدان بری حاجی سئید حوسئین کاروانساراسی و باشقا قارانیق هوجره لرده چالیشان مرموز اللری تاپیب دوزلدیب، ایضا اندیکلرینی ایفتیرامیز تئلقرافین صورتی تئرانین ایرتیجاج روزنامه لری واسیطه سیله گلیب، تیریزده اینتیشار تاپدی.

بیز دموراسی اوصولونون جیدی طرفداری اولدو غوموز اوچون بو کیمی ایشلردن موتاتیر اولمایارق، البتته، هر کس اوز فیکرینی، اوز عقیده سینی اینتیشار وئرمکه آزاددیر. بو شراییط کی، اونون اینتیشار وئردیگی سند و مطلب اوزگه لرین حاقینی پایمال ائتمه سین.

آزادلیق علنیهینه یازیلان بو تئلقرافدا بو اصل ابدن گوزله نیلمه میشدی. تئلقرافلاری یازانلار 10 مین نوسخه لرده چاپ و نشر اندیلیمیش رسمی بیر سندی تحریف، تفسیر ائتمک کیمی بو کودکانه یولا قدم قویموشلار.

شهریورین 29-دا (سنتیابرین 19-دا) شیرخورشید سالونوندا ایجتیماع ائتمیش مین بئش یوز نفرلیک جمعیتی تحقیر ائتمک کیشیلره، شرافتلی آداملارا یاراماز.

لندن کونفرانسینا بو 1500 نفرلیک جمعیت طرفیندن موخابیره اندیلن تئلقرافدا هر گیز آذربایجانین تفکیکی و تجزییه سی مساله سی باره سینده تئلقراف یوخور. ایران اوصول-ایداره سینده بحث اندیلیمیش مشروطه و دموراسی اساسلارینین اورتادان قالدیریلماسی گؤستریمیشدی.

بونون علنیهینه اولارق، تئلقرافی دوشونمهدن ایضا اندن هموطنلریمیزه و بو خصوصدا آغایی تقی زاده نین لندندن گؤندریدیگی تئلقرافلاری اوخوماگی تووصیه اندیریک.

آذربایجان خالقی نین تئلقرافیندا آذربایجانین بر بادلیغی تصویر اولونوب، انجومن ایالتی و ویلایتی واسیطه سیله خالقیمیزین داخلی موختاریتینی نین تامین اندیلمه سی ایرلی چکیلمیشدیر.

بو حاق و ایختیاری آذربایجان خالقی سیلاح گوجو ایله آلمیشدیر و بو حاقی وار قوووه سیله دیر یلتمگه چالیشاجاقدیر.

تئلقرافیمیزین ضیدینی ایضا اندنلرین آغالار بونو آذربایجان خالقینا آیری رنگده گؤستریمکه آزادلیغا بؤیوک ضربه لر اندیریمگه ایقدام ائتمیشلردیر.

دیل مساله سی بیزیم حیات و ممت مساله میزدیر. بیز جیدی بیر محکمه اولسا ایثبات اندریک کی، موخالیفلریمیزین یوزده اونو بئله فارس دیلیجه دانیشا بیلمز لر و دانیشدیقلاری حالدا، خالقی گولدرمکدن مصون قالمازلار.

دیلی باهانا اندیب خالقی آزادلیق علنیهینه تحریک ائتمکدن نامردانه بیر ایش اول بیلمز.

بوندان علاوه آغالار گرک بیلسینلر کی، تیریز 5-3 بازار کاروانساراسیندان عیبارت دئییلدیر. آذربایجانلی دئینده تک اون-اون بئش نفر تیریز بازارینی اللرینده آلت قرار وئرن ایستیفاده جو مؤحتکیرلر نظرده توتولمور.

آذربایجاندا 5 میلیون نوفوس یاشاییر. بونلارین هامیسی بو تورپاغین صاحیبی اولدوغو اوچون اونون گله جگی باره سینده دانیشیق حاقینا مالیکدیرلر.

دموکرات اولکلرده رای هوجره و دوکان ایله تعیین اندیلمز. شخصیت، مولک و املاکا باغلی دئییلدیر. هوویت تشخیصی اوچون بانکلاردا دا اعتبار آختارمازلار.

آذربایجاندا دوغولوب، اورادا نشوونوما اندیپ، یاشایان بوتون اینسانلار اورانین اؤولادی حساب اولونور و اونون باره سینده دانیشماغا حاقلیدلر.

قارنلیق هوجرلرده خالقین جیبینی سویماقدان باشقا مقصد تعقیب ائتمهین 5-3 مؤحتکیر 5 میلیونلوق خالق مجهول اولهوییه آدلاندیرا بیلمز و اونون دیلیندن دانیشماقلا دونیانی آداتماغا موفوق اولمازلار.

بوندان علاوه فیرقه‌میزین بعضی کارخانا صاحیبلرینین طاماحی نتیجه‌سینده مئیدانا چیخان طبقاتی ایختیلافی یاتیرماق یولوندا موباریزه اندیپ، آرامیش و امنیتی تامین ائدیگی بیر حالدا، ائولرینین پیشیکلرینه قدر تئلقراف ایمضا ائدن بعضی ماجراجو سرمایادارلارین بو ایشی آزدلیق صفینده چالیشان قوملره دالان خنجر وورماقدیر.

آغالار بو واسیطه ایله طبقاتی ایختیلافی شیدتlendirیرلر. سؤنمکه اولان حریقی ترمه‌ن گنیشلندیریرلر. بیز چوخ گؤزل بیلیریک، بو کیمی یاراماز ایشلر بیر نچه نفر مرموز آداملارین ناحیه سیندن خالق مسموم ائتمک اوچون اینتیشار تاپماقدادیر، یعنی بازار آداملارینین بنله اولنلارین اصلی مقصودونان خبرلری یوخدور. بو تئلقرافلاری ایمضا ائدنلرین چوخو گلیب ایداره‌میزده اؤزلرینین ایمضا ائدیگی تئلقرافی اوخویوب آنلامادیقلارینی اعتبار ائدییرلر.

آزدلیق علنییه فیتنه و فساد توره‌دن عونصورلرین آزدیخالار الینه وئردیکلری بو مدرک باره‌سینده بیزیم دئیجه‌جک سؤزوموز چوخدور. فیرقه میز ایسه بو خصوصدا اؤز تصمیمینی اعلان ائده جکدیر.

بیز بو سؤزلری فقط روزنامه‌نوئوسلیک وظیفه سی اولراق، یازدیق عقیده‌میزه گوره موخالیقلره دیش سیندیران جاواب فیرقه صفرلرینی مؤحکم‌لندیرمک و خالقیمیزین ساغلام و فداکار افرادینی اونون باشینا توپلاماقدیر.

بیزیم سؤزوموز حاقدیر، حاق اولمز باطیل ایسه محو اولماغا محکومدور. علنییه‌میزه وئریلن تئلقرافلار ایسه دوروست محمدعلی میرزانیین طرفدارلارینین لحنینی خاطره گنیریر و عئینن ایسلامیه‌دن چیخان ضیدی آزادی تئلقرافلارا بنزمیر.

تاریخ تکرار اولونور، حتا بو تئلقرافلاردا ایسلامیه تئلقرافلارینی ایمضا ائدنلرین اؤولادینین آدی نظره گلیر. او فامیللر آشکار بیر صورتده مئیدانا چیخیر. قوی اولسون آذربایجان آزدیخالاری بیر گون بو پرده لری بیرتیب، بو خاین سیمالاری خالقا گؤسترمه لیدیر. نه قدر تنز اولورسا، او قدر خالقین خئیرینه‌دیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 24، مهر 29، اکتیابر 21.)

ایفتیرا آمیز تئلقرافی کیم ایمضا ائتمیشدیر؟

دونکی نومره‌میزده بازار اهلی‌نین چوخونون بعضی ماجراجولار طرفیندن ایغفال اولوندوقلارینی یازمیشدیق. مقاله‌میز بیر آز اوستو اورتولو اولدوغو اوچون کنچن گون اوخوجولاریمیزدان بیر نچه‌سی ایداره‌یه موراجیعت اندیپ مؤوضوعون آچیق و صریح بیر صورتده یازیلماسینی تقاضا ائدییر. بو تقاضایی مشروعی جاوابسز قویماماق مقصدیه ناچار اولدوق الیمیزده اولان معلوماتدان جوزیی بیر قیسمینی اینتیشار وئرمک.

قوی اوخویوب، دوشونوب معناسینی درک ائتمه‌ین تئلقرافلاری ایمضا ائدنلر گؤزلرینی آچیب گؤرسونلر کیمین ایله تورا دوشموشلر.

تقریبین بیر آی بونان ایرملی سئید ضییا دستگاهی‌نین جیدی، رسمی و فعال اللریندن حساب اولونان فقهی آذربایجاندا فیتنه و فساد تولید ائتمک مقصدیه بؤیوک اعتبار ایله تئهراندان تبریزه گلیر و بورادا گنیردیگی پوللار، وعده-وعیدلرله بازار دلاللارینان بیر نچه‌سینی اله

کنجیریر. سئید ضییا و سایر مرموز مقامات ایله مربوط اولان بعضی اسرارآمیز شخصلردن کؤمک آلیب ایشه باشلابیر. ایکی اوزلو و خاین آداملار ایسه بو اودا اتک و ورور، نهایت باشدان باشا توهنت و ایقتیرادان عیبارت اولان توهین‌آمیز و خالقین ایچینه نیفاق سالان تئلقراف، تیمچه و کاروانسار الارین قار انلیق گوشه‌لرینده حوقاباز لیقلا ایضالانیب موخابیره اندیلیر.

سونرا آغای فقهی ماموریتینی آخیرا یئتیرمک اوچون اردبیل، اورادان دا شاهسون انلرینی شرارته سؤوق ائتمک اوچون اونلارین ایچینه عزیمت اندیر.

بیز بوبارمه اوزون- اوزادی بحث ائتمک ایسته‌میریک. اگر تئلقرافی ایضا ائندلر دوغرودان- دوغرویا فداکار و دوز آدام اولسایدیلار، هامان مین بنش یوز نفرلیک عمومی جلسده گرک اعتیراض ائده‌ایدیلر. چونکی، اونلارین چوخو دا اولماسا موهوم بیر قیسمی‌نین بو جلسده حوضور لاری وار ایدی و لندنه موخابیره اولونان تئلقراف ایسه اعتیراضسیز و موتحیدوالرای بیر صورتده تصدیق ائدیلمیشدی.

هله موخالیفت‌آمیز تئلقرافی ایضا ائندلر آراسیندا بعضی آداملار تصادوف اولونور کی، هر ایکی طرفین اسنادینا دخالت ائتمیشلر. بیر آدام کی، اوزو- اوز ریضا و رغبتله انجومن ایالتی و ویلایتی طلب ائدن بیر اعلامیه‌نی ایضا ائدیر، او شرافتینه علاقه‌مند اولسایدی. اونون خیلافینا گرک تظاهور ائتمیه‌ایدی.

بونان علاوه ایضالارین ایچریسینده جانی و قاتیلر ده واردیر. صادق مجتهدی اوز ایله اوچ نفری قتله یئتیریب، دوققوز نفری شدید بیر صورتده مجروح ائتمیشدیر. بو کیمی اللری مظلوملارین قانینا بولاشمیش جانیلرین ایضاسیله یاناشی ایضا قویانلار، عجا بگوردوکلری ایشین قباحتی‌نی حیس ائتمیرلرمی؟ بیز دوننکی نومره‌میزده دندیگیمیز کیمی اشخاصین شخصییتی ایله ایشیمیز یوخدور. لاکین بعضی شخصلر واردیر کی، اونلاری خالقا تانیتماق اولماز.

بازار جامعاتی اگر فقیه‌نی تانیبا بیله‌ایدیلر، قطع اونون تورونا دوشمز دیلر. تئلقرافی ایضا ائدن جاوانلار اگر بیلسه‌ایدیلر کی، اونلارین ایضالاری خاین اللر واسیطه‌سیله اوغورلوق ایله الده ائدیلمیش پول ساتیلیمیشدیر، ابدن او تئلقرافی ایضالایان آداملارین اطرافینا یاخین دوشمز دیلر. موتاسیفانه بو حقیقتدیر، بیز ایستهدیک اونو آشیکار ائدیب قضاوتی بیطرفلرین و یجدانلارینا حواله ائدیریک.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 30، مهر 25، اکتیابر 17.)

چاغر یلمامیش قوناقلار بیلمه‌ایدیلر

خالقیمیزین شیدتلی اعتیراضینا باخماییب، تهران بیزه ایگرمی ایل بوتون مملکتی اسارت، قار انلیق و جهالتده ساخلابیب، اونو فلاکت حالینا سالان ریضاخان رژی‌می‌نین قهرامانلاریندن بیر نچه سینی سووقات گؤندردی.

بیر نچه گون بونان اول سئید ضییانین اوغرو لانیتمیش پوللارین گوجو ایله آز ادیخالاری، بلکه بوتون خالقی توهین و تحقیر ائدن تئلقرافین اینتیشاری دا هنوز تازا ایشدیر. باشدان باشا آذربایجان کندلرینده بعضی ژاندارملار طرفیندن برپا ائدیلن بؤیوک فیتنه آلاوینین گوندن گونه شیدتلمه‌سی ده هر کسه بللی دیر.

آز چوخ سییاست ایله آشینا اولانلار بیلیرلر کی بو اوچ بؤیوک ساختا حادثه کاملین بیر بیری ایله مربوطور.

مرموز اللر بو واسیطه ایله ظاهیری آز ادلیغیمیزی بو غماق، تهراندان باشلادیقلاری مورتعانه اویونو بورادادا تکرار ائتمگه باشلامیشلار.

خالق بو خصوصدا اوز فیکرینی دنمیش و بو خاینانه سییاستین هر بیر طرفینی واختیندا دونیا اعلان ائدیب اوندان تولید اولابیلن هر بیر سونتیجه‌نین گوناھینی اوز بونودان ائتمیشدیر. بیزه بعضیلری قیصاص قیل از جینایت اولماز مثلای موجیبینجه دئییرلر کی، قوی سیزین اعتیراض ائدیب سئومهدیگینیز مامورلار گلیب ایشه باشلا سینلار. اوندان سونرا سیز قضاوت ائدیز. بو آیری اشخاصین باره‌سینده دوغرو اولابیلردی. اما باشیمیز آتش و پول ایله گؤندریلن چاغر یلمامیش تازا قوناقلارین چوخونو بیز تانی‌ییریق. ایمتاحان اولونان بیر ایشی دها ایمتاحان ائندلر پئشمانلیقدان باشقا بیر نتیجه الده ائده بیلمزلر.

بیز بونلاری قیرخ ایل ایمتاحاندان کنجیر میسک و داها تانی بیریق.

علاوه بر این بونلارین بعضی سی حنا آخیر گونلرده بئله ایران خالقینین محوی دئمک اولان بیر طرفلی سییاستین آچیق عامللریندن اولموش، مملکتی قوی پنجه و قهار بیر بییگانه سییاسته تابع دوشمگه چالیشمشلار.

بونلاری آذربایجانا گوندر مکله، صدر حوکومتی ایرانی قورخولو پرتگاها سووق انتمیشدیر.

مملکتین سرنیویشتی ایله اوینایان بئش اوچ مورنجه بو کیمی عنودانه سییاستله اوزلرینین مملکته خایین اولدوقلارینی بیر داها ایثبات انندیلر. بونلار ایگیرمی ایل ریضاخان طرفیندن شیدتلی بیر صورتده تعقیب اولونان بیر طرفلی سییاستین مزهسینی آنلادیقلاری حالدا اگر وطنپرست آداملار اولسایدیلار اونون تکراریندان پرهیز انتملی ایدیله. لاکین بونلار اوز شخصی و طبقاتی منافعینی حیفظ ائتمک اوچون بویوک خیانتدن چکینمهییب او خطرناک یولو تازادان شیدتلی بیر سورعتله گنتمگه باشلامیشلار.

بیز اوز سوزوموزو دئمیشیک. چاغریلمامیش قوناقلارین گلمهسی نتیجهسینده هر بیر سو حادیه اوز وئرسه او اونلارین و اونلاری پول و سیلاحلار ایله تجهیز اندیب اوستوموزه گوندرنلرین عؤدهسینه دیر.

قوناقلار اونوتماسینلار کی، آذربایجان، ایسفاهان، یزد و کیرمانا بنزمز. بئش اوچ بازار دللاری دا آذربایجان خالقینی نین نومایندهسی دنییلدیر. خالق آزدلیغا علاقه مند دیر. یونجا یئیبی آلدیغی قانون اساسینی حیفظ اندهجک، مشروطینین پوزولماسینا یول وئرمهیه جکدیر.

قلم آزدلیغی، دیل آزدلیغی، و بجدان و عقیده آزدلیغی، ایجتیماع و جمعیت آزدلیغینا توخونماق اولماز. بونو بیر کره تازا قوناقلار بیلملی دیرلر. او خالقین ناموسو دور، بونا ال آتانلارین اللری کسیرلر و اوزلری محو و نابود اولارلار.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» شماره 31، مهر 26، اوقتیایر 18

اینتیخابات فرمانینی خالقیمیزین اوزو صادیر انتملی دیر

ایندیکی 14 جو مجلس مملکتیمیزین اساسی قانونلارین پوزوب گولونج باهانلار ایله آزدلیغی محو ائتمگی قرار آلدی. ایندیکی اکثریتی تشکیل ائدن خاینلر ایکی یول آیریجیندا ایرتیجاج و ایستیداد یولونو اینتیخاب انندیله. ایندیکی قولابی وکیللر کم فورستره یاراشان تولکولوک ایله اللرینه دوشن فورستدن ایستیفاده اندیب، خالقین قانونی حاقینی الیندن آماغا تصمیم توتدولار. بیزیم تکلیفیمیز روشن دیر. بیز وار قوومیز ایله حاقیمیزدان دیفاع اندیب، مشروطه نی ساخالایا جاقیق.

مجلس قانون اساسی موجبینجه تعطیل اول بیلمز، اونو تعطیل اولماغا یول وئره بیلریمک. اونا گوره مرکزی کومیتهمیزین ان یاخین زاماندا دعوت اولونموش عومومی ایجلاسی بو خصوصدا جیدی قرار چیخارمالیدیر.

آذربایجان خالق آلدیغی ساخلاماغا قادیر اولدوغو اوچون جاوانلارینین آل قانی ایله یازیلیمیش مشروطه قانونلارینی محو اولماغا یول وئرمهیه جکدیر. بوتون ایران آزدیخاهلارینین گوزو آذربایجاندا دیر. بوتون ایران دموکراتلاری بیزدن ایش گوزله بییرلر. فیرقه میز بو اینتیظار و اومیدلرین پوچا چوخماسینا یول وئرمهیه جکدیر. بیز بونا اورگیمیزین درین یئریندن اینانیریق. فیرقه ایرتیجاجی مجلسین خاینانه ضربه سینه مردلره یاراشان بیر شوجاعته جواب وئرملیدیر. خالقیمیز مجلس اینتیخاباتینین چوخ تئز بیر صورتده باشلانماسینی طلب اندیر. فیرقه بویوک قدمی گوتورملیدیر.

حاقی وئرمزله، اونو آلماق و ساخلاماق لازیمدیر. خالقیمیز اوز حاقینی آماغا و ساخلاماغا قادیر اولدوغو اوچون، اونون بویوک فیرقه سی چوخ تئز و جیدی تصمیم توتمالی و اونو ایجرا انتملی دیر.

قوی تئهران مورتعلمی اوز تکلیفلرینی بیر دفعه دوشونسونلر. اونلار قانونی پوزوب مشروطه نی کوللن تعطیل انندیله. اونا گوره بیزیم آزدلیق و مشروطه نی دیرلتمک یولوندا گوردوگوموز تدبیرلره اعتیراض انده بیلزلر. سنچگی فرمانینی خالقیمیز اوزو صادیر انتملی دیر. تئهران بو یولو اوز ایله بیزیم قارشیمیزا قویموشدور. بونا موخالیف ائدن خاین عونصورلر ده گرک حسابلارینی آنلا سینلار. بورادا تک

آذربایجانلی دنییل، بوتون ایرانیلیارین حیات و مومات مسالہسی حل اولونور. پول گوجو، حیله و نئیرنگ ایله مئیدانا آتیلان حوقابازلار، خالقین آرزوسو موجیبینجه جزالاناجاقلار.

آزادلیق قوربانلار طلب اندیر، بیز بو قوربانلاری وئریمگه آماده‌بییک. ایرتیجاج قان تۆکمگه تشنه‌دیر. ولی آزادیاھلار اونون بو مقصدله قالحیزدیگی اللرینی کسملی، آرزولارینی پوچا چیخارمالیدیر.

بیز اینتیخاباتی باشلامالی، اونو دموکراتیک بیر طرزده و بیطرفانه بیر صورتده آخیرا بئتییرملی‌بییک. قوی تئهران مورتعجلی خالق طرفیندن سئچیلن وکیلریمیزی قبول ائتمه‌سینلر. اوندان بیزیم تکلیفیمیز معلوم‌دور. بیز ایرانین آیری یئرلرینده ده بو ایشین باشلانماسینی اومید اندیریک. لاکین گۆرونور همیشه اولدوغو کیمی بیرینجی قدمی گۆتورمک آذربایجانین عۆده‌سینه دوشموش‌دور. اولسون، بو ایفتیخارلی ایشی ده بیز باشلاریق.

تکرار اندیریک، محللرده آپاریلان فیرقه کونفرانسلاری تنزلیکله خاتیمه تاپمالی، شهرلرده و کندلردن گلن کومیته عوضولری و مسول فیرقه رهبرلری بو بؤیوک تصمیمی دوشونوب ایجرا ائتمگه حاضرلانمالی‌دیرلار.

بوندان علاوه فیرقه عوضولری وار قوملری ایله بو خیانتی آچیب خالقا گۆسترمک، افکار عامه‌نی آزادلیق یولوندا مباریزه‌یه حاضرلاماق کیمی بؤیوک بیر وظیفه قارشیسیندادیرلار.

قوی سئید ضیانیان پولو و بیگانهلرین تدبیری ایله مئیدانا آتیلان خاین عونسورلر ماسکالارینی بیرتیب اوز حقیقی سیمالارینی گۆستر سینلر. خالق بو کیمی خاین عونسورلری جزالاندیرماغا قادیر‌دیر. مورتعجله و آزادلیق دوشمنلرینه نیجات یوخ‌دور.

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان» شوماره 33، مهر 29، اکتیابر 21.)

آذربایجان اوتوز ایل بوندان اولکی مؤوقعینی توتمالیدیر

اگر جانلار بیلیم‌سه، یاشیلار بیلیر کی، بیرینجی دونیا موچاریه سیندن قاباق، آذربایجان، خصوصن تبریز ایرانین، بلکه یاخین شرقین ان بؤیوک تیجارت مرکز لریندن حساب اولونوردو.

کنیش تیجارتین ترقی سی مؤوجبینجه تبریز، اردبیل، اهر، مخصوصن اورمییه گوندن- گونه ترقی اندیر، بؤیویور، آبادلاشیر، معاصیر حالدا دوشوردو. آذربایجاندا اوزومچولوک، بادامچیلیق و باشقا دگرلی مئولر وجودا کتیرمک، کۆهنه و قایداسیز اکیچیلیگی ایکنجی سیرایا سالیر، خالقین ایقتیصادی وضعیتینی گوندن- گونه یاخشیلادیریر، اولکهنین عومومی ثروتینی آرتیریردی، تأسوف کی، بیرینجی دونیا موچاریه‌سی‌نین مئیدانا چیخاردیگی بؤیوک دییشیکلیک هر بیر یئردن آرتیق آذربایجانین فلاکتینه سبب اولدو. بو واسیطه ایله اونون تیجارت یوللاری کسیدی. نتیجه‌ده ال- قولو باغلانندی. نه تک شهرلر، حتا کندلر بئله بو دییشیکلیگین نتیجه‌سینده بوشالماغا، خارابازارا دؤنمگه اوز قویدو. قییمتلی محصول وئرن اریک، هولو، بادام، حتا اوزوم آغاجلارینی بئله کندلیلر کسید، یاندیردیقدان سونرا باغلارین یئرینده بوغدا، آریا اکمگه مجبور اولدولار.

موچاریه‌دن سونرا ریضا خان ایش باشینا گلنه قدر آذربایجان خالقی عصرلردن بری بیغیب ساخلادیگی ذخیره ایله باش ساخلاییب، تیجارت یوللارینین آچیلماسی اومیدی ایله اولمهدیریل بیر صورتده گون کئچیریردی.

ریضا خان ایشه باشلاماقلا بو اومید تامامیله یاسا دؤندو. چونکی، اونون تعقیب ائدیگی بیرطرفلی سییاست آذربایجان تیجارت مالینین ان موناسیب و ان فایدالی موشریسی اولان شورا اولکلری بازارینی تامامیله ایراندان اوزاقلادیردی. نتیجه‌ده گۆزل تبریز تیجارت جهتنن ایکنجی، اوچونجو و دوردونجو سیرایا کئچیب، خارابازار بیر کند حالینا دوشدو. اونون بؤیوک تاجیرلری ناچار اولدولار اوز سرمایه‌لرینی تئهرانا و باشقا تیجارت شهرلرینه کۆچوروب، اوزلرینه تزه بیر بازارلار آراسینلار.

پهلوي اوزونون جاهيلانه سياستي نتيجهسينده مملکته بويوک ضرر ووردو غو حالدا آذربايجاني تاماميله آياقدان ساليب، خالقين ياشايش واسيطه لريني تاماميله محو انديب اورتادان قالديردي. موخاربييه باشلانان زامان تبريزين، اردبيلين، اورميه نين ان فلاکتلي دؤورلري ايدي. موخاربييه ايسه اونو بير قدر ده شيدتلنديردي. هرگاه خالق طرفيندن بعضي جيدي تدبيرلر گؤرولمهسه يدي و قيزيل اوردو موساعيدت گؤسترمهسه يدي همين دؤرد ايلين موخاربييه زاماني بورانين بوتون محصولو و آزوقه سي چکيليب آياريلاجاق و جاماعات تاماميله آجيدان تلف اولوب گندهجک ايدي. هر حالدا ايندي آذربايجانيميز ايقتيصادي جهندن چوخ خطرلي بير حالدادير. اگر وضعیت بنله داوام اندرسه خالق هاميسي ناچار اوز ائو- انشيگيني ترک انديب باشقا يئرلره کندهجک، گوندن- گونه اولکه يوخسوللاشيپ تاماميله آياقدان دوشه جکدير. بو فلاکتين قارشيسيني آماق، وطنيميزي فلاکتدن تاماميله نجات وئريب، اوتوز ايل بوندان اولکي مقاما چاتديرماق اوچون فيرقه ميز جيدي صورتده دوشونمگه، دوزگون و ساغلام تدبيرلر گؤرمگه باشلاميشدير.

بو تدبير گؤزل نتيجه لر وئر مکه دير. خالقيميز خصوصن، تاجيرلر گرک فيرقه نين باشلاديغي بو بويوک ايشي جيدي صورتده ايستيقبال انديب اونون عملي اولماسينا وار قوه ايله کؤمک گؤسترسينلر.

بیز چالیشاجاييق کي، شورا ماللاري آذربايجان يولو ايله گليب، ايرانين باشقا بازارلارينا گوندريلسين. تبريز، اردبيل و اورميه بويوک تيجارت مرکز لري حالينا دوشسونلر.

بیزيم اكينچيلىک محصولوموز و همچنين خوشکباريميز شورا بازارلارينا، همچنين اروپا بازارلارينا يول تاپسين. همچنين اروپا بازارلاري ايله تيجارته گيريشمک اوچون آذربايجان بازارگانلاري شورا دمير يوللاريندان و ساير نقليات وسايتيندن ايستيفاده ائتمک ايمکانينا ماليک اولسونلر.

بیز اينانيريق کي، فيرقه نين تعقيب انديگي بو ايقتيصادي تدبيرلر نتيجه سينده شهرلر و کندلر يميز ترمه دن چيچکلنمگه و گولمگه باشلايلاجاق، خالقا ياشاماق و خوشبخت اولماق اوچون گئنیش مئيدان وئريله جکدير.

موخاربييه آذربايجان تيجارتييني آسانلاشديرماق اوچون طبعي واسيطه لر وجودا گتير ميشدير. بو واسيطه لر دن جيدي صورتده ايستيفاده ائتمک لازيمدير.

ايندي بیزيم سرحدديميزه ايکي دمير يولو گليب چيخميشدير. موخاربييه دن اول اوللاردان ايستيفاده ائتمک ايمکاني يوخ ايدي. اوللارين بير يولي جولفا ايله باکيني بير بيرينه باغلایان ان قيسا دمير يولودور. ايکينجيسي ايسه آستارادان باکيني چکيلن يولودور. بو يوللار واسيطه سي ايله آذربايجانين تيجارت مالي بوتون شورا بازارلاريندان باشقا، اوروپانين ان اوزاق گوشه لرينه بنله گنديب چيخا بيلر. تاجيرلر يميز گؤزلريني آچيب دونيايا آچيق بير نظر ايله باخماليديرلار. آذربايجانين گله جگي بويوکدور.

ايران تيجارتيينين ياريدان چوخو هميشه روسيا ايله اولموشدور. بوندان سونرا وضعیت طلب اندير کي، بو فايديالي آلور داها دا گئنیش لنسين.

قباغا چيخان بو فورصتدن ايستيفاده ائتمک لازيمدير. اونا گؤره گرک فيرقه نين گؤتوردويو بو جيدي قديمي تعقيب ائتمک و ايران تيجارتيينين مجراسيني آذربايجان دان سالماق، يوخاريدا قئيد ائتديگيميز دمير يوللاريندان جيدي صورتده ايستيفاده ائتمک لازيمدير.

مير جعفر بيته وری

(«آذربايجان» سوماره 34، مهر 30، اکتيابر 22.)

دؤولت موقتدر یعنی چه؟ (1)

کئچن دونيا موخاربييه سي قورتارديقدان سونرا ايراني غئير رسمي، بلکه رسمي صورتده يابانچي ايستعمارچيلارين آغوشونا آتماغا چالیشان محبت دللاللاري موقتدير حؤکومت شو عاري ايله اورتاي چيخيب وئوق دؤوله کابينه سيني وجودا گتيرديلر.

ووثوق الدؤوله كابينهسي، هامی بیلیر کی، ایرانین آزادلیغینی پوزوب قانون- اساسینی آیقلاماق واسیطهسی ایله ریضا خانین موقتی حؤکومتینین زمینهسینی دوزلتمکدن باشقا بیر ایش گؤرموش ایسه، او دا مجلسی شورایی میلی نین تعطیلی، اینگیلتره دؤولتیندن علنی بیر صورتده آدیغی پوللارین گوجو ایله ایرانا تحمیل ائتمک ایستهدیگی معروف قرار داد ایدی.

تئهران روزنامه لرینین موقتدیر حؤکومت دئییب، قولاقلاریمیزی گورولتو ایله دولدورماقلاری قطع همین سیاستین تکراریدیر.

تئهران سییاستمدارلاری او قدر کور، او قدر جاهیل و او قدر کؤوندنیرلر کی، حؤکومتین قودرتینی تک- تک شخصلرین اخلاقیندا آختاریر و اون بیر وزیر واسیطهسی ایله دردلریمیزه چاره اندیله بیلهجگینه خالقی اینانیدرماغا چالیشیرلار. دؤولتین ایقتیداری وحشت تولید ائتمک، ووروب، بیخیب، خالقی قورخوتماق و آزادلیغی محدود ائتمک ایله اله اندیله بیلمز.

بونو، اؤزلرینی بوتون ایران جامعاتینین آغاسی، باشی و نورچشمی حساب ائدن تئهرانلی سییاست دللالاری بیر کره دوشونمه لیدیرلر.

دؤولتین قودرتی خالقین اونا اولان منیل و رغبتیندن آسیلیدیر. خالقا دایانمایان بیر حؤکومت داهیلردن و نایبغلردن بنله تشکیل اولونورسا یاشایا بیلمز، یاشاسا دا مملکت و میلیتی فلاکتلره دوچار ائتمکدن باشقا بیر نتیجهیه یئتیشمگه قادیر اولماز.

خالقسیز، میلنسیز بوروکرات بیر حؤکومت ایستر- ایسته مز قابا دیکتاتورلوغا تشبوت ائتمکله، خالقی اؤزونه دوشمن ائدر و اؤزونون قودرتینی دن وئرمگه مجبور قالار.

خالقین محبت و توجوهی اولمادان و خالقین دوشمنی ساییلان بیر حؤکومت تنز- گنج روسوایلیق ایله بیخیلماغا مجبور اولار. بو ایجتیماعی طبیعی قانوندور. بیز بونلارین هامیسینی دوشونوب نظره آدیغیمیز اوچوندور کی، خالقین حؤکومت ایشلرینه یاخینلاشدیریلما سینی ایرملی سوروب انجمنلر واسیطه سیله میلی بیر دؤولت وجودا گلمه سینی طلب اندیریک.

اگر بیزیم محلی موختاریت شو عاریمیز ایرانین هر بیر ایالت و ویلا ییتنده عملی اولورسا میلیونلار ایله شرافتلی اینسانلار دؤولتین پوشتیبانی اولماغا یول تاپار، بو واسیطه ایله قودرتلی بیر حؤکومت مئیدانا چیخیب مملکتین دردلرینه علاج ائتمگه موفق اولار. حقیقی مرکزیت ایسه بو واسیطه ایله وجودا گلگه باشلار.

یاریم میلیون ریبالا اؤزلرینی ساتان تئهران مطبوعاتی بیلمه لیدیر کن، ایرانین حقیقی ساحیبی اونون کندلیسی، زحمتکش و ویلا ییلدره یاشایان شریف اهالیسی دیر. بو قوملری نظره آماییب اونلارین احتیاجینی تامین ائتمگه قادیر اولمایان بیر دؤولت یاشاماغا قادیر اولما بیلمز.

تئهران یازچیلاری ناحاق باشیمیزی آغریتماسینلار. بیز ده قودرتلی بیر دؤولته طرفداریق. بیز ده هر بیر جمعیت و هر بیر کسدن آرتیق ایراندا امین امانلیق طرفدارلارینین ایش باشینا گئلمه لرینه طالیب ایک. بیز ده وار قوتیمیزله اولکه میزین قانونی دموکراتیک بیر اولکه اولدوغونو آرزو اندیر و بو یولدا مال و جانیمیز لا چالیشیریق. بونولا بنله تئهرانین سییاستمدارلارینین خاین، یالانچی و نالایق اولدوقلارینی هرگیز اونودا بیلیمیریک. بیز اینکار ائتمیریک، تئهراندا دا آزادیخاه و شریف آداملار تاپیلا بیلر. لاکین اونلارین بوگونکو سییاست بازارینا یوللاری یوخدور. اورا، ایندی جاهیل متعصیب و ساتیلیمیش هووچولارین بارماغی ایله رقص اندیر.

تئهران یالان دانیشیر، حوقابازلیق اندیر، آزادلیغا مایل دئییل. ایران خالقلارینین هامیسینی جهالتده ساخلا ییب زلی کیمی اونلارین قانینی سورماقلا شیشمار قارنینی داها دا یوغونلتماغا چالیشیر.

تئهرانین باشچیلاری ویلا ییت و ایالت اهالیسی اوچون حاق- حیات قایل دئییلر. اونلار اؤزلرینی اشرف مخلوقات حساب اندیر، اونلار اؤز نظرلرینده فیلین بورنوندان دوشموش بؤیوک آداملاردان عیبارتدیرلر. بو سفیل و جاهیلر آنلامیرلار کی، ویلا ییلری برباد اندیلیب مملکتین اهالیسی کور، جاهیل و اسیر حالیندا قالماغا محکوم اولورسا، اونلارین قودرتی و خانلیغی اللرینده قالا بیلمز. بو صورتده اؤزگه لر اونلارین باشلارینا ووروب چؤرکلرینی اللریندن آلا ر. قارینلارینین بییی ده چوخ تنزلیکله اری بییب گندر.

ایران بؤیوک بیر مملکتدیر. اونون طبیعی ثروتی اون بئش میلیون دئییل، الی بلکه یوز میلیونلوق بیر جامعاتین حیاتیینی تامین ائده بیلر. بو مملکتین ساحیبی یوخدور. اونون حقیقی صاحیبی اولان محلی خالقلارین ال- قوللارینی تئهران موقنخورلاری باغلامیشلار.

تئهران هووچولاري دوروست حرمسرا خاجه لرینین اخلاقی بوزو وئریرلر. اوزلرینین گوزلردن ایستیفاده ائتمک ایستعدادلاری یوخدور، اوزگه لری ده حرمسرایه یول وئرمک ایستهمیرلر. بو، اوزون مودت داوام انده بیلمز، تئز یا گنج سوتوهه گلیب، جانی بوغازینا بیغلمیش خالق اوزونه چاره آختارماغا مجبور اولار. او واخت ایسه خاجه سرالار اوچون ال-اله سورتوب افسوس دئمکدن باشقا بیر چاره قالماز. تئهران بونو دوشونمیلی، بونو آنلامالیدیر. گوج ایله ایش کئچمز.

چو در تاس لغزنده اوفتاد مور، رهاننده را چاره باید نه زور (2).

چاره ایسه لجاجت آتیندان دوشوب، خالقا آزادلیق وئرمک، ایالت و ویلایت انجوملرینی دعوت اندیب جاماعاتین ایختیارینی اوز الینه تاپشیرماق و بوتون ایران ایالتلرینده یاشایان شریف و پاک عونصورلرین کومگی ایله مملکتی ترقییه دوغرو آپارماقدان عیبارتدیر.

کور مستبیدلر بوندان باشقا هر بیر کوزمیه ال آتمیش اولسالار، قولبو اللرینده قالاچاقدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 35، آبان 1، اکتیابر 23.)

1. «قدرتلی دولت نه دئمکدیر». بو باشلیق ایران مورتعلملرینین شوعارینا ایشاره دیر.

2. قاریشقا سوروشکن تاسا دوشدوکه، خیلاصکار زور ایشلتمک دئیل، چاره تاپمالیدیر.

حقیقی سیاسی ایشچیلر تربیت ائتملی

فیرقه بویوک بیر سیاسی تشکیلاتدیر. او، بیر دسته بیساواد و معلوماتسیز آدمالارین بیغینجاغیندان عیبارت اولای بیلمز. سیاسی بیر تشکیلاتین پایسی یالنیز احساسات اوسته دورارسا، او، تشکیلات اوزون مودت داوام اندیب، بویوک سیاسی ایشلرین یوکونه دوزمز. احساسات و آنی منفعتلر دیشیب تغیر تاپار. اونلارین سایه سینده توپلانان جمعیتلر ده ناچار پوزولوب اورتادان گنتمگه مجبور اولار. اساسلی بیر فیرقه دوشونجه، آنلاق و سیاسی معلومات اوستونده قورولمالی، عوضولرینین بیلگینه دایانمالیدیر.

مینلرجه معلوماتسیز و سیاسی بیلکسیز آدمالاری بیر نجه فایدالی شوعارلار ایله بیغماق مومکوندور. لاکین اونلاری اوزون مودت ساخلاماق او واخت مومکون اولار کی، فیرقه یوزلرجه آنلاقی، باجاریقی، سیاسی جهتن معلوماتلی آدمالار یئتیشدیرمگه موفق اولموش اولار.

بونسوز ایش قاباقدان گنده بیلمز. فیرقه باشچیلاری اوردولارین افسرلرینه بنزر. نیظامی و حربی معلوماتی اولمایان بیر افسر هنج بیر واخت قوشونو فتح و ظفره نایل انده بیلمز.

ایشیمیزین اولی اولدوغو اوچون بو واختا قدر گوبلک کیمی یاغیش نتیجه سینده چیخیب فوریتله محو اولوب گئدن سیاسی فیرقلردن عیبارت اولونمالیدیر.

ایستر آذربایجان، ایسترسه ایرانین آیری نوقطه لرینده بو گونه قدر یوزلرجه فیرقلر و جمعیتلر وجودا گلیمشیدیر. ایندی ایسه اونلارین اکثریندن قورو بیر آد بنله قالمامیشدیر. نه اوچون؟ اوندان اوترو کی، او فیرقلری تشکیل اندیب اونلارین باشیندا دورانلار سیاسی معلوماتا مالیک دئیلمیشلر.

بیز بو نوقصانی جیدی بیر صورتده رفع اندیب فیرقه عوضولرینین احساساتینی تحریک ائتمکدن آرتیق اونلارین معلوماتینی آرتیرماغا چالیشمالی بیق.

هله لیک گنیش و علمی-سیاسی بیر مدرسه آچماق ایمکانیمیز یوخدور. لاکین اله اولان واسیطه لردن حداکثر ایستیفاده ائتمکدن صرف نظر ائتمک اولماز.

سياسي فيرقلرين پوزولمالارينين عيلتيني خالقين طبيعي اخلاقيندا و اولكهنين آب- هواسيندا آرايبب آخارانلار ايشتيباه انديرلر. دونيادا جهالت، اينفيرادي حيات سوروب غنير مومتدين بير حالدا ابدي اولراق قالمغا محكوم بير ميلت يوخدور. بشر موعين شرايط آلتيندا ترقيه دوغرو يئريمگه مجبور دور. ايجتيماعين قانونلاريندا دخي طبيعتين قانونلاريندا اولماديغي كيمي ايسيتيشتا يوخدور. بورادا ساده بير سبب وار. او، فيرقله وجودا گنيرمك ايستهينلرين سياسي ساواديغلي و فيرقلري ايداره ائتمك اوچون لاييق باشچيلار يئيرمگه اهميت وئريلمهسيدير.

بيزيم فيرقلهميز عومومي ساواد جهندن فقير دئييلدير. لاکين عومومي ساواد كيفايت ائتمز. سياسي ايشله مشغول اولان اشخاص بو ايشده بصير و موسلطان اولماليدير.

فيرقلهميز توده تشکيلاتيندان گننیش کندلي و فهله دستلري آلميشدير. بو دستلرين چوخو احساسات اوزرينده جلب ائدلميش حساس و ساده آداملاردان توپلانميشدير.

کندلي و فهلهيه آني منفعت گؤستريب، جلب ائتمك موشكول بير ايش دئييلدير. لاکين اولنلري تشکيل ائديب سياسي موباريزهده مونظم بير صورتده چاليشديرماق، بو آسانليق ايله مومكون اولاي بيلمز.

ايندي ايستر مرکزده، ايسترسه کند و شهرلرده فيرقله ايشچيلريميزين و اختنين هاميسيبي ايشغال ائدن کندليلرين شيكاييت مساله سيدير. البته، بونون آيري سببلي ده وار. مثلاً، ژاندارملارين باشلاديقلاري وحشيانه حرکتلر ده وار. لاکين اساس سبب دؤرد ايل مودتنده کندلييه وئرلن سايسيز- حسابسيز و عدلردير.

اونلارا بو وعدلرين يوزده اونو قدر سياسي بيليك و فيرقلهوي تربيت وئريلمهسيدي ايندي قاباغا بو بؤيوک موشكولات چيخمازدي. سياسي موباريزه اود يانديرماق، توفان چيخارماق دئييلدير. اودو و حريقي يانديرماق آساندير. لاکين اونو سؤندورمک، يا ايستهينلن مقصد اوچون اوندان ايستيفاده ائتمک گؤچ، بيليك و آلاماق ايستر...

بيزيم سياسي جهندن ساواديغلي اولان ايشچيلريميزين چوخو اود يانديرماق، حريق وجودا گنيرمک، يعني ايشين آسان قيسمينده چوخ چالاک و اوستادديرلار. لاکين سؤندورمگه يا مقصده آپارماغين فيکرينده بئله اولماميشلار.

اونا گؤره کندليلر آراسيندا چالیشان فيرقله عوضولري بئله آني ايستيفاده گؤرمهديکلري حالدا مأيوس اولور، ال- آياقلاريني ايتيرير، حتا بعضاً فيرقلهمن کنار دورماق ايستهيرلر.

ليقوان حاديهسي، همچنين کندلرده باش وئرن اينديكي حاديهلر ايشات اندير كي، کئچميش تشکيلات خالقي اؤز دالينجا آپارماق عوضينه جريانا تابع اولوب اونون آرينجا گنتمگه مجبور ايميش. بئله بير تشکيلات اوزون مودت داوام انده بيلمز.

فيرقله باشچيلاري بو ناخوش و ياراماز ايشه آخير قويمالي. کوتلهني اينتباط و رهبرليک آلتينا آلاماق اوچون فيرقله شؤعهلريني دوزگون اساس اوستونده قورماليديرلار.

عوامفربيليق، کندلينين آني منافعي اوزرينده احساساتيني تحريک ائديب، يامان گونده باشينا بوراخيب کومينهلرين قاپيسينا چمک خيانتدير.

بيز سيزدن يوز ميلرجه عوضو طلب ائتميريك. بيز سيزه ايجازه وئريريك بي طرف کندلينين خوشونا گلکم اوچون باجاريب وئر بيلمهديگيميز بئله و بخشيلر ايله اولنلري ايغفال ائديب فيرقلهيه يازديراسيز. بيزه يوز نفر آني منفعت اوچون گلن آداملاردان ايسه بير نفر فيرقلهميزين مرام، نيطام و مقصديني آلايان عوضون فايداسي داها آرتيق اولاي بيلر.

چاليشين عوضولرين سياسي بيلگيني آرتيرين. اوزونوز يعني فيرقله باشيندا دورانلار سياسي بيليك ايله موجه اولون. فيرقلهميزين مرانامهسينده بؤيوک سياسي و ايجتيماعي مسالهله ايشاره ائديلميشدير.

کوميته عوضولريميزين اکثري اگر او دايرهده سياسي معلوماتا ماليک اولاي بيلسلر، فيرقله چوخ بؤيوک قدملر گؤتوره بيلر. اوندان علاوه، مملکتين قانون- اساسي سي، اونون ياخشلي و پيس طرفلري فيرقله باشچيلاري طرفيندن دقيق بير صورتده خالقا آلاماليدير.

دموکراتليق و دونيادا اولان دموکرات دؤولتلرين قورولوشو و دموکراتيزم يولوندا آپاريلان تاريخي موباريزملر گرک فيرقله باشچيلارينين نظريندن اوزاق قالماسين. شيکايترلر، خصوصي داوالار، شخصي موناقيشه و اينفيرادي عريضلر تشکيلاتي بوغوب ايشدن سالماقدير. بونا آخير قويماق اوچون اقلن فيرقله عوضولرينه فيرقلهميزين مقصديني قانديرماق لازيمدير.

کندلرده آت اوینادیب یالان و عدهلر وئرن ساوادیسز، معلوماتسز عوامفریب تعلیماتچیلارا کندلرده یول وئرمهلی بیک. بونلار فیرقه نین باشینا بلا آچماقدان باشقا بیر ایش گوره بیلیمه میشلر.

قباقدان دوران فیرقه وظیفه سی، سیاسی بیلیم، حقیقی تشکیلات یارتماقدان عیبارت دیر.

بو یولدا هر بیر ساوادی و معلوماتلی فیرقه عوضو سفربرلیگه آلینمالی، یئرلی کومیتهلر و ار قوملری ایله ایشه گیریشمه لیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 37، آبان 3، اکتیابر 25.)

هاری گندیرسز دورون!

فیرقه میز ایشه باشلادیقدان سونرا تنهران ایرتیجای چوخ برک تکان یییب عجیب و قریب تدبیرلر گورمکده دیر.

بیر طرفدن کیچیک، آچاق و دالدا قالمیش یازیچیلاری ایت کیمی هورمگه وادار اندیب، شرفسزلیک، ناموس سوزلوق و یالانچیلیق لوغتنامه سینده ایفتیرا، توهمت، اوی دورما و مؤهوم جینایتلری آندیرا بیلن نه قدر لوغت و ایصطیلاح وارسا بیزیم تک-توک عوضولریمیزه نیسبت وئرمگه جان آتیر. دیگر طرفدن بیزیم حاق سوزوموزه قولاق آسماق عوضینده خالقیمیزین نیفرتننی قازانان موردار عونصورلری بیزه حاکیم گؤندریمک، پول و سیلاح گوجو ایله سسیمیزی بوغماغا چالیشیر. اوچونچو طرفدن ایسه ژاندارم قوه سینی کندلره داغیدیب، صنوعی صورتده شولوق اندیب، آراغاریش دیرماق واسیطه سی ایله خالقی یاغی گؤستورمک ایسته ییر.

بیز بو موردار و آچاقلارا یاراشان سییاستین ایچ اوزونو چوخ یاخشی بیلیریک. اونا گوره ده ایندییه قدر اونلارا اعتینا انتمه ییب اوز توتدوغوموز یولا داوام اندیب، ایره لی گندیریک. لاکین هر ایشین بیر اینتیهایسی و آخیری واردیر.

تنهران روزنامه لری بیلاخره ایختیراع انندیکلری توهمت و ایفتیرالاری تکرار اندیب یورولاجاقلار. خالق دا او قدر جاهیل دئییل، تنز یا گنج دوشونر، آنلار، غرض ایله حقیقی تشخیص وئرن. دؤولتین آچاق مأمورلاری ایسه اگر بئش-اوچ گون حؤکومت سورمگه موفق اولسالار بئله، نهایت، خالق اوز باشلادیغی ایشی آخیرا یئتیریب اولکهنین حاکیمی اول بیلن ایالت و ویلایت انجومنلرینی ووجودا گتیرمکله اونلارین خیانتلرینین قباغینی آلا. ایندی ژاندارم مساله سی اهمیتلیدیر.

ایش بئله گندرسه آذربایجان کندلی سی نین قباغینی ساخلاماق اولماز. ایندییه دک فیرقه میز مرکزده و محللرده وار قوه سی ایله کندلینی صبر و متانتده دعوت اندیب، امنیتی ساخلاماغا موفق اولموشدور. لاکین بو اوزون مودت داوام انده بیلیمز. بوندان باشقا وانگهی بیزیم ویجدانیمیز ایجازه وئرمز میلتنین قان تری ایله قازانیب وئردیگی وئرگی اونون حیثیت و ناموسونو تاپدالاماق اوچون امنیه شکلینه دوشوب کندلره گؤندر یلسین.

ایگیرمنجی عصرده خالقین مال، جان و ناموسونا تجاوز ائتمک اولماز. داغ باسماق و شاللاق آلتیندا اولدورمک، آغیز تیکمک، دوداق کسمک زامانی کچمیشدیر.

بیز آچیق دئییریک، اگر ژاندارم رییسلری باشلادیقلاری جینایتلردن ال گؤتورمزسه، فیرقه کندلرده چیخا بیله جک توقوشمایا، ایختیلالا جاو ابدنه دئییلدیر.

کندلینین صبر و طاقتی توکنمیشدیر. مالیکلر ایسه بو ایشه ابدن راضی اول بیلیمز دیلر. مالیک دئییر: ژاندارم کنده آلیق قویودقا او کند اون ایله دک آباد اول بیلیمز.

ژاندارم هم کندلی، هم اربابین وار یوخونو سو یوب قورتارماسا ال گؤتورمز.

ژاندارم رییسلری تقصیری مرکزی دؤولتین بوینونا آتیب (المامور، معذور 1) مساله سینده چوخ دا بئل باغلاماسینلار. بیلاخره محلین امنیتی اونلارا تاپشیر یلمیشدیر.

اونلار هر بير تک- تک ژاندارمين گوردويو ايشه مسئولدورلار. اونلار چوخ گوزل بيليرلر كي، مملکتين افرادينين مال، جان و حئيثيتي قانون مؤوجبينجه موقدسدير. اونا هنج بير کس ال اوزادا بيلمز. کندلينين ائوينه رسمي محکمه و دادستان امري اولمادان گيرمک اولماز. ژاندارم و يا باشقا دؤولت مأمورلارينين حوقوقي ايشلره قاتيشمالاري قانونن قاداغان ائديلميشدير. کندليني دؤيمک يا اونون محصولونا ال آتماق جورمدور. کيم اولورسا اولسون اونو جزالانديرير.

کم فورصتليک و مظلومکوشلوق، فقير و ضعيفلرين حوقوقونو پايمال انتمک بؤيوک ايران مملکتيني فلاکت و اينقيراضا سؤوق ائتميشدير. موقوللار، عربلر و ساير ميلنلرين ايران شاهلاري اوزرينده غلبه چالمالاري هاميسي بوندان ايرملي گلّميشدير.

بو گون مينلرجه مظلوم آذربايجانلييلارين نجات تاپماق اوچون خاريجي تبعهسي اولماغا چاليشمالارين ايري بير دليل يوخدور.

بيلاخره کندلي ده اينساندير. ياشاماق و اوز الينين محصولوندا ايستيفاده انتمک ايستهيير. الينه کئچيرديگي بئش- اوچ توفنگه مغرور اولوب، ظولم و وحشتلر توره دن جلالدار کور گوزلريني آچيب باخسينلار. بو گون کندلي- ارباب مسالهسي آرتيق مئيداندا چيخيب تاريخه کئچميشدير. بئله بير دؤورده آناسي نين امجکلريني کسن جلالداري توفنگ و امنيه ايله موجه ائديب کندلره گؤندرمک جزاسيز قالماز. فارسلارين بير مثلي واردير دئيرلر:

«گر نکند شاه خدا ميکند» (2).

ايندي ايسه مساله داها آيديدير. اگر دؤولت مأمورلاري يئرلرينده اوتورمازسا، خالق اوزو قالخار، اونو يئرینده اوتوردار. او واخت خالقين اينتيقامي شديد و رحيمسيز اولار. يانغين كي، باشلاندي، ياش و قورويا باخماز، قاباغينا چيخاني يانديريب، ياخيبي، محو و نابود ائدر. ژاندارم رييسلري اود ايله اويناماسينلار و هر ج مرچ سالماغا چوخ دا هوس گؤسترمه سينلر. فيرجه بوندان سونرا مسؤوليتي اوز بوينوندان آتير.

عئين زاماندا ژاندارملار اونوتماسينلار كي، فيرجه عوضونو تحقير انتمک، فيرجه بيناسينا ياخين دوشمک اولماز. تنز- گئج بو ايشه قاريشان اللر کسيلر. بيزيم آخير سؤزوموز بو ايدي.

قوي بوتون دونيا بيلسين كي، تهران ژاندارم واسيطهسي ايله آذربايجان کندلرينده صونعي شولوقلوق و اوزباشيناليق ياراتماق ايستهيير.

قوي بوتون دونيا بيلسين كي، آسييا دئسپوتيزمي روحو ايله روحلانا مرکز ي حؤکومت مملکتني صولح و آراميش يولو ايله ايداره انتمگه قادير دئييلدير.

قوي بوتون دونيا بيلسين كي، آذربايجان خالقي بو جينايتمک دؤولتين منحوس سيياستي نتيجه سينده نه بلالار چکميش، نه سببه اوزونو ايداره انتمک اوچون چاره آختارماغا باشلاميشدير.

بونولا بيز اوز ويجداني وظيفه ميزي يئرینه يئتيريب اونلاردان سوروشوروق: هارا گئديرسيز؟ دورون! باشلاديجيز اويونون آخيريني دوشونوب پاپاغيزي قاضي ائدين! بو ايشين داليسي ياخشي چيخماز.

مير جعفر بيته وری

«آذربايجان» سوماره 38، آبان 4، اوکتيابر 26.

1 ترجمهسي مأمور اولان عودرلودور.

2 ترجمهسي: شاه دا انتمه ديگي تقدیره آلاه ائدر.

کوردوستان دموکرات فيرقهسي نين بيرينجي کونقرهسي

انشيتيديگيميزه گوره کوردوستان دموکرات فيرقه سينين بيرينجي کونقرهسي بو گونلرده ماهابادا تشکيل اولونموشدور.

بو کونقره واسیطه سیله کورد خالقی اؤزونون موقددراتینی تعیین ائده جکدیر، بیر نئچه گون بوندان اول بو فیرقه نین بیاننامہ سی گلیب ایدارہ میزه چاتمیشدی.

بو بیاننامہ کوردوستان دموکرات فیرقه سی اؤز پریسیپلرینی شرح وئردیکدن سونرا ایرانین ایستیقلا لینا علاقه مند اولدوقلاری حالدا اؤزلرینین داخیلی ایشلرینی ایداره ائتمک و اؤز انا دیلرینده مدنی و فرهنگی جهتن ترقی و تکامل یوللارینی آراماق شو عارینی منیدانا آتمیشلاردیر.

بیز کورد خالقی نین فرهنگ و سیاسی یول ایله اؤز حوقوقونو مودافیعه ائتمگه چالیشماسینی ان طبیعی عاقیلانه بیر یول حساب اندیب اومیدوار یق کی، آذربایجان خالقی ایله بو قهرمان خالقین آراسیندا صمیمیت و قارداشلیق رابیطه سی گوندن گونه مؤحکم شہجک و بو واسیطه ایله ایران خالقارینین حقیقی آزدلیغی عملی اولاجقدیر.

یاشاسین کوردوستان خالقی نین رهبری اولان کوردوستان دموکرات فیرقه سی نین بیرینجی کونقره سی.

گونون وظیفه لری

ویلایت و محلی کونفرانس لار خاتیمه تاپماقلا تشکیلاتیمیز مونظم و طبیعی حالا دوشموشدور. چون تنز بیر زماندا مرکزی کومیتہ نین گنیش عمومی ایجلاسی اولاجقدیر. بو ایجلاسدا بیرینجی کونقره میزین قرارلارینی حیاتا کئچیرمک اوچون عملی تدبیرلر گؤرولمی دیر. ویلایتلرده و محللرده اولان مرکزی کومیتہ عوضولری و تشکیلات رهبرلری بو جلسہ یه حاضرلیق ایله گللمی دیرلر.

مجلسین وضعیتی و ایش شرایطی گرک مرکزی کومیتہ نین نظرینده قطعی صورته معلوم اولسون. بو اولمازسا گؤرولن تدبیرلرده سهو و تقاضا اولابیلر.

عمومی ایجلاسی ان چوخ مشغول اولاجای مسالہ لر، ایالت و ویلایت انجمنلری اینتیخابی و 15 جی مجلس سئچگیلریندن عیبارتدیر.

بو ایکی مسالہ نین هر ایکسی اساس مسالہ دیر کی، کومیتہ گرک اولارین عملی یوللارینی مو عین اندیب، عموم فیرقه کومیتہ لرینہ قطعی و آچیق دستورلار وئرسین.

فیرقه ایشچیلری اونوتماسینلار کی، اینتیخاب مسالہ سی عمومی و میلی بیر مسالہ دیر. اونا خالقین موهم بیر قیسی گرک ایشتیراک ائتسین.

ایستیداد و دیکتاتورلوق اساسی اؤزره بیرینده قورولان رئژیمده خالقین اینتیخاباتدا شیرکتینه اهمییت وئرمه ییب، اونا اورت باسدیر ائتمکله خالا خاطرین قالماسین دئییب ظاهیری و پوچ شکیلده انجام وئریردی لر و بو واسیطه ایله ایستہ دیکلری نامزدلر کئچه بیلیردی، همی ده ظاهیری قانونو موراعات ائتمیش اولوردولار.

بیزیم وظیفه میز ایسه تامامیله بونون عکسینه دیر. بیز گرک چالیشیب عموم میلتنین بارماغینی دؤلت قورولوشوندا و قانون قویان مقاماتدا دخالت وئرمک. مجلسین و انجمنلرین قوتی اولاردا شیرکت ائدن خالقین ماهییت و عددجه قوی وضعییت - چوخ و آزیغیندان آسیلی دیر.

دموکراتیزمین حقیقی مفهومی خالق حاکیمییتی دئمکدیر. هر بیر ایشی و هر بیر سببی اؤز خصوصی و طبقاتی نفعینه تطبیق ائدن تئهران بوروکراتلاری بو گؤزل آدی و درین پیرینسیپی ده خالقین نظریندن سالیب اؤز منفعلری (اوچون) اوبونجاق قرار وئرمیشلر. بیز ایسه بو عالی پیرینسیپی دیریلدی، عملن اونون معناسینی خالقا آلماتمالی اولدوغوموزدان، قاباقدا دوران سئچگیلر بیزیم اوچون چوخ بؤیوک واسیطه اولابیلر.

بیز گرک خالقا عملده ایثبات ائدک کی، اگر ایراندا حقیقی دموکراتیزم طرفداری وارسا او دا بیزیک. بیز چوخ گؤزل بیلیریک کی، بو ایکی بؤیوک وظیفه نی انجام وئریب منیدانا چیخارماق چوخ موشگول و آغیردیر. لاکین اونو دا بیلیریک کی، مال و جان ایله موباریزمیہ حاضرلاشان بیر فیرقه هر جور موشگولاته فایق گلہ بیلر. فیرقه میز بو یولدا ایمتاحان وئرمیش آدمالردان تشکیل اولونموشدور.

بونونلا بئله، ایشی سهل سایماییب عمومی ایجلاسا حاضیرلیق ایله گلمک لازیمدیر.

مرکزی کومیتة بوتون فیرقهنین باشی و رهبری اولدوغو اوچون اونون گوزو آچیق، هدفی معلوم، یولو دوزگون و ایشین وسایطی سینانمیش اولمالی دیر. بو دا اونون عوضولرینین حاضیرلیغیندان آسیلی دیر.

سنید جعفر بیسه وری

«آذربایجان» شماره 39، آبان 6، اوقتیابر 28

فیرقهمیزین شهر کونفرانسی موناسبتیله

دو غرودور کندلی ایله ارباب مساله سینی دستاویز اندنلر، کندلی بیرینجی سیرایا چکیب فیرقه افکار عامه سینی تبریزین خاریحینه موتوجه ائتمیشدیر. بونونلا بئله شهر فیرقه تشکیلاتینین آرتیق درجه اهمیتی اولدوغونو فیرقه عوضولری اونودا بیلملر.

شهر، مخصوصن تبریز شهری آذربایجانین دوشونن باشی و گورن گوزودور. اونا چوخ دیقتلی بیر صورتده موواطیب اولماق لازیمدیر.

کندلی بیزیم دؤنمز اوزوموز و بوکولمز قوللاریمزدیر. اونا یوزده یوز اینانیب بئل باغلا یا بیلرک. اربابلار ایله خیردا مالیکلر گنت گنده بیزیم حوسن نییتمیزی گوروب، بو واختا قدر دوچار اولدوقلاری وحشت و ایظطیرابدان خیلاص اولوب، بیزیمله یاخیندان تشریک مساعی ائده جکلر. بونا بیزیم شوبه میز یوخدور. لئیکن شهر بئله دئییلدیر. دوشمنلریمیزین صرف ائتدیکلری پوللار و مالیک اولدوقلاری واسیطه لر اورادا تاثیر سیز قالا بیلمز. بوندان علاوه شهرده ایرتیجای سییاستدن ایستیفاده اندیب خالق سویماقلا طوقنیلی حیات سورن یوزلرجه لشکری و کئشوری مامورلار واردیر کی، اونلارین اللرینه آلدیقلاری ایدار ملر افکار عامه نی آسانلیقلا زهرله بییرلر.

بو نوقطه یی نظر دن، بئله اولسا شهر تشکیلاتینین وظیفه سی بؤیوک و آغیر دیر.

بو واختا قدر بو تشکیلاتا کیفایت قدر اهمیت و ثریلمه دیگینی خصوصی صورتده قنید ائتمک لازیمدیر.

توده ایستر- ایستهمز طبقاتی بیر تشکیلات حالینا دوشدوگو اوچون فقط کارگر و زحمتکش طبقه ده دایانیب باشقا طبقه لری: مثلن کسبه، توجار، خیردا مالیک، روشنفکر و دؤولت مامورلارینی جلب ائتمگه تشبوت اندردیسه آز موفق اولا بیلیردی. فیرقهمیز وار قوه سیله بو نوقصانی رفع ائتمگه چالیشمالی دیر. شهرده فیرقه ایشینده چالیشان ایشچیلریمیزه گرک بونو جیدی صورتده قاندریق کی، دموکرات فیرقه سی میلی بیر فیرقه دیر، مورتعملر و آذربایجان خالقینین طبیعی و میلی حوقوقونو تاپدالاماغا چالیشان خاین عونصورلردن باشقا هر بیر آذربایجانلی و آذربایجاندا یاشییان ایران تبعه سی بیزیم پیرینسپلریمیزی قبول ائتمک شرطی ایله اونا عوضو اولا بیلر و گرک هر بیر آذربایجانلی، ایستر کارگر اولسون، ایستر رعیت و یا مالیک و یا ارباب، بیلسین کی، میلی آز ادلیق و عمومی آسایش اولماسا طبقاتی آز ادلیق اولا بیلمز.

ایندی بیزیم مملکتیمیزین ایختیاری وحشیلر، اوغرو لار، جلا دلال و خالقین حاق و ایختیارینی پایمال ائدن موستبیلر الینده دیر. بیزیم خالقیمیز آروپا میلنلرینین کئچیردیگی قورون ووسطا شرایطی آلتیندا یاشاماغا محکوم دورلار. بؤیوک فرانسا اینقیلابینین نشر ائتدیگی اینسان و هموطن حوقوقو اعلامیه سی نین وئردیگی آز ادلیغا نایل اولا بیلیمیشیک. بیزده فرد آز ادلیغی، مسکن آز ادلیغی، ایجتیماع و عقیده آز ادلیغیندان هئچ بیر اثر یوخدور. کیم گوجلو ایسه، ایسته دیکلرینی گوجسوزلره تحمیل اندیر. کیمین قودرتی آرتیق ایسه، قودرتی آز اولانلاری آیقلا ری آلتیندا محو و نابود ائده بیلیر. کچیک بیر پاسبان، اهمیت سیز بیر ژاندارم دونیادا موتمدین میلنلر آراسیندا ان بؤیوک، ان موقدس ساییلان قانونلاری بیزده و اهیمه سیز و قورخوسوز بیر صورتده آیقلا ییب اورتادان آپارا بیلیر. بئله بیر اولکده آز ادیخواه بشر دوست و ساغلام فیکیرلی شخصلرین طبقاتی موباریزه شوعاری ایله مئیدانا دوشمهلری موفید اولان ایشلردن دئییلدیر. بو سوزلری اورتایا آتانلار قطعن تجروبه سیز، معلومات سیز و دونیا سییاستیندن اوزاق آداملار دیر. شهر کونفرانسیمیز قطعن میلی و عمومی آز ادلیق شوعاری ایله باشلانیب قورتامالی دیر. بونلا بیز هر گیز میلنلریمیزین اکثر بیئتینی تشکیل ائدن زحمتکشلری اونودا بیلرک. اونلارین منافعینی داها دوزگون بیر صورتده تامین ائتمک اوچوندور کی، بیز میلی ترقی و دموکرات بیر رژییم یاراتماق شوعاری ایله چالیشیریق.

شهر تشکیلاتی میز گوندن گونه آرتماقدا و خطرناک حالا دوشمکده اولان ایشسزلیک مسالہسینه بیقنید قالا بیلمز. همچنین شهر صنایعین ترقیسی و تیجارت یوللاری آراماق واسیطهسیله بازارین خطرین نجات وئرلمهسه ده شهر کونفرانسیندا نظرده توتولماسی لازیم اولان مسالہدیر.

بیز اوصولن کارخانالاردا فیرقه حوزملرینه دایانیریق. بو حوزملرده سییاسی معلومات جهندن چوخ آیش گورولموشدور. کونفرانس شهر کومیتہسی اوچون ائله شخصلر اینتیخاب ائتملی دیر کی حوزملر و سازیمانلاریمز سییاسی غذا وئرلمگه قادیر اولابیلین.

هر حالدا بیز شهر کونفرانسینا بؤیوک سییاسی بیر حادیثه کیمی باخیریق و اومیدواریق فیرقہمیز بو بؤیوک مسالہنی ده دوزگون بیر صورتده حل ائتمگه موفق اولاجاق.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان» سوماره 41، آبان 8، اوقتیابر 30

حوزملر فیرقہنین اساسی دیر

بیرینجی شهر کونفرانسیمیز گؤستردی کی، شهرده حوزملره توجه ائدیلمه میس، نتیجده فیرقہنین اینتظامیندا سوستلوق ووجودا گلیمشدیر. بو کونفرانسیمیزین ان بؤیوک خدماتیندان دیر. بیز هنجواخت عئیب و نوقصانلاریمیزی دئییب و یازماقدان قورخمالی دئییلیک. نوقصانی اورت باسدیر ائدیپ، عئیب و ایرادلارینی اؤز عوضولریندن گیزلدن بیر تشکیلات یاشاماز و هدفه یئتمگه موفق اولابیلمز.

کونفرانس بو ساحده دموکراتلار یاراشان بیر دیل ایله شهر تشکیلاتیمیزین رهبرلیگینی تنقید ائدیپ چوخ شیدتلی بیر صورتده بو نوقصانین اورتادان قالدیریلماسینی مرکزی کومیتہ و شهر تشکیلاتینا تاپشیردی.

کونفرانس تام معناسیله شهر حوزملرینین ایچ اوزونو آچیب مئیدانا قویدو. خوشبینلیک و ظاهیری یاخشی گؤسترملگین خطرلی اولدوغو بو واسیطه ایله مئیدانا چیخدی.

ایندی بیز اؤز ایشیمیزین طرفلرینی آنلاماقلا و اولارین قووه تئلنمه سینین چارملرینی اختاریب تاپماغا موفق اولدوق. اونا گوره اونو چوخ سورعتله ایصلاح ائدیپ، تشکیلاتیمیزی کوللی کونفرانسا دک مونظم و جانلی بیر حالا سالابیلجه ییک.

حوزملرده فعالیت گؤستریب مستقیمن خالق ایله تاماسدا اولان فیرقه عوضولری اؤز تجربهلرینه دایانماقلا بیزه اولدوقجا قییمتلی یوللار گؤستریب اؤزلرینین ساده ولی درین معنالی سؤزلری ایله گوزلریمیزی آچدیلا، حقیقتی اولدوغو کیمی مئیدانا چیخاریب بیزی گننیش معلومات ایله سیلاخلاندیردیلا.

بیزه ساده عوضولرین اؤز گوندهلیک فعالیتلری حاقیندا وئرديکلی معلومات بؤیوک فیلسوفلار و یوکسک ساوادلی اوستادلارین قالین کیتابلاریندان داها فایدالی و داها دگرلی اولدو.

عاقیل و تجربهلری فیرقه عوضولری بو معلوماتدان جیدی صورتده ایستیفاده ائتملی دیرلر.

بیرینجی کونفرانس واسیطهسیله شهر تشکیلاتیمیزین پایاسی قوبولموش ایدی. بو کونفرانسا حیزب تودهیی ایران تشکیلاتی تامامیله فیرقہمیزه مولحق اولماقلا بوتون آزادیخواه قووملره رهبرلیک ائتمک و بؤیوک مقصده یئتیشمک اوچون واحید بیر تشکیلات ووجودا گلیمکله، باشسزلیغا و تکلیف سزلیگه آخیر قوبولدو.

بو جهندن ده شهر کونفرانسیمیزین قییمتی چوخ چوخ بؤیوکدور. کونفرانسین اینتیخاب ائدیگی تازا کومیتہ کنچمیش موقتی کومیتہنین ایشتیباہلاریندان عیبرت آلیب حوزملریمیزه آرتیق درجه دیقت ائتملی دیر.

حوزمسز کومیتہ قوشونسوز ژنرال بنزر. قوشونسوز ژنرال تک باشینا محاریبه نی قازانماغا موفق اولابیلرسه، ائله ده حوزملری غئیر مونظم و عوضولری غئیر موتشکیل اولان سییاسی بیر فیرقه اؤز موباریزه سینده ائلییه بیلر موققییت قازانسین.

تازا کومیته اوزونو آلداتماق، نوقسانلاری اورتوب باسدیرماق کیمی خطرلی ایشدن دایمن پرهیز ائتملی دیر. ایش نه قدر یاخشی اولورسا نوقسانسیز اولماز. اونا گوره مسول ایشچی دایمن گرک نوقسانلار ایله موباریزهیه حاضیر و آماده اولسون.

نوقساندان قورخماملی، نوقسانی رفع ائتمگه چالیشماماق قورخولدور. نوقسان همیشه اولاجاقدیر. اونسوز ایجتیماعی ایش اولماز. لاکین اونو رفع ائتمک، اوندان عبیرت آلماق، اونون تکرارینا یول وئرمهک ایشین اساسی شرطی دیر.

کونفرانسیمیز ایثبات ائتدی کی، فیرقه‌نین ارکانینی تشکیل ائدن علاقه‌مند عوضولر بو مسالهنی چوخ گؤزل بیر صورتده دوشونموشلر. اونا گوره شهر تشکیلاتیمیزین تاریخینده کونفرانس قورتارماقلا تازا بیر دؤور باشلانیر. بو دؤورو بیز جوراتله موفقییت دؤورو آدلاندیرا بیلریک.

میر جعفر پیشه‌وری

«آذربایجان» شماره 43، آبان 10 نوایر 1

گونون مساله سی حاقیندا

فیرقه‌میزین شو عارلاری گنت- گنده ایران آزادیخاهلاری طرفیندن آنلاشیلماقدادیر. ایرتیجاعی مطبوعاتین های- کوی سالماسینا و حقیقتی جورجور رنگلر ایله بویاییب مئیدانا چیخارماسینا باخماییب، ایرانین سیاسی محیطی چوخ سورعتله بیزیم خئیریمیزه دیشمکده‌دیر.

تئهراندان و ایرانین آیری شهرلریندن آلدیغیمیز مکتوبلاردان معلوم اولور کی، فیرقه‌میز جامیعه‌ده گنت- گنده اوز حقیقتی یئرینی توتوب آزادلیغین دایاغی، دموکراسی اوصولونون ضامینی اولماغا باشلامیشدیر.

ایرانین ایستیفالیینی بی طرف و مولاییم بیز؛ سییاست یئرتمکله ساخلاماغا چالیشان وطنپرست عونصورلر گؤزلرینی آچیب، بیزی گؤتوردیوموز بویوک و مردانه قدمین بو یوللا ناگاهانی بیز وسیله اولدوغونو اعتراف ائتمگه مجبور قالمیشلار.

صدرین سوقوطو، فرروخون تامام وسایل ایله موجهز اولدوغونا باخمایاراق، اونون آذربایجان والی‌لیگینه حسرت قالماسی ایثبات ائدیر کی، فیرقه‌میزین قودرتی بیطرفلی سییاستی تیرهدیب سیندیرماغا باشلامیشدیر.

وطنپرست و آزادیخاه کیشیلر آچیق صورتده بیزدن اومید گؤزلهدیکلرینی یازیر، بیزی باشلادیغیمیز ایشی آخیرا یئنیترمگه تشویق ائدیر و اوزوموزو عموم مملکت سییاستینده موثر بیز عامیل اولدوغونو گؤستریر.

بو حقیقتدیر. اولارین حوسن‌نیتی بیزه ایرتیجاعین دیوانه‌لره یاراشان واسیطه‌لر ایله دوننه کیمی آدینی بنله ائشیتیمک ایستمه‌دیگی آذربایجانا ال آتماسی چوخ آیدین بیز صورتده گؤستر مکده‌دیر.

اگر اوجولاریمیز روزنامه‌میزی دیقتله تعقیب ائتمیش اولسالار، تصدیق ائدرلر کی، بیز هئج واخت تئهرانا یعنی ایرتیجاعین باشینا و بیگانهلرین آغوشونا آتیلان هرزه و هر جایی سییاست اویونچولارینا موراجیعت ائتمه‌ییب، اولاردان هئج بیز اومید گؤزلمه‌میشیک. اولارین اوینادیقلاری خیانتکار اویونلار دا بیزیم نظریمیزی جلب ائتمیر. کابینه‌لرین دیشمه‌سی، وزیرلرین بیربه‌بیر عوض اولماسی بیزیم ایشیمیزده بویوک یئر توتماییب و توتمایاجاق. لاکین تئهران ایندی بیزیم فیرقه‌نین اطرافیندا فیرلانیر و بیزیم ساده و طبیعی سیمیزدن وحشته دوشموشدور.

ایران جاماعاتینین قانینی سوروب، اونی فقر و فلاکته سالان موستبیدلرین آرتیق بوخوسو آپارمیر. بونلار میلیونلارلا خالقین وارلیغینی غارت ائدیپ، اونولا وجودا کئتیردیکلری جنتلرده راحت دورا بیللمیرلر. نه اوچون؟

اوندان اؤترو کی، آذربایجاندا خالقین آزادلیق و دموکراتلیق موباریزه‌سینه رهبرلیک ائتمگه قودرتی اولان بویوک بیز فیرقه وجودا گلیب، ملتین اوز گوجو ایله ایشی قاباغا آپارماغا باشلامیشدیر.

گونون فیکری، گونون مساله‌سی، مطبوعاتین حرارتله تعقیب ائدیگی مؤوضوع ایندی بودور.

فقط بونا گۆره کیسهلرین باشی آچیلیب یالانچی پهلو انلارین بازاری رواج تاپمیشدیر. آختاریب گوشه و کنار دان اوزونو آذربایجانا علاقه دار گۆسترن چوروموش کور و کارلاری تاپیب اونلارین وجودندان ایستیفاده ائتمک ایسته بیرلر.

آذربایجان خالقینین سیاسی حاقینی خایانه بوللار ایله آیقلایب مجلس کورسولرینی ایشغال ائدن ابرتجاعی نومایندهلر ده بیر آن حرکتدن ال چکمیرلر. سییاستین مرکزی چوخ قورخولو یئرلره کئچمیشدیر. ریضا خانین گۆردیو ایشی تکرار ائتمکده دیرلر. وزیرلر هنیاتی و مجلس ایکینجی و اوچونجو سیرایا کئچمیش، داخیلی ایشلره قاریشماغا صلاحیتی اولمایان حربی اورقاتلار، حاکیمیت سورمگه و اویندا بیرینجی رولو اویناماغا باشلامیشدیر. مرکز و شمال اهالیسیندن توتولان ژاندارم و نیظامی قوهلره بئله اعتماد یوخدور. جنوبدان و مرکزی شهرلردن قوه گتیریب تهرانی بو واسیطه ایله بوغدو غوندان سونرا بیزیم قاباغیمیزا مانعه چبخاراماغا جان آتیرلار.

بیز کندلرده ژاندارم مأمورلارینین باندیردیقلاری اودون اساس مقصدینی بیلدیگیمیز حالدا، امنیتی ساخلاماغا وار قوه میزله چالیشیریق. ژاندارم باشچیلاری دیلده امنیت طرفداری اولوب، مسالهنین صولح یولو ایله حل اندیلمه سینه حاضیر اولدوقلارینی بیان ائدیر، عملده ایسه بو گونه قدر بیر قدم بئله گۆتورمگه حاضیر اولمامیشلار. بیز مو عین ژاندارم رییسلری حاقیندا بیر سؤز دئمک، یا توهین و تحقیر آمیز سؤزلر ایشلمک فیکرینده دئییلیک. لاکین عومومیتله، الده اولان دلیل و مدرکلر گۆستریر کی، بو واسیطه ایله کندلیلریمیزده هر جمرج و شوریش یار اتماق یولو ایله ایشه باشلامیشلار.

کندلیلری ووروب. دؤیمک، حبس و تبعید ائتمکله جانا دویوروب امنیتی پوزماغا وادار ائتمک ایسته بیرلر. اگر بئله اولماسایدی، اونلارین وئردیکلری مینارجه عریضه لری تاثیر سیز قالمازدی.

بو چوخ حساس و جیدی بیر مساله دیر. بونا خالقیمیز چوخ دیقتله یاناشمالیدیر. فرورخون گۆره بیلمه دیگی ایشی ژاندارم وکیلباشیلارینین ایله گۆرمگه چالیشیرلار. بونو دوشوندویوموز اوچوندور کی، توهین و تحقیرلره اهمیت وئرمه ییب، کندلرده وجودا گلن بؤیوک ناراضیلیغین قاباغینی آلماما بو گونه قدر موفق اولموشوق. بوندان سونرا دا بو سییاستی بیز تعقیب ائده جیمیک. لاکین اود ایله اوینایان شولوق سالانلار آپاردیقلاری سییاستین نتیجه سینی دیقتله دوشونمایدیرلر. کندلینی ناراحات ائدیپ، اونو سیخیب آیقاندان سالماق اود ایله اویناماقدا داها خطر لیدیر.

هر جمرج سالانلار اوزلری ده اونون قوربانی اولماقدان یاخا قورتارا بیلمزلر. سعدینین حکیمانه سؤزونو یاددان چبخار مایین.

اگر صد سال گیر آتش فروزد، اگر یکدم در او اوفتد بسوزد1

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 45، آبان 21، نوایر 3.)

1 ترجمه سی: آتشپرست یوز ایل اود یاندیرسا دا، بیر آن اونون ایچینه دوشدو کده یانار.

دردی دئییر چاره نی دانیرلار

تههران افکار عومومیه سی هله ده بیزیم شو عارلاریمیزین حقیقی روح و معناسینی دوروست آنلامامیشدیر.... اونون آدیغی معلوماتین سرچشمه سی هاما ن شایعه لر دیر کی، بیگانه لره ساتیلیمیش جاسوسلارین موردار ورقارلرینده بیشیریپ، مجهول ایضالار آلتیندا انشیکه چبخار دیرلار. موترقی و آزادبخاه روزنامه لره هله ده باغلی دیر. نشر اولونانلار ایسه، اوزلرینه زحمت وئریپ بیغرض موخبیرلرینی آذربایجانا گۆنرمک، وضعیتینی یئرینده یوخلایب اوخوجولارا چاتدیرماق ایسته میرلر. مرکزین "دموکرات" دؤولتی ده "آذربایجان" روزنامه سینی خالقین ایله چاتماغا قویمور. ایرانی شهر یوردن سونرا تام معناسی ایله روسوای انتمیش آلتچیلیک و اورتولو سیاست ایسه تههراندان حؤکمفر مادی. بونا گۆره ده تههران اهالیسی بیلیر کی، بیز نه ایسته بیریک و نه اوچون مومکون قدر تنز زماندا ایالت و ویلایت انجومنلرینین تشکیل ائدیلمه سینه چالیشیریق.

بو ان بؤیوک خیانتدیر کی، تههران دؤولتی نامردجه سینه ایجرا ائتمکده دیر.

بونولا بئله هر دن بير حقيقت نوري مؤهومات و خورافاتين قالين بولودلاري آراسيندان گۆرسهنيپ. تظاهور ائدير. تنهران روزنامه لر بنده غئيري ايرادي اولاراق بعضي مقاله لره تصادوف اولور كي، اگر اوخوجو موصيف اولار سا بو مقاله لر دن حقيقتي بير درجه يه قدر باشا دوشه بيلر.

مثلا "داريا" روزنامه سي عوضينه چاپ اولونان "مظفر" روزنامه سينين 110 جو شوماره سينده "آذربايجانين ماجراسي" سرلؤحطي مقاله سيني گؤتورک، اگر مولا حيطه انتسه نيز، همين مقاله باشدان باشا انله حقيقتلر له دولودور كي، او حقيقتلري اينكار ائتمک هنج کيمه مومكون دئييلدير. لاکين يازيچي بو مقاله سينده دردلري سايماعا ايکتيفا ائديپ اولارين علاجين آختارمير.

علاج ندير؟

بو باره ده صؤحبت ائتمه ليدير. علاجي بيز تاپميشيق. داها ايندي دردلري سايماق دؤورو کچميشدیر. جريان ايکينجي مرحله يه چاتميشدیر. بو مرحله ده اختي دردلري سايماعا گيلنيگوزار ائتمگه صرف ائتمک اولماز. نه ائتمک لازيمدير؟ اونو دئمه ليدير كي، ناخوش تنزليکله ساغالسین و اولوم ياتاغيندان دورسون.

بوندان باشقا آغالار چوخ نازیک بير نؤقطنه ي ياددان چيخاردير لار. بو حال بيزيم اؤز يازيچيلاريميز آراسيندا دا واردير. او دا بوندان عييارتدير، انله خيال ائديرلر كي، اگر بو دردلر اولماسا يدي آذربايجان اؤز سياسي و مدني حوقوقلاريني آلماعا ايقدام ائتمه يه چک و بوروكراتيزم و مؤهوم مرکزي تين منحوس رنژيمينه دؤزوب دا يانا جاق ايدي.

مساله نين کؤکو بوراددير. بيز موختاريتي يالنيز خرابچيليقلارين عوضيني چيخماق اوچون ايسته ميريك، بيز ايرانين ترقيسي و آذربايجانين سعادتي اوچون بو يولو ينگانه علاج يولو بيليريك.

بيزه آيدين اولموشدور كي. اگر آذربايجان خالقي مستقيم و مستقيل اولاراق اؤز داخيلي ايشلريني ايداره ائتمزسه، هنج واخت سعادت و خوشبختليک گؤرمه يه چکدير. بيز مو عين ائتميشيک كي، اگر آذربايجان ايرمه يه آديملاماز سا، ايران خالقي ايستيدادين زنجيريندن خيلاص اولاي بيلمه يه چک و دموکراسي اوصولو عملي اولما ياجا قدير.

دانيشيغي ميز بونون اوستونده دير. يازيچيلاريميز دا بونو اونوتما ليدير لار.

البته هاميميز ايرانلي بييق و ايرانا علاقه مند يک. لاکين بيز انده بيلمه ريك كي، ايران ليليق نامينه ايجازه وئرک كي، دؤرد نفر موسئييد بيلديگيني ائتسين و آذربايجان خالقينين باشينا اولمازين بلالاري گنير سين.

دفعه لرله يازديغي ميز کيمي، يننه ده دئييريك بيز اولجه اؤز ائوميزين ايچيني ايصلاح ائتمک، سونرا ايسه بوتون مملکتين ايشلرينه بير چاره آختاراريق. درديميز بودور.

("آذربايجان" شوماره 46، آبان 14، نويا بر 5)

مصنوعی تعصوب

ائشيتيديگيميزه گؤره مورتعلر و سئييد ضيبيا دسته سي تنهراندا مصنوعی صورته تعصوب ايجاد ائتمک فيکرينده ديرلر. حسين اتکا، زهتاب و بو کيمي شيبادلاري پول واسيطه سي ايله توپلايب، آذربايجان ناميندن هايهوي سالماق فيکرينده ديرلر.

جمال امامي، سرتييزاده، ثقه الاسلامي نين بدبختليگي او يئره چيخميشدير كي، کور، کار، کثيف، تيريه كي و اوزون مودت دليخانادا عؤمور سورن حسين اتکا ايله ماجراجو، آنلاماز، لجوج، طاماحکار، کچخيال و نجيسدن نجيسراق اولان غلام حسين رضازاده نين اتگيندن ياپيشماغا و اوندان کؤمک گؤزله مگه مجبور اولموشلار.

فيرقه ميزين مؤحکم سيلله سي يالانچي په لوانلاري بيرلشدير ميشدیر.

امیر نصرت اسکندرنین کنچن گوندک سرتییزادهنی گورن گوزو یوخ ایدی. سرتییزاده ایسه بورنونو آشاهی سالیب «امیر نصرت ایله سالام علیک ائدن آداملار ایله، من دانیشمارام» دئییردی. دوکتور موجهدی ایله ثقه‌الاسلامینین تاریخی دوشمن اولدوقلارینی آذربایجاندا بیلیمین یوخدور. بونلارین فامیلی یاریم عصر تامام بیر- بیر ی ایله شدید و قانلی مباریزه آپارمیشلار. بو فامیللر بیر- بیرینین آداملارینی کافیر و قانی حالال بیلیر و هنج و اخت بیر- بیر ی ایله تماس توتمازلار. سرتییزاده ایسه بو اشخاصین نظرینده ایلیسدن منفور حساب اولونوردو. اما ایندی بونلارین هامیسی البیر اولوب حسین اتکا و زهتاب واسیطه‌سی ایله آذربایجان خالقین سسینی بوغماق و قانونی حاقینی آیاقلار آلتینا سالماغا چالیشیرلار. بیز بو تشبوثلر، بو رجز خانلیقلار، بو یالان بیرلیکلره گولوب اوز ایشیمیزی تعقیب اندیریک و بیزه ثابت اولموشدور کی، ایش تشکیلاتدان، صداقت و ایمان اوزره توپلانان بیرلیکدن آسیلیدیر.

سرتییزاده، امیر نصرت، ثقه‌الاسلامی و دوکتور موجهدینین ایتیهادی باش توتسا دا، مشهور روس تمثیل‌نویسی کریلوون یازدیگی (بالیق، اوردک و خرچنگین) بیرلیگی کیمی، آرابانی بئردن تکان وئره بیلمز. چونکی، اونلارین هر بیر ی آیری مقصد تعقیب اندیر و آرابانی اوز یولونا طرف چکمگه چالیشیر.

بیزیم فیرقه تشکیلاتیمیز ایسه هم‌فیکر، هم‌مسلك و هم‌عقیده آداملاردان تشکیل اولونموشدور. بیز فیرقه‌میزین بیرینجی کونقره‌سینده چوخ آچیق و ساده بیر دیل ایله دنمیشیک: فیرقه بیر مقصد و بیر هدف تعقیب اندلرین تشکیلاتیدیر.

اونون مرام و نیظامنی قبول انده بیلیمینلر، بویوروب گنده بیلرلر. بیز کیمسه‌نی ایکراه و گوج ایله فیرقه‌یه چکمک فیکرینده دئییلیک. بو ساده و طبیعی سیاست نتیجه‌سینده فیرقه‌میز گوندن- گونه مؤحکم‌لشیب، متین و مؤحکم قدلرله ایره‌لی گنیدیر.

بیز تهراندایکوی سالان آغالارا دئییریک، اگر سیزین دوغوردان دا آذربایجان اورگنیز یاتیرسا، بویورون، بو گوی، بو منیدان. بورادا خالقین ایچریسینده چالیشیب اوز فیکرینیزین دوغورلوغونو ایثبات اندین. دالدان بامباچا چیخارماغین معناسی یوخدور. آذربایجان مسالہ‌سی آذربایجاندا حل اولونا بیلر. تهران اگر زیرک و چوخ قوچاق ایسه بویوروب اوز کثافتکارلیغینی تمیزله‌یب، دوزگون بیر دولت وجودا گنیرسین. اوندان علاوه حقیقی آذربایجانلیق تعصوبو تهراندایاشایان زحمتکش و کسبه آراسیندا آختاریلمالیدیر.

بیزیم دقیق حسابیمیزا گور، اورادا بوز میندن زیاده آذربایجانلیلار صمیم- قلبدن بیزیم طرفداریمیزدیرلار. سیز اونلارین آراسیندا گنیدین، فارسجا نطقه باشلایین، گورون سیزه نه جواب وئریرلر. اگر آذربایجانلی دیلی ایله دانیشماغا باشلاساز اوندان اونلارین سیزه نسیبت بسله‌دیکلری احتیرامین لذتینی آلاسیز.

سیز مصنوعی فارسیق تعصوبو ایله نیفرتدن باشقا خالق آراسیندا بیر نتیجه الده انده بیلمزسیز. هله اوزونوز بئله یاخشی فارسی دانیشماغا قادیر دئییلیسیز. سرتییزاده غلط دانیشماق قورخوسوندان بئش کلمه ده اولسا مجلس تریبونوندا صؤحبت ائتمگه جورأت تاپمامیشدیر.

جمال امامی ایسه فارسلاشمیش، بلکه اینگیلیس‌لشمیش بیر آدامدیر، ثقه‌الاسلامی‌نین لهجه‌سی اوزاقدان فارس اولمادیغینی بیلدیریر. امیر نصرت فارسی دانیشا بیلیمک قورخوسوندان سسینی چیخارمیر. بو آداملارین فارس موتعصبی کیمی منیدانا آتیلمالاری عجباً مسخره‌بازلوق دئییلدیر، ندیر؟

بیز فارس جامعاتینی بیگانه‌لره اسیر ائدن استخر کیمی، یا لوبناندان ایرانا موهاجیرت ائدن جواهر الکلام کیمی یازچیلارین دردینی آنلامامیش دئییلیک. اونلارین داد- فریادی طبیعیدیر. چونکی، سوت وئرن آذربایجان ادلی اینکلری، آرتیق اونلارا سوت وئرمک ایسته‌میر. سوتونو اوز عزیز بالاسینا صرف ائتمک ایسته‌میر. لاکین بیزیم فارسلا دنیشکن (کاسه از آش داغتر) 1 وکیل‌جیغاز لاریمیزین فارسیق تعصوبو مزه‌لیدیر.

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان» شماره 47، آبان 15، نوایر 6.)

1 ترجمه‌سی: آشدان ایستی کاسا.

خالق اوز باشينا چاره اندير

بئش- اوج نفر ايستيفادهچي اونسوز دا آجلىق و ايشسيزلييه محكوم اولان خالقين آزوقه سيني چكيب آپارماقلا مصنوعى قحطلىك ياراتماق ايسته بيرلر. بو خصوصدا شهرىستانلاردا و تبريزين اوزونده فيرقه موزه موراجيعت انديب چاره ايسته ينلرين سايي گوندن- گونه آرتيب، وحشتناك بير وضعيت آلميشدي. اونا گور، دفعه لرله فيرقه طرفيندن دولت ايدارلرينه موراجيعت انديلدي. موتاسيفانه ايدارلرين باشيندا دورانلاردان، عيجز و گوز ياشلاريندان باشقا بير جاواب آينمادي. نهايت، ايشين قورخولو اولدوغونو نظره آليب اهالييه اوز واسيطه لري ايله بو خطرلي اويونا خاتيمه وئرمه لري تؤولصيه اولوندو.

او گوندن اعتيبارن، آذربايجان حودودندان ياغ، پندير، اون، بوغدا، قويون، ات، تويوق كيمي خاربار شئيلرينين چيخاريلماسى نين اهالي طرفيندن قاباغى آينماغا باشلادي. انشيتيديگيميزه گوره بو شئيلرين چوخوسو حتا ايران سرحديندن ده خاريجه گوندريلير ميش. صلاحيتدار اولان شخصلرين وئردىگي رقملىر چوخ قورخولودور. ايش بئله داوام انئسه يدي، ياغين باتماني يوز تومنه ده تاپيلمازدي. هله ايندي بازاردا يئمه لي تميز ياغ تاپماق مومكون دئييلدير. تفلوچيلر پيي و باشقا ياغلاردان تجاوز انديب وازنلرين، پارافين و گرچك ياغينا دا ال آتميشلار. پندير، سوت، قاتيق قابيلى ايستيفاده دئييلدير. ياغ باها اولدوغو اوچون سوتو چرخه وئرير، اوزونو كره اوچون گوتورور، اونون دادسيز- تامسيز سويوندان پندير و يوغورت دوزلديب باها قييمته خالقا ساتماقدادير لار.

ميانادا مينلر ايله قويون، ميليونلارلا يومورتا، تويوق و كاميونلارلا ياغ و پندير ساخلانيلميشدير. مثلن اورانين كاروانسارالاريندا اوج ميليون يومورتا مؤوجودور كي، كندليلردن چوخ اوجوز قييمته آيب تئهرانا حمل انديرميشلر. ايندي تبريزين اوزونده يومورتانين بيرى بير ريبالدان يوخاريدير.

هئچ بير يئردن گليري اولمايان خالق بو مصنوعى باهاليجا دوزه بيلمز. تئهراندا موقته پول چوخدور. بوتون ايراني غارت انديب اورادا خرجه مين موقتخورلار هر قييمته اولسا يومورتا تاپيب زهرىمار انده بيليرلر. بيز گوزوموزون قاباغيندا خالقيميزين آجيدان اولدورولمه سيينه دوزه بيلمريك. احتيكار و خالقي آجلىغا محكوم اندنلرين جاوابي اودور كي، بوستاناباد و واسمينج، توركمناچاي و مييانا اهاليسي وئريرلر. بير ميتقال ياغ، بير باتمان بوغدا، بير باش قويون، بير حلبى پندير خاريجه چيخماياچاقدير.

بودور خالقين آرزوسو. بودور بيچاره لري آجيدان اولدورمك ايسته ين ايستيفاده چيلرين جاوابي.

تيجارت مالينا ايسه، اگر اهتتيكار و آزوقه جنبه سي اولمازسا، مانع اولونماماليدير. مثلن، فرش، خوشكبار، بادام و بو كيمي شئيلري آزاد بير صورتده آپاريب دونيا بازارلارينا يئتيرمگين ضرري يوخدور.

مير جعفر پيشه وري

(«آذربايجان» شماره 47، آبان 15، نوياير 8.)

دوشمنين حيله سيني انلاماق لازيمدير

فيرقه موزين شديد موقابمتي و جيدي متانتي سايه سيينه خاريجده قوپاردىقلاري مصنوعى توفاندان مايوس اولان دوشمنلريميز آخير گونلرده سيبياستلريني ديبشمگه مجبور اولموشلار.

بونلار تشكىلاتيميزي ايچريدن گوجدن ساليب، داغيتماق فيكريندديرلر.

بيز بو كئيف سياستي آنلادىگيميز اوچون اونون دا چوخ تئز بير زماندا ساده واسيطه لر ايله قاباغيني آماغا ايمكانيميز واردير.

بونولا بئله يئرلرده فيرقه رهبرلرينين گوزونو آچيب اونلاري باشا سالماق لازيمدير.

سئييد ضيائين گوندرديگي پوللارا ساتيلميش آچاق عونصورلر مملكتي هر جمرج و قولچوماقليغا چكمله چاليشان بعضي مقاملارين سايلهري ايندي بير يئره البير اولوب چاليشماقدا ديرلار.

الديغيميز معلوماتا گوره تهراندان غير نيظامي لياسدا مزاجي قولدورلوق و ديكتاتورلوقا ماييل اولان نئجه افسر گلميش، فيرقهميزه ياخين اولان آداملارا ياناشيب، بو واسيطه ايله محيطي زهر لهمله چاليشيرلار. سئييد ضييا آداملاري مخصوصن بو آخير گونلرده بو افسرلر ايله سيخ رابيطه گيريب، فيرقهميزه سوخولماغا تشبوت انديرلر. بونلاردان علاوه شهر يميزي تاني ييب فيرقهميز مهشور عوضولري ايله سايقه و آشياليغي اولان بير چوخ ناجاوانمرد آداملارين تزليله و اريد اولدوغونو و اوللارين جورجور واسيطه ايله اوزلرينين شوعارلار يميزين بعضي سينه طرفدار گؤستر مهلري فيرقهميز نظر يندن گيزلي ساخالانيللا بيلمه ميشدير.

بونلاري تانماق فيرقه ايشچيلري اوچون چوخ مو شكولدر. اوللار چوخ يومشاق و حاق به جانيب لحن ايله سيزه ياناشير. مثلن، انجومن ايالتي و ويلايتي، يا مجلس اينتيخاباتيني تمجيد اندير. اونون باشلانماسي حاقيندا حرارتلى دليلر گتيرير، فقط ديل مساله سينين لازيم اولماديغيني مئيدانا چكيپ، اوندان تجزيه كيمي، يا آذربايجانين ايراندان آيريليب باشقا بير اولكهيه ياپيشديريلماسي كيمي معنالار چيخارير. بو واسيطه ايله سيزين قلوبينيز ده شوبه يار اتماق ايسته يرلر.

يا بر عكس، ديل مساله سي ايله يوزده يوز طرفدار ليق انديب مجلس اينتيخاباتيني و ايالت انجوميني آيري معنادا تفسير انديب، اوزو اوچون بارماق يئري قويور و قولاق آسانلارين ذهني قارالديب فيكريني زهر لهمله چاليشير.

حتا، اليميزه مدرک و دليل وار كي، تهراندان گولو ميقداردا پول آليب گلن ماجراجولار فيرقهميزه چوخ سول سوزلر ايله سوخولوب فيرقه رهبرلريني ساغ و مو حافيطه كار سياست آپارماقدا موته يم انديرلر.

بونلار يئر بؤلگوسو، جومهوريت و سرمايدارلاري مو ائتمك شو عاري ايله فيرقهميزين ايجينه سوخولماغا، فيرقهميز ساهه عوضولريني ناراصي سالماغا چاليشيرلار. مخصوصن ژاندارملارين كندلرده گوردوكلري ايشلر نتيجه سينده كندليلر آراسيندا چيخان ناراضيليقدان خاينانه بير صورتده سو ايستيفاده اندلر ده آز دئييلدير.

بير آياغي شيد، كولا هبردار ليق ايله اوزونو تبليغات ايدار مهي نين نومائنده سي آدلانديران كاتوز يانين خيانت دوكانيندا، بير آياغي دا فيرقهميزين بينالاريندا اولان آداملارين گوردوكلري ايشلر و اينتيشار و نرديكلري خبرلر ده بيزيم نظريميزدن مخفي دئييلدير...

آذربايجانين چورگيني ينيب آذربايجان خالقينين و نرديكلي مالييات ايله فاحيشلر كيمي بزنيب- دوزهنيب كوچه يه چيخان خاين مأمورلارين دانيشيقلاري غير رسمي اولسا دا، بيزيم اوچون مدركدير. گورونور، دوولت دستگاهي اوز وظيفه سيني تاماميله اونودوب، بي طرفليگيني الدن و نر ميش، سياسي بير فيرقه حالينا دوشوب بيزيمله بير فيرقه كيمي موباريز ميه باشلاميشدير.

بو كيمي وظيفه سيني تانمايان مأمورلارا بيز بو گونه قدر هئچ بير سوز دئمه ييب، اوللارين ايشلريني فقط يادداشت انديب ساخالماغا قناعت ائتميشيك. اوللار ايسه بيزيم متانتيميزدن و اعتينا ائتمگيميزدن سوايستيفاده انديب جريلشمكه داوام انديرلر. ايش بئله گندرسه بيز ناچار اولوب اوللارين گوردوكلري ايشلري آچيب مئيدانا قويماغا مجبور اولاجاييق.

بيز فيرقهميزين صلاحيتدار ايجلاسارلاردا آچيق و آيدين بير ديل ايله دئمشيك: هموطنلريميزين هاميسي هر لياسدا، هر شوغل و هر ايشده اولور- اولسون دوست توتوروق. سرباز، افسر مادام كي، اوز وظيفه سيندن كنارا چيخماييب، بيزيم قارداشيميزدير. بيز آرزو انديريك، آرتنشميز فقط خارجي دوشمنلر علثيه نه ايشله ديله و مملكتين سرحديني ساخالماغا قاديرولا. آرتنشي مملكت اهالي سي و هموطنلر علثيه نه ايشلتمك، اوندان بو و يا ديگر فيرقه ضيدينه ايستيفاده ائتمك خيانتدند...

موتاسيفانه بعضي مقامات بونون خيلافينا اولراق آرتنش دستگاهيني سياسي بير فيرقه شكلينه ساليب، اوندان ايرتيجاعي ايستيفادهلر ائتمكه ديرلر.

ريضا خان بو بويوك بيدعتي قويماقلا ايرانا بويوك خيانت ائتميشدي. همين بيدعت نتيجه سينده ايدي كي، كريم آغالار، خدايار خانلار و احمديلر كيمي اوغرو لار بوتون ايراني سويوب، غارت ائتمكه ميليار دلار الده ائتديلر و او ميليار دلاري ساخالماغا علاقمند اولوب سرباز ليق وظيفه سيني ياددان چيخارماقلا اولكهين حياتيني تهلكيه سالديلر.

ريضا خان سياستيني تكرار اندلر گنچميشدن عيبرت آلماليديرلار. افسرلري غير نيظامي پالتار گنيديريب دمورات فيرقه سي ايله سياسي موباريز ميه گوندرمك آرتنش خيانتدند. بو ايشي گورن خاينلري خالق اوزو آراييب، تاييب، روسوي ائتمه ليدير.

بو سۆزلری یازماقدان مقصد کیمسهنی تحقیر ائتمک دئییلدیر. بیز ایسته بیریک، فیرقه عوضولریمیز بو ایشلری بیلسینلر. بیزیم گیزلی سییاستیمیز یوخدور. تبلیغاتیمیز دا حقیقته دایانمالیدیر.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شماره 49، آبان 17، نوایر 8.)

ایکینجی دؤوره نین شو عارلاری

مرکزی کومیته نین عومومی ایجلاسی اوچ جیدی جلسهدن سونرا خاتیمه تاپدی.

بو ایجلاس یئرلرده کومیتهلریمیزین نیظامنامه اوزره تشکیلی نین قورتارماسینی قئید ائتدی. ایندی تشکیلاتیمیز آذربایجانین بوتون شهر و قصبه لرینده قانونی مرکز لر ووجودا گتیردیگینی اعلان ائده بیلر. کندلرده ایسه حومه کومیتهلریمیز وه حوزملریمیز آز دئییلدیر. لئیکن بو حوزمه و کومیتهلرین تامامیله مؤحکملاشیب اینتیظاما دوشه بیلمه دیگینی نظرده دوتماق لازمدر.

بونا تشکیلات ایشلری ایله مشغول اولان فیرقه ایشچیلری آرتیق جیدیتله دیقت اندیب چوخ تنز بیر زاماندا اولاردا نظره چارپان نوقصانلاری رفع ائتمه لیدیرلر. بیز ایندی دئییه بیلریک کی، فیرقه نین ایسکلنتی یا چوبیندلیگی مؤحکم بیر صورتده قورولوب قورتارمیشدیر. لئیکن بو کافی دئییلدیر. بینانین تامامیله قورولوشو، اونون خلقی تشکیلات آلتینا آماق، اونا رهبرلیک ائتمک واسیطه لری ایله مومکون اولابیلر. بو چوخ بؤیوک و چوخ آغیر بیر وظیفه دیر. بو وظیفه نی انجام وئریمک اوچون فیرقه "حوزملره دوغرو" شو عارینی مؤیدانا آتیر. مخصوصن کند حوزملرین چوخ جیدی صورتده نظردن کئچیریب بیر آیا دک بوتون فیرقه عوضولری عوضولوک حاقلارینی ادا ائتمکله برابر عوضولوک ورقه سی اله ائتمه لیدیرلر.

فیرقه نین داخلی ایشلره مشغول اولماسیندان سوا ایستیفاده ائدن ژاندارم و مورجع قورولمیرین بعضی کندلرده فیرقه تشکیلاتینی فیشار آلتینا آلیب، حوزملریمیزین تعطیلینه سبب اولموشلار. بو حوزملری تازادان مؤحکم اساس اوستونده قورولوب ایشه باشلامالی و اولارین قاباغینا چیخا بیلن هر بیر موشگولاتی رفع ائتمک اوچون جیدی تدبیرلر گؤرمه لیدیر.

بیز موکرر یازمیشیق کی، حوزمه سیز ایش قاباقدان گئتمز. مخصوصن قصبه لر و شهرلرده بو ایشی بیرینجی فیرقه وظیفه سی حساب ائتمه یلر فیرقه یه بؤیوک ضربه وورورلار. کارخانا حوزملری ایسه بونلاردان داها موهمدور. حوزمه سی اولمایان کومیتهلر سرباز سیز افسر کیمی ایسمی- شریفیندن باشقا بیر قوه یه مالیک دئییلدیر. بیزیم گوجوموز خالقا اولدوغو اوچون خالقی فیرقه یه باغلایان فقط حوزملر اولابیلر.

بوندان داها بؤیوک، داها موهم و داها آغیر وظیفه میز خالقین تقاضالارینی انجام وئریمکدن عیبارتدیر.

حوزملرین مؤحکملمه سی و فیرقه نین تکاملی فقط مؤیدانا آتیلان شو عارلارین ایجرا سینی تقاضا اندیر.

بو گونکو شو عارلاریمیز انجومنلرین تشکیلی و اون بنشینجی مجلس سنچگیلری نین سریع بیر صورتده باشلانماسیدیر. بو ایش بؤیوک سیاسی بیر ایشدیر. او، فیرقه نی خلق ایله یاخینلاشدیریب، اونون حقیقی رهبری مقامینا یئتیرمیلر بیر ایشدیر.

هنچ بیر سیاسی فیرقه تک اوز عوضولری نین ایله ایسته دیگینه نایل اولابیلر. داها آرتیق خلق ایشلرینه قاریشیب خلقین آرزولارینی داها دا گئنیش داییره ده آتالیب اولارین عملی اولماسینا چالیشارسا، او فیرقه خلقه داها یاخینلاشیب، اونون بیتمز- توکنمز قودرتیندن ایستیفاده ائده بیلر.

ایکینجی دؤورده فیرقه ایشچیلریمیزدن بونو طلب ائدیریک.

سؤزون قیساسی داها یاخشی اولار: بیزیم ایکینجی دؤورده انجام وئرهمگیمیز وظیفه لرین بیرینجیسی یئرلرده آشغی تشکیلاتی یعنی حوزو و حوومه کومیته لرینی مؤحکمتک.

ایکینجی بؤیوک میتینقلر و گنیش کونفرانس لار واسیطه سیله انجمنلر و مجلس اینتیخاباتی نین معناسینی آنلادیب و اولاری بو یولدا موباریزه یه حاضرلاماقدان عیبارتدیر.

بیر سؤزله قورولوش دؤورہسی خاتیمه تاپیب و تبلیغات و عمل دؤورہسی باشلانمیشدیر.

بو گوندن اعتبارن فیرقه سیاسی قودرت کسب ائتمک یولوندا موباریزه ائدیر. سیاسی قودرت انجمنلر و مجلس نوماینده لرینین آزادلیغی و دموکرات شخصلردن اینتیخاب اولونماسی سایه سینده کسب ائدیله بیلر. بونو هئج بیر فیرقه عوضو اونودا بیلمز.

میر جعفر پیشه وری

(«آذربایجان» شوماره 47، آبان 20، نوایر 11.)

آذربایجانین ثروتی آذربایجاندا قالما لیدیر

بیزیم مؤحکم و عملی شو عارلاریمیز میلیمیزین محوبنه چالیشان دوشمنلری آجیقلا ندیریب اولاری دیوانه لر کیمی معناسیز حرکتلر بوروزه وئرمک و منطقیسیز سؤزلر دانیشماغا وادار ائتمکده دیر.

ائشیتدیگیمیزه گؤره سئید ضییا دسته سی و آذربایجانا اوزونو کفیل گؤستریمک ایسته یین بئش- اوچ یالانچی پهلوان آخیر واختلاردا سادلؤوح و هئج بیر سیاسی ایش ایله علاقه سی اولمایان بازار جامعاتینی چکیب تهرانا آپارماغا چالیشیرلار. بیز البته ائوینی، زیندگانلیغینی، کسبی تیجارتینی ترک ائدیپ تهراندان مورتجع فارس لارین توهینی و تحقیر آمیز حرکتلرینی اوز خالقینین قارداشلیغینا ترجیح وئرن آدمالارین گنتمه سیندن چوخ دا تأسوف ائتمیریک. اولار چوخ تئز بیر زماندا گوردوکلری ایشین ضررینی حیس ائدیپ، پئشمان اولماقلار. بو پئشمانلیق اولار اوچون فایدا سیز اولما بیلر. بو بیزه مربوط دئییلدیر. بیزیم نظریمیزی جلب ائدن ایشین آیری جهتیدیر. تهراندان بیزیم ثروت و وارلیغیمیزی بو واسیطه ایله الیمیزدن آلماق، اولکهنی قورو- فلاکتہ سؤوق ائتمک ایسته ییر. فیرقه میز بو جیدی مسالهنی نظرده توتما لیدیر.

بیز ایشه باشلادیغیمیز زمان دوشمنلریمیزین گؤستریمکلری عکسول عملی اونوتما میشدیک. چوخ گؤزل بیلیردیک کی، اولار بیزیم قاباغیمیزا جورجور انگلر چیخارا بیلرلر. مخصوصن، مصنوعی ایشسیرلیک یارادیب، خالق آراسیندا وحشت یارتماقلا اللرینه باهانا سالیب خالقین مالینا و حیثیتینه ال آتماقلا سودان بالیق توتماق کیمی آچاقلیقدا اولارین ماهیر اولدوغونو موکرر ایتماحان ائتمیشدیک. اونا گؤره امنیتی ساخلاماغی، خالقین مال، جان و حیثیتینی قوروماغی اساس بیر شو عار اولاراق تعقیب ائدیپ عملن هر یئرده باش وئرن هر جمرجین قاباغینی آماغا اولدن تدبیرلر گؤرموشدوک.

آذربایجان خالقینین دوشمنلری ایسه بو زحمتی پوچا چیخارماق یولوندا ایکی آی تامام وار قوملرینی صرف ائدیپ جورجور اویونلار اوینادیلار. لاکین بیزیم تصمیمیز خللنا بیز ایدی. ایندی دوشمنه هئج بیر باهانا وئرهمیب، باشلادیغیمیز بؤیوک ایشی متانت و خونسردلیک ایله تعقیب ائدیپ فیرقه نی مؤحکم پایه و اساس اوستونده قویماغا موفق اولدوق.

ایندی خالقی قورخودوب بو واسیطه ایله ثروتیمیزی چکیب آپاران خایانه سیاست ایله جیدی صورتده موباریزه ائتمک زمانی گلیم چاتمیشدیر.

بو ايشده دخي متانت و خونسر دليگي حيفظ ائتمک لازيمدير.

دوشمنلرين تورتديکلري وحشت و قورخونو اورتادان قالديرماق و خالقي فيرقهميزين شو عار لارينين حقيقتينه اينانديرماق اوچون شهرلرده تبليغات ايشيني گوجلنديرمک لازيمدير.

بو ايش چوخ ضعيف بير حالدادير. مرکزي کوميتهميزين عومومي ايجلاسي کونفرانسلا و منتينقلر تشکيلينه ايجازه وئرميشدير. آرتيق فيرقه داخيلي ايشلريني يولونا قويמוש، کافي ميقداردا فيرقه سيياستي ايله آشينا اولان آداملار يئنيرمگه موفق اولموشدور.

بو گوندن اعتيبارن تبليغاتا گيريشيب، شو عار لاريميزي خالق اوچون بويوک ايجلاسلار و گننيس ميئتيفلر واسيطهسي ايله ايضاح ائتمهلي و خالقين گوزونو آجيب اونو پئشمانليق توره دن ايشلردن قايتارمايدير.

هرگاه بو ايش بير قدر جيدي شكيل آلاسا، يعني خالقي وحشته سالان عونصورلر وطنميزين ثروتيني چکيب اپارماقدان ال گوتورمز لرسه، اونها خالق اوز گوجو ايله بو ايشين قاباغيني آلمايدير.

آذربايجانين توليد ائتديگي ثروت اونون دوغما خالقينين احتياجلاريني رفع ائتمگه صرف اولونمايدير. بونون علئيهينه چالیشان خاينلره دئيين: بيز اولومه محکوم اولساق دا اوز وطنميزده، اوز آنا يوردوموزدا دفن اولماغا ايقتيخار انديريک.

مير جعفر پيشه وري

(«آذربايجان» شوماره 52، آبان 21، نوياير 12.)

کارلار ائشيتسين، کورلار دا گورسون

بير آيين اچريسينده فيرقهميزين دفترينه و روزنامهلريميزين ايداره سينه ميندن آرتيق شيکابت عريضه لري گل ميشدير. بو عريضه لرده دولت مأمورلارينين و اونلارين تجهيز ائتديکلري اشرار و جلاد دستلرينين آذربايجان خالقي ايله ائتديکلري وحشيانه رفتار چوخديري و جانلي بير صورتده تنظيم انديليب، خالقيميزين گوز ياشلاري ايله زينتلنميشدير. سيز اگر بير و يا ايکي گون ايدارلريميزه گليب، بو عريضه لري گتيرن آذربايجانلارلار قياफलرینه باخساز اونها بيزيم قلوبميزين يانديغي، ويجدانيميزين عوصيان ائتديگينين سببلريني آنلارسيز.

آذربايجان خالقينين ديليني باغلايب، اونو ظولم و فشار نتيجه سينده محو ائتمک فيکرينده ديرلر. دموکرات دنيا و اونون شهرميزده اولان نوماینده لري بو فجائعی و وحشيلکلري اگر گوره بيلمير لرسه، اونها اوز آزاديخواه و دموکرات خالقلارينين اونلارا تاپشير ديقلاري وظيفه ني لاييقتينه يئرینه يئنيرمه ديکلري اوچون ويجدانن و اخلاقن بشریت موقابيلينده مسؤل دورلار. اگر گوروب، انشيدير لرسه بس نه اوچون اونو اوز ميلتلارينين و اوز روزنامه لرينين نظرينه يئنيرمه ک ايسته ميرلر.

خالق محو اولونور. اينسانلارين وارليغي و حئييتي آياقلار آلتيندا تاپدالانير. بو اينديکي عصر اوچون ننگدير. بو عصرده موتدين ميلتلارين عاليمقام نوماینده لرينين ياشاديغي بير اولکده خالقين دوداقلاريني کسير، دريلريني سويورلار. کئچن نؤمرده اوچ يا دورد ياشلي قيزين ژاندارم سر نيزه سي ايله اولدورولموش جسدينين قراورونو اينتيشار وئردیک. او بير گون ژاندارم مأمورلارينين بير کندليني چکمه آلتيندا ازيب حياتينا خاتمه وئردیگي خبري يازديق. اوچ نفر ي اولدوروب، دو ققوز نفر ي آغير صورتده يارالايان صاديق موچه دي آزاد بير صورتده تبريزين کوچه و خيابانلاريندا گزيب، سينه سين ي داه قاباغا وئرمکده دير. عدليه پول آليب بويوک جينايتکاري بور اخميش، دادستان ايسه، ميزينين داليندا کاغيزلار و پرونده لر اچريسينده غرق اولوب قالميشدير.

سردوددا بربريت دورمه سين آغير وحشيتيني آنديران جاوان اوشاقلارين دوداقلارينا داغ باسماق افسانه دئيل، حقيقتدير. بو حقيقتي اورتوب باسديرماق اوچون تهران دولتي آذربايجان روزنامه سين نهر اندا اينتيشاريني قدغن اندير و خالقين گوزونو باغلايب، قولاغيني کار ساخلاماق ايسته مير.

قوي بوتون دونيا بيلسين و آذربايجانين مركزينده ياشايان موتمدين دؤولتlerin نومايندهلري گؤزلريني آچيب گؤرسونلر كي، تئهران دؤولتي آذربايجان خالقيندان اينتيقام چكير، اونا آز ادليق عوضينده جلالداردان، قاتيلردن حيمائت ائدن، اونلارين جينايتلرينين اوستونو اورتن خاين عدلييه مأمورلاري، جاني ژاندارم رييسلري، وحشي و قان ايچن بخشدار و دهدارلار وئر مكدهدير.

بيز بو گوندن اعتبارن جينايت قوربانلارين موتمدين اولكلهlerin نومايندهلرينين قابيلارينا گؤندرمگه مجبوروق. قوي بوتون دونيا بيلسين كي، آذربايجاندا قانون و عدالتدن بير اثر يوخدور. تئهران حؤكومت و آز ادليغي محو ائتمگه چاليشان مورتجملر خالقيميزي آياقلار آلتيندا محو، نابود ائتمك فيكريندهديرلر. قوي هامي بيلسين كي، آذربايجان خالقي اؤزونون داخلي ايشلريني ايداره ائتمگه بشريت موقابيلينده مسؤلدور.

قوي منشور آتلانتيك كيمي ميلتئر آز ادليغينين اساسيني تعقيب ائدن سندلرده بو جينايتلري تبرئه ائتمك اوچون مادهلر و دليللر تاييب گؤسترسينلر. آذربايجان خالقي بو وحشيلكلره باخماييب ياشاياجاق، اؤزونون رهبري اولان دمokrat فيرقهسینين بايرغي آلتيندا ظولم و آثارت خاتيمه وئر مكدهدير.

مير جعفر پيشه وری

(«آذربايجان» شماره 53، آبان 22، نويابر 13.)

بیز اؤز آناديليميز ايله اوخومالی ييق

يولداشيملا خياباندا گؤروشدوك. اونون ايله برابر يول گئدركن، اينتيفاقن سياستدن سؤز آريا گلدي. منيم بو يولداشيم بير آز جورأتلي اولدوغونا گؤره او بير آداملار كيمين سياسي سؤز دانيشماقدان او قدر چكينمز. يولداشيم آذربايجان دمokrat فيرقهسینين باره سينده اؤز علاقه سيني دئيرك فقط بو جهتنن كي اؤز آناديليميز ايله دانيشماق و يازماق ايسته ييريك بير آز اعتبار ائتمگه باشلادي.

- آخي جانيم! توركوجه كي، ايش اولماز! مثلا توركوجه سيز نئجه كيتاب يازا بيلرسيز، نئجه اوخوماق اولار؟

سونرا موغولون ايستيلاسيندان بير شمه دئيرك گيلايه ائلمگه باشلادي... من چوخ تاسوفله ايسته ييرم بو باره ده اؤز آنا ديئلرينه بدبين اولان آداملار اعتبارن ائتمكله برابر بو جور قورخولو بير فيكردن عمله گلن پيس نتيجه ني شرح وئر. تاسوفلي يم بو بابتدن كي، بو جور سؤزلري دانيشان آداملار آذربايجانلي اولار. اول اؤز ميلي خصوصيتلرين آياق آلتينا سالماق ايسته ييرلر...

ريضاخان دؤوره سينين سياستي آذربايجان باره سينده ايستعماري بير سياست ايدى. بيت آز ديفت ائله سك بو موضوع كاميلن آيدينلاشار:

كئچميش بين الميلا موحاربه قورتارديقدان سونرا دونيادا بؤيوك بير تغييرات اوز وئردي، روسيه اولكله رينده تئزارين مطلق حؤكومي محو اولراق سوسياليزم اوصولي روسيه اوزرينده حياتا كئچدي و يئني بير سياست دونيادا اينكيشاف ائتمگه باشلادي.

ايمپئرياليست دؤولتلر اونون اينكيشاف و توسيعه سينين قاباغين ساخلاماق اوچون مجبور اولدولار اؤزلرينه بير امنيت حريمي دوزلديب و آرادا بؤيوك سرحدلر ايجاد ائتسينلر. مثلا سوسياليزم اوروپادا نوفوذ ائتمه مگيندن اؤترو آلمانيدا نازيسمي وجودا كئيرديلر...

همين مقصدي نظره آلاق ريزاخان معين بير شرايطه مخصوص دستورلار ايله ايرانين حؤكومتين غصب ائندي. گوردوبوموزه گؤره ريزاخان دؤورونده مشروطيت تعطيل اولدو، آذربايجان خالقي بو مشروطه ني اؤز جاوانلارينين قانلاري موقابيلينده آديسا اونلاري ريزاخان حؤكومي تمام ميلي حوقوقلاريندان محروم ائندي، بونون ايكي عيلتي وار ايدى:

اول با اينكي ايراندا سوسياليزم وجودا گللك اوچون هئچ بير شرايط يوخدور، يئنه ده بعضيلري بونو دوشونمه ييرك اؤز عالمرينده خالقي فيشار آلتيندا ساخلاماغيان سياسي نوفوذلارين قاباغيني آلاماق ايسته ييرديلر.

ایکینجی، تاریخی مدرکلره گۆره آذربایجان خالقی تامام غاصیب حؤکومتلرین نیفرتلی رژیمنه قارشی عوصیان ائتمیشدیر و دونیالارجا زحمت ایلن آدیغی مشروطه‌نین آسانلیق ایله تعطیل اولماغینا راضی اولمایردی.

ریضاخانین حؤکومتی آذربایجانین اؤز حوقوقونو اله گتیرمک اوچون قیام ائتمکدن جین دمیردن قورخان کیمین قورخوردو. بونا گۆره آذربایجان باره‌سینده ایستعماری شوم سییاستلری ایجرا ائتمگه باشلادی، مدرسه‌لرده تورکی دانیشماق شرعی بیر مانعه اولدو. فارس دیلینده مدرسه‌لردن اوتری یازیلان کیتابلار باشدان-دیبه یالان، موزخرف کیتابلار اولدوغو اوچون گون-بگون بیزیم موحصیللریمیز حقیقی تاریخی وقایعدن اؤز آنادیللرینده اولان ادبیاتدان اؤز یئرلرینده یاشایان بؤیوک قهرمانلارین و پیشوالارین شرعی حالین بیلمکدن خیرسیز اولاراق ققوی سیاسی و مدنی طرفینه سؤوق اولدولار...

بیز آذربایجانجا یازماغا و اوخوماغا مآدون اولماق اوچون اؤز میلی نوبوغوموزو، ایستعدادیمیزی بو ایگیرمی ایلین عرضینده دن وئردیک.

آذربایجان باره‌سینده ایستعماری سییاست بو باره‌دن صیدق اندیر کی، 5 میلیون فعال، مستعد آذربایجان خالقینی اهانت و تحقیر ائتمک بیر اندازه چاتمیشدی کی، اولاری اؤز آنادیللرینی دانیشماقدان ممنوع ائتمیشدیرلر، یعنی دیللرینی باغلامیشدیلار.

آچیق دئییم: بیزی اؤز لرینه نؤکر حساب ائدرکن آنامیزین قوجاغیندا اؤیریشدیگیمیز دیلیمیزی، گنیش و ووسعتلی ادبیاتیمیزی توقیف ائتمیشلر...

آیا بو اهانت دئیلمی؟!

چون بیلیردیلر بو جینایتدیر، بونا بینان آیری بیر سیاسی عمللر ایله اؤز مقصدلرینی ایجرا ائدیله:

مدرسه‌لرده اولونان تعلیمات هر بیر جهتدن مستقیل بیر میلّت اوچون فایداسیز اولماغینا گۆره بیزیم حقیقتی درک ائتمگه ایمکانیمیز یوخ ایدی، بیزیم موحصیللر 12 ایل بورادا زحمت چکندن سونرا مجبور اولدولار تهرانا گنیشیلر.

تعلیمات بورادا و تهراندان بو اساس اوزرینده عمله گلیرده کی، هامینین دیلی فارسیدیر! اگر بیر میلّت فارس دا اولماسا گرک اونو فارس ائتمک، مصنوعی فارسی زبان دوزلتمک!..

بونلار مووفق اولدولار کی، بو جور طرز- تعلیمات و تبلیغات واسیطه‌سی ایله بیزیم میلی شعوروموزو محو ائتسیلر و حتّی بیر عیده نی اؤز ایچیمیزدن ووجودا گتیردیله کی، اولار اؤز میلی ویدانیمیزی آرادان آپارماق اوچون پارازیت اولسونلار و بیر اندازه کیمین نتیجه آدیله. اولارین مقصدلری بو ایدی کی، بو واسیطه ایله آذربایجان خالقینین نیفرتی‌نین اینفجاریندان جیلو وگیرلیک ائتسیلر، آذربایجانین تاریخی شرفین، میلی آداب و روسومونو پرده دالیندا ساخالاسینلار. چونکی ریضاخانین ایستعماری نیتلرینه آذربایجان خطرناک ساییلیردی و اونون اربابینین منافعی خطرده واقع اولوردو...

منیم یولداشیم ف... او ایجتیماعی پارازیتلردن بیریدیر. آیا اونون تقصیری وار دیرمی؟ منیم نظریجه یوخ! آما منیم بو یولداشیم و آیری بو جور آدمالار اؤز میلی وظیفه‌لرین، تاریخلرینین موقابیلینده موقصیر اولار بیلرلر، بیز گرک میلی ایستعدادیمیزین اینکیشافیندا جیدی بیر صورتده چالیشان اؤز ووسعتلی معاریفیمیزدن و ادبیاتیمیزدان ایستیفاده ائدرک، میلی ویدانیمیزی تقویبت ائدرک گلهجک نسلیمیز اوچون گنیش و مطلق آزاد بیر شرایط یاراداق!

بیزیم جوانلار دا گلهجکده آذربایجان خالقینین نظرینده نیفرتلی اولماق اوچون گرک اؤز میلی بورجلارینی ادا ائتسیلر، بیزیم اوچون بؤیوک عار دیر کی، اؤز-اؤزوموزه دوشمن اولوب و تاریخده پیس آد قازاناق. بیز تامام میلی و ایجتیماعی حوقوقلاریمیزی تحصیل ائتمکله برابر اؤز شیرین دیلیمیزی ووسعتلندیره‌رک اونو حیفظ ائده‌جگیک. آذربایجان خالقی بیزدن چوخ چوخ وظیفه‌لر گؤزله‌یر. بو وظیفه‌لری ایجرا ائتمکده قوصور ائتسک تاریخ بیزی سرزنش ائده‌جکدیر...

فتحی خوشگنابی

("آذربایجان" شماره 53، آبان 22، نوایر 13)

بۆيۈك خلق يېغىنچاقلىرى

شەرلر يېمىزده ايالت و ويلايت انجومنلرى تشكىلى و مجلس سئچگىلىرى نين باشلانمىسى خوصوصوندا بحث ائتمك اوچون بۆيۈك خلق يېغىنچاقلىرى دعوت اندىلمىشدير. بو يېغىنچاقلاردا خلقىمىزىن دوغما رهبرى اولان فيرقه تشكىلاتى نظارت اندير. آلدېغىمىز معلوماتا گۆره قصبه و كندىستانلاردا بو يېغىنچاقلار نظره چارماقداير.

بونولا آذربايجان خلقى اوزونون دىرى بير ميلت اولدوغونو ثبوت ائتمكده دىر. تهران حؤكومتى نين جاهيل و نادان مامورلارى فيرقه تشكىلىدن سونرا اونون كندلرده قول- بوداغىنى كسمك اوچون اينسانلىغى تحقير ائدن وحشيانا تدبىرلره ال آتدىلار. خوشبختانا اونلار نين تشبوتو فيرقه مېزىن خىرىنه تمام اولوب، كند جماعاتىنى بىزه ياخىنلاشديرير و بو واسيطه ايله فيرقه مېز داها سريغ بير صورتده كندلرده كۆك سالماغا دوام اندير.

دوغرودور كى، يوزلر ايله كند زحمتكشلىرى ژاندارم ظولموندن داغلاردا ياشاماغا مجبور اولموشلار. يئنه ده دوغرودور كى، اهل و عيالىنى گۆتوروب فيرقه مېزىن قاپيلارينا پناه كئيرن كندلره بۆيۈك كۆمكلىكلر انده بيلمه ميشيك. لاکين كندلى دوشونوب آنلامىش كى، اونون فلاكت و بدبختلىگى مووقتىدېر. ايالت و ويلايت انجومنى وجودا گليرسه بو كىمى جىنايتلره چوخ تئز بير زماندا خاتىمه وئريله بيلر. اونا گۆره ده كندلى ده وار قوسيله بو ايشين چوخ تئز بير زماندا باشلانمىسىنى طلب اندير.

بىز بىليرىك كى، خلقىمىزى اسارتده ساخلايان مورجع قوهلر وار گوجلرى ايله اونون بير مىلى تشكىلات اطرافينا توپلانمىسى نين قارشى سىنى آلماعا چاليشماقدان صرفنظر ائتميه جكلر. لاکين فيرقه مېزىن گۆتوردوگو دوزگون و متين خط حركىت سايه سىنده اونلار نين آرزولارى اوره كلرىنده قالبى اوميدلىرى ياسه موبدل اولماقداير.

ايندى بوتون آذربايجاندا ايكى جريان وجودا گلەيشدير: بىرى خلقى اوزوب، بوغوب، مال- مكننت كسب ائتمك ايسته ين دؤولت مامورلارى، ديگرى ايسه آزادلىق، دموكراسى اوصولونى عملى صورتده دىرلتمگه چاليشان مىلى قوهلر، بىرىنجى جريان ظولم و بيدادگرلىگه دايندىغى اوچون گوندن گونه ضعيفلشيب مئيداندا چيخير. ايكىنجى ايسه اينسانلار نين سعادت و خوشبختلىگىنى تامين ائتمك يولوندا آپاردىغى قهرمانانه موباريزه نتيجه سىنده قوت و قودرت كسب ائديب، ايرلى گندير و خلقى اوزونون اطرافيندا تولا ماقلا گلەجك مىلى قودرتين بىناسىنى مؤحكملنديرير.

بۆيۈك مىلى حركت آرتىق باشلانمىش آزادلىغى تامين ائتمك يولوندا مئيدانا قويولان شوعارلار نين اجراسى وقتى گليب چاتمىشدير. ايندى آرتىق تۆهمت و ايفتيرالارا قولاق آسان يوخدور، ايكى آى يارىملىق جىدى فعاليت بؤهتان دئىنلر نين سىماسىنى آشكارا چخارىب فيرقه مېزىن گۆتوردوگو يولون دوغرو بير يول اولدوغونو اىثبات ائتمىشدير.

ايندى هامى بيلير كى، دموكرات فيرقه سى دوشمنلر نين دئىكلر نين خيلافينا اولراق ايران ايستىقلال و تماميتى نين نفعينه چاليشان بير فيرقه دىر. ايندى دوست و دوشمن آنلامىشدير كى، مىلى موختاريت تجزيه دگىلدير. كىمسه آذربايجانى ايراندان ايرىماق ايسته مز. اونو بو، يا باشقا بىگانه يه ساتان يوخدور. بو سۆزلر نين هامىسى آزادلىغى بوغماق اوچون مورجعلر طرفيندن مئيدانا آتيلان خاينانه تۆهملر دىر.

آذربايجان خلقى چوخ ساده و طبيعى صورتده اوزونون سياسى، اىقتىصادى و اىجتىماعى ايشلر نين ايداره ائتمك ايسته يير. اوز قولونون گوجيله اوز ميلتى نين اوزونه ترقى و تكامل يوللار نين اچماغا چاليشير.

بوتون آذربايجانى بوروموش مېتىنقلر، يېغىنچاقلار و اىجتىماعلار نين هدفى ايسه بودور. بو وقته قدر آزادلىق، بىرلىك و دموكراتلىق باره سىنده دادلى سۆز چوخ دانىشلىب و شىرىن وعدلر چوخ وئريلمىشدير. خلق ايندى سۆزه اينانا بيلمير. او، چوخ حقلى اولراق عمل ايسته يير. بوگونه قدر جور بهجور آدلار ايله اورتيا چىخان فيرقلر ايسه خلقه عمل نيشان وئره بيلمه ميشلر. فيرقه مېز ايسه بۆيۈك شوعارلارى عملى ائتمك ايسته يير، مېتىنقلر دن مقصد بودور.

خلق چوخ آچىق بير صورتده ايالت و ويلايت انجومنلر نين تشكىلىنى طلب اندير. قانون اساسىمىز نين پوزولماسىنا يول وئرمه مكم اوچون ۱۵- جى مجلس سئچگىلىرى نين باشلانمىسىنى تقاضا اندير. بو ايشه رهبرلىك ائتمگى فيرقه مېز دن گۆزله يير.

ایندی آذربایجاندا دوام ائدن میتینگ و نومایشلرین معناسی بودور

میر جعفر پیشه‌وری

(«آذربایجان»، شماره 54، آبان 23، نوایر 14)

بنله‌لیکله بوتون آذربایجان خلقی آباغا قالخیر، کندلر، قصبه‌لر و شهرلرده ۱۰-مین، ۲۰-مین و ۵۰-مین نفرلیک میتینگلر تشکیل اولونوب کتبی صورتده قرارلار چیخاریلیر و بو قرارلاردا دموکرات فیرقه‌سیندن فوری صورتده ایالت انجومنی‌نین تشکیلی و میلی موختاریتیمیزین تامینی طلب اندیلیر. خلقین اکثریتی تشکیل ائدن بو بیغینجاقلار اوز ایشلرینی قطعنامه ایله محدود ائتمه‌یب عمله گنجیریر و حقلرینی آماق و دندیکلرینی حیاتا گنجیرمک اوچون نوماینده‌لر اینتیخاب اندیب تبریزده تشکیل اولونان کونقره‌یه گؤندمیرلر.

بو واسیطه ایله آذربایجاندا بویوک خلق کونقره‌سی تشکیل تاپیر. کونقره آبان آیین ۲۹-دا سحر ساعات ۱۰-دا تبریز شهرین شیر خورشید صحنه‌سینده سردار میلی ستارخان قارداشی‌نین سینی ریاستی ایله ایفتیتاح اولونور.

ان قدیم موجاهدیلردن آقای «سعید دیوان» آذربایجان آزادیخواه‌لاری نامیندن کونقره‌نی تریک اندیر.

سونرا آذربایجانین آیری شهرلریندن آخیب گلن نوماینده‌لر حرارتلی و آتشین سؤزلرله کونقره‌نی سلاملا دیقدان سونرا بیرینجی جلسه تبریکلره و اعتبارنامه کومیسسیونون گوزاریشینه حصر اندیلیر. گون اورتادان سونرا آقای پیشه‌وری عمومی وضعیتی‌میز و کونقره‌نین وظیفه‌سی حقیقده موفصل بیر نطق اندیر. اونون نیطقی سکیز یوز نفرین تشکیل تاپمیش خلق نوماینده‌لری طرفیندن دفعه‌لر ایله آقیشلانیر، بنله‌لیکله نوماینده‌لر فیرقه‌میزین سیاستینه ایناندیق‌لارینی ایثبات اندیرلر.

آقای پیشه‌وری‌نین نیطقی ایسه بو جومله‌لرله قورتاریر:

«بیز آرتیق اوزوموزو ایداره ائتمک ایستیمیریک. بیز آذربایجانلی ایراندا ان آیرماییب فقط آذربایجانین داخلی موختاریتینی ایستیمیریک.

آذربایجان هیندوستان دگیل، بورا آذربایجان‌دیر. اونون موشعش تاریخی واردیر، بو میلّت دیریدیر. آذربایجان میلیتی تاریخی ستارخان، باقیر خان و شیخ محمد خیابانیلر وئر میشدیر. اونون ایفتیخارلی تاریخی واردیر. بیز میلی موختاریت صوحبتی اندیریک، تيجار تيميزی، بهداشتیمیزی، معارفیمیزی، پوست و تلفرافیمیزی و بوتون ایشلریمیزی خلقیمیز ایداره ائتمه‌لیدیر. آزادلیغی آلارلار، اونو وئرملر. اگر بیزیم خلقیمیزین قاباغینا سیلاح ایله چیخسالار، قوی بو میلی کونقره اوز میلی هئیاتی‌نی دیفاع ائتمک اوچون جوانلاریمیزین سیلاحلی میلی قوملرینی یار ائسنلار.»

(بوتون سالون آباغا قالخیر، آراسی کسيلمین گورولتولو شور انگیز اوورا سسلری نچه دقیقه دوام اندیر.)

***

بو اوورا سسلری، بو آباغا قالخماق ایسه، قیام و نهضتیمیزده خلقین حقیقی صورتده ایشتراکی و حقیقت حالدا بو نهضتین باشلانماسی دئمک ایدی. میلی قیامین معناسی دا ائله بودور.

***

بو کونقره اوزونون تاریخی موراجیعتنامه‌سیله ایرانین صلاحیتدار مقاماتینا و آذربایجاندا اولان خارجی دؤولت‌لرین نوماینده‌لرینه موراجیعت اندیر. اگر بو موراجیعتنامه‌یه دیقت اولونار سا بیزیم بوگونکو سیاستیمیزین اساسینی تشکیل ائندیکی آشکارا چیخار.

***

موراجیعتنامه‌نین عئینی بودور: عونالار.....

بو ایل آبان آیین ۲۹-۳۰-جو گونلرینده تبریز شهرین شیر خورشید سالونوندا ۱۵۰-مین نفرین ایضاسیله عموم آذربایجان شهر و حومله‌لریندن توپلانان عمومی میتینگلر طرفیندن سنجیلیمیش بئددی یوز نوماینده‌لرین شیرکتی ایله تشکیل تاپان بویوک خلق کونقره‌سی اوزونون دورونجو ایجلاسیندا اینتیفاق آرا ایله اوز طلباتی‌نین اساسی مسالهلرینی آشاغیداکي مادله‌رده قئید اولونان اعلامیه و واسیطه‌سیله ایران مرکزی حوکومتینه بیلدیرمگی قرار آلدی:

«- آذربایجان خلقی بوردا یازیلما سینا یئر اولمایان ساییز تاریخی سببلره و حادیثلره گۆره اؤزونه مخصوص میلیت، دیل، آداب- روسوم و ساییز خصوصیاتا مالیکدیر. بو خصوصیات اونا حق وئریر کی، ایرانین ایستیقلال و تمامیتینی مورات ائتمکله برابر بوتون دونیا میلیتلی کیمی آتلانتیک اعلامیهسی موجبینجه اوز موقدراتی تعیین ائتمک اوچون آزاد و موختار اولسون.»

۲- کونقره آذربایجان خلقی نین ایرانین باشقا ایالت و ویلایتلریله اولان مندی، ایقتیصادی و سیاسی رابیطه سینی نظره آلماقلا برابر، بو خلقین ایندیکی ایران دؤولتی نین تاسیسی حقیقده گؤستر دیگی فداکارلیقلاری (واقیعین ایندیکی ایران دؤولتی آذربایجانلیلار واسیطه سیله تاسیس اولونموشدور) نظره آلیب هئچوجه ایله راضی دگیل اونون مشروع و قانونی تقاضالارینی کی، میلی موختاریتدن عیبارتدیر، ایرانین سرحدلرینه خلل گتیریب، اونون تجزیه سی اوزره ینده قرار وئر سین.

۳- آذربایجان خلقی وار قوه سیله ایراندا مشروطه شکلی آلمیش دموکراسی اوصولونون طرفدار ی دیر. آذربایجان میلیت ایرانین تمام ایالت و ویلایتلری کیمی ایرانین مجلس شورای میلی سینه نوماینده گؤنده رهجک و عادیلانه مالیات وئر مکده شیرکت ائدمکدیر.

۴- آذربایجان خلقی رسمن و علن اعلان اندیر کی، بوتون دونیانین دیری میلیتلی کیمی (ایرانین تمامیت و ایستیقلالینی گؤزله مکله برابر) اوزونون داخلی ایشلرینی ایداره ائتمکدن اوترو میلی حؤکومت یاراتماغا حقلیدیر. و او باجاریغی قدر ایرانین تمامیت و ایستیقلالینی مورات ائتمکله برابر آذربایجان دموکراسی و حاکیمیت میلی اوصولی ایله ایداره ائده ییلر.

۵- آذربایجان خلقی آزادلیق و دموکراتلیق یولوندا بؤیوک زحمتلر چکیب چوخلو قوربانلار وئر دیگینه گۆره ایستیر اوزونون موختار حؤکومتینی حقیقی دموکراتلیق اساسی اوستونده قورسون. بونا گۆره ده کونقره طرفیندن تصویب اولونموش داخلی نیظامنامه اوستونده اوزونون مجلس میلی سینی اینتیخاب اندیب و لازیم گؤرور کی، آذربایجان میلی و داخلی حؤکومتی بو مجلسین نوماینده لری نین آراسیدان اینتیخاب اولونوب اونون قاباغیندا مسول اولسون.

۶- آذربایجان خلقی نین اوز میلی و آنا دیلینه مخصوص علاقه سی وار دیر. اوزگه دیلین تحمیلی، اونو ترقی و تمدون کروانیدان دالی سالمیش و اونون میلی فرهنگ و ماعاریفی نین یولونو باغلامیشدیر. بو ناروا تحمیلین قاباغینی آلماق و آذربایجان ترقی سینه لازیم گلن بوتون وسیله لری و یجودا گتیرمک اوچون آذربایجان خلقی نین میلی کونقره سی هنیات میلی یه دستور وئریر: چوخ تئز بیر زماندا آذربایجان دیلی نین بوتون دؤولت ایداره لری نده مرسوم و اونون تدریسی نین تمام مدرسه لرده (ایستر دؤولتی ایسترسه میلی) عملی ائت سین.

۷- یوز الی مین نفرین ایضاسی و ینددی یوز نفر نوماینده مین ایستیر اکیله تشکیل تاپان میلی کونقره آذربایجان میلیت نین ایراده سیله اوزونو موسیسلر مجلسی اعلان اندیب، آذربایجان داخلی ایشلرینی ایداره ائتمک اوچون ۳۹- نفرین عیبارت بیر میلی هنیات اینتیخاب ائدرک اونلارا ایختیار وئریر کی، میلیت میلی ایستکلرینی عملی ائتمک اوچون لازیمی تدبیرلر گؤروب، صلاحیتدار مقامات ایله موداکیره یه گیریش سینلر، عئین زماندا آذربایجان مجلس میلی سینی و هابئله مجلس شورای میلی اینتیخاباتینی ایجرا ائله سینلر.

آخیرده کونقره ایران دؤولتی نین و دونیانین بؤیوک دموکراتیک دؤولت لری نین نظرینی یوخاریدا یازیلانلارا جلب اندیب ایظهار اندیر کی، بو مطالبین ایجراسی اوچون فقط تبلیغ و تشکیل واسیطه سیله اقدام اندیب نیزاع داخلی و قارداش قانی تۆکمگه ایجازه وئر میه جک، ولی اگر مرکزی دؤولت ایسترسه اونون و قانونی طبیعی حقیقی سیلاح گوجو و قهر- غلبه ایله اورتادان آپار سین او وقت ناچار هر قیمتده اولورسا اولسون، اوز حوقوقوندا مودافیعه ائدمک و تا بیر نفر آذربایجانلی قاناتدک اوز میلی موختاریتی او غرودا مبارزه آپاراجاقدیر.

مجلس موسیسان (میلی کونقره) میلی هنیاته ایختیار وئریر کی، آذربایجان موختاریتینی تامین ائتمک اوچون صلاحیتدار مقامات ایله علاقه یه گیریش سین. مسالمنی صلوح و موسالیمت یولیه حل ائت سین، ولی میلی هنیات هئچوجه ایله آذربایجان موختاریتی و میلی حؤکومتی حقیقده صرف نظر ائتمک و ایرانین تمامیت و ایستیقلالینی یوزماق ایختیارینا مالیک دگیل دیر.

بیز آرزو اندیریک کی، بوتون دموکراسی عالم بیلسین کی، دونیادا بیر میلیت وار دیر کی، حاضر اولوب اوزونون وار قوه سیله اوز حوقوقوندا مودافیعه اندیب، آسیانین بیر گوشه سینده آزادلیق و دموکراتلیق بایداغینی قالدیریب ایستیر فقط اوز کؤمگیله اوزونون آزادلیغینی تامین ائت سین.

اومید اندیریک ایرانین صلاحیتدار مقاماتی و بؤیوک دموکراتیک دؤولتلر بیز میلی منظوروموزون ایجراسی اوچون نؤوعرورانه کؤمکلیکلردن کی، منشور آتلانتیک اونون اساسی اوزرینده قویولموشدور، موضاییقه ائتمیه جکدیر. احتیارات فایقه ایله.

«(میلی کونقره) مجلس موسیسانین ریاست هنیاتی»

***

موراجعتنامه دن داها جالیب- توجه، کونقره نین قرار لاری دیر کی، بیز تبلیغاتچیلاریمیزین ایستیفاده سی اوچون بورادا درج اندیریک:

آذربایجان دموکرات فیرقهسی مرکزی کومیتة سینین ایجلاسی و چیخاردیغی قرارلار

پنجشنبه گونو آبان آیین 17- ده مرکزہ کومیتہنین عومومی ایجلاسی بوتون مرکزی کومیتہ عوضولرینین و ویلایت محللرینین تشکیلات باشچیلاری و شهر تشکیلاتینین نومایندهلرینین ایشتیراکی ایله جلسہ آغایی پیشهورینین توسطی ایله ایفتیتاح اولوندو.

آغایی پیشهوری بیر ساعات دونیا عومومی وضعیتینه دایر و دموکراتیک نهضتلرین توسیعهسی اطرافیندا و همچینین ایراندا اولان ایرتیجایی وضعیته و مرموز عونصورلرین ایران میلتنه خیانت ائتدیکلری و اینتیخاباتین تحریم و مجلسین تعطیل ائدیلمهسینه دایر صوحت ائتدیلر.

آغایی پیشهوری آزماییشی قانونلار اطرافیندا، او قانونلار کی دؤلت ایدعا ائدیر و قانون اساسینی پوزموشلار، اونلاردان موفصل صورتده بحث ائدیپ ثبوت ائتدی کی، آزادلیق و دموکراسینی آرادان آپارماقدان اؤترو دؤلت طرفیندن بؤیوک بیر نقشه منیدانا گلیمیش و ریضاخانین سییاستی شدید صورتده ایزلهنیر و ارکان حرب دؤلته و مجلسه رهبرلیک ائدیر. آغایی پیشهوری آزادپناه قوولرین بوغولماغی اطرافیندا دانیشیب و تئهران حؤکومتینین آذربایجان حاقیندا ائتدیگی خیانتلره دایر مخصوصن بو آخیرلاردا تئهران حؤکومتینین تحریکاتی ایله آذربایجاندا امنیتین پوزولماغی مؤوضوعوندا صوحت ائدیپ آذربایجانا چاغرلیمامیش شهرداری ریسینین غلط ایشلری بارهسینده و همچینین فیرقهنین بؤیوک وظیفه لریندن و بیزیم تشکیلاتیمیزین بوتون آذربایجاندا مؤحکم اولماغیندان و مجلس اینتیخاباتینین شروع اولماسی و ایالتی و ویلایتی انجومنلرین تشکیل اولونماسی بارهسینده سریع صورتده ایظهارات ائتدی.

آغایی پیشهوری مخصوصن قنید ائتدی کی، تنزلیکه آذربایجان خالقینین بؤیوک کونقرهسی تیریزده تشکیل تاپیب و میل اؤزو فرمان اینتیخاباتی وئرجهکدیر.

بوتون اطرافدان گلن نومایندهلر آغایی پیشهورینین معروضهسی اطرافیندا دانیشدیلار.

اونلاردان آغایی برهانی، دانشیان، پنہای، بورچالی، آزاد وطن، دوکتور آخوندزاده، آتش بیات ماکو، دوکتور جاهانشاهلو، دوکتور جاوید و آغایی کبیری و باشقالاری صوحت ائدیپ اؤز دانیشیقلا ریندا آغایی پیشهورینین سؤزلرینی تاپید ائتدیلر.

آغایی پیشهورینین نیطقی و نومایندهلرین بحثی قورتاردیقان سونرا عومومی جلسده اکثریتله آشاغیدکی قرارلار آلیندی:

آذربایجان دموکرات فیرقهسینین ایکینجی دؤورهسینین بیرینجی ایجلاسی پنجشنبه گونو صوبح آغایی پیشهورینین عومومی سیاسی وضعیت و فیرقهنین گوندهلیک شوعلاری حاقیندا وئردیگی گوزاریشی انشیدیب آشاغیدا قنید اولونان قرارلاری قبول ائتدی:

فیرقهنین مشهور بیاننامهسی و بیرینجی کونقرهسینین اعلان ائتدیگی شوعلاری عومومیتله ایراندا، خصوصی ایله آذربایجاندا درین تاثیر باغیشلایب آزادلیق و دموکراتلیق جریانین قوتلندیرمیشدیر. بونو عومومی ایجلاس چوخ شادلیقلا قنید ائدیپ شوعلارین عملی صورتده باشلانماسینی قرارا آلیر. بو شوعلارلار آذربایجان خالقینین میلی موختاریتینی تامین ائتمک اوچون ایالت و ویلایت انجومنلرینین تشکیلی و مجلس شورا اینتیخاباتینین تاخیرسیز بیر صورتده باشلانماسی واسیطهسی ایله اولای بیلر.

فیرقه قورولوش دؤورهسینی خاتمه وئردیگی اوچون ایندی گنیش تبلیغاتی ایشلره باشلایب خالقی فیرقهنین اطرافینا توپلاناق اوچون بؤیوک بیغینچاقلار و میتینقلر تشکیل وئر بیلر و بو میتینقلری ایداره ائتمک اوچون حاضرلاران جیدی فیرقه فعاللرینین فعالیتته گیریشملرینی تامین ائده بیلر.

ایالت و ویلایت انجومنلرینین اینتیخاباتینی خالقین اؤز گوجو ایله باشلاماق لوزومو قنید ائدیپ کومیتہ یاخین بیر زاماندا بوتون آذربایجان خالقی آراسیندا اینتیخاب اولونان نومایندهلریندن بؤیوک بیر کونفرانس تشکیل ائتمهلیدیر.

فیرقه یازیلانلاری تامامی ایله تشکیلاتا باغلاماق اوچون عوضویت ورقه لری چوخ تئز بیر صورتده پایلانمالی و مرکزی کومیتہ طرفیندن تهیبه ائدیلمه تمیر واسیطهسی ایله حق عوضویتلری بیغماغا اقدام ائتمهلیدیر.

جاوانلار آراسیندا ایشلری مؤحکمشدیرمک اوچون بعضی مسئول شخصلری تعیین ائتمک جاوانلار آراسیندا ایش جیدی آپاریب اونلاری گلجهک ایش اوچون حاضر ائتسینلر.

کندلرده قانونسوز اولاراق کندلیله هوجوم ائدن ژاندارملارین عوموم جامعاتین قوهسی ایله قاباغي آلیسین.

ایکینجی جلسهده آغایی قیامی انجومن ایالتی و ویلایتی خصوصوندا گنیش توضیحات وئردیلر. اطراف نومایندهلری ده انجومن ایالتی و ویلایتی اینتیخاباتی نین باشلانماسی خصوصوندا حرارتلی نیتقلر ائتدیلر.

داها سونرا مرکزی کومیته آغایی قیامی نین نیتقینی ائشیتدیکن سونرا آشاغیداکی قرارا گلدی.

فیرقه میز خالقین بوتون احتیاجاتینی دوشوندوب و اونو مورتفع ائتمگه هر جور فداکارلیق گؤستردیگی کیمی خالقیمیزین انجومن ایالتی و ویلایتی اولان احتیاجینی دا دوشونور.

بو فعلی وضعیتده اولان هرج-مرجلیگین بعضی دولت مأمورلارینین تدی و ایجهفاتی دولت ایدارملریندهکی قانونسوزلوقلارین خالقین ناراضیلیغینی و مملکتیمیزده صحیح بیر اینتیظاماتین یاردیلماسین فقط و فقط انجومن ایالتی و ویلایتلرین واسیطهسی ایله اولابیله جگینی فیرقه میزین بیرینجی کونفرهسی هر شئیدن اول دوشونوب بو بارهده تاپشیریق وئرمیشدی.

بوندان باشقا بوتون محللردن و فیرقه حوزملریندن، مینلرجه بی طرف وطنداشلاردان و آزادیخواه حاق دئین روزنامهلر طرفیندن بو بارهده درخاست و تقاضالار اولونور. البته فیرقه میز آرتیق واخت صرف ائتدیگینه گؤره بو موقدس وظیفهسی انجام وئرمگه ایندییه قدر موقوف اولمامیشسا دا بوندان صرف نظر ائتمک اولماز. اونا گؤره ده مرکزی کومیته نین اطراف تشکیلات باشچیلاری ایله اولان موشرک جلسهسی قرارا آلیر.

اونا گؤره کی، قانون اساسینین 26 جی (قوایی مملکت میلندن ناشی دیر)، 7 جی اصلی (اساس مشروطیت کلا و جزن تعطیل اولابیلمز)، 26 جی اصلی (هر بیر ایالت و ویلایتین خصوصی منافی انجومن ایالتی و ویلایتلرین تصویبی ایله اولابیلر)، و عینی حالدا مومتم قانون اساسینین 90-91-92-93 جو اصللری صراحتله انجومن ایالتی و ویلایتلرین وجودونو ارکان مشروطیتدن حساب ائدیر. اقلن و منطیقن ده بو موقدس مقاماتین تشکیل اولماسی ایله میلی و دموکراسی حؤکومت قورماق مومکوندور و عینی زماندا بو انجوملرین تشکیل اولونماسینی آذربایجان خالقی یعنی اقلن اونون یوزده دوخسانی طلب ائدیر. اونا گؤره کی، آذربایجان دموکرات فیرقهسی آذربایجان خالقینین ایدارمسینین مظهری و اونون حقیقی و واقعی رهبریدیر.

آذربایجان دموکرات فیرقه سینین مرکزی کومیتهسی و تشکیلاتچیلارینین عومومی جلسهسی اؤزونو موظف بیلیر آذربایجان خالقینین آمال و آرزولارینی و اونون میلی حؤکومتی نین آچارلاری اولان انجومن ایالتی و ویلایتلرین قورولماسی اوچون رهبرلیک ائتسین.

فیرقه نین مرکزی کومیته سینین هئیات عامیله سینه تاپشیریر کی، صلاح بیلدیگی کیمی بو وظیفهسی چوخ سریع بیر صورتده انجام وئرسین.

سونرا آغایی پادگان مجلس اینتیخاباتینا دایر هابنله 15 جی دورننن تحریم اولماغینین عیلتلرین و بو ایشین غیری قانونی اولماسی اطرافیندا موفصل بحث ائدرکن قانون اساسینین نچه مهم اصللرینی تحلیل ائدی ائدی کی، آذربایجاندا ایران جمعیتی نین اوچده بیر حیصه سی یاشادیغینا گؤره آذربایجان میلی نین حاقی واردیر لاقل 54 نفر وکیل مجلسه گؤندرسین.

آغایی پادگان نین نیتق شورنگیز صورتده ایستقبال اولوندو. اطراف نومایندهلری حرارتلی نیتقلر ائدرک اؤز دانیشیقلا ریندا 14 جو مجلسین غیری قانونی قراری علنیه نه هانسی کی، 15 جی دوره اینتیخاباتی نین تحریم ائدی ائدی اولارا قارشی شدید اعتیراضلار ائدرک اینتیخاباتین تاخیرسیر و جیدی صورتده باشلانماسینی طلب ائدیر.

آغایی پادگان نین معروضه سیندن و ویلایت نومایندهلرینین دانیشیقلا ریندن سونرا مرکزی کومیته نین عومومی ایجلاسی ایتیفاق آرا ایله آشاغیدا قئید اولونان قراری آلدی:

مجلسین قوللابی و تحمیلی نومایندهلری مئهر-ماهدا مادیمی واحیده ایله اساس اصلی مشروطیت ساییلان مجلس اینتیخاباتین، بدون مجوز قانون و برخلاف اساس مشروطیت و قانون اساسی تحریم ائتمیشلر. حالبوکی، ایران خالقی عومومن، آذربایجان میلی خصوصن مجلسین بو قانون ماسکاسی آلتیندا اولان چؤهره سیندن بئزاردیر.

آزادلیق و مشروطیه علاقه سی اولان میلیونلار خالقلار 15 جی دورنن اینتیخاباتینی اؤزلری اوچون بیر حیاتی موضوع دئییه طلب ائدیرلر. یوزلرجه یتیش تنلقراف قطعنامه و آزادیخواه روزنامهلرین یازدیقلاری آتشین مقالهلر بونو ایثبات ائدیر. بو وکیللر بیگانه قواسینین ایراندا اولماسینی بهانه توتورلار. هانسی کی، اؤزلری همین بیگانه قوملری ایران داخیلینده اولارکن اینتیخاب اولموشلار. مجلس شورایی میلی ده تصویب اولونان بوتون قانون و قطعنامهلر قانون اساسینین موطابقی اولمالیدیر.

اگر بیر قانون و قطعنامه کی، قانون اساسیین خیلافینا اولسا ایران میلیتی اوچون هنج بیر اثر قانونی سی یوخدور و قابیل ایجرا دئییلدیر.

بنله کی، قانون اساسیین 7 جی اصلی (اساس مشروطیت کوللن و جوزن تعطیل اولای بیلمز) سؤزونو صراحتله گؤستریر و قانونی اساسیین 5 جی اصلی (مونتهیین از برای دو سال تمام انتخاب می شوند و ابتدای این مدت از روزی است که مونتهیین ولایات تماما در تهران حاضر خواهند شد. پس از انقضا مدت دو سال باید نومایندهگان مجددا انتخاب شوند و مردوم مختارند هر یک از منتهیین سابق را که بخواهند و از آنها راضی باشند دوباره انتخاب کنند.) و قانون اینتهخاباتین 53 جو ماده سی صراحتله دئییر بنش آی اینتهخابات دؤورسینین آخیرینا قالمیش گرک اینتهخابات ایشیین موقدماتی فراهم اولسون و اوچ آی اینتهخابات دؤورسینین آخیرینا قالمیش تازا دؤورنن اینتهخاباتینا شوروع اولسون تا اینکی بیر گونده اولورسا مشروطیت تعطیل اولماسین.

بنله کی، مومتم قانون اساسیین 7 اصلی بونو تاکید اندیر. بو اصللره گؤره هر بیر واقعی و تحمیلی نوماینده اؤز وکالت مودتی نین 21 ایسفنند 1324 ده خاتمه وئرمیش اولور و 53 جو اصلین مدلولونا گؤره 21 آزدن اعتبارن اینتهخاباتا شوروع اولمالی و 21 مئهردن اعتبارن اینتهخاباتین موقدماتی ایشلرینه باشلانمالی ایدی.

دوغرودور قانون اینتهخاباتین 53 جو ماده سی موجیبینجه اینتهخابات ایشلرینه باشلاماق اوچون شاه طرفیندن فرمان اولاسی ایدی، موتاسیفانه ایراندا مشروطه قانونلارینن بیر چوخ قیسمتی آیاقلار آلتینا سالیندیگی کیمی بو قانون دا پوزولوموش و میلیتین حق موسلمی اولان قانون اساسیین بو اصللری ده تاپدالانمیشدیر. قانون اساسیین نص صریحینه گؤره قانون اساسی بی حؤکومت میلیتین علیهنه هر جور ایقدام اندنلر حوقوق ایجتیماعیدن محرومدورلار. و بونا گؤره ده بونلارین قویوقلاری قانونلاری قانون و قبول انتدیکلری قطعنامه ایران میلیتینه اثر قانونی سی یوخدور و مومتم قانون اساسیین 26 جی اصلی (قوای مملکت ناشی از ملت است) جومله سی اینتهخابات فرمانینی وئرمگه هر بیر مقامدان صلاحیتلیدیر. اولان مشروطه و قانون اساسی ایران میلیتین و خصوصی ایله آذربایجان خالقین قانی باهاسینا آلیندیگی آذربایجان خالقی 15 جی دؤورنن مجلس نومایندهلرینی اینتهخاب ائتمکله مشروطه نین اساسینی حیفظ و قانون اساسیین اصللرینی ایجرا اندیر. اونا گؤره ده آذربایجان دموکرات فیرقه سینین مرکزی کومیته سینین و تشکیلات باشچیلارینن مشترک جلسه سی قطع اندیر: مرکزی کومیته نین هنیات عملیه سی خالقین حیاتی آرزوسو اولان و مشروطه نین پایه سی و قانون اساسیین اصلی اولان مجلس شورایی میلیتین 15 جی دؤورسینین نوماینده اینتهخاباتی ایشلرینه رهبرلیک اندیب و خالقین ایسته دیگی کیمی اونو ایجرا ائتسین.

قانون اساسیین 4 جو اصلینه گؤره بوتون ایران میلیتینه 162 نفر نوماینده اینتهخاب ائتمک اوچون حاق وئریلمیشدیر. ایندی بونو 200 نفره قدر آرتیرماغا دا همین اصل موجیبینجه حاقلاری واردیر.

اونا گؤره کی، ایران میلیتی عوموم جمعیتجه 15 میلیوندان یوخاری تخمین اندیلمه میشدیر. (بطور حتم 12 میلیوندان تجاوز ائتمز). آذربایجان خالقی اونون حداقل اوچدن بیر حیصه سینی تشکیل اندیر. اونا بینان آذربایجان خالقی ایران مجلسینده 54 نفر نوماینده اینتهخاب ائتمه سی مشروع و قانونی حاقی دیر.

اگر ایندییه قدر آذربایجان خالقینا 21 نفر نوماینده اینتهخاب حاقی وئریلمیشسه مینلرجه آذربایجان خالقلارینن حاقینی ضایع اندیب و آیاقلار آلتینا آلمیشلار. بو دا اونلاردان بیرسیدیر.

بو اصللره گؤره همین جلسه قطع اندیر آذربایجانین مشروع حاقی اولان 54 نوماینده اینتهخاب ائتمه سی آشاغیداکی حساب اوزره مؤوقع ایجرا یا قویسون.

سونرا آغایی پادگان 54 نفر بوتون آذربایجان نومایندهلرینن صورتین و تعدادین هر محللین جمعیتینه گؤره اوخویوب و شرح وئردی و بو قرار ایله آذربایجانین حداقل دؤرد میلیون یاریم جمعیتین نظره آلاق بوتون آذربایجان اوچون 54 نفر وکیل تعیین اولونور.

بو قرار حرارتلی و شورنگیز اوررا سسلری ایله مرکزی کومیته نین عومومی ایجلاسی طرفیندن تصدیق اولوندو.

("آذربایجان" ، شماره 54 ، آبان 23 ، نوایر)

جینایتلرین منشاى

امنیتدن دانیشاندا نظره خلوت یوللار، درین دره‌لر، اوزاق داغلار گلیر و اوخوجو ائله خیال اندیر کی، امنیتسزلیک فقط بو یئرلرده یولکه‌کسنلر واسیطه‌سی ایله اولاییلر.

مورور زمان ایله چوخ عیبارتلر حقیقی معناسینی ایتیردیگی کیمی، بو عیبارت ده ایندی اؤز معناسینی وئره بیلیمیر. امنیتسزلیک اوجا داغلار، خلوت درملردن کندلر و شهرلره کؤچوب آج، چیلپاق، یوخسول و بینوا خالقین وئردیگی آغیر مالییاتلار ایله ساخلانیلان دؤولت مأمورلاری حرامیلر و یولکسنلرین ایشینی اؤز عؤده‌لرینه کؤتورموشلر.

ایندی اؤلکه‌میزده هئچ کس اوچون امنیت یوخدور. دؤولت سیلاحی ایله موجه اولان ژاندارم اؤزونو کندلرده حاکیمی مطلق بیلیر.

کندلین چورگینی، قویونونو، یومورتاسینی، یاغینی زهریمار ائله‌دیکن سونرا، اونون ناموسونا و جانینا بئله تجاوز ائتمکدن چکینمیر. بیر واخت بابی آدی خالق سویماق اوچون بیر باهانا ایدی. هر کسین بیر پارچا چورگی وار ایدی. اونون اوستونه بو آدی قویوب آیاقدان سالیردیلار. ایندی ده آزادیاھلیق و فیرقه عوضولوگونو، جناب وکیلباشی بابی‌لیک کیمی تۆھمت واسیطه‌سی قرار وئریب بو عونوان ایله گۆز چیخاردیر، باش کسیر، گۆن سویور، دوداق کسدریر، ائو غارت اندیر، اؤکوز، اینک آپارتدیریر.

ایندین امنیتسزلیگینه بیر قدر دیقت اولونارسا، بربریت دؤورمه‌سینده نظیری اولمادیگی نظره چارپار. سعدي دئمیشکن «سنگها را بسته، سگها را باز کردند» 1.

دست و پای مردم را بسته عده‌ای دزد، قاتل، راهزن را با تفنگهای بئرنو مسلح کرده گفتند، بزنید، بکوبید پدر هرچه نفسکش است دربیاورید. 2.

عدلییه مأمورلاری ایسه دستپورده‌ئی سیمورغ 3 اولدوقلاریندان ژاندارملاردان آیاق دالی قویمورلار. بونلارین بیعورضه‌لیگی و جینایتکارلیگی سببی ایله جانلر، قاتیلر اؤز مقامیندان سواستیفاده ائدن دؤولت مأمورلارین جینایتلرینه باخان یوخدور. اونون عوضینده یوزلرجه کندیلری اسیر کیمی دسته-دسته گتیریب محکمه‌سیز، موحاکمه‌سیز زیندانلارا دولدوروب خالقین ریشه‌سینی کسمگه داوام اندیرلر.

قوی آچیق دئیک، ایندی امنیتسزلیک سرچشمه‌سی عدلییه‌دیر. عدلییه مأمورلاری اؤز وظیفه‌لرینی انجام وئرمک عوضینده (شریک دزد و یار قافله 4) رولو اویناییب امنیتی خلدار اندیرلر. اولار پول و نوفوذ واسیطه‌سی ایله جینایتکارلاری آزاد قویوب، بیگونه کندیلری توقیفده ساخلاییلر. امنیه‌لرین جینایتلریندن گۆز یوموب، اولارین حوقوقو ایشلره موداخله ائتمه‌لرینه آچیق بیر صورتده یول وئریلر.

مظلوملارین گۆز یاشلاری ایله یازدیقلاری عریضه و شیکایتلری جاوابسز قویوب، هارادان منفعت گۆزله‌نیرسه اورا قاجیرلار. بونلارین بو کثیف حرکتلرینین نتیجه‌سینده اوغورلوق، روشوتخورلوق، سو- ایستیفاده آدی و طبیعی بیر ایش اولموشدور. دؤولت میز لرینین باشیندا اوتورانلار یوخاریدان آشاغییا، یعنی وزیردن پیشخیمته قدر، خالق سویماغی اؤزلری اوچون مشروع حاق حساب اندیرلر.

آزان، ژاندارم ایسه مستقیم خالق ایله مربوط اولدوغو اوچون بو کثافتکارلیغین مظهری حساب اولونور.

بو گونون امنیتسزلیگینین، بو گونون یول کسنلیگینین و راهزنلیگینین شکلی بودور.

آرتیق هئچ بیر قاجاق یئر و پناه یوخدور. فیرقه ایشچیلریمیز ظولم و جینایتلردن قاجیب فیرقه قاپیلارینا پناهنده اولان مظلوملارین آه ناله‌سیندن جانا گمیشدیر.

آرتیق چاره و علاج یولو قالمامیشدیر. ژاندارم و عدلییه باشچیلاری گورونور قصدن و عامدن بو آتسه اتک وورورلار. بوندان سونرا خالق اؤز باشییا چاره ائتمه‌لیدیر.

قوي دونيا بيلسين كي، بئش- اوچ جينايتكارين اينده خالق نه گونه قالميشدير. قيش گليب قاپيني آلدغي حالدا مينلرچه كندليلر ائو و زيندگانلىقلاريني ترك انديب داغلاردا ياشاماغا مجبور اولموشلار. ديلنچيليكه مجبور اولان اورتاباب اكينچيلر ناچار كندلري ترك انديب شهرلره پناه گنيرلر. بو جينايتنه تنز يا گنج سون قويماق لازيمدير.

مير جعفر پيشهوري

«آذربايجان» قزنتي نؤمره 56، 16 نوياير 1945چي ايل.

1- ترجمهسي: داشلاري باغلاميش، ايتلري ايسه آچميشلار.

2- ترجمهسي: خالقين ال- آياغيني باغلاياراق بير بيغين اوغرو قاتيل و يولكسني بئرنو توفنگلر ايله سيلاحلانديراراق بئله گؤستريش وئرميشديلر: وورون، دويون، نفسي گلن بوتون آداملارين آتاسيني يانديرين.

3- بو ايصطلاح بورادا قوامين ال آلتيسي اولماق معناسيندا ايشلهديلميشدير.

4- ترجمهسي: اوغرو ايله شريك، كاروان ايله يولداش دئمكدير.

اوشاق توولاييرلار

بيز ريضا خان زامانيندا شهرلريميزي خرابازاره دؤندرمك مقصديله آپاريلان خاينانه سياستدن آرتيق بحث ائتمك ايستمهيريك. اونو آذربايجان خالقينين دوشمنلري ده بو گون تصديق ائتمگه مجبور دولار. سؤز تزه اورتاليغا آتيلان يالانچي پهلو انداردير. بونلار بيزيم اينتيشار وئردىگيميز جيدي شوعارلارين قاباغينا چيخماق مقصديله ايندي آذربايجانا ديلسوزلوق گؤسترمگه باشلاميشلار. اونو ياغلي سؤزلرل، تومارلاييب ياتيرماق ايله برابر اونون اوچون خليفه نين كيسه سيندن بئل، بخشيشلر ده قاباغا چكميشلر. كئچن گون ائشيتديگيميزه گؤره شهرداريميز بويوك بير اعلان نشر انديب، شهريميزين خيابانلاريني آسفالت ائتمك فيكرينده اولدوغونو خالقين قولاغينا چاتديرماق ايستمهيشدي.

گؤرونور، دؤرد ايل تامام اهاليميزين داد- فريادلارينا قولاق آسماق ايستمه مين تئهران سياستمدارلارينا آذربايجان دموكرات فيرقه سي نين تشكيلي چوخ تكان وئرميشدير. اونا گؤره دير كي، تنز ال- آياغا دوشوب خالقا روشوت وئرمكله فيرقه نين قووتلنمه سي نين قاباغيني كسمك ايستمه يرلر.

آذربايجان خالقي، مخصوصن تبريز اهاليسي چوخ گؤزل بيلير كي، بو بيهوده تشبوئلره فقط فيرقه ميزين مورتجعلر قليبنده نؤرتديگي قورخو سبب اولموشدور. اگر بئله اولماسا ايدي، موخابيره اولونان سايسيز- حسابسيز تنلقرافلار، اوزون- اوزادي مقاله لر، اللي مين نفرليك بويوك ميتينقلرده چيخاريلان قرارلار بو گونه دك جاوابسيز قالمازدي. بونلارين هاميسي بير يانا، اگر واقيعن تئهران مورتجعلري آذربايجان خالقينا يا اقلان تبريز جاماعاتينا حاق- حيات قابل اولسا يدي اونون اينتيخاب ائتديگي شهر انجومي نين فعاليتينين قاباغيني آلماق كيمي خيانتته حاضير اولمازدي.

بيزه اعتيراض ائديرلر كي، نبيه آذربايجان اؤزونون آبداليغي باره سينده ايقدمات ائدير. ايرانين آيري ايلتلري ده آذربايجان دان آباد حالدا دئييلدير. اونلار ايسه سسلريني چيخارميرلار.

بيز بونو دا تصديق ائديرىك. ولي باشقا ايلتلرين بر بادليغي، بيزي اؤز وطنيميزي آزاد ائتمك فيكريندن قايتارا بيلمز.

بيز شهرلريميزين آبداليغي، ميلتيميزين فرهنگ، بئهداشت و ايقتيصاد يولوندا جيدي قديملر گؤتورمسي دن، بو كيمي احمقانه دليلره اؤرره صرف نظر انده بيلمريك.

مقصدیمیز بو مقالهده بو کیمی باهانالارا جاواب وئرمک دئییل. بیز اصلن بحث و موناقیشه اهلی دئییلیک. بیزیم نظریمیزده بیر عملی قدم یتمیش باتمانلیق مثنوی تشکیل ائدن موباهیسندن قییمتلیدیر.

بیزیم مؤحکم یومروغوموزدان تیترهین تئهران قوامی ایندی جاماعاتیمیزین باشینی تولاماق اوچون شهریمیزی آسفالت ائتمک فیکرینه دوشموش. اولسون، بیز بونا موخالیف دئییلیک. هله عصرلرجه وطنیمیزی سویوب، ملتیمیزین وار- یوخونو غصب ائدن تئهرانین قوامی دؤولتی بیزه چوخ بورجلودور. قوی بنش- اوچ خیابانی، خالقی تولاماق مقصدیله ده اولسا، آسفالت ائتسیلر.

گولونج بوراسیدیر کی، بو قدر دادفریاد و بیابیرچیلیقدان سونرا، تزه دؤولت بوتجهسیندن دئییل، شهریمیزی بورجلو سالماقلا وئردیکلری بوش و دلره عمل ائتمک ایستییملر.

بونلار او قدر جاهیلدیرلر کی، قانون مؤوجیبینجه انجومن شهردارینین قراری اولمادان شهر نامینه بیر دینار بنله بورج ائتمگه هاقلی اولمادیقلارینی نظرده توتا بیلیمیرلر و خیال ائدیرلر کی، خالقین بو ساده حقیقتدن خبری یوخدور و تصور ائدیرلر کی، سئید ضیانیین تئووصیهسی ایله بانکلار اوصولو یاددان چیخاریب تباتیای کیمی نادان بیر آداما شهر نامینه بورج وئره بیلرلر. تباتیلرین قانونن رسمیتلری اولمادیغینی دا بونلار آنلاماق ایستهمیرلر. بونلار اوزباشینالیق و هیاسیزلیغی او یئره یئتیرمیشلر کی، شهرین آغاسی خالق طرفیندن اینتیخاب اولونان شهر انجومنی اولدوغونو دا عملن اینکار ائتمگه جسارت ائدیرلر. بونو یازماقدان مقصدیمیز شهرین آسفالتینا موخالیفت ائتمک دئییلدیر. شهر گرک آسفالت اولسون، بونون اوچون گلیر منبعی ده واردیر. بیزی بو دلدولوق ایل، بو کیمی آمولمنفه ایشلره موخالیف گؤستره بیلملر. خالق اوزو بیلیر کی، آذربایجان دموکرات فیرقهسی نین گورولتولو سسی اولماسایدی، مورتجعلر حتا، ائلام بنله وئرمزدیلر.

ائشیتدیگیمیزه گور، شهرداری ایشچیلرینین ماعاشی بنله آیلارلا تاخیره دوشور. هله انجومنن قراری اولمادان وئرلین ماعاشلار دا اوغورلوق و سوی- ایستیفاده حساب اولونور. بو ماعاشلاری وئرلر و اختیندا گرک شهر اهالیسی نین نومایندهلرینه حاق- حساب وئرسینلر.

«دره خلوت، تولکو بی» اویونلارینین وختی کنجیمشیدیر. اوشاق باشی آداتماق کیمی، گولونج حرکتلرین فایداسی یوخدور. خالق بو کیمی فیریداقلارا آلدانماز.

خالقیمیزین نیجاتی اونون حقیقی رهبری اولان دموکرات فیرقهسی نین بایراغی آلتیندادیر. بو فیرقه قانونن هیمایتندیجیسی و گؤز تچیبیدیر. اونون اولدوغو بیر شهرده قانونسوزلوق ائتمک اولماز.

چاغیریلماش قوناقلار شهریمیزین باشینی سیندیریب اتگینه قوز تۆکمک فیکریندن گوز یومسونلار.

بیز همیشه دنمیشیک، حاقلی وئرمزلر، اونو آلماق لازیمدیر.

تبریز شهری اوز حاقلینی آلماقا قادیر بیر شهردیر. اونون اینتیخاب ائدیگی انجومن گرک بوتون شهردارلیق ایشلرینه نظارت ائتسین. بیز دوزگون دوشونجھلی و سلامت فیکرلی دؤولت مأمورلارینین وجودونو اینکار ائتمیریک. لاکین ایش باشیندا دورانلارین چوخوسونون اوغرو اولدوغونو دا اینکار ائتمک اولماز. بو اوغرولار ایندی نفسلرینی آریدیب، شهرین آسفالتی باهاناسی ایله اوزلری اوچون کیسلر تیکیرلر. اولار بیلمه لیدیرلر کی، کیسلری بوش قالاچاق. شهر انجومنی اوزو بوتون شهر ایشلرینه یاخیندان نظارت ائده جکدیر.

بیز شهر اهالیسی طرفیندن سچیلن نومایندهلردن ایش و فداکارلیق طلب ائدیریک. اولاردان کیم عؤدهسینه خالق طرفیندن قویولان وظیفه نی ایفا ائتمگه اوزونو لاییق گؤرمورسه ایستنفا وئرپ گنتمه لی، فداکارلیغا و خالقا خیدمت ائتمگه حاضیر اولانلار ایسه ایشه باشلامالی و اوز قانونی وظیفه لری نی انجام وئرمه لیدیرلر.

انجومن چوخ ساده بیر صورتده شهردارن ریسینی چاغیریب اونا دئییه بیلر کی، آغا شهرین ساهیبی واردیر. سن اونون قراری اولمادان هنج بیر ایش گوره بیلمزسن، قانون سنه بو ایختیاری وئرمه میشدیر.

فعاقلی و خودمانی بیر صورتده چاغریلان هئیتلرین هنج جوره رسمیتی اولما بیلمز. مملکت مشروطه دیر. هله قانونیاسیمیز تغیر تاپماش و شهردارین حاقلی مطلق اولما بیلمه سی قانونی اعلان اولونماشیدیر. شهرین دخلی و خرجی انجومن شهردارینین مستقیم نظارتی آلتیندا اولما بیلر.

اگر شهردار ایسرار اندرسه اوندان انجمن شهر اهالیسینی توپلار، اونلارا انجمن ایشه باشلامدان، انجمنن رسمی قبضی اولمادان وئرگی وئرمیهجکلرینی اعلان اندر.

قوی تباتبای گندیب سئیید ضییدان تبریزین قسسابلاری، هامامچیلاری، کسبسی اوچون تووصیهلر گنیرسین و او تووصیه واسیطهسی ایله شهرین عاییداتینی توپلاسین. آنلادیزی؟

«آذربایجان» قرنتی نؤمره 57، 17 نوایبر 1945 جی ایل.

دیدى كه خون نا حق پروانه شمع را

چندان امان نداد كه شب را سحر كند!

بیز دفعه لر ایله کندلرده گورولن وحشیلیکلرین قورخولو نتیجهسینی یازیب دؤولت مأمورلارینین کار قولاقلارینا و کور گؤزلرینه سوخماق ایستمدیک. لاکین اؤزلرینی پورت آرتور قالاسی فاتحی حساب اندن ژاندارم ریسلری کور توتدوغونو بوراخمایان کیمی السیز آیاقسیز کندلیلر ایله وحشیانه رفتارلارینی داها داشیدتلندیریب اونلارین مال-جان و ناموسونا تجاوز ائتمکدن ال گؤتورمهدیلر. نهایت بیجاق سوموگه دایانیب کندلینین تاب و توانی کسبلدی، اؤزونه چاره تاپماق فیکرینه دوشدو. ایندی جلدلار بویوروب اکدیکلری توخومون ثمرهسینی درسینلر. کیم بیلیر بلکه بونلارین هامیسی غارتگرلیگی شیدتلندیرمک اوچون تازا عونواندیر. بلکه چالیشرلار بو آد ایله کندلری خاک ایله یئکسان اندیب آذربایجان کندلیسینین نسلینی کسب اورتادان قالدیرسینلار. لاکین ایش بونو گؤسترمیر.

میانادان، سارابدان و ماراغدان گان خبرلردن معلوم اولور کی، جانیدان دویوب وحشتره تحمل انده بیلمهین کندلی اینتیقام سیلاحی ایله قیام ائتمیشدیر. قیامچیلارین هدفی ژاندارم جلدلارینی خلع-سیلاح اندیب کندلردن اوزاقلادیرماقدیر! بونلار وار قوهلری ایله امنیتی حیفظ ائدیکلری حالدا ژاندارم پوستلارینی اورتادان چیخاریر، اونلارین خیلاصی ایله اؤزلرینی دیفاع ائتمگه چالیشرلار. میانادان و سارابدان گنلرین دندیکلرینه گوره امنیهلری خلع سیلاح ائدیکن سونرا فدایلر چکیلیب گنتمیش شهرین امنیتی پولیس مأمورلارینین ایختیارینا قویموشلار.

شایعاتا گوره سرابدا و میانادا کندلیلرین الینه چوخلو سیلاح کئچمیشدیر.

بوندان علاوه کندلیلر دؤولت مأمورلاری واسیطهسی ایله کندلرده پایلان سیلاحلاردان چوخ ساده بیر صورتده ایستیفاده انده بیلمیشلر.

موظع آداملارین ایظهارینا گوره شهر یوردن سونرا آذربایجان ترک اندیب قاچان نیظامی قوهلرین سیلاحلاری تاممی ایله کندلیلرین الینه دوشموشدور. چوخ کندلیلر اؤز ناموسلارینی حیفظ ائتمک اوچون اؤکوزونو ساتیب توفنگ آلمیشدیر.

بو سیلاحلارین گوجو ایله دیر کی، دؤولت مأمورلاری آپاردیقلاری احمقانه سیاستین معناسینی دوشونمگه مجبور اولموشلار.

بیز کئچن نؤمرلرده کندلینی دویوب، اولدوروب، ناموسونا ال آتماغی آتش ایله اویناماق آدلاندیریب دئمیشدیک کی:

اگر صد سال گبر آتش فروزد

اگر یکدم در او افتد بسوزد

ایندی سارابین و میانین ژاندارم ریسلری بو سؤزلرین معناسینی آنلادیلار. افسوس کی، اونلار اوچون بو درس چوخ باها باشا گلدی. اونلار بیر داها بو تجربهدن ایستیفاده ائتمگه قادیر اولایلمزلر.

کئچن گون زنجیر و شاللاق ایله دویولوب مجروح بیر سارابلی ایداره میزه گلیب دئییردی ایندی اولسم ده آرزوم قالمادی، اوندان اؤترو کی، قیزیمین ناموسونا ال آتان خاین جزاسینی چکدی.

بیز ساراب امنیه ریسی نین اولدورولمه سیندن خوشحال دئییلدیک. قارداش قانی تۆکمگی هرگیز ویجدانیمیز قبول ائتمیر. لاکین کندلینی ده بو ایشده مذمت ائتمک اولماز. مادامی کی، ژاندارم ظولموندن مرکز ه شیکایت ه گلنلری توتوب زیندانلارا دولدورماقلا خالق بو غماق ایستیرلر، بیز ده کندلی ایله همصدا اولوب دئییریک:

دمی آب خوردن پس بد سگال

به از عمر هفتاد و هشتاد سال

بونولا بئله بیز دؤولت مأمورلارینا بو حادثه لردن عبیرت آلیب رفتارلارینی دگیشمگی تووصیه ائدیریک. تۆکولن قانلارا اونلار میللت قارشیسیندا جاواب وئرملهیدیرلر.

زیندانلار گوناھسیز کندلیلر ایله دولدورولدوغو حالدا ایله سیلاح کئچیرمیش کندلی ساووق-قانلیلیقلا رفتار ائده بیلمز. گئت-گنده حریق آرتیر، قباغینا چیخان یاش و قورونون هامیسینی یاندیریب محو ائده بیلر. بئنه تکرار ائدیریک:

یولوزو دگیشین، دایانیب فیکیر ائدین. جینایت و قان تۆکمگین ثمره سی زهرناکیدیر. خالقین ایستهدیگینی وئرین! جینایتکارلاری توتوب جزالاندیرین. کندلین مال، جان و ناموسونا تجاوز ائدن ژاندارملاری آسین تا کندلی اوزو اینتیقامی اوچون آیاغا قالماسین. بوندان باشقا علاج یوخدور.

("آذربایجان" شماره 58، آبان 28، نوایبر 19)

بؤیوک میلی کونقره میزین قودرت منبعی

بوتون آذربایجان شهر و کندلرینده تشکیل تاپان بؤیوک میتینقلرده سنجیلیمیش نوماینده لمر شهریمیزده توپلانیب، بؤیوک میلی کونقره میزی بو گون تشکیل وئر مکده دیرلر.

خالقیمیز طرفیندن چیخاریلان قرارلاری ایضا ائندلرین سایه یوز میندن تجاوز ائتمیشدیر.

بو او دئمکدیر کی، ایلرجه اسارت و ظولم زنجیری آلتیندا یاشایان مظلوم میللت آیاغا قالخیب گندهجک یولونو تامین ائتمک فیکرینده دیر. آذربایجان تاریخی حادثه لمر چوخ گؤرموشدور. لاکین عصریمیزده بو گونکو ایشین نظیرینی نیشان وئر مک اولماز.

مشروطه اینقیلابی دوغوردور خالقیمیزین باشینی اوجالیدیب، اونا ابدی ایفتیخار یاراتمیش، مرحوم شیخ محمد خیابانی اوز قبیامی ایله بو ایفتیخاری تشکیل ائتمیشدیر. لاکین اونلار تشکیلات و سورعت عمل جهتنن فیرقه میزین باشلادیغی بو بؤیوک ایشدن چوخ ضعیف و چوخ محدود ایمیشلر.

سردار میلی و سالار میلی نین اصلن تبریز شهریندن باشقا کند اهالی سیندن سس وئرن اولمامیش، قبیامچیلارین فعالیتی فقط تبریز شهرینین حودودوندا تمرکز تاپماق مجبور بیئتینده قالمیشدیر. بیچاره شیخین سوقوطنو دا بوندا آراماق لازیمدیر.

دوغوردور مشروطه اینقیلابیندا تبریز شهرینین گؤستریدیگی ایستقامت تاریخده بینظیر و فووق العاده ایشلردندیر. لاکین بؤیوک میلی بیر ایش اوچون بیر شهر اهالیسی کیفایت ائتمز. او گونون شراییطی ایسه آرتیق شیخ زمانیندا موجود دئییلدی. ایندی ایسه محیط تامامیله دگیشمیشدیر.

آرتیق بؤیوک خالق و اساسی حساب اولونان کندلره دایانمایان بیر قوه هرگیز اوز آرزوسونا موفق اولما بیلمز. کندلی ایسه بیزیمله اولدوغونو عملن ایثبات ائتمکده مال و جان و ناموس و حیثیتی ایله آزادلیق یولوندا آپاریلان مباریزه نی آخیرا قدر آپارماق اوچون چالیشماقدادیر. شهرده ایسه بؤیوک تحویل و دگیشیک عمله گلیمیشدیر. ایندی تبریزده ایگیرمی میللیک کارگر قوه سی واردیر. بو قوه چئوخ قبیامیندا صیفر منزله سینده ایدی.

بوندان علاوه شئخین رهبرلیک ائتدیگی دموکرات تشکیلاتیندا، اونون شخصییتیندن سیوا، صمیمی و فداکار آدمالار چوخ آز ایدی. اونلاری بیر بیرینه باغلایان فیکیر و عقیده ایسه روشن و آشکار دئییلدی. حتا مرحوم شئخ اوزو ده میلیتی هارا آپاردیغینی آشکار بیر صورتده اعلان انده بیلیمیردی.

بیز اونون نیتقلرینی و اونون رهبرلیگی ایله نشر اولونان تجدد روزنامهسینی اوخودوقدا، اونو بیر گون جیدی بیر آذربایجانلی، بیر ایشکالدان قورخمایان جومهوریخاه حتا چوخ سول تجزیهچی، آیری بیر گون شدید مرکزیت طلب ائدن، مودهیش مشروطهچی گوروب تعجب ائدیریک.

حالبوکی، تعجب یئری یوخدور. چونکی قییم تصادوفی حادثه نتيجه سینده وجودا گلدیگی اوچون مرحوم شئخین فعالیتی جریان و سؤوق طبیعییه تابع اولموش ماجرالار اونا وقتدن قاباق دوشونوب موعین بیر برنامه آشکار بیر هدف تعیین ائتمگه ماجال وئرمه میشدیر.

بوندان علاوه شئخ سریع موفقیتلره مغرور اولوب، خالق تشکیلاتی ائتمک، نهضت قانونی شکل وئرمک فیکرینه دوشه بیلیمه میس، فیرقه ایله حؤکومت ایشینی بیر بیرینه قاریشدریمیش، اوزو ایسه ایشین ایچریسینده ایتمک.

بیز باشلادیغیمیز ایش ایسه تامامیله آیری بیر روحدا و باشقا بیر شکله دیر. اولن بیزیم تکیه میز فیرقه تشکیلاتینا دئییلدیر، خالقا و عموم میلیته دایانیریک و اونو جلب ائتمک اوچون جیدی شوعارلار و عملی واسیطه لر ایله ایشیمیزه داوام ائدیریک.

ثانیین بیزیم روشن و آیدین هدفیمیز واردیر و دانشدیقلاریمیز و ایشلریمیز او هدفه یئتیشمک یولوندان کنار چیمیر.

اوچونجو، بیز جریانا تابع اولماییب بلکه اونو ایداره ائتمک اوچون تدبیر گؤرمگه چالیشیریک.

دوردونجو، بیز هرگیز برنامه سیز، نقشه سیز دوشونولوب، اولچولوب بیچیلیمه میس بیر ایش گورموروک و باشلادیغیمیز ایشلرین اولدن نتيجه سینی بیلیریک.

بئشینجی، بیزه وحدت فیکر، وحدت عقیده واردیر. ایشچیلریمیز و رهبرلریمیزه اینانیریک و اونلاری اینانیرماق اوچون هنج بیر فداکارلیقدان آیاق گئری قوبموروک.

بیزیم الیمیزده باشچیلاریمیزا جیدی اطاعت اولدوغو حالدا آچیق و جیدی اینتقاد کیمی بویوک وسیله و سیلاحیمیز وار.

بیر سؤزله بیزیم باشلادیغیمیز ایش یوزده یوز موفقیته انجام تاپماق، بویوک میلی کونفره میز میلیتین موقدراتینی تعیین ائتمک کیمی بویوک وظیفه نی ایفتیخار ایله انجام وئرمگه قادیر اولماق دیر.

میر جعفر پیشهوری

«آذربایجان»، شماره 57، آبان 27، نوایبر 18

ائی آذربایجانین رشید و غیور سرباز و افسرلری

سبز ائی آذربایجانین رشید و غیور سرباز و افسرلری، سبز ائی آذربایجان خالقین پاک و دوغما اوغوللاری! سبز ائی آذربایجانین کندلی، کارگر و تحصیلکرده جوانلاری! سبزین آتالاریز، آنالاریز، باجی و قارداشلاریز سیزی بویودوب تربیه ائدیپ مملکتیمیزین و اوز آنا-باجیلاریمیزین ناموسونون حیفظی اوچون اگینیزه شرافتلی سرباز پالتاری گنیدیریب سیزی سربازخانالارا تقدیم ائتمیشلر. سبز یاددان چیخارمایین کی، بئش گون اول بیر کندلی یا بیر کارگر ایدیز، یا بیر نفر ازلمیش آذربایجانلی ایدیز و بئش گون سونرا دا هامان اولماق سیز هر نه اولساز آذربایجانین و آذربایجان خالقین دوغما اوغلانلاریسیز. مبدا سیزی اوچ یا بئش نفر مورتجع، ماجراجو آذربایجان خالقین دوشمنلری آدادا، سیزی اوز خالقینیزین اوزونه چکه. خودانکرده اوز آنا-آنا، باجی-قارداشلارینیزین اوزرینه آتش آچماغا و اونلاری اولدورمگه سؤوق انده.

سيز آلدانماين! اگر بئله بير امر هر كسين طرفيندن اولسا، بيلين كي، او سيزين و بيزيم كي، سيزين دوغما آنالاريزيق دوشمنيدير. سيز آذربايجان اوغوللاري گرک اوز دوستونوزو و دوشمنيزي ياخشى تانيباسيز. بو گون هر رشيد و غيور آدامين كي، دامارلاريندا آذربايجانين قاني آخير ايستر سرباز و ياخود افسر اولسون گرک آذربايجانين و اونون خالقينين آزادليغينا كومك ائتسين.

بسدیر ايندييه قدر تهران مورجع حؤومتينين بيزه ائتديگي توهين و تحقيرلر. سيزين آنالاريزين سودو او واخت سيزه حالالدير كي، سيز اونلارين ناموسلاريني حيفظ اندهسيز. سيزين رشادتيز و قوچاقليغيز او واخت مستحسن و ياخشيدير كي، اوز خالقيزي ظاليملاردان ديفاع اندهسيز. البته بيز بيليريک و اينانيريک كي، سيز هئچ واخت 3 يا 5 نفر بيزيم خالقيميزين دوشمنلرينين امري و فرماني ايله اوز آنا و آنالاريزا آغ اولماسيز.

ياشاسين آذربايجانين غيور و قانلي اوغوللاري!

ياشاسين آذربايجانين رشيد مملکتين، خالقينا و اوز دوغما آنا و آنالارينا صادق قالان سرباز و افسرلر!

("آذربايجان"، شوماره 59، آبان 29، نوياير 20)

وحشت و ايضطيرابي کيم توليد ائدير؟

کنچن شومارهميزده کندلرده توليد اولان موسلحانه حرکتلرين سببلريني گؤستردیکن سونرا "بو آتشي ايجاد ائدن مأمورلار تنزليکله موجازات اولماسالار صبير کاساسي ليريز اولموش خالقين عوموميتله فدایي دستلرينه مولحق اولماسي احتمالين" بيان ائتديک.

ظاهريده ايشين گنديشي گؤستريردي كي، شهرهميزده اولان معصوم مأمورلار ساراب، مييانا، مراغا حاديثه لریندن عبيرت آليب خالق ايله رفتارلاريني دييشهجک خوشونت و تظاهوردن پرهيز اتمکله ايشي صولح و سازيش يولو ايله حل ائتمگه چاليشاجاقلار.

يؤکشنه گونو آغايي دؤولتسهاي اوستاندارليق کفيلي فيرقهميزين مرکزي کوميتهسینه گليب ائتديگي دوستانه موصاحيبهدن سونرا آغايي رفيعی و آغايي شبوسترينين باشقا دؤولت مأمورلاري ايله گؤروشلرينين ظاهيريندن درين ده بئله احساس اولونوردو.

بوندان باشقا تبريز اهاليسي قارا، ياغيشا او اينسانين دامارلاريندا كي قاني دوندوران سويوغا باخماييب اوتوز مين نفرليک بؤيوک ميتينيقينده نيشان وئردیگی اينتيزام، متانت و خونسردليک گؤستردی كي، وحشت و ايضطيراب ياراتماق ايستهين خالق دوشمنلري اوز آرزولارينا موقوف اولماياجاقلار.

بونونلا بلئ فيرقهميزين ريسي هاما اوتوز ميندن زياده جمعيتين قارشيسيندا رسمي صورتده شهرين امنيتيني خلدار ائتمک اوچون شوبهلي آداملار و پوليس مأمورلاري طرفيندن آپاريلان خاينانه تلبیغاتا وار قوهسي ايله يول وئرميهجگيني صريح بير صورتده بيان ائتدي و بو واسيطه ايله دوشمنلرين باهانالارينا خاتمه وئريلدي.

بونلارين هاميسينا باخماياراق دوشنبه گونو شهر اهاليسي شهر ديوارلارينا عجيب بير اعلان ياپيشديريلديغينين شاهيدي اولدو.

بو اعلان آغايي سرتيب درخشاني طرفيندن ايضا ائدلميش ايدي.

طبيعيدير كي، قانوني بير مملکنده داخلي امنيت قوملري (پوليس و ژاندارم) نيطامي مقاماتا تابع اولما بيلمز. رييس اينتيزام آدلي بير مقام قانون اساسيميزدا بوخوردو. باشيني ايتيرميش تهران مستيدلري گؤرونور خالقي او قدر نادان حساب ائديرلر كي، بو سؤزلرين آلتيندا گيزلنميش اولان حؤکومت نيطاميني قلب پول کيمي گؤزباغليچيليق ايله اونون حسابينا قويماغا چاليشيرلار.

اعلاميهين مضمونو نه اولور اولسون اوزو وحشت و ايضطيراب توليد ائدن بير عملدير. بو ايشين اوزو ايثبات ائدير كي، دؤولتي مقامات عمدن وحشت و ايضطيراب توليد ائتمگه چاليشير.

آغايي سر تپ درخشانې اولسون كي، شخصن بو اعلاني مركزين امري ايله يازماغا مجبور انديلميشدير. لئيكن او مركزه وئريلن يالان گوزاريشلري تكذيب انديب او زونو بئله بير آغير و مسوليتلي و غئيري قابيل اجرا و غئيري قانوني مأموريتدن خيلاص انده بيلردې.

بيز شهريميزده ساخلانيلان سربازلاري اوز قارداشيميز بيليريكي. اونلار ايله انديلان وحشيانه رفتاردان (فوحش، كوتك و موتحميل اولدوقلاري مين جور عذاب و مشقتلردن) بيخير دئيبليكي. اونا گوره اونلاري خالق علئيهينه سيلاح ايشلتمگه وادار انده بيله جكلرينه بيز اينانا بيلميريكي.

سرباز جلالد دئيبليدير. او فقط مملكتين مرزلريني مودافيعه انتمگه موظف دير. اونا قارداش قاني توكمگه وادار انتمك اولماز. بئله بير امر وئريلسه سرباز اوز ميلي وظيفه سينه عمل انديب خالقا مولحق اولاي بيلر. بو حاديه دونيانين بويوك ميلي حركتلرينده چوخ ايتفاق دوشموشدور.

مركزي دولتي اللرينده آلت اندن ماجراجولار اگر آرتنشي خالق علئيهينه فالخيزماق ايسته سهر، خالقا مولحق اولمالاري و شرافتلي افسرلرين غئيري قانوني امرلردن ايمتيناغ انتمهلري غئيري مومكون اولان ايشلردن دئيبليدير.

حتي بيز پاسبانلاري و ژاندارم مأمورلارينين مهم قيسميني ده خالق ايله قارداشليق حاليندا ياشاماغا موتمايل گوروروك. تنهرانين عالي قصرلرينين ايستي و مزين سالونلاريندان فرمان وئرن ميلت خابنلري گوزلريني آچيب حقيقتين دونمز اوزونه آچيق گوز ايله باخمايديلر لار

بير ده مركز موستبيدلري ناحاق يئره مملكتين داخلي موضوعون خاريجده حل انتمگه چاليشيرلار. آذربايجان خالقينين موقددراتي آذربايجانين مركزي اولان تبريز شهرينده حل انديلمه ليدير.

خالق اوز قانوني حاقيدان آرتيق بير شئي ايسته مير. اونا قانع انديجي جاواب عوضينده رييس اينتيطامات و موتوريزه قووه گوندرمك ايسته ينلرين گوردوكلري ايشين قباحيتيني انلاماقدان عاجيز اولدوقلاري آشكارا چيخير.

ننگ و ايتيضاغ بوندان بويوك اولماز كي، يوز ميليوندان آرتيق بودجه يه ماليك اولان آرتنشي شاهنشاهي نين تبريز ساخلوسو فداييلر علئيهينه اوتوز سرباز گوندرمك اوچون گاراژلارا دوشوب زور ايله كاميون تهيه انتمك ايسته مير.

بئله بير تشكيلاتا ماليك اولان ژنئرالين ساكيت و آرام بير شهرده اعلاميه صادير انديب رجز خانليق انتمكله خالقي قورخوتماق، تبريز شهرينده، ماراغا، ساراب و ميانداب حاديه لر نين نظيريني وجودا كتيرمك ايسته سي اوشاقلق دئيبليدير بس ندير؟

والله، بيلاه بو حركتلر پيسدير، قبيحدير، اوشاقلق انتمه مين! شهرده هنج بير خبر اولماديغي حالدا خالقي وحشت و ايضطير ابا سالمابين. كندلرده ژاندارملارين يانديريغي آتشدن عيبرت آلين! قويون ايشلر صلوح و موساليمت يولو ايله گنتسين. خالقا يازيغيز گلسين، اونون اينتيقام حيسيني تحريك انتمكدن ال چكين، بو مملكتين صلاحينا تامام اولماز. مير جعفر پيشه وري

("آذربايجان"، شوماره 60، آبان 30، نوياير 21)

ايران شاهنشاهي حضرتلرينين خدمتينه

ايران مجلس شوراي ميلي رئيسي جناب آغايي محمد طباطبايي يه،

نخست وزير جناب آغايي ابراهيم حكيمي يه.

بو ايل آبان آيين 30 - 29 جو تبريز شهري نين شير و خورشيد سالونوندا 150000 نفرين ايمضاسي ايله عموم آذربايجان شهر و حومه لر بندن توپلانان عومومي ميتينقلر طرفيندن سئجليميش بئددى يوز نفر نوماينده نين شيركتي ايله تشكيل تاپان بويوك خلق كونفرسي اوزونون 4 نجو ايجلاسيندا

ایتفاق آرا ایله اؤز طلباتینین اساس مسألهلرینی آشاغیداکي مادلرده قئید اولونان اعلامیه واسطهسیله ایران مرکزی حؤکومتینه بیلدیرمگی قرارا آلدی:

1- آذربایجان خلقی بورادا یازیلماسینا یئر اولمایان ساییسز - حسابسیز تاریخی سببلره و حادیهلره گؤره اؤزونه مخصوص میلنت، دیل، آداب و رسوم و سایر خصوصیاته مالیکدیر. بو خصوصیات اونا حق وئریر کی، ایرانین ایستیقلاطیت و تمامیتینی موراعات ائتمکله برابر بوتون دونیا میلنتری کیمی آتلانتیک اعلامیهسی موجبینجه اؤز موقدراتینی تعیین ائتمک اوچون آزاد و موختار اولسون.

2- کونقره آذربایجان خلقینین، ایرانین باشقا ایالت و ویلایتلری ایله اولان مدنی، ایقتیصادی و سیاسی رابطهلرینی نظره آلماق ایله برابر، بو خلقین ایندیکی ایران دولتینین تأسیسی حقیقده گؤستردیگی فداکارلیقلاری (واقعن ایندیکی ایران دولتی آذربایجانلیلار واسطهسیله تأسیس اولونموشدور) نظره آلیب هنج وجه ایله حاضر دنیل، اونون مشروع و قانونی تقاضالارینی کی، میلی موختاریتدن عیبارتدیر، ایرانین مرز لرینه خلل گتیریب اونون تجزیهسی اوزهرینده قرار وئر سین.

3- آذربایجان خلقی وار قؤهسی ایله ایراندا مشروطه شکلی آلمیش دموکراسی اصولونون طرفداریدیر.

آذربایجان میلتی ایرانین تمام ایالت و ویلایتلری کیمی ایرانین مجلس شورای ملی سینه نوماینده گؤنر هجک و عادیلانه مالیات وئر مکده شیرکت ائدهجکدیر.

4- آذربایجان خلقی رسمن و علنن اعلام اندیر کی، بوتون دونیانین دیری میلتلری کیمی (ایرانین تمامیت و ایستیقلاطینی گؤزله مکله) اؤزونون داخلی ایشلرینی ایداره ائتمکدن اؤترو اؤز میلی حؤکومت یارتماغا حقلیدیر و او باجاریب ایرانین ایستیقلاط و تمامیتینی موراعات ائتمکله آذربایجانی دموکراسی و حاکمیت میلی اصولو ایله ایداره ائده بیلر.

5- آذربایجان خلقی آزادلیق و دموکراتلیق یولوندا بؤیوک زحمتلر چکیب، چولو قربانلار وئر مگینه گؤره ایستهبیر اؤزونون موختار حؤکومتینی حقیقی دموکراتلیق اساسی اوستونده قوبسون.

بونا گؤره کونقره طرفیندن تصویب اولونموش داخلی نیظامنامه اوستونده اؤزونون مجلس ملی سینی اینتیخاب اندیب لازیم گؤرور آذربایجانین میلی و داخلی حؤکومتی بو مجلسین نومایندهلرینین آراسیندان اینتیخاب اولوب اونون قاباغیندا مسؤل اولسون.

6- آذربایجان خلقینین اؤز میلی آنا دیلینه مخصوص علاقہسی وار دیر. اؤزگه دیلینین تحمیلی اونو ترقی و تمدون کاروانیندان دالی سالمیش و اونون میلی فرهنگ و معاریفینین یولونو باغلامیشدیر.

بو ناروا تحمیلین قاباغینی آلماق و آذربایجانین ترقی سینه لازیم گلن بوتون وسیلهلری وجودا گتیرمک اوچون آذربایجان خلقینین میلی کونقرهسی هیأت میلییه دستور وئریر، چوخ تنز بیر زماندا آذربایجان دیلینی بوتون دولت ایداره لرینده مرسوم و اونون تدریسینی تمام مدرسه لرده (دؤولتی و میلی) عملی ائتتین.

7- یوز الی مین نفرین ایمضاسی و یئددی یوز نفر نمایندهنین ایشتیراکی ایله تشکیل تاپان میلی کونقره آذربایجان میلتینین ایرادهسی ایله اؤزونو مؤسسیرلر مجلسی اعلان اندیب آذربایجانین داخلی ایشلرینی ایداره ائتمک اوچون اوتوز دوققوز نفر دن عیبارت بیر میلی هیأت اینتیخاب اندیب اونلارا ایختیار وئریر، میلتن میلی ایستکلرینی عملی ائتمک اوچون لازیمی تدبیرلر گؤروب صلاحیتدار مقامات ایله مذاکره گیریشینلر. عنین زماندا آذربایجان میلی مجلسینین و همچین مجلس شورای ملی اینتیخاباتینی اجرا ائله سینلر.

آخیردا کونقره ایران دولتینین و دونیانین بؤیوک دموکراتیک دولتلرینین نظرینی یوخاریدا یازیلانلارا جلب اندیب ایظهار اندیر کی، بو موطالیباتین اجرایی اوچون فقط تبلیغ و تشکیل واسطهسی ایله اقدام اندیب نزاع داخلی و قارداش قانی تۆکمگه ایجازه وئر میهجک. ولی اگر مرکزی دولت ایسترسه، اونو قانونی سیلاح گوجو و قهر و غلبه ایله اورتادان آپار سین، او وقت ناچار هر قیمتده اولور سا - اولسون اؤز حوقوقوندان مودافیعه ائدهجک و تا بیر نفر آذربایجانلی قالاتادک اؤز میلی موختاریتی یولوندا مباریزه آپاراجقدیر.

مجلس مؤسسیان (کونقره میلی) هیأت میلییه ایختیار وئریر کی، آذربایجانین موختاریتینی تأمین ائتمک اوچون صلاحیتدار مقامات ایله علاقہیه گیر سین. مسألہنی صولح و موسالیمت یولو ایله حل ائتتین. ولی هیأت میلی هنج وجهله آذربایجانین موختاریتی و میلی حؤکومتی حقیقندن صرف نظر ائتمک و ایرانین تمامیت و ایستیقلاطینی پوزماق ایختیارینا مالیک دنیلدیر.

بیز آرزو اندیریک بوتون دموکراسی عالم بیلسین کی، دونیادا بیر میلنت وار دیر حاضر اولوب اؤزونون وار قؤهسی ایله اؤز حوقوقوندان مودافیعه اندیب آسیانین بیر گوشه سینده آزادلیق و دموکراتلیق بایداغینی قالدیریب، ایستهبیر فقط اؤز کؤمگی ایله اؤزونون آزادلیغینی تأمین ائتتین.

اومید اندیریک ایرانین صلاحیتدار مقاماتی و بؤیوک دموکراتیک دولتلر بیزیم میلی منظوروموزون اجرایی اوچون نؤوع- پروانه کؤمکلردن کی، منشور آتلانتیک اونون اوزهرینده قویولموشدور موضاییقه ائتمیه جکلر.

خالقيميزين بويوك كونقره سي موفقيتله قورتاردی

آذربايجان خالقينين تاريخينه تازا بير ايفتيخارلي گون ثبت انديلدی. او آذربايجان خالقينين اوز قودرتي ايله يارانميش اولان خالق كونقره سي ايدي.

بو خالق كونقره سي اوزونو مجلسي موسيسان آدلانديردي. بو ايسه آذربايجان خالقينا شفا گتيرن و دردلرينه ملحم اولاجاق، آرزولارين يول آچان بير منبعدير.

خالق مجلسي موسيسان بيير گونش كيمي آذربايجانين تبريز شهرينده طولوع انندي. ستارخان و باغيرخانلار نسلي اولان بو خالق اوز قهرمان و ايگيد موجهيد اوغوللارين موباريزملريندن ايلهام آليب مرد- مردانا مئيدانا قدم قوياراق اوزونون ميلي موختاريتيني و آزادليغيني آلماقدان اوترو سوزدن عمله كنجديلر.

بو خالق تشبوئو ايله تشكيل اولونموش مجلسي موسيسان آزادليق يولوندا شهيد اولموش موجهيد و قهرمان اوغوللاريميزين عكسلي ايله مزين اولوب اونلارين روحلاري بوتون موجهيد نومايندهلريميزين باشلاري اوستونده پرواز انديردي. اوزاق ويلايتلردن، شهر و كندلردن گلमيش نومايندهلرين ده بير بيرلرينه حدسيز محبت، علاقه، بيرليك و اوزلرينده شادليق گورونوردو.

تاريخين شاهيدي اولان بو مجلس موسيسان آذربايجان تورپاغي اوستونده بير آزادليق بايراغي كيمي دالغالانيردي.

بو مجلسي موسيساندا بير روح، بير عقیده و مؤحکم بيرليك گورونوردو.

نومايندهلرين حرارتلي نطقلري مليونلارلا آذربايجان خالقينين آرزولاريني ترنوم اندير و دردلريني، ايستهديكلريني آيدين گؤستريردي.

بو مجلسي موسيسان آذربايجان خالقينين ميلي ايفتيخاريدير. اونون اينتيخاب انديگي 39 نفر دن عيبارت ميلي هنياتينه آذربايجان خالقينين موقدراتي تاپشيريلدي.

قوي بو ميلي هنياتيميز، ميلتيميزين حئيثيت، ناموسونو حيفظ انديب خالقيميزين آزادليغينين پوشتيباني و اونون آپارديغي موباريزه ني ايشيقلانديرسين.

مجلسي موسيسانين چيخارديغي قرارلار بيزيم خالقيميز اوچون بويوك سعادت قاپيلاري آچيب، ميلتيميزه آزاد ياشاماق اوچون سعادت يوللاري گؤستره جكدير.

قوي بو چيخاريلان قرارلار، بو موراجيعتنامه و دنكلاراسيونلار خالقيميزين وارليغي و ديرليگيني دشمنلريميزه بير داهي گؤسترسين كي، آذربايجان خالق دموكراسي، آزادليق و اوز ميلي موختاريتيني طلب اندير و اونو دا اوز قودرتي ايله وجودا گتيرير و گتيره جكدير. بيز اوميدواريق كي، اينتيخاب اولموش ميلي هنياتيميز، مجلسي موسيسانين اونا تاپشيرديغي ميلي وظيفه ني ويجدان و ناموسلا اجرا انده جكدير.

(«آذربايجان» شوماره 62، آذر، نويابر 22)

آذربایجان میلی مجلسین اینتیخاباتی دستورو

بسم الله الرحمن الرحيم

بوتون آذربایجان خالقین مومثیلی و ایرادهسینین نومایندهسی اولان 30 آبان 1324 تبریز شهرینده شیر خورشید سالونوندا تشکیل اولونموش بویوک موسیسلر مجلسینین قرارینا گۆره بو گون آذر آیینین ایکی سینده باشلانیب همین آیین دوردونه قدر بوتون آذربایجاندا مجلسی میلی اینتیخاباتی نین اعلانلارینین اینتیشارینا دستور وئرلییر.

اینتیخابات اعلانین اینتیشاریندان اوچ گون سونرا بوتون آذربایجاندا اخذی آرا باشلانمالی و اون ایکی آزرده هر یئرده اینتیخابات خاتمه تاپمالیدییر.

آذربایجان میلی هنباتی ریسی- علی شوبستری

نومره 25- تاریخ 1/24/1

میلی مجلس اینتیخاباتینی هانسی شو عار ایله ایجرا ائتملی بیک؟

آذربایجان خالقین ایدارہسینی تمثیل ائدن بو بویوک میلت کونقرہسی اوزونو موسیسلر مجلسی آدلاندیریپ، تئزلیکله خالقیمیزین داخلی موختاریتینی تامین ائتمک اوچون میلی مجلس اینتیخاباتینین دستورونو وئردی.

بو میلی مجلس آذربایجان خالقین سرنیویشتینی موعین ائتمک. اونا ترقی و سعادت یوللارینی آچماق اوچون اساسی بیر واسیطه دیر.

بیز آرزو ائدیریک بو میلی وظیفهنی ایفا ائتمک اوچون بوتون میلت طبقه، صینف نظرده توتمایب سچکیلرده ایشتیراک ائتسین. بیز فیرقهیمیزین نامزدلرینی کئچیرتمگی فقط ساده نیطق و یازی واسیطهسیله تبلیغ ائدهجک. آیری دسته و شخصلردن گنیش دایرهده سچکیلرده شیرکت ائتمهسینه ایمکان وئرجهبیک.

بونو اینکار ائتمک اولماز کی، آذربایجان کندلیسی دموکرات فیرقهسینی اوز رهبر و ناجیسی حساب ائدیپ، اونون وئردیگی نامزدلری اینتیخاب ائدهجک و اونون ویدانی و ایمانی ایستهدیگی کیمی موقدراتینی فیرقه رهبرلرینه تاپشیرماقدان چکیمهجهجکدیر. بونولا بئله بیز بوتون فیرقه عوضولریندن ایستر مرکزده ایسترسه شهرستانلاردا، عموم خالق ایشتیراک ائتمگه تبلیغ ائتمه لرینی طلب ائدیریک.

بو میلی بیر ایشدیر. بورادا ایکراه و مومانیعت بویوک بیر خیانت دیر. قوی هر کس ایستهبیر اوزونو نامزد گؤسترسین و هر کس آرتیق رای آماغا موقوف اولورسا وکیل سچیلسین.

مخصوصن اعلانلاردا نامزدلرین آدلارینی یازیب اینتیشار وئرمک، امنیتی خلدار ائتمهیب، خالق وحشته سالمادان تشکیل تاپان بیغینجاقلار، میتینقلر و مجلسلر مطلقن آزاد اولمالی و هر کس ایستهدیگی شخصی نامزد ائدیپ اونو خالقا تانیمالی دیر.

مجلس موسیسانیمیز، مجلس شورایی میلی نین اینتیخابات نیظامنامه سینده اولان نواقیصی نظرده توتوب داخلی میلی مجلسیمیزین دموکراتیک اساسلار اوستونده قورولماسینی تامین ائتمک قصدی ایله اینتیخابات حوزملرینین سایینی آرتیریپ، بخشلره ایمکان وئرمیشدیر کی، اوزلری مستقیمن ایستهدیکلری اشخاصی اینتیخاب ائده بیلسینلر. شهرلرده ایسه تقریبین کندن دخالتی اولمادان اینتیخابات ایشی مستقیل صورتده آپاریلمالی دیر.

بو مجلس شورایی میلی اینتیخاباتی تغییر وئریپ اونو داها دموکراتیک بیر اصول اوستونده قورماق اوچون قییمتلی بیر آزمایش دیر.

بوندان علاوه داخلی نیظامنامه‌میز، اینتیخابات گونونو آز‌الدیب عوضینده ساندیقلارین میقدارینی گنیش بیر دایره‌ده آرتیرمیشدیر.

بو واسیطه‌ایله تهدید، تطمیع و سایر خیلاف قانون حرکتلرین قباغی جیدی صورته‌ده آلیناجاق‌دیر.

هله نیظامنامه موجیبینجه تعیین اولونان 5 گون رای وئرمک مودتی ده هر دؤوره‌ده بیر گون آزالیب نهایت بوتون دموکراتیک اولکلرده اولدوغو کیمی بوتون آذربایجاندا موعین بیر گونلرده خالق اؤز رایینی وئرمگه موفق اولاجاق‌دیر.

بیرده بیزیم بؤیوک کونفره‌میز ان بؤیوک بیر ایشه ایقدام اندیب آنا و باجیلاریمیزین دا اینتیخاباتدا شیرکتینی جایز گؤرموشدور.

بو ایسه ریضاشاهین حوققابازلیق ایله خانیملاریمیزا بازیچه، عروسک و لهو و لعب واسیطه‌سی اوچون وئردیگی ظاهیری آزادلیغی رد اندیب نسلیمیزی تربیت ائدن آنا و باجیلاریمیزین اینسان مقامینا یتیشمه‌سینه و اونلارین بؤیوک و موقدس سایدیغیمیز آنا آدینی داشیماغا لاییق اولماسینا ایمکان وئرن بؤیوک بیر واسیطه‌دیر.

البته نیظامنامه‌میز سایقه‌سیز اولدوغو اوچون نوقصانسیز دئییلدیر. بو نوقصانلار آزمایشدن سونرا رفع اولوب گئت. گنده دوزگون و خالقیمیزین احتیاجینا و اخلاقینا متناسب بیر حالا گله‌جک‌دیر.

بونلارین هامیسی ایله برابر خالقیمیز و بوتون دونیا بیللمی‌دیر کی، بیز هنجوجه ایله ایرانین تجزیه‌سی و یا آذربایجانین ایراندان آیریلماسینا یول وئرمک ایسته‌میریک. بیز مشروطه و ایران بایداغینا صادیق قالیب ایران تورپاغینین تامامیتینی حیفظ ائتمگه وار قوومیمیز ایله چالیشاجاق.

خالق دوشمنلرین، داخلی و خارجی ابرتجاعی عونصورلرین فیتنه‌انگیز تبلیغاتینا باخامیب، بو گونه قدر چالیشیب اؤز مرامیمیزی صلح و آرامش یولو ایله تعقیب ائتمیشیک. بوندان سونرا دا بو سیاستی وار قوومیمیزله تعقیب ائده‌جیمیک. اگر دؤولت مامورلارینین ایچریسینده میهنپرست و عاقیل آدمالار اولوب، امنیه تشکیلاتینین کندلرده یاندیردیغی آتش و یاراتدیغی جهنمین قباغینی آلماق یولوندا جیدی قدم گؤتورولسه‌ایدی، حتا کندلرده ایش بو یئره چیخماز‌ایدی.

اگر بیر گون حقیقی بیر محکمه وجودا گلرسه اورایا تقدیم ائتمک اوچون بیزیم کندلرده وجودا گلن حادثه‌لرین حقیقی سببلرینی ثبوت ائتمک اوچون اینسانلاری حئیره سالاجاق قدر اسناد و مداریکیمیز واردیر.

هر حالدا فیرقه رهبرلری و عوموم آذربایجان خالق اوزنون میلی وظیفه‌سینی صداقتله ایجرا اندیب مجلس میلی اینتیخاباتینی ویجدان و اییمان و صداقتله یئرینه یئتیرملی‌دیرلر.

مخصوصن فیرقه ایشچیلرینه تۆوصیه ائدیریک اینتیخابات ایشینده دوغرولوق و صداقت ایله رفتار ائتسینلر. تقلوب، حیله، تهدید و تطمیع اساسن خیانت بلکه جینایت‌دیر.

میلی مجلس بیزیم ناموسوموز، آنامیزدیر. اونا پیس گوز ایله باخیب تقلوب و نئیرنگ ایله اونون دامن لکه‌دار ائتمه‌یین. قوی سیزین ایسته‌دیگیز شخص اینتیخاب اولماسین، اونون ضرری یوخدور. آما چالیشین ایش دوزگون و صداقتله انجام تاپسین. خالقین ال قولونو باغلاماین! اینانین سیزین یولوز دوز و هدفینیز موقدس‌دیر. ایشی اورک و تمیز اللر ایله انجام وئرمک لازیم‌دیر.

قوی خالق سیزین صداقتینیزی گوروب حقیقی میلت خادمی اولدوغوزو یقین ائتسین اینانین موقفیت دوغرولوق‌دادیر.

اینتیخابات شوعارلاریمیزی اونوتمایین.

یاشاسین میلی موختاریتیمیز! یاشاسین میلی دیل و میلی فرهنگیمیز!

یاشاسین دموکراتیک ایرانین تاملیت و ایستقلال!

بیز ایرانین مرز لرینین ایچریسینده بوتون دونیانین موترقی میلتلری کیمی اؤز ائومیزین آقاسی اولماق، اؤز میلی دموکراسی اوصولوموز ایله ایداره ائتمک ایسته‌میریک.

ایرانین سعادت و ایفتخار اتینا همیشه اولدوغوموز کیمی بوندان سونرا دا اؤزوموزو شریک حساب ائده‌جیمیک.

میر جعفر پیشه‌وری - «آذربایجان» شماره 63 آذر 5 نوایر 26

آذربایجان مجلس موسیسان میلی سنین قرارلاری

سه شنبه گونو، آبان آیین ۲۹- دا آذربایجان خلقی نین بؤیوک میلی کونفرسی، آقای پیشهوری نین عمومی اوضاع حقیقده وئردیگی معلوماتی موادکیره انتدیکن سونرا آشاغیداکی قرارلاری ایتیفاق آراء ایله قبول اندیر.

۱- بؤیوک دموکراتیک میلترین فداکارلیغی نتیجه سینده دیکتاتورلوق، زورگولوق و نژاد اوستونلویو تبلیغ ائدن قولرین ابدی اولاراق بیخیددیغی و بوتون میلتره اوزونو ایداره انتمک، اوز موقدراتینا حاکیم اولماق ایمکانی و یجودا گلدیگی حالدا، آذربایجان خلقی تمام معناسی ایله بیر میلتم کیمی آیاغا قالخیب اوز طبیعی و قانونی حقیقه، اوز گوجو ایله مالیک اولماق ایستهیر.

۲- خلقیمیز سوء تفاهم و توهملره یول وئرمهک اوچون اوز موقدراتینی اله آلدیغی حالدا، اولکه میزین ایراندان آیریلما ماغینی اعلان اندیر و بوتون ایران خلقلری ایله قارداشلیغینی حفظ انتمگی اوزونه وظیفه بیلیر.

۳- میلی کونفره آزادلیق دشمنلری نین ایفتیرا و توهملری نین ایندین قباغینی آلماق اوچون آچیق و آیدین صورتده آذربایجان ایراندان آیریلما سی و یا اونون آیری مملکته ایلحاق انتیشاراتینی جیدی صورتده تکذیب اندیر.

۴- آذربایجان خلقی مشروطه اوصولونا صادق قالیب، قانون اساسی نین دموکراتیک اصل لرینی ایجرا انتمگه چالیشما جاقدیر.

۵- عمومی مشروطه قانونلارینی موراعات انتمکله برابر آذربایجان خلقی اوزونون داخلی ایشلرینی ایداره و میلی موختاریتینی تامین انتمک اوچون قانون اساسیدان ایستیفاده اندیب، انجومن ایالتی تشکیلاتینی بیر قدر گئنیشلندیریب، اونا مجلس میلی آدی وئریر. ایران داخلینده ایرانین تمامیت و ایستقلالینی هنجوجهله خلل دار انتمه دن، اوزونون میلی حؤکومتینی و یجودا گنیریر.

۶- بؤیوک خلق میتینقلری نین قرارینا گوره خلق کونفرسی آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین رهبرلیگی ایله، مجلس میلی و ویلایت انجوملری و مجلس- شورای میلی انتخاباتی نین فؤوریتله باشلانماسینی قرارا آلیر.

۷- هر بیر میلتم اوز موقدراتینا حاکیم اولماسی او وقت ایمکانپذیر اولای بیلر کی، او میلتم یاشادیغی اولکه نی ایداره انتمک اوچون اساسی قانونلارا مالیک اولای بیلرین. بیز چوخ باخشی بیلیریک کی، تهراندا تمرکز تاپمیش مرتجع لر خلقیمیزه بو ایختیاری وئرمیه جکلر. بلکه اوزلری نین خاین ایراده لرینی خلقه و مملکته تحمیل انتمک اوچون بیزیم قباغیمیزا انگلر ده چبخارتماقدان گوز یومماق ایسته مییه جکلر. اونا گوره بؤیوک کونفره خلقیمیزین آرزو و طلباتینی عملی انتمک اوچون جیدی قدم گؤتوروب، اوزونو موسیسلر مجلسی اعلان اندیر. میلی موختاریتیمیزی مؤحکم پایه اوستونده قورماق اوچون مجلس میلی و یجودا گنیریر.

۸- طبیعی دیرکی سیاسی، میلی، ایقتیصادی و مدنی موختاریته مالیک اولمادان میلی موختاریت بوش سوزدن عیبارت اولوب، قالار. بو نقطه نظرده مجلس- موسیسان، میلی بیر حؤکومت بارانماسینی و مستقیم داخلی ایشلریمیزین بو حؤکومت واسیطه سی ایله ایداره اندیلمه سینی تاخیرسبز بیر صورتده لازیم گؤرور.

۹- مجلس میلی انتخاباتی قورتاریب، میلی حؤکومت رسمیت تاپان گونهدک، کونقره اؤز نمایندهلریندن ۳۹ نفرلیک هئیات- میلی نامی ایله بیر هئیات اینتیخاب اندیر و قبول ائتدیگی قرارلارین اجراسینی بو موقتی هئیاته تاپشیریر •

۱۰- بو هئیات، مجلس میلی تشکیل تاپان گونه قدر آذربایجان خلقی نین میلی ایشلرینی ایداره اندهجک، مجلس میلی تشکیل اولان کیمی اونون وظیفهسی خاتیمه تاپمیش اولاجاقدیر •

۱۱- مرکزده و شهرستانلاردا باشلانان اینتیخاباتی تامین ائتمک و هئیات- میلی نین امنیتی حیفظ ائتمک اوچون میلی کونقرهیه هر نؤوع تدبیر گؤرمگه گئنیش ایختیار وئرلیر •

۱۲- میلی کونقره، دؤلت ایدارلری نین باشیندا دوران مامورلاردان میلی هئیاته تابع اولوب، اونون گؤستریشلرینه و نظارتینه ایطاعت ائتمگی طلب اندیر و بونون خیلافینا رفتار اندیب، اؤزونو حاکیم مطلق گؤستمک ایستهینلرین تئزلیکله دؤلت ایدارلریندن ایخراجینی لازیم گؤرور •

۱۳- میلی کونقره بوتون دؤلتی مدرسهلرده آذربایجان دیلی نین، مجبوری صورتده تدریس اندیلمه سینی میلی هئیاته تاپشیریر و بو میلی وظیفهسی انجام وئرمگه مانع اولانلاری آذربایجان خلقی نین دوشمنی حساب اندیب، اونلارین ایرتیجایی فیکیر و خایانه حرکتلرینه مانع اولماق اوچون، جیدی تدبیرلر گؤرسون •

۱۴- کونقره پلیس، ژاندارم و ارتش تشکیلاتی نین ترکیبینی پوزماق فیکیرینده دگیلدیر. اونلار اؤز رسمی لیباس و درجهلرینی حیفظ و وظیفه لری نی انجام وئرمگه داوام اندیرلر. لاکین اگر اونلاری ایداره اندنلردن، بیزیم میلی موختاریتیمیزین علنیهینه بیر ایش باش وئرسه، میلی هئیاته ایختیار وئرلیر کی، اونلارین خیانتلری نین قباغینی آماق اوچون جیدی تدبیرلر گؤرسون •

یئنه اینتیخابات باره سینده

بو گون شهریمیزده هئیات میلی طرفیندن اعلان اولونان انجومي میلی اینتیخاباتی باشلانیر. خالقیمیز اوچون ناگهانی و بیسابقه اولان بو ایش اولسون کی، بئش گون حاضیرلیق مودتی آز ایمیش. بونونلا بئله جاماعات آراسیندا بؤیوک حرکت موشاهیده اولونور. کئچن ایل مجلس اینتیخاباتیندا تبریز شهری اون مین رای وئرمیشدی. بونون یاریدان یوخاریسی آزادیخاه نامیزدلره وئرلمیشدی. مثلا فیرقه میزین ریسی آغایی پیشهوری بیرینجی نوماینده اینتیخاب اولونوب بئش میندن زیاده سس آلمیشدی. اوندان سونرا آیری آزادیخاهلار ردیف ایله اکثریت قازانمشلار.

بیرلشمیش آزادیخاهلار ایله مونفرید نومایندهلر آراسیندا عجیب بیر تفاوت نظره چارپماقدا ایدی. ان مشهور و نوفدلو نومایندهلر میندن زیاده رای قازانا بیللمیشلردی. بوندان علاوه شهر انجومي اینتیخاباتی دا گؤستردی کی، تبریز شهری آزادیخاهلار اوجاگی و قالاسیدیر. بو اینتیخاباتدا آزادیخاهلار ایستهین نامیزدلردن اینتیخاب اولمایانی اولمامیشدی.

هئیاتی میلی اینتیخاباتینین نیظامنامه سی موجیبینجه شهر مستقل صورتده رای وئرمجک، کندلرین نومایندهلری ایسه کنده مخصوص اولوب شهره قاریشمدان اینتیخاب اولاجاقدیر. بو سببه ایندین شهرده آزادیخاهلارین موفقیتینی پیشگولوق ائتمک ایغراق اولماز.

بو ایل، احتمال شهر حوزمه سیندن داها آرتیق رای توپلانسین. اوندان اؤترو کی، خالقین دموکرات فیرقه سینه ایمان و علاقه سی فؤوق العاده قووتلیدیر.

کنجیش مجلس شورایی میلی اینتیخاباتیندا یوزدن زیاده نامیزد وار اییدی. و اخذ رای ایگیری گون داوام ائتدی. ایندی ایسه تئهراندان عادت موجیبینجه تبریزه اینتیخاب اولماق اوچون گلنلرین اومیدی کسیدیکینه گوره داوطلبلرین سایی محدوددور. اخذ رای بئش گوندن آرتیق اولمایاجاق، بونونلا بئله بو سئچگیده اون میندن زیاده رای توپلانماسی احتمالی قوی دیر.

فیرقه‌میزین نوفوذو او قدر چوخ و اینتیظامی او قدر مؤحکم‌دیر کی، بو اینتیخاباتدا هر کسی نامیزد گؤسترسه خالق طرفیندن اینتیخاب اولونا بیلر. بونونلا بئله فیرقه اؤز پرنسیپلرینه صادیق قالب موختلیف طبقه‌لره منسوب اولان موتنفیذ، بیطرف شخصلرین اینتیخاب اولماسینا ایمکان وئرجه‌دیر.

بو دموکراتیک تبریز، حئی شهریستانلاردا بئله نظری جلب ائتمکده دیر. بونونلا دموکرات فیرقه‌سی میلی موختاریتی خالق اوچون و حقیقی خالق حاکیمیتی ووجودا کتیرمک اوچون تحصیل ائتمگه چالیشدیغینی ایثبات ائدیر.

بوتون فیرقه عوضولری گرک مرکزی کومیتهمیزین گؤتوردوگو بو خط حرکتی جیدی صورتده تعقیب ائدیپ اونون گؤستردیگی نامیزدلری اینتیخاب ائتمک یولوندا جیدی فداکارلیق گؤسترسینلر. هر بیر دموکرات آزی بئش نفر بیطرف حاضر لاییب اینتیخاباتدا اولارا شیرکت وئرمله‌دیر. گوج بیرلیکده، بیرلیک ایسه فقط تشکیلات بایداگی آلتیندادیر.

میر جعفر پیشه‌وری

("آذربایجان" شوماره 64، آذر 6، نوایبر 27)

تهران بو موامیلهده قازانا بیلمز

کنچن شومارهمیزده شمشک کارگرلرینین عریضه‌سینی درج ائتدیک. بو عریضه‌ده تهران حؤکومتی‌نین آذربایجانلیلار ایله ائتدیگی وحشیانه رفتاردان فجیع بیر پرده تصویر ائدیلمیش عوموم ایران صنایعی و دمیر یوللارینی ووجودا کتیرن آذربایجان ایشچیلریندن بیر دسته هامان عریضه واسیطه‌سیله اؤز آنا یوردونا موراجیعت ائدیپ اؤز دوغما قارداشلاریندان کؤمک ایسته‌میشلردی.

کؤمور معدنلرینین قارنلیق و مسموم ائدیجی یئرآلتی دالانلاریندان قان تر تۆکن بو فعله‌لری آذربایجانلی اولماق و آذربایجان دیلینده دانیشماق اوچون تهران دؤولتی‌نین مامورلاری دؤیوب، ازیب، اؤلدوروب، زیندانلارا دولدورماق ایله خالقیمیزدان اینتیقام چکمک ایسته‌بیر.

بونون نظیری تئهرانین خیابانلاریندا و قهوه‌خانلاریندا دا نظری جلب ائتمکده‌دیر. پولیس و ارکان حرب طرفیندن تحریک و تجهیز ائدیلمیش چاقوکنشلر و باش‌کسنلر ایندی تئهرانین کوچهلرینده آذربایجانلی شیکارینا چیخیر، سیلاحسیز و زحمتکش هموطنلریمیزین قانینی آخیتماقدان ذوق آلیرلار.

اینکار ائتمک اولماز کی، آذربایجانلی اللی ایل فارسی دانیشسا یئنه ده میلی لهجه‌سینی دگیشه‌بیلمز. مثلن دوکتور ریضازاده شفق قیرخ ایل فارسلاز ایله موعاشیرت ائدیپ عالی مدرس‌لرده فارسی ادبیاتی موعلیمی اولدوغو حالدا، آغزینی آچان کیمی آذربایجانلی اولدوغو آشکارا چیخار. بو جهندن هنج بیر آذربایجانلی اؤز میللیت و دیلینی گیزلتمگه قادیر اولما بیلمز. تازا فلکه باش اگمک ایسته‌میب، اؤز میلی غوروروندا علاقه‌مند اولان آذربایجانلی هئچواخت دیل و میللتینی اینکار ائتمز. اونا گوره پیچاق‌چکنلر اوچون اولناری تاپماق و اولنارین مردانا خاصیتلریندن نامردانا ایستیفاده ائتمک موشگول دئییلدیر.

تئهراندان گلن موعتد آدمالردان بیر دئییردی کی، آرتیق اورادا آذربایجانلیلار اوچون یاشاماق غنیر مومکون بیر حالا گلمشدیر. حتا کور میر جاواد ایله ریضازاده‌یه ده ائشیتدیگیمیزه گوره فارس پیچاقچیلاری پاداش اولاراق دادلی کؤتک ووروب گؤزلرینین آلتینی قارالتمیشلار.

بیز میلیتیمیزه خیانت اندیب اونو سئید ضییا کیمی آچاقلارا ساتانلاری اوزوموز تنبیه ائتمگی ترجیح وئیریریک. اونلارین آذربایجانلی نامینا بییگانلر طرفیندن تحقیر اولماسی بیزیم خوشوموزا گلن ایشلردن دئییلدیر.

اما کارگر دستلری و بیطرف آذربایجانلیلار، مخصوصن میلی غورور و میلی حیثییتی حیفظ ائتمک ایستهین شرافتلی و مرد هموطنلریمیزین حوقوقندان مودافیعه ائتمکده موسامیحه ائلمک بیزیم عقیده میزجه خیانتدیر.

اگر تهران بو خایانه حرکتی تزلیکله آخیر قویمازسا، بیز ده هاما تدبیر ایله جواب وئرمگه مجبور اولاجایز.

اگر تهراندان آذربایجان دموکرات فیرقه سینین طرفدارلیغی و یا خود آذربایجانلی لیک جورم ایسه، آذربایجاندا اونو جورم حساب اندنلر جانی و خاین حساب اولونوب موزاجازات اندیله جکدیر. ایش بئله گندرسه بیزده خالقیمیزین الینده اولان واسیطه لردن ایستیفاده اندیب زیندانا زیندان ایله جواب وئره ریک. تهران ایسه بو موامیله دن منفعت آپارا بیلمز.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» شماره 65 آذر 7 نوایبر 28

ایستعمارچیلارین تهدیدی بیزی توتدوغوموز حاق یولدان قایتارا بیلمز. یا اولوم، یا آزادلیق، اوچونجو یول یوخدور

بیز هنج بیر قوم و هنج بیر میلت و هنج بیر جاماعاتا دوشمن دئییلیک. اوزوموزه روا گوردویوموز یاشاماق و ترقی ائتمک وسیله لرینی اوزگه لر اوچون ده روا گوروب بو گونه دهک کیمسین ترقی و تالیسینه موخالیفت ائتمه میشیک. حتا، تهران قوامی حوکومتین آزادلیغیمیز علئیه نه ایشلمکده اولدوغو خایانه تدبیرلری ده فارس میلتی نین حسابینا یازماق ایسته میریریک. میلی آثارت و قبا ایستیداد اوصولونون مزه سینی آنلادیغیمیزا گوره اسیر میلتلره اورگیمیز یانیب، اونلارین آثارت و ایستئنمار بو یوندورغو آلتیندان خیلاس اولماقلارین صمیمی- قلبدن آرزو ائندیغیمیز حالدا، زولفی- یاره توخونماق قورخوسوندان اونلارین آزادلیق حرکاتی حاقیندا نهایت درجه ائهنییات ایله دانیشماغا آدت ائتمیشیک.

عاصییا، آسترالییا و آفریکا قیته لرینده ایستئنمار هالیندا یاشایان بدبخت و بیچاره اینسانلارین فلاکتلی هالی بیزی موته سیر اندیر. بیر اوووج قان ایچن موهافیظکارلارین حیسوه تاملین قوربانی اولان بشر سیزیلتنیسی بیزی آغلادیر. اما نه ائتمه لی کی، ملعون دیپلوماسی مولا حیظه لر بیزی سوسدوروب روحوموزدان قوپان اعتراض سسلریمیزی دوداقلاریمیزدا قورودوب، فضا یا چیخماغا ایمکان وئرمیر.

بیزیم اسیر هیندوستان، بیچاره عرب دونیاسی، مظلوم یونان جامعاتی، واختی ایله بویوک مدنیه مالیک اولان یازیق میصیر اهالیسی باره سینده دئمه لی سوزلریمیز چوخدور. نه ائتمه لی کی، قونشولوق مولا حیظه سی ایله ویجدانیمیزین وئردیگی عذابا موتحمیل اولوب سسیمیزی چیخارمیریق. فارسلا رین گوزل بیر مئلی واردیر: (گر به دهکار چیزی نگویی، بستانکار میشود1). بو تامامیله دوغوردور. بیز دونیانی آثارت آلتیندا ساخالیان ایستئنمارچیلارین قونشولوغونو مولا حیظه اندیب ساکیت اولدوغوموزدان اولار سو- ایستیفاده اندیب، بیزیم ساده و طبیعی حاقیمیزی پامال ائتمک اوچون اینسانلاری تحقیر ائدن و ادبلی آداملارا یاراشمایان واسیطه لره ال آتماقدادیرلار.

بیز هیندوستانی، عرب دونیاسینی، میصری، بیلاخره اوز وطنیمیزین اساس ثروتینی تشکیل ائدن جنوب نفت معدنلرینی آزاد ائتمک شو عاری ایله ایشه باشلامیشیق، ایستعمارچی و خالقلا رین قانلارینی سوران موهافیظه کار دؤولتترین داخلی و خصوصی ایشلری ایله ده ایشیمیز یوخدور. ساده بیر صورتده اوز ائویمیزی ایستهدیگیمیز کیمی ایداره ائتمک ایسته میریریک. بونا ایسه ایستعمار دونیاسی تحمول ائتمک ایسته میر.

نه انتمه‌لی، میلیمیز قرینه‌لر بویو تحمل ائتدیگی آثارت و هرج مرجدن یورولموشدور. ایندی او دا ایسته‌ییر بوتون میلترلر کیمی، اوز سعادتینی تامین ائتمک ایمکانینا مالیک اولسون. بو آرزو هنج بیر میلتن دوشمنلیگی اوزرینده اساسلانمیشدیر. بیز مین دفعه‌تکرار ائتمیشیک کی، ایسته‌دیکلریمیز مملکتیمیزین سرحددی داخیلینده محدود اولموشدور. ایراندان هنج وجهله آیریلماق ایسته‌میریک و مشروطه اوصولونا دا صمیمی- قلیدن صداقتیمیز واردیر. بونولا بنله ایستعمار هئیکلری دنیانین او باشیندان بیزه قان توموش حربی گوزلرینی برلیدب دئییر: یوخ، سیز ده ایرانین بوتون اهالیسی کیمی آثارت حالیندا قالمالسیز. بیزیم موستعمرلریمیزین حیفظ و حراستی بونو طلب ائدیر. بیزیم سلطنت و قودرتیمیز میلترین گوز یاشلاری اوزرینده اساسلانمیشدیر. بونو نظره آلمایان میلتمحو و نابود اولماغا محکومدور.

اما بیز اوز نوبه‌میزده یاشاماق ایسته‌دیگیمیز اوچون ایستعمارچیلارین تهدیدینه قولاق آسمایب، آزادلیغیمیزین تامینی اوچون مباریزه‌نی آخیرا قدر داوام ائتدیرمگه آند ایچمیشیک.

«آذربایجان» قزنتی نؤمره 66، 25 نوایبر 1945 جی ایل.

1-ترجمه‌سی: بورجلویا سوز دئمهن او، طلبکار اولار.

آذربایجان مجلسی میلی اینتیخاباتی مونسابتی ایله میلی هئیاتن بیانیه‌سی

آذربایجان مجلس موسیسان میلی‌سی آخیر جلسه‌سینده اوتوز دوققوز نفردن مورکب بیر هئیات (آذربایجان هئیاتی میلی‌سی آدی ایله) اینتیخاب ائدیپ آذربایجان خالقینین اساسی آرزولارینین ایجرا سینی بو هئیاته تاپیشیردی.

هئیاتی میلی ایشه باشلایان ساعتان مجلسی موسیسانی میلی‌نین دستوراتینی جیدی و دقیق بیر صورتده ایجرا ائتمک اوچون فعالیتنه کئچیب و ثابت قدملر گؤتورمگه چالیشدی.

هئیاتی میلی مأموردور آذربایجانین میلی موختاریتینی تامین ائتمک اوچون ایرانین تامامیت و ایستقلالینی رعایت ائده‌رک آذربایجاندا میلی مجلس قوروب و ویلایت انجومنلرینی تشکیل ائدیپ آذربایجانین کلیه ایشلرینده نظارت و بو تشکیلاتین سایه‌سینده آذربایجان خالقینین شئونی سیاسی، ایجتیماعی، ایقتیصادی و معاریفینی میلتن آرزوسونا مونسابت بیر صورتده ترقی وئرمک اوچون لازیمی تدبیرلر گؤرسون. هئیاتی میلی اینتیخاباتین موقدماتینی فراهم ائدیپ، آرامیش و امنیتین برقرارلیغی اوچون لازیم اولان تدبیرلری آلیب اوز شدید علاقه‌سینی امنیتین حیفظینه ایبراز ائتمیشدیر.

هئیاتی میلی عومومی صحنه‌ده وضعیتی نظره آلاق اونون تعمیمی و معاریفین ترقیبی و تیجارتین تئوسیه‌سی و کندلی ایله مالیکلرین آراسیندا اولان ایختیلافاتی حل و ایشیزلره ایش تاپماق اوچون اساسلی بیر پروگرام تهیه ائدیپ و اومیدواردیر کی، مجلسی میلی نوماینده‌لرینین موریدی توجهی اولوب اولارین ایجرا سی ایله خالقیمیزین حیاتیندا موختلیف ایجتیماعی و ایقتیصادی تبدولات مشهود اولسون و سعادت قاپیلاری بو فداکار میلتن اوزونه آچلسین. بو خصوصدا اینتیظاریمیز وار کی، مجلسی میلی نوماینده‌لری گنیش قلملر گؤتورسونلر.

آذربایجانین میلی هئیاتی آیری بیر اللر وسیله‌سی ایله آذربایجان میلتنه هرج-مرج ایجاد ائتمک تشبوسونده اولان نقشه‌لر ایله مباریزه و موقابله ائتمگین لازیم اولدوغونو تذکور وئرمیش و داخیلی مباریزه و داعوا چیخارتماق قصدی ایله آپاریلان مرموز سیاستلره ایشاره ائتمیشدیر.

آذربایجانین میلی هئیاتی بیلیر کی، قوشونون ایصلاح طلب سربازلاری و افسرلری و غیرتلی ژاندارم و شرافتلی پاسبانلار هنج واخت آزادلیغین دوشمنلرینین و آذربایجانین محلی موختاریتی (کی، ایرانین تامامیت و ایستقلال دایره‌سینده تامین اولونمالیدیر) موخالیفلرینه آلدانماییب اوزلرینی آذربایجان خالقینین صمیمی قارداشلاری بیلیم و ایرتیجای عونصورلرین اللرینده آلت اولمایاجادیر.

آذربایجانین میلی هئیاتینی اوز مهم وظایفینی ایجرا ائتمک اوچون خالقیمیزین هر طبقه‌دن صمیمی حوسن- نیت و حیماینه موستظهردیر.

اینٹیپاریمیز وار آذربایجانین غیور و آزادی طلب خالقی بو موقدس مرام یولوندا یعنی آذربایجانین موختاریتی و ایرانین تامامیت و ایستقلالینی تضمین ائتمکده فداکارلیق و مواهیدندن دریغ ائتمهیب و مجلسی میلی نومایندهلرینین اینتیخابیندا چوخ دیقت ائدهرک آزادیخواه، میلتدوست و وطنپرست اشخاص اینتیخاب ائتسیلر.

آذربایجانین هیاتی میلی ریسی- حاجی میرزه علی شیوستری

("آذربایجان" شماره 66، آذر 8، نوایر 29)

خالق بیزیملهدیر

مجلس میلی اینتیخاباتیمیز خالق طرفیندن چوخ جیدی صورتده ایستقبال اولوندو. ایکینجی گونده شهریمیزده یئددی میندن زیاده رای وئریدی. واختین آزلیغی و حاضرلیق آپاریلمادیغی نظرده توتولورسا ثابت اولار کی، بو فؤوق العاده بیر ایشدیر کی، فقط بؤیوک اینقیلابلاردا ایتیفاق دوشه بیلر.

بیز اینقیلاب فیکرینده دئییلیک. لئیکن خالقیمیزین روحوندا بؤیوک اینقیلاب وجودا گلیمشدر. خالق چوخ تئز بیر زاماندا اوزونه یول آچیب حاکمیت قازانماق ایستیمیر.

کنچن دؤوره مجلسی شورایی میلی اینتیخاباتینا دؤولت مأمورلاری واسیطه سیله یوز مین تومن پول خرج اندیلیمشدی. مونفرید شخصلر و جمعیتلر طرفیندن صرف اولونان مخاریج یاریم میلیونا بالیغ اول بیلر دی. فقط حاجی زین العابدین رحیمزاده خوبی ائشیتدیگیمیزه گؤره یوز مینهک خرج ائتمیشدی. بیزیم میلی اینتیخاباتیمیز ایسه اوراق و اعلاناتی نظرده آلماساق خالق طرفیندن وئریلن بیر ایکی مین تومندن چوخ اولمایان اعانه واسیطه سی ایله انجام تاپاجاقدیر. شاید بو ایشده اوزاق باشی مین بنش یوز تومندن یوخاری مصرف اولونماسین. دنمک بو بؤیوک ایش مجانی اولاراق خالقین احساساتی و آرزوسو ایله دوزملیر.

ایندی شهریمیزده بو ایش ایله دایمی صورتده مشغول اولانلارین سایه تقریبین یوز الی نفره بالیغدر. بونلارین هامیسی مجانی اولاراق اوز میلی وظیفه لرینی انجام وئریر. بئری گلدیگده اوز جیبیلریندن ده خرج ائتمکدن چکینمیرلر.

بو گؤستریر کی خالق آراسیندا شدید میلی تعصوب وجودا گلیمشدر. تئهران رادیوسونون حیله گر ایدیعاسی کیمی بوخ، بلکه خالقیمیز اوچون اورکدن آذربایجان آیدندان عزیز بیر کلمه یوخدور. "آذربایجان آذربایجانلاریندیر!" شو عاری خالقا شدید بیر صورتده تکان وئریمشدر.

خالق اوز میلی ایراده سینی مرکزلدیرمک اوچون ساعاتلار ایله اینتیخابات صاندىقلارینین قاباغیندا نؤوبه به دورور و تعریفه نی آلدیقان سونرا اوزونو سعادت مند حساب اندیب اونو خوشبختلیک تیلیسیم کیمی قوینونا قویوب بیرینجی مجلس میلی اینتیخاباتیندا شیرکت ائتمک ایفتیخارینی اؤولادی اوچون یادگار قویماق مقصدی ایله اونو ساخلماق و گلهجک نسله یادگار قویماق ایستیمیر. فیرقه میزین قودرت منبعی ایسه بو پاک و موقدس احساسات دیر. بو احساسات، بو نیت و بو فداکارلیق ایله قازانیلان حاقی هنج بیر گوج پایمال انده بیلمز. خالقین ایراده سی مؤحکم قایلار و پولاد داغلاردان مؤحکم دیر.

بو ایراده آذربایجاندا میلی موختاریت یارتماغا قرار وئریمشدر. بو هر قیمته اولور اولسون یارادیلاجاقدیر.

میر جعفر پیشه وری ("آذربایجان" شماره 67، آذر 9، نوایر 30)

آذربایجانلی هموطنلر

نئجه کی، بیلیرسیز موکرون اوز شدید علاقه میزی آذربایجانین هر یئرینده امنیتین حیفظینه دئیش و امنیت پوزماق خالق ایضطیرابا سالماق اوچون آلمان تدبیرلرین قاباغینی آلمیشیق. مخصوصن تبریز خالقینا موتذکیر اولموشوق کی، امنیت دوشمنلرینه و اونلارین آپاردیقلاری مرموز سیاستلره آدانماسین و موضطرب اولماسینلار. بو مصنوعی خبرلری او کثیف و ایرتیجالی اللر کی، خالقین وحشتیندن سو ایستیفاده ائدیپ اونلاری سویماق خیالیندادیرلار اینتیشار وئریرلر. آذربایجانین میلی هئیاتی لوزومن اعلام ائدیپ: بو مؤوقعه کی، آذربایجان خالق اوز صمیمی علاقه سین امنیتین حیفظینه گؤسترملیدیر، امنیتین ضیدینه اولان تشبوتلره عملن حوسن-نیت ایله موقابله و ایبراز ائتسین و بو اعلامیهنین مفادینی نظره آلیب بیلسین کی، آذربایجانین میلی هئیاتی آذربایجانین هر یئرینده هر-مرج و ایختیلال تولید ائتمک ایستهلری هر ایسم و عونوانی ایله اولورسا اولسون و ایضطیراب ایجاد ائدیپ شخصی و مادی ایستیفادهلر اوچون ایجاد و حشت ائهلری آذربایجانین و ایرانین تامامیت و ایستقلال دوشمنلری کیمی تانییب اونلارین بو خیانتکارانه تشبوتلرینه مومانیعت ائدهجکدیر.

آذربایجانین هئیاتی میلی ریسی- حاجی میرزه علی شوبستری

("آذربایجان" شماره 66، آذر 9، نوایر 30)

اون مین نفرلیک میتینگ

آذر آیینین 8 ده آخسام ساعات 4 ده میلته باغیندا آذربایجان دموکرات فیرقهسی و ایئتحدیهیی کارگران طرفیندن تشکیل اولونموش میتینگی آغایی محمد بیریا آچدی.

آغایی پیشهوریه سوز وئریدی. آغایی پیشهوری آذربایجانداکی فلاکتدن بحث ائدیپ اونون عیلت و موسیبلرینی موفصل صورتده شرح وئریدکن سونرا فقط و فقط میلتن قورتولوشون و آذربایجان اولکله سینین سعادتین دموکرات فیرقه سینین تشکیلینده گوردیونو بیان ائدی.

ناطق تئهران حؤکومتی نین آذربایجانا لاقئید باخدیغیندان بحث ائدیپ نطقین آخیریندا سؤیله دی: هر میلته اوز موقدراتینی اوزو تعیین ائدیگی کیمی آذربایجان خالق دا گرک اوز سرنویشینی اوزو موعین ائتسین.

آغایی پیشهوری اینتیخاب مؤوضوعوندان دانشب جماعتی رای وئر مگه دعوت ائدی و بو تاریخی رایین بؤیوک اهمیته مالیک اولاجا عین بیلدیردی.

ناطقین سوزلری بؤیوک آلقیشلارلا ایستقبال اولوندو.

سونرا آغایی ایلهمی خولاصه صورتده آذربایجانین گله جگینه و دموکرات فیرقه سینین فعالیتینه راجع صؤحبت ائدی.

میتینگ آخیریندا آذربایجان دموکرات فیرقه سی طرفیندن تعیین اولونموش کاندیدلرین آدلاری اوخوندو. میتینگ بؤیوک روح یوکسکلگی ایله خاتمه تاپدی.

("آذربایجان" شماره 67، آذر 9، نوایر 30)

بؤیوک ایشدن کیچیک ایستیفاده ائدنلره نیجات یوخدور

فیرقه میز خالقین سعادتینی تامین ائتمک یولوندا بؤیوک بیر قدم گؤتورموشدور. بو قدمین ایکی بؤیوک فایداسی وار دیر. اولی خالقیمیز اوز ایراده سی ایله قازاندیغی حق و ایختیاردان ایستیفاده ائدیپ بئکارلیغا آخیر قویماق آسایش، و امنیت تامین ائتمک، شهرلری خرابه زار

حاليندان چىخارماق، كندلرە ژاندارملار ياندىرىدىقلاي زولم آتشيى سۇندورمك و بونلار كيمي سايسيز - حسابسيز آني و فۇوري دردلرە چارە تاپماق. ايكيىجي ترقى و تعالي قايىلاريني ميلتين اوزونە آچيب مملكتين موترقى و مدني بير مملكت اولماق شرايطيني تكامل يولو ايله ووجودا كتيىر مكيىر.

بو بۇيوك ايشلر اوچوندور كي، فيرقه ميز يارادىلىب، اونون قهرمان فدايلري گنجە- گوندوز يوخو و ايسثيراكتي اوزلرينە حرام انديب شهرلرە و كندلرە جان و ديل ايله خالقي تشكيل انديب اوز ميلى وظيفه سيني ائلاتماغا چاليشير لار.

ايشلر يميز ايله ياخيندان آشينا اولانلار جانانلار يميزين فعاليت، اينتيزام و فداكارليغيندان حثيرت ائتمككن اوزلريني ساخلاماغا قادير اولاي بيلمير لار.

بوتون اولكە آياغا قالخيب فعاليتە باشلاميشدير. بو فعاليت اولدوقجا مونظم، اولدوقجا جيدي، اولدوقجا فداكارانە دير. هر كس اوز وظيفه سيني داها تئز انجام وئرمك ايسثير. هر كس اوز فيرقه سيني تاپشيريغيني يا آرزو سونو انجام وئرمك يولوندا داها آرتيق پول خرجه مكم، داها آرتيق شهاقت برونه وئرمگە جان آتير.

ايش ايشي كتيىر. هر بير موفقيت ايكيىجي موفقيتە زمينه يارادير. بو دا خالقين اوميديني آرتيريب اونو ايشە چكيىر و اونون قودرتيني تشكيلاتين اطرافيندا تتركوز وئير.

لندن راديو سو كئچن گنجەلرين بيريندە گويادئميشدير كي، آذربايجان ميلى مجلسي اينتيخاباتيندافقط دموكراتلار شيركت انديبلر. بو هم دوغرو و هم يالاندير. اوندان اوترو كي، بير آز معدود موغريىض و عوام عيده دن باشقا آذربايجان خالقي عوموميتلە دموكراتدير. اگر اونلار فيرقه يە يازيلماغا موفوق اولماميشلار سا دا اوزلريني فيرقەدن آيري بيلمير لار. ايندي بيزدە مخصوصن كندلر و قصبه لردە بۇيوك بير تصوب ووجودا كلميشدير. او تصوبو شرق اهالي سيني روحيه سينه دقيق بير صورتدە آشينا اولمايان آروپاليلار اوچون ائلاماق موشكولدر. بيزيم خالقيميزدا بير ائليت دوشونجه سي آر. اونون فيكري و روحيه سي سرمايادار ليق دؤور سيني ايجاد ائتديكي باشلي باشيناليق و اينفيرا دي طرز تفكوروندىن چوخ فرقليدير. بيزيم خالقيميز چوخ جهندن ائل و طايفا حاليندا ياشايبير و اونا گؤره بيزدە افراد تكم باشينا دوشونمككن فايدا حيس ائتمير.

كئچن گون اينتيخابات سانديغي نين قاباغيندا بير قوجا مريض خانيم تصادوف ائدلميشدير. كونجكاو بير فيرقه عوضو اوندان "سني بو خسته حالدا گليب راي وئرمگە وادار ائدن سيب نه اولموش- " دئيه سوروشموشدور. ياشلي آنا گوزل آذربايجان يميز كيمي تبسوم انديب دئيش: "بالا مگر انشيتمه ميسن كي، پالازا بورون ائل ايله سورون؟ ائل گليب من دە كلميشم. من كي، ائلن آيرىلا بيلمرم".

بو سوزون معناسيني لئندندە ياشايبير حياتين هدفيني اوز معناعاتيني گودوب، اوزو فردي آزالغيغيني دوشونن سياستمدار لار آنلايا بيلمزلر. ائو فقط شرقيىن پوزولماميش ائليت روحيه سي ايله آشينا اولانلار آنلايا بيلر لار.

شهر يميزدە هر محله نين اوزونە گؤره بير ايفتيخاري واردير. كئچن گون "شاوا" دا باشيميزا خيردا بير جمعيت توپلانميشدي. محله نين آغساقالي ائوينين قاييسيني آچيب متين قدىلر ايله يانيميزا گلدي. اللريميزي سيخديقان سونرا دئدي:

"سيز بيزيم باشلادىغيميز بۇيوك ايشي آخيره آپاراجاق سيز. من بونا اينانيرام. خالق و ائل سيزين داليزجا كندير، ائلدە قوت و اردير. باخ بيز همين شاوادا اون بئش تونغجي ايله شوجاع اولدؤولە نين قاباغيني ساخلايا بيليريك. بئش آلتى نفر ايله رحيم خاني شازدا باغيندان قاچماغا مجبور ائديك". اوندان بير گون اول قوطب مئيدانيندا خيبابان اهالي سيني ائليت تصوبونون شاهيدي اولموشدوق. خيبابانلار آغايي موستمعين ائويني اوز محله سانديقلاري اوچون دؤشهيب ايشە باشلاميشديلار. اول محله نين آغساقاللاري و باش بيلنلري گليب راي وئرميش، سونرا دا بوتون جاماعاتي چاغيرميشلاردي. اورادا بير جانان چوخ طبعي و ساده بير لحن ايله فيرقەدن خواهيش اندير كي، اونلارين ايفتيخاري اولان سالار ميلينين عكسيني هرگيز سردار ميلينين عكسندن اوزاق قويماسينلار. او دئيردي مرحوم شئخين ايشتياهي بوندا ايدي كي، خيبابانلار ي سايمادي، اولارا پالاز اوغروسو دئييب تحقير ائلدي. اونا گؤره خيبابان اهلي اونون آرخاسيندا دورمادي. فيرقه بونو نظره آماليدير.

كئچن ميلى مجلس اينتيخاباتيندا راي وئرمين قصبه لردن بيريسي دە شبوستر اولموشدو. بو ايل آلدغي يميز معلوماتا گؤره اورادا نئچە مين تعريفه آلميشدير.

بو گوسترير كي، خالق دموكراتليغي بير ائل كيمي قبول انتميش و دموكرات فيرقه سيني اوزونون باشي تانيميشدير. بو جهتن لندن راديو سو دوغو و دئمشدير. اما حقيقت- حالدا ايسه او اوز موخبيرينين غرضينه آلت اولوب و ايرتجاعى عونصورلرين تحتي تاثيرينده قالماق ايله حقيقتي عكسینه تفسير ائلميشدير.

اينتيخاباتيميزدا تك فيرقه عوضولري دئييلدير، بيطرف خالقين هر طبقه سيندن ايشتيراك ائندلر فيرقه عوضولريندن چوخ اولماسا دا از دئييلدير. حئي كئچن مجلس اينتيخاباتيني بعضي پوللو و مونتفيذ ناميزدلرين تهديد و تطمعي نظرده دوتوب تحريم ائدن بازار جاماعاتيندا بو ميلي اينتيخاباتيميزدا چوخلاري ايشتيراك ائتميشدير.

مخصوصن بعضي شهرستانلاردا اينتيخابات عومومي شكيل آلميشدير. هرگاه اينتيخابات حاضيرليغي اوچون بير نچه گون واخت وئريلسه ايدي بوتون خالق اونا شيركت ائتمگه موفق اولاجاق ايدي.

بونلارين هاميسي خالقيميزين آيليب اوز فيرقه سينين لايقينجه تانيدغي ايبات ائدير.

بو بويوك بير قودرتدير. فيرقه عوضولري گرک چاليشيب بو قودرتي فيرقه نين آمال و آرزولاري يولوندا ايشلتمگه موفق اولسونلار. موتاسيفانه بعضي بئرلرده خالقين قودرتيندن سو ايستيفاده فيكرينه دوشنلرين ده اوزلريني فيرقه ميزه باغلامالاري نظره چارپماقدادير.

بعضي بئرلرده اللرينه سيلاح كئچن بعضي آداملار اوز وظيفه لريندن و اوز حودود و ايختيارلاريندان خاريجه چيخماغا دا جسارت ائدير. مثلا كندليني اينجيدير يا اربابين آبارينا ال آتماق ايشتير، يا يولدان كئچن موسافيرين مالينا تاماح ائدير. بو كيمي حركتلري بيز خيانت حساب ائدير. اگر فيرقه عوضولرينده بئله آداملار گورونورسه فيرقه اونلار ايله بيرحمانه و آمانسيز بير صورته موباريزه اندهجكدير.

بويوك ايشدن كيچيك ايستيفاده ائندلر خالقين دوشمني ديرلر. خالق دوشمنلرينه نيجات ابو خودور.

آزادبخاه و دموكرات اولان شخص پاك، تميز و صادق اولمايدير. مخصوصن كندلرده و شهرستانلاردا اولان فيرقه عوضولرينه جيدن ماليكلرين مالينا و يا جانينا تجاوز ائتمك اكيدن قاداغان اولونور. فيرقه عوضولرينين فداكارليغي، اونلارين صداقتي، دوزلوگو و اينتيظاما تابع اولمالاري ايله تعين ائديلر.

فيرقه اينتيظاميني پوزوب فيرقه دن ايجاز سيز اوز باشينا حركت ائندلره فيرقه ده بئر بو خودور. فيرقه آدينان ايستيفاده ائديب خالقين آساييشيني پوزاتلار ايله آمانسيز بير صورته موباريزه آپاريلماقدادير. اول امنيت سونرا آزادليق. امنيت اولمايان بئرله آزادليق اولاييلمز.

مير جعفر پيشه وري

(آذربايجان "شوماره 68، آذر 11، دنكابر 3)

(اذا جا نصر الله والفتح ورايت الناس يدخلون في دين الله افواجا)

فيرقه ميزين تزلزلونلاپير عزم و ايراده سي سايه سينده ائل تريندي، خالقين هر بير ايشه تردود و سويي ظن ايله باخان طبقه سي يعني بازار و ايداره خيدمتچيلري ده ميلي مجلسيميزده شيركت اوچون نيزامنامه موجيبينجه و ميلي هنياتيميزين رسمي اعلاني ايله تعين اولونان مودتين آخير گونلرينده اينتيخابات صانديقلارينا هوجوم ائديب رايلريني وئرمگه باشلاي.

اگر بو مودتي ايكي گون تمديد ائتمك مومكون اولسا ايدي فقط تبريز شهرينده يوز ميندن زياده راي وئريله جك ايدي.

ظرافات دئييل فقط شنبه گونو خالق سكيكيز مينه باليغ راي سالميشدي. بو ايرانين مشروطه تاريخينده گورولمه ميش بير ايشدير.

شنبه گونو صانديقلارين قباغيئا توپلانلاري گوردوكده ايسلامين فتح و ظفر گونلري خاطريره گلن (اذا جا نصرالله) آيه يي شريفه سينين حقيقي معناسي نظرده موجسم اولوردو. خالق غلبه ميزه اينانديغي اوچون آخين- آخين، دسته- دسته گليب راي ساليير و آلدغي تعريفه يي بيرنجي مجلسيميزدن ياديگار اولماق اوزره بويوك خوشحاليق ايله موراجيعت ائديردي.

بو موفقیته ایکی بویوک سبب گؤستره بیلیریک. اولن فیرقه عوضولرینده ووجودا گلن درین ایمان و اونون نتیجهسینده ایبراز اندیلن قهرمانلیق، ایکینجیسی خالقین ایچریسینده تولید اولونان اعتیقاد و اینامدان عیبارتدیر. بو ایش هنوز تشکیل تاپیب گوندن گونه مؤحکملمکده اولان جاوان فیرقه تشکیلاتی اوچون بویوک بیر ایمتاحان ایدی. فیرقه میز فخر و موباهات ایله چیخماغا موفوق اولدو.

تئهران دا بویوک ایشیمیزی اوزاقدان تاماشا اندیب موخالیف روزنامه لرین هایکوی سالماسینا موتاتیر اولان آزادیاخه دوستلاریمیز بعضاً بیزه کؤمک یئتیرمک فیکرینه دوشوب بو یا بیر آیری آزادیاخی تشویق اندیب تبریزه یولا سالیر و انله فیکر اندیرلر کی. اونلارین رهبرلیگینه فیرقه میزین احتیاجی واردیر. بو نیتله شهریمیزه وارید اولان آزادیاخالار ایشیمیزی یاخیندان گؤردوکده اؤزلرینین ضعف لرینه اعتراف اندیر. بو اوچ آی مودتینده فیرقه نین موباریزه و آتش ایچینده یارادیب تربیت ائتدیگی فعال قوه سینا (کادری) آلفیشلاماق اولنلاردان ایش اؤیرنمگه اؤزلرینی مؤحتاج گؤرورلر.

فیرقه میزین ووجودا گتیردیگی فعال قوه (کادر) سنجگی ایشینده اؤز قودرت و ایستعدادینی بروزه وئردی. دونن مرکزی صاندىق محلینده یاشلی بیر دموکراتین 48 ساعات تامام اؤز پوستوندا داوام ائتدیگی آشکارا چیخدی. بو آدام پوستونو تحویل وئردیکده گولومسونوب "اؤز وظیفه می انجام وئردیگیم اوچون خوشبختم" دئییب ایستیراحت اوچون ائوینه قاییتدی.

بیز ده ایندی هامی چالیشیر. هامی فعالیت گؤستریر. اؤزونون عورضه، لیاقت و غییرتینی بروزه وئرمگه چالیشیر. قوجا، جاوان، اوغلان، قیز، یاشلی خانیم، بئلی بوکولوب قوجالمیش کؤهنه مواهید، بیلاخره هر کس اؤز وارلیگی ایله عوموم خالق ایشینی آخیرا یئتیرمک ایستیر.

فیرقه میزین ایچینده عظیم بیر قودرت، اینسانی حئیرته سالان بیر اینتیظام ووجودا گلیمشیدیر. عوضولر آرتیق تردید و تزلزوله ایمکان وئرمه ییب فیرقه رهبرلیگینی جان- دیل ایله بنیمسه ییب ایمان و عقیده اوزره مرکزی کومیتهمیزین تصمیم لرینی ایجرا اندیر. ایسلامیتین اول گونلرینده گؤرولموش تعصوب اوزره وظیفه لرینی انجام وئیریر. فیرقه دن فقط ساده بیر تبسوم آلدیقارینا ایفتیخار اندیرلر.

ایمدي بیزده اولومه گنتمک امری آماغا ایفتیخار ائدن جاوانلار تاپیلماغا باشلامیشدیر. حقیقی فدایلر ایجتیماعی حیاتی میزین هر بیر قیسمتینده اؤز لیاقت و فداکارلیقارینی ایثبات اندیرلر.

فیرقه آرتیر، و بویویور، مؤحکم لاشیر.

بو قودرت، بو لیاقت و بو ایستعدادا مغرور باشلار دا اگیلب خالقین عزم و ایراده سینا تسلیم اولور. میلّت یولوندا اولمگه حاضر اولان فدایلرین اللرینی سیخیر، گنجه گوندوز فیرقه اوچون چالیشان و اونون بو بویوک هدف و مقصدینی اله ائتمگه حاضر لاشیر.

ایشیمیز خالق ایشی اولدوغو اوچون خالقین گؤستردیگی حوسن- توجه بیزیم اوچون بویوک فتح و موظفیت حساب اولونمالیدیر.

آهنین قالالار، بیخیماز سنگرلرین هامیسیندان مؤحکم خالقین اورگیدیر. اورکلری فتح ائدن قوه نین موقابیلینده هنج بیر قالا موقایمت ائده بیلمز. فیرقه میز خالقین اورگینی فتح ائتمیشدیر.

بونو مجلسی میلی اینتیخاباتیمیز ایثبات ائدی. اونو یعنی او جلب اندیلیمیش اورگی ساخلاماق اونون ایستهدیکلرینی وئرمک زمانی گلیب چاتمیشدیر.

بو جهندن فیرقه میزین یولو موشکول و وظیفه سی آغیردیر. عشقی قازانماق آسان، اونو ساخلاماق موشکولدور. بیز ایمدی خالقین عشقینی قازانمیش، اونو ساخلاماق اوچون داها بویوک زحمتلره تحمل ائتمه لی بیک.

میر جعفر پیشه وری

("آذربایجان" شماره 69. آذر 12. دنکابر 3)

بیرینجی دفعه اولراق آذربایجان خانیملاری اینتیخاباتدا ایشتیراک ائتدیلر

ظولم، اسارت، ایستیداد و زورون پنجهسی آلتیندا قارا چادیرلاردا، بوتون ایجتیماعی حقوقلاردان محروم اولان آنا و باجیلاریمیز، هر بیر زحمته قاتلاشا. قاتلاشا قوینوندا گنجه گوندوز بیزلری بسلهیب بؤیودن آنالاریمیز بیزیم کیشیلریمیزدن داها آرتیق درجه‌نه ده علمدن، معاریفدن محروم اولموشلار. ایرتیجاج بیزیم غیرتلی ناموسلو آنا باجیلاریمیزین اوزونه علم، مدنیت قاپیلارینی باغلامیش، اونلاری بوتون بشری حقوقلاردان محروم ئدیب زواللی بیچاره حالینا سالمیشلار.

آرودالارین کیشیلر ایله برابر حوقوقا مالیک اولماسی و اینتیخاباتدا ایشتیراکی تازا بیر مساله دئییلدیر.

بلکه بوتون دونیا دموکراسی مملکتلرینده خانیملار اؤز حقیرینه مالیک اولموشلاری یعنی دؤولتی ایشلرده دخالتلری وار. بو گون بیز قادینلارین جبهه‌لرده سیلاح گؤتوره‌رک و وروشمالارینی گوردوک. گؤیلرده اوچان طیاره، ماشین ایداره ائدن قادین دا واردیر، لاکین بیزیم مملکتده قادینلاریمیزی بیچاره و بدباخت انتمیشلر.

بو گون آذربایجان قادینلاری بوتون ایران قادینلاری اوچون سعادت قاپیلارین آچماقدا آذربایجانین مرد، قهرمان آزادیخواه‌لاری کیمی بو یولدا اولینجی قدملرینی گؤتوردولر. بلی مومکوندور بوضی ایرتیجاجی قیسا فیکیر آدمالارا قادینلاریمیزین رای وئرمه‌سی تعجب گلکین. لاکین هنج تصحوب اندیله‌سی شئی یوخدور.

قادینلارین دونیا آزادلیغیندا بویوک اهمیتی و شیرکتی اولموشدور.

یوناندا قادینلار ایرتیجاجی قوملرله وروشوش، داش ایله، اسلحه ایله دشمنی ازمیشدیر. قادینلار جامیعین اوزونو ایشیق‌اندیریرش بو گون آذربایجان خالق اؤز تاریخینه بیر شئی علاوه ائتدی. او دا آنا- باجیلاریمیزین میلی مجلس وکیللرینه رای وئرملریدیر.

بو دا آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی‌نین بیزیم آنا و باجیلاریمیزا اولان توجهی‌دیر.

قوی دونیا میلتلری انشیدسین و گؤرسون کی، آذربایجانین قادینلاری اورکلری شاد و سئوینج ایله دسته- دسته اؤز رای‌لرینی مجلس میلی وکیللرینه وئریدیلر. آنا باجیلاریمیز بونولا کیفایت‌نامه‌یه جک‌لر. اونلار حتا مجلسه بنله گله‌جکده اؤزلریندن وکیللر اینتیخاب ائده‌جک‌لر. قوی آنالاریمیزین طالعی گولسون. بو بوتون ایران خانیملارینا بیر مؤژده‌دیر.

بونولا دا آنا و باجیلاریمیز تاریخین صحیفه‌لرینه قیزیل خط ایله اؤز دوغرو و حقیقی حقوقلاریندان دیفاع ائتمک اوچون آدلارینی ثبت ائتدیلر.

تاریخ همیشه آذربایجانین قادینلارینین قهرمان‌لیغینی و آزادیخواه‌لیقلارینی قنید ائدیب گله‌جک نسیللریمز اونلارین بو ایشلرینی یاد ائده‌جک‌لر.

خالق شاعیری آقای بیریبیا روزنامه‌میزده چاپ ائتدیلیمیش شعرینده دئییر کی:

گونش سحر دو غاجاق «قطب» دان سعادتله

بو غم‌لی منظره‌دن قورتولوب شرافتله

همیشه عؤمر انله‌سن جاهاندا آسوده

او شانلی دؤوره فقط حؤکمران اولار توده

سئویملی شاعیرین سؤزلری آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی‌نین بوتون خالقیمیزین معصوم آنا و باجیلاریمیزین اوزونه ساچدیغی گونش دیر کی، خالقیمیز بو غمدن و فلاکتدن خیلاص اولوب و اؤز میلی موختار بیئینی یارادیب، همیشه سعادتله یاشایاجادیر.

یاشاسین آذربایجانین شرافتلی و ناموسلو آزادیخواه‌لر، باجی و قیزلاری.

م. ظاهر

«آذربایجان» سوماره 69، آذرین 12 سی، دنکابر 3

خالق قايغيسي ايشيميزده بيرينجي يئر توتمايدير

ايشين سريغ و برق آسا بير صورتده پيشرفتي فيرقه رهبرلرينين باشلاريني ائله قاتميشدير كي، اونلار بعضي يئرلرده اساس وظيفه لري اولان خالق قايغيسيني ده يادلاريندان چيخارماغا مجبور اولموشلار. ژاندارملارين جاهيلانه حرڪتلرينين گوزله نيلمه مين بير شكيله آرتما سي دا قوز بالايي قوز اولوب فيرقه افكار عوموميسي ني تاماميله اوز طبيعي يولوندان كنارا چكمكده دير.

بو ناخوشلوق هرگيز فيرقه ميزين خيري نه دن ييلدير. ائلين قئيدينه قاليب اونون گوندليك احتياجيني دوشونمه ين سياسي ايشچي هنج واخت خالقا رهبرليك ائده بيلمز. ائله رهبرليك ائدن فيرقه عوضولري گرڪ هنج بير زمان بو حقيقتي ياددان چيخارماسينلار. ائلين داباني قيزيشيب آجلىق، سوسوزلوق، ايستي، سويوق دوشونمه دن ايرملي گندير. بير آن اول اوز مقصدينه يئتيشمك ايستير. او آرتيق آيري مخصوصن آني احتياجلا ر باره سينده دوشونه بيلمير. يوروش اخيردا اونو يوروب مأيوس ائده بيلر. اونا گوره رهبرلر بو خطر دن غفلت ائتمه مەلديرلر. خالقين چورگي، آساييشي و امنيتي باره سيند دوشونمك اونلارين بورجودور. چونكي اونلار خالقين باشي حساب اولونورلار.

ان آغير، ان موشكول، ان جيدي موباريزه زمانيندا بئله فيرقه باشچيلاري اوزلرينين بو بويوك وظيفه لر يندن غفلت ائده بيلمزلر. ائل اولسون كي، اوز مقصدينه چاتماق اوچون قاني ايستي اولدوغو حالدا بير شني فدا ائتسين. ولي موباريزه يونگوللشديكن سونرا او آني و گوندليك احتياجلا ريني دوشونه جك، اونون رفع ائدلمه سيني باشچيلاردان طلب ائده جكدير.

ينرلرده خالقين موقددراتيني ائله آلان فيرقه چيلر ده گوزلريني آچيب بو حقيقتي اولدوغو كيمي گورمه لي و اونا موناسيب تدبيرلر دوشونمه ليديرلر.

دوغرودور فيرقه كند قبياميني ايداره ائتمير. دوغرودور فيرقه نين يئرلي باشچيلارينا دؤلت ايدارلرينين ايشلريني اوز عؤده لرينه گؤتورمك قاداغان ائدلميشدير. بونولا بئله باش وئرن بوتون حاديه لره فيرقه قاباغيندا باشچيلار يميز جاواب وئرمه ليديرلر. فيرقه رهبرلري گرڪ وار قوملري ايله چاليشيب ائنه سيلاح آلان كندليني اوز يولوندان چيخيب امنيتي خلددار ائتمك دن ساخلا سينلار. اونا تبليغ ائتمك و باشا سالماق واسيطه سي ايل، پيس ايش گورمك، خالقين مال و جانينا تجا ووز ائله مك فيكر يندن چكيندير سينلر.

تيجارت مساله سي بيزيم اوچون حيات و مومات مساله سيدير. فيرقه ميز هنج واخت تيجارت يوللار ينين كسيلمه سي يا تئلنقراف و پوست رابطه لر ينين قيريلماسينا طرفدار دن ييلدير. يئرلي فيرقه باشچيلاري بو سياستي هرگيز پوزما ياجاقلار.

دوغرودور آذربايجان دان بوغدا، اون، ات و ياغ كيمي ضروري شئيلرين چيخارديلماسينا بيز ده طرفدار يق. بو آذربايجان اوچون حياتي بير مؤوضو عدور. ايشسيزليك و علاجسيزليقدان شهرلر يميزي ترك ائديب گنتمگه مجبور اولان خالقي بير ده قحطليك و باهاليق ايله فلاكته سالماق اولماز. لئيك بو ساده و طبيعي تدبيره عوموميت وئرمك غلط بير ايشدير.

مثلا بادام، پارچا، خوشكبار، شوشه و ساير تيجارت ماللار ينين قاباغيني كسمك اولماز و بونا يول وئريلمه مەلدير. تيجارت اولماسا خالق داها فنا بير حالا دوشر. برعكس بيز گرڪ چاليشاق شهرلر يميزه پول گل سين، ائلين زحمت و رنجي سايه سينده توليد اولان تيجارت ماللار يميزا گننيس بازارلار تاپيلسين. بيز بونون خيلا فينا رفتار ائدن جاهيل آدمالاري فيرقه رهبرليگي كي، سهلدير فيرقه عوضولوگونه ده لاييق گورموروك.

"نم منه كور دندي، هر يئتنه وور دندي" ايله ايش كئچمز. باشچي گرڪ اوز گوردويو ايشين عاقبيتيني و نتيجه سيني دوشونسون. يا اكر اوزونو دوشونمگه و تصميم توتماغا قادر گورمورسه اوزون دن يوخاري اولان مركزي كوميتە دن سوروشسون. ايندي فيرقه ميز بير ميلته رهبرليك ائدير. اونا هر بير ايش دن اول دمير كيمي اينتظام لازيمدير. فيرقه دستورونو پوزانلار ايله آمانسيز بير صورتده رفتار ائدلمه ليدير.

تشكيلات يميز واحد بير اينسان كيمي حرڪت ائديب واحد بير يول ايله گنتمه ليدير. باشلي باشينا ولا بيلمز.

خالقين مال و جانينا تجا ووز ائتمك اولماز.

فيرقه نين امر و قراري اولمادان هنج بير تازا ايشه ال وورماق ياراماز.

بوينو يو غولوق. بد مستليک و ساير آچاق حرکتلره ايماکان وئريله بيلمز. خالق قايعيسي دنديگيميز سؤزون معناسي بودور.

مير جعفر پيشه‌وری

("آذربايجان" شماره 70، آذر 13، دنکابر 4)

بارا دنيل بويوک خيانتين کيچيک تظاهوراتينداندير

يؤکشنبه گونو آخشام گؤي مچيد يانيندا قورولان قانلي صحنهني بعضيلري بارا حساب انديب دنيرلر کي، بو فاجيعه ني وجودا گتيرنلر اؤز جانلارينين قورخوسوندان آتش آچماغا امر وئرميشلر.

بو دوغرو دنيلدير. تهران راديوسونون اخبارينا قولاق آسانلار بيليرلر کي، نئچه دفعه سرلشگر ارفعين ايشاره‌سيله مرموز و خاينانه فرمانلار وئريلميشدير. هاما گون ناهار چاغي تکرار انديلن صريح و آشکار فرماني دا راديو خبرلريني انشيدنلر قطع اونوتاميشلار. بو خبر مستقيم آتش فرماني اولدوغو دا بللدير. بو فرمان ايله آخشام ايتيفاق دوشن حاديه نين مستقيم راييه سي واردير. بيناون علثيه آذربايجانين امنيتي و آساييشيني ايخلال ائتمک اوچون چکيلن خاينانه نقشه‌ده بو عملي بير باشلانغيح حساب ائتمک اولار.

حاديه ايتيفاق دوشن زامان شخصي ليااس گئييب شاه حوسئين دسته‌سيني ايداره ائدن افسرلر ده خالقين نظريندن مخفي قالماميشدير.

ورهرام ايله درخشاني بو واسيطه ايله شهره آشوب سالماق و آزاديخاهلاري تهديد ائتمک اوچون بير اوخ ايله ايکي نيشان وورماق ايسته‌ميشلر. ولي اونلار او قدر جاهيل، او قدر دوشونجه‌سيز، او قدر نالاييق آداملارديرلار کي، محيط و زامان و مکاني ابدن آنلاماغا نایل اولاي بيلميرلر.

بیز واختيندا سرهنگ همایون و باشقا ژاندارم رييسلرينه شفاهن و کتبن تذکور وئرميشيک کي، سيزين باشلاديجيز سياست خطرناکدير. کندليني سوپوب، اوزوب، داغيتماق خنيريزه تامام اولماز. قارداش قاني تۆکمک زمينه‌سي حاضير لامايين.

اونلار ائله فيکر انديرديلر کي، بيز قورخوروق يا اونلار ايله عداوتيميز واردير. اونا گؤره کور توتدوغونو بوراخماز مثلی موجيبيجه اؤز وحشيانه حرکتلريني داها دا شيددتلنديرمک و خالقي فيشار آلتيندا قويماعي بيزيم بي طرفانه نصيحتلريميزي قبول ائتمگه ترجيح وئرديلر. بو سببه کندلي جانا دويوب آياغا قالخدي و ژاندارم بساتيني ساده بير تکان ايله بوتون آذربايجان کندلريندن سوپوروب انشيگه تۆکمکله اؤزونو اونون ظولم و اسارتيندن نيجات وئرمگه موفق اولدو.

ورهرام ايله سرتيب درخشاني ده ظن اولونور سرهنگ همایون يولو ايله گنتمک ايستيرلر و ايللا سيلاحسيز ساده و بي‌آلاييش اهاليني موسلسله باغلاماين معناسي بوخودور.

اگر مرکزي حؤکومت بو کيمي آچاق و خاينانه سياستلره خاتمه وئرمز ايسه ايش چوخ پيس يئره چکه بيلر. بو صورته تامام مسؤليت اونلارين عؤده‌سینه‌دير.

اطرافدان آلدیغيميز معلوماتا گؤره شهر اؤز حقوقونو مودافيعه ائتمک اوچون قيام ائدن فدایي دستلري طرفيندن شديد بير صورته موحاصره حاليندادير. ساده بير آتش بويوک بير حاديه ووجودا گنيره بيلر. فيرقه‌ميز خالق ايله ياخيندان تماسدا اولدوغو اوچون اونون روحيه‌سینه کاميلن آشينادير. اونا گؤره اود ايله اويناينانلاري خبردار انديب اونلارا باشلاديقلاري اوپونون خطريني آنلاماعي اؤزونه وظيفه بيلير.

يؤکشنبه گونونون گنجه‌سي بير گوناھسيز آذربايجانلي اولدورولوب 11 نفر ايسه يارالانميشدير. ورهرام ايله درخشاني مستقيم بو جينايته خالق محکمه‌سي قاباغيندا جواب وئرمکلر. ايندي آذربايجان خالقينين دوشونن باشي و موقتدير ميلي حؤکومتي واردير. اونون قانيني بو آسانليق ايله تۆکمک اولماز.

راديو واسيطهسي ايله آتش فرماني وئرن تئهران و اونو آذربايجاندا ايجرا ائدن يالانچي پهلوانلار اؤز تكليفلريني آنلاسينلار. خالق اينتيقام چكمكدن صرفنظر انده بيلمز. تبريزده 17 آذر ياراتماق اولماز. ايندي آذربايجان خالقي آياق اوستهدير، اونو ديزه چؤكدورمگه وادار ائتمك ايستهين اوغلانلارين آنالاري آغلار قالار. آذربايجانلي اؤز حاقيني اؤزونون عزم و ايرادهسي سايهسينده آلميش اؤز ميلي حؤكومتيني وجودا كتيرميشدير.

تئهران اگر بو رشيد و قهرمان ميلتي ارفعلمر، درخشانيلر، ورهراملارين هوا و هوسلرينه قوربان وئرمك ايسترسه بويورسون "بو گوي بو دا مئيدان".

مير جعفر پيشهوري

("آذربايجان" شوماره 71، آذر 14، دنكابر 5)

عزيز هموطنلر!

بيلديگينيز كيمي آذربايجان خالقي اؤز احتياجاتي نين تاميني اوچون آذربايجاندا ارزاق، اغذيه (بوغدا، ياغ و ساير خاروبار) و زيندگانليق مائحتاجي نين سودورون مومانيعت ائدير.

هئياتي ميلي يه وئريلن راپورتلارا گؤره بعضي اشخاص حئي مال اولتيجاره و خوشكبار و ساير اجناسين سودوروندا دا مومانيعت ائديب مال اولتيجاره صاحيبلريني زحمته ساليرلار. بونا گؤره هئياتي ميلي يي آذربايجان اعلان ائدير كي،

1- فعلن آذربايجاندا آشاغيدا يازيلان ارزاقدان سيواي هر جينس و مال اولتيجارهنين گؤندريلمهسي آزاد دير و هئچ كس اونلارين گنتمه ايشيني مانع اولماغا حاقلي دئييلدير.

گؤندريلمهسي ممنوع اولان ارزاق و اجناس فعلن بونلاردير:

غله (بوغدا، آريا، اون) ياغ، كره، پنير، يومورتا، تويوق، ات، قويون، قارمال.

2- آذربايجانين داخيلينده ارزاق و خاروبار و مال اولتيجارهنين حمل و نقلي كوللتن آزاد دير. كندلردن شهرلره حمل اولونان هر شئي آزاد دير و حملينه مانع اولانلار تعقيب اولوناجاقلار.

3- شهرلرده و كندلرده خالقين موريدي احتياجي اولان خاروبار و اغذيه و اجناسي احتيکار ائدنلر آذربايجان خالقينين دوشمني سايبليب شديدن تعقيب و موجازات اولوناجاقلار. هر كس هر عونوان ايله بو دستورون خيلافينا ابقدام انده، هئياتي ميلي طرفيندن تعقيب و شديدن تنبنه و موجازات اولوناجاقدير.

آذربايجان هئياتي ميلي ريسي- حاجي ميرزه علي شيبوستري

1324 جو ايل، آذر، نؤمره 5

("آذربايجان" ،شوماره 70، آذر 13، دنكابر 4)

بولودلار چكيليير فضالار ايشيقلانير

خالقimizين قلوبندن قالخان شوعارلاريميز دونيادا بومب كيمي گورولدادي. بوتون اولكله رين رادبولاري بيري- بيريندن آلدقلاري خبري جورجور تفسير و تعبير ايله اينتيشار و نريب بشرينين افكاريني وطنيميزه معطوف اتمكله فضاني قارائليق و اييهام بولودلاري ايله بير صورته مستور ائتدي كي، دونيانين بويوك دولتلي بئله هيجانا گليب رسمي يادداشلاري ايله يكدىگرينه موراجيبت اتمكله مسالمنى آيدنلاشديرماق مجبوريتينده قالديلار.

البته، بو ايشده تنهران ايرتيجاعي مطبوعاتي و زور ايله ايش باشينا كنجن فوجاليب ايريميش ايرتيجاع هئيكلي، يعني صدرولاشراف كابينهسي، اتي، قاني، ايليكي و سوموكلي بيگانهلرين مالي اولان سرلشكر ارفع و اونون اعوان- انصاري بويوك رول اويناديلار. فاشيزم و ايرتيجاع روحو ايله تربيت ائدلميش ائقارا رادبوسو و همچنين ايران ايرتيجاعي نين اينانيلميش كؤمگي حساب ائدين لوندون اينسپكتورلاري ايسه اولارين دييرمانلارينا سو توكمله دونيا افكار عومومي سيني ايغفال اتمك، خالقimiz ياراشمايان ايفتيرالار ايله توهمنلنديرمگه مووقت ناي اولان كيمي گوروندولر.

فيرقemiz عزمي، ايراده، متانت و ايستيقامتي سايهسيند، خالق فساداكي قارا بولودلارا اهميت و ثرمهيب، باشلاديغي بويوك ايشي تعقيب ائديب، سوزدن ايشه كنجدي. نهايت، بويوك ميلي كونفرمimizi تشكيل ائديب، اوندان ميلي بير مجلس موسيسان و وجودا كئيرمكله دونياني واقع اولموش بير عمل موقابيلينده قويدو.

بو بويوك ايشدن سونرا ميلت بولودلاري داغيتماق، پوچ سوزلر و مؤهوم ايفتيرالارا بويوك بير تكان ايله سون قومماقدان اوترو اوز اعلاميه سيني رسمي صورته بوتون دموراتيك دولتلي، همچنين تنهرانين رسمي مقاماتينا گوندريب، بو واسيطه ايله اوزونو عالمه تانيديب. اساس سوزلريني دئدي. اعلاميه ميز خالقimiz قلمي كيمي صاف، ساده، راست و سليس بير ديل ايله يازيلديغي اوچون ايستر داخيله، ايستر ايسه خاريجده درين بير تاثير بوراخدي.

اونون معنالي سوزلري واسيطه سي ايله دونيا بيلدي كي، بيزيم ايديعالاريميز طبعي و طلباتيميز قانويدير. بيز عاصي و شوريش طلب دنبيليك. ايران ميلتي نين ده ايستيقال و تامامييتي ايله ايشيميز يوخودر. ساده بير صورته اوز انوميزين ايدار سيني اوز اليميزه آماق ايستيميز. بو جهندن بير- ايكي موغريض و موقتين يالانچيلاردان باشقا بوتون دونيا رادبولارينين لحي ديشدي. حتا بعضيلري بيزيم حاق سوزلريميزدن طرفدارليق اتمك اوچون ععاديلانه و مونصيفانه دليلر بئله بيان ائتديلر.

داخيله ايسه ايرتيجاعي مطبوعاتين زهري اينتيشاراتي گوندن- گونه ضعيفلشيب، بي طرف و آزديخاه روزناملر حقيقتين اوستونو اچماقلا اوز ميلي وظيفه لريني انجام و نرير و بيزيم ميلي ايشيميزي خالقا تانيماق ايستيميز.

آزادليق و دموراتليق اساسلارينا وفادار اولان جيبه سي آزادي روزناملري ايله شهريوردن سونرا ايران اوفوقونده دان اولدوزو كيمي پارلاماغا باشلايان «ايران ما» روزنامه سي ايندي بيزدن جيدي صورته حيمائت ائدير، ريبضا خانين آچاق نوكري و موختاري نين كئيف خفيه سي اولان مسعودي لرين اوزلرينين ماسكاسيني بيرتير و اولارين خالقimiz نيسبت بسله ديكلري خاينانه فيكلرلريني ايفشا ائديرلر.

آرتيق بوتون ايران آزادخاهلاري اوچون بيزيم توتوغوموز يولون دوز اولدوغو باره سينده شوبهه قالماميشدير.

آزادخاه مطبوعات جيدي بير صورته دولتي تنقيد ائديب، چوخ دوغرو اولراق دئير: «آذربايجان مسالمنى آذربايجاندا فقط حل اولاييلر. دولت بو داخيلي و ميلي مسالمنى خاريجه چيخارماقلا ايرانين ايستيقاليت و ميلي حاكيمييتيني خلدار ائدير.

مخصوصن فداكار تنهران يازيچيلاري خاريجي دولتلي بو خصوصدا قوپارديقلاري گورولتويا اعتراض ائديب اولاري بو ايشه قاريشمالاريني زاييد، بلكه غير ععاديلانه گورورلر.

ريضا شاهدان قالان اوغورلوق پوللاري ايله تنهران و كيلي چيخان دوكتور عبيد نين اراجيفي بويوك خيانتكارليغينين قابا تظهورلريندن بيريسيدير كي، 14- جو مجلسين چيركين و كئيف سيماسيني اچيق بير صورته نيشان و نرير و بو خاين جمعيتين هارادان سو اچديگيني اچيب خالقا گؤسترير.

آزادخاه مطبوعات ايسه دولتدن آذربايجان خالقينين قانوني و طبعي حاقيني و ثرمگي طلب ائدير و اونو بير ميلت تانييب اوز داخيلي اومورائيني ايداره اتمگي طبعي بير حاق آدلانديرير.

بوندان علاوه تئهراندان گلن مؤتمد اشخاصین ایظهاراتینا گۆر، ایندی بوتون ایران خالقی اۆز نیجات و سعادتینی بیزیم میلی حرکتیمیزدا گۆرور و اورک. دؤیونتوسو ایله بیزیم موفقیتیمیزی آرزو اندیر.

حتا جنوب شهرلردن گلیب الیمیزه چاتان مکتوبلاردا بئله، خالقیمیزا، فیرقه‌میزه و ایشیمیزه بؤیوک امید حیس لری نظره چارپیر.

بونلارین هامیسی گۆستریر کی، آرتیق توفان کئچمیش و فضالار قارا بولدولاردان تمیزلنمگه باشلامیشدیر، بوندان سونرا ایرتیجای قوولر نه قدر جان آتیپ چالیشسالار، اۆز ضررلرینه تامام اولاجاقدیر. آرتیق دنیا بیزی تانیمیش و حاق سۆزوموز قولاقلارا یول تاپمیشدیر.

میر جعفر پیشه‌وری

("آذربایجان" شماره 72، آذر 15، دنکابر 6)

قارداش قانی توکولمه‌سین

فیرقه‌میزین و هئیات میلی‌نین جیدی ایقدماتی سایه‌سینده بو گونه قدر شهرین امنیتی حیفظ اولونوب، مؤوقعدن ایستیفاده ائتمک ایستین اشخاصین ناروا حرکتلرینه ایمکان وئرلمه‌میشدیر. بونو اؤزونون منافعینه موخالیف گۆرن دؤولت مأمورلاری آخیر واختلاردا جورجور خایانه تشبوتلره ال آتیر و شهریمیزین آسایشینی پوزماق ایستیه‌یرلر.

مئلن، بونلار اؤزلری ده بیلیر کی، آذربایجاندا ژاندارملار نیسبت شدید حیس تنفور ووجودا گلیمیشدیر. بونا باخمایاراق، کندلرده سیلاحلارینی فداییلره تسلیم اندیب شهره گلن ژاندارملاری دوباره سیلاحلاندیریب شهرین خیابانلارینا دولدورور و یا اونلارا غنیریرسمی لیباس گئییندیریب کوچلرده خالقی تهدید ائتمک کیمی آلچاق و یاراماز وظیفه‌لره موعین اندیرلر. هامی بیلیر کی، سربازلاریمیز و خیردا افسرلریمیزین توجؤهی خالقا اولدوغو اوچون درخشانی ایله وره‌رام اونلاری سربازخانالاردا حبس اندیب اسیر حالیندا ساخلاپیر. بونونلا بئله بعضی شرور و بیچاقچیلارا افسر و سرباز لیباسی گئییدیریب کوچلره گۆندیریر. اونلارین واسیطه‌سی ایله خالقی احساساتینی تحریک ائتمک ایستیه‌یرلر.

بیز باشا دوشموروک ایندی دئربان تبریز شهرینده نه‌یه لازیمدیر؟ مادام کی، سربازلارا سربازخانادان کنارا چیخماغا یول وئرلمیر، دئربان کیمی جلب انده‌جکدیر و اونون خیابانلاردا گزمه‌سیندن خالقی تهدید ائتمکدن باشقا معناسی ندیر؟

بیز چوخ گۆزل بیلیریک کی، تئهران ایرتیجای خالقیمیزین وئردیگی بؤیوک تکان واسیطه‌سی ایله موتزلزیل اولوب، قورخودان تئهرانی ترک ائتمگه چالیشدیغی حالدا، آذربایجان خالقینی بیر- بیرینین جانینا سالماق و دونیایا اؤزونو حاق بئجانیب گۆستریمک ایستیه‌یر. بیزه معلومدور کی، درخشانی ایله وره‌رام آذربایجان خالقینین اینتیقام پنجه‌سیندن قاچماق اوچون باهانا آختاریر و بو باهانانی سرباز ایله خالق آراسیندا چارپیشمادان عیبارت بیلیر. بو نوقطه‌یی نظر ایله‌دیر کی، فیرقه‌میز بو گونه قدر اونلارین اوینادیقاری اوپونلارا اهمیت وئرلمه‌یب گۆردوکلری جسورانه و نامردانه تدبیرلری جاوابسیز قویموشدور.

ایندی ایسه وضعیت تامامیله دییشمیشدیر. فدایی دستلری شهرین داروازالارینا سیرایت ائتمکده‌دیر. آرتیق شهرین اؤزو درخشانی و اونون آنلاماز همکاری اولان وره‌رامین احمقانه حرکتلریندن جانا دویموشدور. بئله بیر حالدا، بیز آذربایجانلی سرباز و افسرلری سربازخانالاردا اسیر کیمی ساخلاپیب، اونلاری میلت علنیه‌ینه سیلاح گۆتورمگه وادار ائتمگین خطرینی خالقا بیلدیرمگه بیلیمه‌ریک.

سربازلار و افسرلریمیز، اونلارین قوهوم و اقربالاری بیلاخره بو طیلیسمی سیندیریب درخشانی‌لرین خیانتلرینه خاتیمه وئرملی، سربازلاریمیز بیر دفعه سیلاحلارینی توکوب خالقا مولحق اولمالیدیرلار.

آتالاری، آنالاری، قارداش و باجیلاری دموکرات فیرقه‌سی‌نین آزادلیق بایراغی آلتیندا موباریزه ائدن سربازی اوزون مودت قوش کیمی قفسده ساخلاماق اولماز. میلت و وطن یولوندا شرف و ایفتیخار قازانماق اوچون نیظامی پالتار گئیین افسرلری احمقانه بیر صورتده قارداش قانی توکومگه وادار ائتمک قاباقدان گئتمز.

گندین بالالارینیزی، قارداشلارینیزی، قوهوم و اقربا، دوست و آشنالارینیزی سربازخانالاردان ایستهمین. قوی سربازلارین اوزلری بو شرافتمندانه قدمی گؤتورسونلر.

بؤیوک فرانسا اینقیلابی، بؤیوک روسییا اینقیلابی، بیلاخره دونیادا وجودا گلن میلی اینقیلابلاردا سربازلارین گؤتوردوکلری قهرمانه قدماتلری اونلارا قاندرین. سرباز همیشه میلت ایله اولموشدور. افسرین ایفتیخاری میلت ایله البیر اولماقدادیر. او، فقط سرحدلرده دوشمن ایله ووروشا بیلر. داخیلده میلتین پوشتیبانی گرک اولسون. بیز بیلیریک، سربازلار و افسرلریمیزی غفلتده ساخلاماق اوچون، اونلارا روزنامه اوخوماق و مملکتین حالیندان خبر توتماق ایمکانی وئرملر. لاکین میلتین گوج و قودرتی قالا و دیوار آنلاماز. هر واسیطه و هر یول ایله اولور- اولسون اونون فیکری یئرینه یئتیشر و ایستهدیگی نتیجینی حاصل ائدر.

سبز گندیب سرباز و افسرلریمیزی باشا سالین، اونلارین میلی وظیفه لرینی شرح وئرین. آزادیخلار آراسیندا اونلارین یئرلرینین بوش قالدیغینی گؤسترین.

قوی قارداش قانی تۆکمکه اوزلرینه شان و شرف قازانماق ایستهمین خاینلرین عالی بوشا چیخیب بورونلاری ازلیسین.

آذربایجانین سرباز و افسرلری بیزیم قارداشلاریمیزدیر. بیز اونلاردان قارداشلیق گؤزله بییریک. گرک چالیشب، آزادلیق دوشمنلرینین اللرینه آلت اولماسینلار.

حتا ایسفاهان، شیراز و تهران سربازلاری دا آذربایجان خالقینین اوزونه آتش آچماق ایستهمیرلر. اونلار دا بیزیم بؤیوک ایشیمیزدن اوزلرینه نیجات و آزادلیق گؤزله بییرلر.

سربازخانلار چوخ تئز بیر صورتده حبسخانا و زیندان حالیندان چیخمالی، سربازا خالق حرکاتیندا شیرکت ائتمک ایمکانی وئرلمه لیدیر. سرباز و شرافتلی افسرلرین روحو بیزیمله دیر.

بیز اونلاری اوز سیرالاریمیزدا گؤرمک ایستهمیریک. یاشاسین آذربایجانین غیور و آزادیاخ سربازلاری! جاوان و فداکار افسرلریمیز! آذربایجان سیزدن امید گؤزله بییر، دمورات قارداشلاریز سیزی کؤمگه چاغیریر!

میر جعفر پیشه‌وری

("آذربایجان" شماره 73، آذر 16، دنکابر 7)

مجلس میلی تشکیلی مونسیتیه

اینتیخابات موفقیته باشا چاتیب مجلس میلی نومایندهلری بیر- بیرین آردینجا مرکزده توپلانماقدادیرلار. بو بؤیوک ایش فیرقه میز اوچون بؤیوک بیر آزمایش ایدی. فیرقه اینتیخابات تبلیغاتینی چوخ بؤیوک موفقیته آخیرا آپاردی. اصلن اینتیخاباتین اوزو خالقی جلب ائتمک، جاماعاتا فیرقه و میلی هئیاتین مقصد و مرامینی آندیرماق اوچون گنیش تبلیغات واسیطه سی اولدو.

دوغرودور، میلتیمیز چوخ اوزون مودتدن بری اوز میلتینی حیس اندیب، آشکار و غیری آشکار، عمدی و غیرعمدی اولماق اوزره، زامان و مکانا گؤره اوزونون آزادلیق و موختاریتی یولوندا مباریزه آپارمیشدیر. لاکین بونلارین هامیسی بو اوج آی مودتینده آپاریلان مباریزه قطن موساوی توتولا بیلمز. ایندی آذربایجانلی سریع بیر صورتده آپاریلان سچکیلر و اونلاردان بحث ائدیلن مسالهلر واسیطه سی ایله حقیقی بیر خالق و تام معناسی ایله مدنی و حساس بیر میلت مقامینا یئتیشمیشدیر.

مین ایلرله تاریخه مالیک اولان ایران دؤولتینین آرخاسیندا بو گون اون مین نفر تاپماق اولماز. جاوان دؤولتیمیز ایسه باشینی اوجالید، ایفتیخار ایله دنیه بیلر کی، بو گون اونون آرخاسیندا میلیونلار ایله کیشی و خانیملار قان تۆکوب، اولوب، اولدورمگه ایفتیخار ایله حاضریدیرلار.

بو ایش میلتین قلیبندن چیخمیشسا دا، فیرقه میزین اونو تشکیل ائتمکده بؤیوک خیدمتی اولموشدور.

خالقimiz حاقشوناس و صاف اوركلي بير خالق اولدوغو اوچون عملن اوزونون مردليگيني گؤسترمله فيرقهين شوعارلاريني ايستيقبال ائتمك، اونون گؤسترديگي ناميزدلره راي و ئرمك و اونون ايستهديگي تدبيرلري جان و ديل ايله اجرا ائلمك يولوندا بؤيوك قدىملر گؤتوردو.

بوتون آذربايجاندا فيرقهين گؤسترديگي كانديدلرين اينتيخاب اولونماسي خالقين فيرقهيه اولان اعتمادييني و ايناميني ثبوت ائتمكدهدير. آرتيق، خالق شخصيتلر دنئيل، فيرقهيه اينانير و اونون آدينا و بهايصطلاح اونون ماركاسينا راي وئرير. بو ايسه، يئني و جوان بير فيرقه اوچون بؤيوك موفقيتدير.

چوخ يئره كندليلر چوخ ساده بير صورتده «بيز دموكرات فيرقهسي گؤسترن كانديدلردن باشقاسينا راي وئر بيلميريك. فيرقه كانديدلري ايمتاحاندان چيخميش آداملار اولماقلا برابر، فيرقه قارشيسيندا مسؤل اولدوقلاري اوچون، بيزه خيانت انده بيلمزلر» دنئيب اوز رايلريني سانديقلارا توكموشلر. كندلينين منطقي تاماميله دوغرو و دوشونولموش بير منطيقدير. ميلتينه رهبرليك ائتمك ايديعاسيندا اولان بير فيرقه بنله ده اولمايدير.

تك كندلي دنئيلدير، شهرده و بي طرف جاماعات، مخصوصن كسبه و توجار دا ساده بير صورتده كندليلرين منطقي اوزره رفتار ائديب، فيرقهين گؤسترديگي كانديدلره راي وئرميشلر.

بو واختا قدر ايراندا بو گؤرولمهيمش بير ايش اولدوغو اوچون، بيز ميلتين گلهجگي اوچون بونو فالنيك حساب ائديريك. ميلت نه قدر مونظم حركت ائدرسه، نه قدر اوزونون فيرقهسینه و باشچيلارينا آرتيق اينانا بيلرسه، بوز او قدر تنز بير صورتده اوز آرزولارينا يئتشمگه موفوق اولار.

مجلس ميلي ميز تزه بير موسيسه اولدوغو اوچون اوندا جوريجور نوقصانلار اولاي بيلر. بونو بيز هرگيز اونودا بيلميريك. لاکين بو مجلس عموم خالقا داينايب تزه بير دؤولت ياراتماق و ميلي موختار يئتميزين بيناسيني قويماق كيمي آغير و موهم وظيفه داشيديغينا گوره، اولدوقجا جاليب توجوه، اولدوقجا بؤيوك بير مجلسدير. اورادا دانيشيلان سؤزلر و چيخاريلان قرارلارين خالقا يئتيريلمهسینه آرتيق درجهده اهميت وئرتمك لازيم گلير. گرک روشنفيكير و ضيالي جانانلاريميز، مخصوصن يازي و مطبوعات ايله مشغول اولانلار بو يولدا بؤيوك فداكارليق گؤسترسينلر.

بيز گرک اوزوموزو ميلتيميزه و بوتون دونيا ميلتيرينه تانديب، اولكهميزي ايداره ائتمگه لاييق اولدوغوموزو ايثبات ائدك.

بونو دا مجلس ميلي ميزدن گؤزله بيريك.

مير جعفر پيشه وري

("آذربايجان" سوماره 74، آذر 18، دنكابر 9)

آذربايجان هئيات ميلي نومائندهلرين مركزين نومائندهسي آغايي بيات ايله مولاقات و موداكيره لري

اولجه دن تعيين اولونموش واخت و قرار موجبينه دونن سحر ساعات 10 دا يعني شنبه گونو آذر آيين 17 ده آغايي سراجمير (ذوكاولدوله) نين منز يلينده هئيات ميلي نومائندهلري ايله آغايي بيات آراسيندا مولاقات عمله گلنمشدير.

بو مولاقاتين ضيمنينده هئيات ميلي نومائندهلري ايله مركزي حؤكومت نومائندهسي آغايي بيات آراسيندا بير سيلسيله رسمي موداكيرات اولموشدور كي، بو موداكيره گون اورتادان بير ساعات سونرايا كيمي ايدامه تاپميشدير.

آبان آييني 29 و 30 دا آذربايجان موسيسان مجلسي نين تصويب ائنديگي آذربايجان ميلتي نين تقاضالاريني هئيات ميلي نومائندهلري مركزي حؤكومت نومائندهسي آغايي بياتا يئتيريب اونا تذكور وئرميشلر كي، اگر مركز بو اساسي تقاضالار ايله موافقت گؤسترسه جوزي مسالهر اطر افيندا موداكيراتين چتئيلگي اولماياقدير.

ولي آغاين بيات و دولتشاهي اصرار انديرديلر كي، اول جوزي مسالهر اطرافيندا موافيق حاصل ائتمك سونرا اساسي مسلهلره كئچمك.

بيز بو موذاكيراتين تفصيليني گلجكده اوخوجولاريميزين نظر ديقينه يئتيرمگيك.

("آذربايجان" شماره 74، آذر 18، دنكابر 9)

مرکزي حؤكومت نومايندهسي ايله آپاريلان دانيشيقلار حاقيندا

تئهران حؤكومتی عجب بيز مؤوجودور. بيز طرفدن مسالهنی بئرینده حل ائتمك مقصدي ايله شهریميزه عالیروته بيز مأمور گؤندريب میلی هئياتیميزله رسمن موزاکیرهیه گیریر. او بیری طرفدن مجلس و مطبوعاتدا بیزیم میلی حرکتیمیزین علنیهینه شدید هیاھو قالدیریب باشیمیزین اوستوندن خارجه اولکلره ال اوزادیر، بیگانهلردن ایستیمداد ائتمکله ایران جامعاتی نین حاقی حاکیمیتینی ایخلال اندیر.

بیز مرکزی دولت نومايندهسي آغايي بیاتا چوخ آچیق صورتده میلتیمیزین عزم و ایرادهسي سایهسینده ووجودا گلن میلی مجلسی موسیساتیمیزین خلل ناپزیر قرارلارینی و اونون بوتون دونیايا اعلام ائدیگی اعلامیهسینی شرح وئریب دئدیك: آجاق بیزیم میلی موختاریتیمیز تامین ائدیگی حالدا دولت نومايندهسي ايله دانیشیغا گیریشیب مرکزله اولاجاق ایرتیباطیمیزین حودونو تعیین ائده بیلریك. بو اساسی قبول ائتمه دن اول دانیشیلان سؤزلر و ائدیلمن موذاکیرهلرین فایداسی اولای بیلمز.

آغايي بیات شخص بیزیم حاقیمیزا اعتراف ائدیپ اوصول فیکریمیزین و پرنسیپلریمیزین صحیح اولدوغونو قئید ائدیگی حالدا اونون اطرافیندا آیدین و آچیق بیز سؤز دئییه بیلمه دي.

او ایستیردی سؤز ايله بیزیم اصل مقصودوموزو یویوب، تمیزله بییب میلی موختاریت عونونینی ارادان آپارسین. اونون دانیشیقلاری قطع اؤز ووجدانینین صداسی دئییلدی. ایختیاراتی محدود و ال آغايي باغلی بیز آدم کیمی چابالاییب دوردوغو بئرده قالیر، وختی تلف ائتمك اوچون جوزیات اوزرینده اوزون- اوزادی موباحیثیه گیریردی.

نهایت نومايندهلریمیز اونا وضعیتی اولدوغو کیمی تصویر ائدیپ آیدین بیز ليسان ايله میلتین اؤز حاقینی آماغا قادیر اولدوغونو و بو حاقی آماق یولوندا تامام وارلیغی ايله موباریزهیه گیریشدیگینی اونا آنلادراق دئدیلمن "خالق واحد بیز شخص کیمی آياغا قالخیب اؤز میلی حؤکومتینی قورموش، اؤز موقددراتینی الینه آلمیشدیر. بوتون میلت میلی کونقره (مجلسی موسیسان) طرفیندن اینتیخاب اولونان میلی حؤکومتین (هئياتی میلی) آرخاسیندادیر. بو گون- صاباح مجلسی میلمیز آچلاجاق، قانونی و رسمی حؤکومتیمیز تشکیل تاپاجاق، ایراندان آیریلماق شرطی ايله آذربایجانین داخلی ایشلرینی ایداره ائتمگه شروع ائدهجکدیر. تئهرانا وختیندا ایتیلای وئریلمیشدیر.

او گون قازانماق و وختی تلف ائتمکله ایشی اؤرت- باسدیر ائتمك فیکریندهدیر. بو ایسه چوخ سفیهانه بیز سیاستدیر. مرکزی حؤکومت بو گون بیزیم اوزاتدیغیمیز الی دالی قایتارماق ایسترسه آرتیق او ال بیز داها اوزانماز. بو دا مرکزی حؤکومتین بؤیوک و اساسی خیانتلریندن اولوب قالار.

آذربایجانلی اؤزونون ایستعداد و لیاقتینی بوروزه وئرمیش و آز بیز زاماندا بؤیوک بیز فیرقه و آرخالی بیز حؤکومت ووجودا کتیرمیشدیر و اونو دا ساخلاماغا قادیر دیر."

بیلاخره موذاکیرات موعین بیز نتیجهیه مونتهی اولای بیلمه دن خاتمه تاپدی و ثابت اولدو کی، حقیقت امرده دولت آغايي بیاتی ایش حل ائتمك اوچون دئییل، اونو تاریکلشدیرمك، بو واسیطه ايله خالقین گؤزوندن پرده آسماق اوچون آذربایجانا اعزام ائتمیشدیر.

آغايي بیاتین حوسن- نیتی و مثیلی بو ایشلره اونون اؤزو اوچون آجی بیز تاسوفدن باشقا نتیجه وئره بیلمزدی. چونکو سو سرچشمه دن بولانلیق ایدی. فهیمی و اونون امثالی همیشه اوینادیقلاری شترنج اوینونو اونون الی ايله قازانماق ایستیرلردی.

بیات او یوندا مهارتسيز بیر آدام دئییلدیر. لاکین طرفین او یون باشلامدان اول اعلان ائتدیگی کیشی اونون مئیدانی نی تنگشدیریب پات دئمک ایله یاخاسینی مات اولماقدان خیلاص ائتمگه و ادار ائتدی. او یونچو بیلر کی، شتر نجه پات باش توو لاما ق دئمک دیر.

مرکزی حؤکومت او یونو اودوزدو.

میر جعفر پیشه وری

("آذربایجان" شماره 75، آذر 19، دنکابر 10)

آذربایجان مجلس موسیسان میلی سی نین بیانیه سی

آذربایجان میلتینه و عوموم ایران خالقینا!

هموطنلر

بو گون بیزیم ایفتیخارلی میلتیمیزین خلل تا پمیان ایراده سی بنله قرار توتوشدور کی، بو گونکو چتین شراییطده مؤحکم بیر عزم ایله اوززونون اونودولماز کئچمیشینه و قدیم مدنیتینه وی آزادلیق نئهضت لرینده گؤتوردیو قدملره لایبق اولان پارلاق تاریخی وظیفه سین انجام وئرمکله برابر هر جور مانعی اوز قارشیسیندان قالدیر سین.

آذربایجانین کئچمیش جلاللی عظمتینه لایبق اولان بو بؤیوک مأموریتیه خالقیمیز ایفتیخار ائدیر.

آزادلیق و دموکراسی اوغروندا، هانسی کی، اونو دیفاع ائتمکدن اوترو آزادیخاه میلتلرین رشید اوغلانلاری مردلیکله جانلارینی بو یولدا قوربان ائدیبلر، خالقیمیز بو عزیز مقصدلر اوچون موباریزه آپارماغا یئنه ده ایفتیخار ائدیر.

بیزیم میلتین تاریخی دایمی ایفتیخارات ایله دولودور.

بیزیم بؤیوک اجدادیمیز ماد دؤوره سیندن تا شاه ایسماعیل صفوی عصرینه قدر و مشروطه اینقیلابین باشلانغیچینا قدر آزادلیغی اله کتیرمکدن اوچون خارجی ایشغالچیلار علییهینه قهرمانلیق ایله موباریزه آپارمیشلار و بو قهرمانلیقلار خالقیمیزین تاریخی صحیفه لرینین زینتی دیر.

آذربایجانین غنیرتلی مواهید و رشید اوغللاری، میثلسیز فداکارلیقلارینین نتیجه سینده و مشروطه اینقیلابلاریندا ایستیداد حؤکومتی نین اساسینی و ایرتجاعین سولطه سینی کؤوندن قازاراق، ایران میلتی اوچون آزادلیق و دموکراتلیق آدلار. قانون اساسی آذربایجانین شرافتلی اوغللاری نین قانلاری باهاسینا آلمیشدیر.

40 ایل قاباق بیزیم بابالاریمیز جنگ مئیدانلاریندا مردلیکله آزادلیق و دموکراسینی اله کتیرمگه نایل اولموشلار و بو عزیز مئومنی دفعه لرله آزادلیق دوشمنلرینین حیفظ ائتمیشلر.

آما آذربایجان میلتی، هانسی کی، بو قدر مشروطه اینقیلابی نین یارانماسی اوچون حیمایت و دیفاع ائتمک یولوندا فداکارلیق ائتمیشدیر، هنجواخت اوز سونسوز مواهیدلرینین نتیجه لرینین ایستیفاده ائتمه ییب، آزادلیقدان نصیب سیز قالیب و واقعی دموکراسیدان اثر بنله گؤرمه ییب دیر.

اونا گؤره کی، مرکزین مورجع حؤکومتلری آذربایجانا همیشه حقارت گؤزو ایله باخمیش و هر واخت بو تورپاغا موستعمره گؤزو ایله باخیب و هنجواخت آذربایجان ایستعمار ائتمک فیکریندن و بو تورپاغین زحمتکنش میلتینی ایستعمار ائتمک لریندن باشقا آرزولاری اولمامیشدیر. تئهرانین آزادلیق اولدورن حؤکومتی نین هدفی همیشه بو اولموشدور کی،

آذربایجانى ابدى دالى قالمیش شراییطینده ساخالاسین، جهالت و مؤهوماتی بو مملکتده گنیشلندیرسین. و ایرتیجاع عامیللرینی و فلاکتی تقویبت اندیب. علم، مدنیت قاپیلارینی بو یئرین آزیداخه خالقینین اوزونه باغلا سین

پارلاق تاریخی سابقهسی و ایفتیخارلی مدنیتی اولان بیر مملکت اونون میلیتی، میلی آداب و روسومو داغ کیمی مؤحکم دیر و اونون مدنیت چیراغی ایللر بویو قدیم دونیانی ایشیقلا ندیران خالقیمیزی مرکزی مورتجملر و مدنیتن و تاریخدن و مستقل شخصیتدن محروم اولان بیر میلت کیمی قلمداد اندیب هر جور ایجتیماعی ایتمیاز لاردان محروم گؤستریب اونا نیسبت اهانتدن و یئنه آچاق نیسبتلردن چکیمه بیبلر.

تاریخ بویو دونیانین ان آباد و جمعیتلی اولان یئرلریندن اولان و دونیانین ثروت منشایی ساییلان وطنیمیزی خرابازارا دؤندریب فقر و فلاکتده دوچار اندیلر.

تئهرانین آزدلیغا ضید اولان حؤکومتی بو تورپاقدا آزادلیغین هرگونه آثارینی اورتادان آپاریب، اونون اینکیشاف و ترقی اوجاغینی سؤندورودور. اؤز لیاقتسیز و آچاق مأمورلارینی حودوسوز ایختیارات ایله آذربایجانى خرابا ائتمگه، آذربایجان میلتین تحقیر اندیب اونون آنا دیلینی و آداب روسومونو اورتادان آپارماغا گؤندرمیشدیر.

اونلارین مقصدلری آنا دیلیمیزی آردان آپارماق، میللیت و مدنیتمیزین اساسینی موتزلزیل ائتمکدیر. تا بو واسیطه ایله آذربایجانلی اؤز پارلاق تاریخینی خاطرلاماسین.

بو خطرلی نقشه نین ایجرا سیندا مرکزین مأمورلاری هر جور فجایع یاراتماقدان چکیمه دیلر.

آذربایجان اوغوللاری یا زبندان گوشه لرینده و یا تونل آلتیندا و یا ایرانین جنوب منطقه لرینین پیس هاوالاریندا تلف اولوب اورتادان گئتدیلر.

ریضاخانین قولدور حؤکومتی موختارینین پولیسی واسیطه سیله آذربایجاندا ایستهدیگینی ائتدی. و بیر چوخ آذربایجانلی ریضاخانین ظولم چکمه سی و موختاری نین اسارت زنجیری آلتیندا محو اولدولار.

ایشکنجه و محرومیت فیشاری حدیندن آشدی.

ریضاخانلار و موختاریلر اورتادان گئتدیلر، آما آذربایجانلی روحی ده اولمه دی، آزدلیق ایشیغی سؤنمه دی.

1320 جی آیل شهریبور حادیه سی یئتیشدی.

بین المیالی وضعیت ایرانین داخلینده یاشایان میلتلره ده آزدلیقدان و دموراتلیقدان ایستیفاده ائتمک شراییطینی یاراتدی. 4 آیلدن آرتیق دیر کی، بو واقیعه دن کئچیر.

بو مودت ایچری سینده آذربایجان خالق دیفعه لرله اؤز آزادلیغی نین احیاسی و قانون اساسی نین ایجرا سی اوچون مرکزی حؤکومه موراجیعه اندیب، لاکین هر دفعه یا خوشونت و چوخلو اعتیناسیزلیقلا اوزلشیب و یا قوولوبلار.

بو مودت ایچری سینده آذربایجانلی مرکزی حؤکومتدن سرنیزه، زور، قانون اساسی نین ناپدالانماسی، آزدلیق و دموراتلیق اوصولونون محو اولماسی و فاشیستی عملیاتدان باشقا بیر شئی گؤرمه میشدیر.

تئهران مورتجملری آذربایجانى خراب ائتمکله و بو تورپاغین زحمتکش خالقینی ایفلاسا سالماقلا تئهرانین ظاهیری گؤزلیگینه گون بگون توجه اندیب و بیزیم قانونی تقاضالاریمیزی ایستنه زها و اعتیناسیزلیقلا قارشیلامیشلار. آذربایجان خالق قانون ایجازه وئرمیش حده کیمی اؤز قانونی تقاضالارینی تعقیب ائتدی. لاکین مرکزی حؤکومتین منفی جاوابینا راست گلدیلر.

آیدین دیر کی، بنش میلیونلوق بیر میلتین مو قدر اتینا بو قدر اعتیناسیزلیق و اهانت گؤستمک، بو گونکو دونیادا کی، آذربایجاندا کیچیک میلتلر ایستیقلاال یا خودموختارلیق و یا دموراتی حؤکومه مالیک اولوبلار، دؤزولمز بیر ایشدیر.

بونا گۆره ده 150 مين نفر آذربايجان خالقي طرفيندن اينتيخاب اولونموش نوماييندهلر اباڤ آي نين 29 دا تبريز شهرينده بيغيشيب، آذربايجان ميلتي نين بؤيوك كونقره سيني تشكيل وئرديلر.

و بو بؤيوك كونقره نين پولاد تصميملري تعقيبنده سيز آذربايجان كيشيلري و مردانا آروالارين سسلريني ائشيديرسينيز كي، اولار تامام قورولملي آزادليق و دموراسي نين برپاسي و ميلتين اساسي نين مؤحكلمه سي و موختار بيتين اله آلماسي اوغروندا قيبام ائتميشلر

آذربايجان مجلسي ميلي سي ايسته بير

بو موقدس قيبامين هدي ائله بير اوصولون تقوييتي و مؤحكلمه سيدير كي، اونون موجيبنجه دموراتيک شرايطينده آذربايجان موختار و آزاد ياشاماغا حاقليدير.

بو مقصودا چاتماق اوچون آذربايجان مجلسي ميلي آچماغي اولينجي بير ايقدام حساب ائديب اونون تاخير سيز اولراق عملي اولماسيني طلب ائدير.

آذربايجان ميلتي اوز وكيللريني مركزه كي، مجلسي شورايي ميلي يه گوندرمكله برابر لازيم گورور كي، اوز ميلي موختار بيتي نين حيفطي و آرزولارين عملي اولونماسي اوچون اوزونه مخصوص بير مجلسي ميلي سي اولسون. بو بير حاقدير كي، آذربايجان ميلتي نين بؤيوك كونقره سيني نين تصويبندن كچميشدير. بيز بو موقدس و مشروع حاقيميزي آلماقدان اوترو وار قوووه ميزله فداكارليق ائدهجيبك.

14 جو مجلس، 15 جي دورنن اينتيخاباتي نين تحريمي ايله قانون اساسيني آياقلاري آلتينا قويوب مشروطيت قارشيسيندا بؤيوك بير خيانتته ايقدام ائتميشدير. اوندان اوترو كي، قانون اساسي نين مومتميني نين 7 جي اصلي موجيبنجه " مشروطيتي اساسي جوزان و كوللن تعطيل اولونماز. "

قانون اساسي نين 5 جي اصلي ده آشكار دئيير: " اينتيخاب اولانلار ايكي ايل مودتينه اينتيخاب اولورلار و بو مودتين اولي تامام ويلايت و ايلتلردن اينتيخاب اولموش وكيللرين تنهراندا حاضير اولدوغو گوندن باشلاناراق ايكي ايل مودتندن سونرا تازا وكيللر سئچيلير. و جاماعات كچميشده كي ياخشي وكيللري تازادان اينتيخاب ائتمكده موختارديرلار. "

اينتيخابات قانونون 53 جو ماده سي موجيبنجه اينتيخاباتين قورتارماسينا بنش آي قالميش تازا اينتيخاباتين موقدماتي فراهم ائدلملي دير.

و اوچ آي اينتيخاباتين قورتارماسينا قالميش تازا اينتيخابات باشلانمايدير و بو ترتيب ايله مشروطيت بير گون بئله تعطيل اولماماليدير. قانون اساسي نين بو اصلي موسلمي اوزره مجلسين خيانتكار اكرتيتي طرفيندن 15 جي دورنن اينتيخاباتي نين تحريم ائدلمه سي قانون اساسي نين كاميلن موخاليفيدير. بونا گوره آذربايجان ميلتي نين ميلي مجلسي نين مركزي و مجلس شورايي ميلي نين اينتيخاباتي نين اجرا ائتمكده مرداناليقلا قيبام ائديب موفق اولاجاقدير، بو فداكارليقدان داينماياجاقدير.

آذربايجانلار بو واسيطه ايله مشروطيت اينقلابي نين اوصولونا و دموراسي نين پايدارليغينا نيسبت اوز اييمان و عقيدهلريني گؤستريب تصميم توموشلار كي، آزادليق و دموراسي دوشمنلرينه اوز پولاد ايرادلر ايله ديش سينديريجي جاواب وئرسينلر.

ميلت اوزو اينتيخابات فرماني صادير ائدير

قانون اساسي مومتميني نين 26 جي اصلي موجيبنجه " مملكتين قوه سي ميلتدن عيبارتدير " . بو ماده يه گوره اينتيخابات فرماني صادير ائتمكده ميلتدن باشقا بير يوكسك و صالح مقام يوخدور.

بونا گۆره ميلتيميز جيدي تصميم توتور كي، اوز رشيد اوغوللارينين فداكارلىقلارينين ثمرسي اولان قانون اساسيني حيفظ انديب و بو قانونون اصلينده ميلته منظور اولان حوققلاري ديفاع انده جكدير.

بو گون آذربايجان ميلتي رشادته و اوجا سسله مجلسي ميلي اينتيخاباتينين فرمانيني صادير اندير.

آزادلىق قورباليق ايستهير

آزادلىق قوربان وئرمه دن اله گلمز.

آذربايجان ميلتي اوز مجلسي ميلي سيني قورماق و ميلي موختاريتيني، آنا ديليني، بيلخره بير حقيقي دموكراسي رنژيميني قورماق يولوندا بو قوربانلىقلاري وئرمگه صميم قلبدن حاضيردير.

اينديكي تنهرانين نالاييق و جينايتكار حوكومتي بو يولدا اوز سربازلاريني موجه انديب بيزه اعلان جنگ وئرير. وظيفه ميزدير كي، واختي تلف انتمه دن اوز موباريز و قهرمان سربازلاريميزي، ياني آذربايجان ميلتي نين ايفتيخارلي و غيئرئلي اوغوللاريني آزادلىق آلماق و دموكراسي قورماق يولوندا موباريزه مئيدانينا گونده رك. آذربايجان ميلتي اينانير كي، شرافتلي افسرلر، گوروه بانلار، سربازلار، ژاندارملار و پاسيبانلار آذربايجان ميلتي نين دوشمنلرينين دسيسه لرينه آلدانماييب، زحمتكنش ميلتين پولو ايله آليميش اسلحه دن قارداش قاني توكمگه ايستيفاده انتمه يه جكلر و هنجواخت اوز آذربايجانلي باجيلاري، آنالاري، قارداشلاري و آتالارينا كي، آذربايجان ميلتي نين سعادت و آزادليغي يولوندا موباريزه انديرلر شمشير چكمه يه جكلر.

بيز اينانيريق كي، بو موقدس نهضتين تعقيبنده ساير ايالت و ويلايتلر ده آزادلىق بايراغيني قالديريپ و ساير يئرلرين آزادلىقدان محروم قالميش و سيم گورموش خالقلاري دا اينتيخاباتين تحريمي سديني سينديريب، تنهران مجلسي نين مورجع و ناصالح اكثريتي نين ضيدينه مجلسي شورايي ميلي اينتيخاباتيني باشلاييب، بونولا دا ويلايتي انجومنلرين قورولماغينا اقدام انده جكلر. آذربايجان ميلتي ايفتيخار اندير كي، بننه ده مشروطيت اينقبلاي كيمي آزادلىق و دموكراسي يولوندا ايران ميلتي نين رهبرليگيني عؤده سينه گؤتورور.

بونا گۆره آذربايجان هنيات ميلي سي ايفتيخارلي آذربايجان ميلتي آديندان و آذربايجان خالقي نين عموم طبقاتي آديندان آذربايجان افراينا دستور وئرير كي، آزادلىق دوشمنلرينين جبهه سيني سينديرماق و ميلتين موقدس آرزولاريني عملي انتمك اوچون آخيري نجي مرحله يه قدر ايرلي گنتسينلر.

ياشاسين آذربايجان ميلتي!

ياشاسين آذربايجان مجلسي ميلي سي!

ياشاسين آذربايجان ميلي موختاريتي!

ياشاسين آذربايجانين آنا ديلي!

ياشاسين ايرانين ايستيقلايتي!

" آذربايجان " سوماره 75، آذر 19، دنسامير 10

مجلس میلمیزدن نه گۆزلهنیلیر

آذرین 21 ده مجلس میلمیزین ایفتیتاحی گۆزلهنیلیر. اولابلسین کی، یوللارین باغلی اولدوغونا گۆره اردبیل، خالخال و استارا نومایندهلری گلیب چیخا بیلیمه سینلر. بونلا بئله اکثرییت واختیندا حاضیر اولابیلجهکدیر.

مجلسین قباغیند چوخلو اساسلی مسالهلر دورور کی اونلارین هامیسیندان اصلن اونون اساسی و داخلی نیظامنامه سینی ووجودا گتیرمک ایشرینی دوزگون یولا قویماقدیر.

بو ایش بیزده سابقه سیز اولدوغو اوچون نوقصان اولابیلر. ولی ایشین بیناسینی قوردوقدان سونرا نوقصانلاری رفع ائتمک موشگول دئییلدیر.

مجلسین قورولوشوندان سونرا میلی موختاریتیمیزی عملی ائتمک یعنی دولت ووجودا گتیرمک مساله سی دورور. مجلس گرك بو مساله نی چوخ جیدی و دقیق بیر صورتده حل ائتسین. قطع میلی حؤکومتیمیز دولت هئیاتی یعنی وزیرلر کابینه سی شکلینده اولمالی. مجلس میلمیز اؤزونون ان فعال، ان معلوماتلی، ان فداکار عوضولریندن اونو تشکیل ائتملی دیر.

دولتین برنامه سینه، پروقرامینا آرتیق دیقت ائتمک لازیمدیر. بو برنامه خالقیمیزین احتیاجلاری، آرزولاری و تکامل و ترقی پایا و اساسلاری اوزرینده تنظیم ائدیلملی دیر. میلی شوعارلاریمیز، فیرقه میزین مراننامه سی، دولتیمیزین پروقرامینین اساسینی تشکیل ائتملی، خالقا وئرین و عدملری انجام وئریمک برنامه واسیطه سیله دولتله تاپشیرمالیدیر.

هامی بیلیر کی، میلی بیر حؤکومت، میلی مוסلح بیر قوه یه مالیک اولماسا اؤز آرزو و آمالینی اجرا ائده بیلمز و دایمن خطرده و تهدید آلتیندا قالار. اونا گۆره مجلسیمیز میلی مוסلح خالق قوشونی ووجودا گتیرمک اوچون دولتله جیدی تاپشیریق وئرملی، خالق قوتونین تشکیلینی قانون واسیطه سیله تامین ائتملی دیر.

بو مسالهلر ظاهرده نظره کیچیک گلیرسه، حقیقت امرده چوخ بؤیوک و چوخ موهوم مسالهلر دیر. ملتیمیزین موقدراتی و وطنیمیزین گله جگی بو مسالهلرین دوزگون صورتده حل ائدیلمه سینه باغلی دیر.

میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان» شماره 76 آذر 20 دنکابر 11

آذربایجان مجلس میلی سینده

آذربایجان مجلس میلی سینین 1- جی جلسه سی چهارشنبه گونو آذر آیینین 21-ده سحر ساعات 9 یاریمدا رسمن تشکیل تاپدی. عیده یی حاصیرین 75 نفردن عیبارت ایدی. ایبتیدا آغای نظام الدؤوله رفیعی مجلسی آچیق اعلان ائدیبلر، بسم الله الرحمن الرحیم، نظر به تقضای اهالی آذربایجان با موختاریت در داخل ایران من بو گون مجلس میلی آذربایجانی آچیق اعلان ائدیرم. الحمدا لله بنده بو گون مامور اولدوم کی > آذربایجان مجلس میلی سینی آچیق اعلان ائدم. ایجازه ایستیرم آغای ولایی ایله بیات ماکویی موقتی مونشی گریک سیمتینه منسوب اولسونلار. آقای رفیعی نین پیشناهادی اکثریتله قبول اولدو.

آغایی قیامی پیشناهاد ائدیبلر کی، علی الاصول مجلسین داخلی نیظامنامه سینی تصویب ائتمک اوچون بیر هئیات ریسه یی موقتی لازیمدیر. بونا گۆره ده من اغایی پیشه وری، دوکتور مهتاشی، الهامینی موقتی هئیات ریسه اوچون پیشناهاد ائدیرم.

آغایی قیامی نین پیشناهادی اکثریتله قبول اولب هئیات ریسه یی موقتی اؤز یئرلرینده حاضیر اولدولار.

آغایی پیشه وری- اگر ایجازه وئرسیز مجلسین نیظامنامه سینی آغایی ولایی اوخسونلار. من پیشناهاد ائدیرم کی، نیظامنامه نی اوخودوقدان سونرا تک- تک ماده لرینه رای آلیسین.

نیظامنامه باره سینده هر کسین پیشناهادی اولسا یازیب هئیات ریسه یه وئرسین کی، گله جکده اونو نظرده توتسونلار.

آغلاردان بير خاھيشيم واردير، مجلس ميلي ميتنيق دئييلدير، ال وورماق و ايراز احساسات ائتمك مجلسه ياراماز.

بو قيسم ايراز احساسات مجلس اوچون موناسيب دئييلدير. اگر بيز ايستھيك ايشيميزي قاباقدان آپارق گرک مجلسين داخيلي نيظامنامه سيني كاميلن موراعات ائدك.

آغايي ولايي نيظامنامه ني اوخوماغا باشلاديلار.

نيظامنامه اوخوندوقدان سونرا آغايي پيشهوري هر ماده نين اطرافيندا گننيش صورتده توضيحات وئرديلر. بعضي مادملر باره سينده آشاغيدا قئييد اولونان شكيلده نومائندملر طرفيندن تذکورات وئريليب:

آغايي هاشيم نيا: وزير و رييس قضييه سي نه جور اولمايدير؟ آيا وزير همام رييسلرين ايشين گورمك يا آيري ايشه ماموردور؟

آغايي پيشهوري: خئير ويزارت تشكيل تاپيدقدان سونرا رياست اولمايلاق. فقط آذربايجانين طرف شهرلرينده و آشاغي ايدارلرده رييس اولماقدير. بؤيوك ايشلره وزير رسیده گيليك ائدمكدير.

آغايي معيري،- عرض ائديرم ويزارت خارجي اگر تئهراندا بير معاھيده يا قرارداد باغلايا كي، بيزيم ضرر يميزه اولاندا نه ائتمه لي بيك؟

آغايي پيشهوري: آغايي معيري نين دئديگيندن بئله آنلاشيلير كي، بيز گرک بو باره ده چوخ دقيق اولاق. هنوز تئهران معلوم دئييل بيزيم موختار يئتميزه نه جور باخير. اگر او بو باره عاقلانه رفتار ائتمه سه اوندا بيزيمله تئهرانين موناسيياتي بو مجلسين اوز امرينه باغليدير.

بايگين قوروقچيان: آذربايجاندا ويزارت خارجي ده اولمايدير. زيرا دؤولت بو گونه قدر آذربايجاني هر حئيثن خرابه قويوب اونا بير ماشين كارخانا تهپيه ائتمه ييبيدي. بونا گوره بيزيم گرک خارجي ويزار تيميز ده اولسون تا اونون موجيبيبنجه خارجي دؤولتله داخل موزاكيه اولوب كارخانا و ساير صنعتي شئيلر واريد ائدك.

آغايي الهامي، آغايي باگين گرک توجه ائتسينلر كي، ايقتيصاديات ايله سياست خارجي نين چوخ فرقي واردير. ويزارت خارجي اولكه لريله سياسي موناسييات ساخلاماق اوچوندور نه تيجارت ائتمك اوچون. بونا گوره بيزيم خارجي سياست يميزي ايران دؤولتي اوزو ايداره ائدمكدير. ايقتيصادياتي ميزي البته اوزوموز ايداره ائده بيليرك.

11- جي ماده اوخوندو.

آغايي شاهين دئدي: من يوزده 25 وئرمگه عقيدم يوخودور.

آتش خان بيات ماکو: بيز آغايي پيشهورينين دئديگي كيمي ايران دؤولتي نين ايستيقلا ليتينه موافيق و علاقه منديك. آذربايجانين يوزده 25 عايداتيني گرک تئهرانا گوندهرك. زيرا علاوه از مصارف داخيلي خارجي ديپلوماتي ايداره ائتمگه چوخ بودجه لازيمدير و گننه ده بيزيم تئهرانداكي نومائندلر يميزه اورادا حوقوق وئريله جكدير.

مجلسين داخيلي نيظامنامه سي اكثر يتله تصويب اولدوقدان سونرا آغايي پيشهوري دئديلر: بو نيظامنامه نين مومكوندور چوخ نواقيسي اولسون. بونا گوره ده هر كسين پيشناھادي يا ايرادي وارسا يازسين هئيات رييسه وئرسين تا اونو اوخويوب نيظامنامه ني اصلاح ائتسينلر. البته نيظامنامه سونرا بير ده مجلسه گنيريله جك تا دوباره تصويب اولسون.

آغايي معيري: عرضيم يوخودور فقط بودور كي، اونو بير نچه نوسخه يازيب نومائندلره وئرسينلر.

آغايي پيشهوري: البته بو نيظامنامه دن بير نوسخه هر وكيله وئريله جكدير.

ايندي بيز نيظامنامه موجيبيبنجه دايمي هئيات رييسه سئجمه لي بيك. آغاين هر كسي صلاح گورسلر بو مقاما ناميزد ائتسينلر. منيم عقيدمه آغايي شبوستري كي، عزيز و فعال دوستوموز دور، بو مقاما ناميز دليگه لايقدير. آغلار يئنه ده اوز عقيدملرينده آزاد ديرلار.

آغايي شبوستري 69 مخفي راي ايله آذربايجان مجلس ميلي سينين دايمي رياستينه اينتيخاب اولدولار.

سونرا آغايي رفيعي (68 راي ايله)، پادگان (70 راي ايله)، جودت (63 راي ايله)، موعاونت رياست مجلسه اينتيخاب اولدولار.

آغايي محمد عظيما (59 راي)، و ميررحيم ولايي (54 راي)، مخفي راي ايله مونشي ليگه اينتيخاب اولدولار.

آغاين ديلمقانى (56 راي)، مرادعلى تيمورى (55 راي)، اصغر ديئائان (57 راي)، مخفى ايله عوضويت هئيات رييسهئى مجلسه اينتيخاب اولدولار.

آغايى پيشهورى : من آغايى شبوسترينين رياست دايمى مجلسه اينتيخاب اولماغينى تبريك انديرم. ايندى بيزيم وظيفهميز قورتاردى. آغايى شبوستري بويورسونلار اؤز وظيفهزيرينى انجام وئرسينلر.

آغايى شبوستري مجلسين رياست ميزينين آرخاسيندا قرار توتوب دئديلر :

آغايانين بعضى سينه معلومدور كى، 29 آباندا 700 نفر نومائنده مجلس موسيسان آذربايجاندا ايشتيراك ائتميشديلر كى، 150 مين نفر دن موتجاويز اذربايجانلى اونلارى اؤزونون طرفيندن نومائنده اينتيخاب ائتميشديلر. مجلس موسيسان اؤز آراسيندان 39 نفر ليك بير هئيات اينتيخاب ائتدى. بو هئيات ده 9 نفر ليك بير هئيات رييسه اؤز آرالاريندا اينتيخاب ائتديلر كى، آذربايجان هئيات ميلىسى آدلانيردى.

هئيات ميلى آذربايجانا تاپشيريلميشدى كى، آذربايجانين اينتيخاباتينين وسايلينى فراهم ائتسين. بو هئيات ده 21 گون ظرفينده بوتون آذربايجاندا اينتيخاباتى باشلاييب خاتيمه وئردى. بو گون چوخ ايفتيخار انديرم كى، آذربايجان مجلس ميلىسى رسمن ايفتيتاح تاپيبيدير. بو مجلسين ايفتيتاح سيله هئيات ميلى آذربايجانين وظيفهسى آخيره چاتير. بونا گؤره ده آذربايجانى گلهجكده ايداره ائتمك اوچون بير دؤولت لازيمدير. دموكراسى اوصولوندا قئيد اولدوغو كيمي بيز ده مجلسده اكثر يته ماليك اولان حيزبين صدرينى دؤولت تشكيل وئرمگه دعوت انديرم. آغايى پيشهورينى كى دموكرات فيرقه سينين مؤحترم صدرى كى، بيزيم ان فعال، جيدى، صميمى دوستلاريميزداندير و آذربايجانين آزادليغى اوغروندا بويوك فداكار ليقلار انديبيدير، آذربايجان دؤولتيني تشكيل وئرمگه دعوت انديرم. خاهيش اولونور بوحرانا تنز ليكله خاتيمه وئرمكدن اؤترو اؤز كابينه سيني تعجيلي صورتده تشكيل وئريب گون اورتادان سونرا مجلسه مو عريفليك ائتسينلر.

مجلس ساعات 11 ياريمدا قورتاريب ايكينجى جلسه ساعات 3 مو كول اولدو.

(«آذربايجان»، سوماره 78، آذر 22، دكاير 12)

آذربايجان ميلى دؤولتيني تركيبى

آذربايجان مجلس ميلىسى نين دونن گون اورتادان قباقي جلسه سينده آذربايجان دموكرات فيرقه سيني رييسى آقاي پيشهورينى آذربايجان ميلى دؤولتيني تشكيل وئرمگه نامزد و مامور ائتدى.

آقاي پيشهورى گون اورتادان سونرا كى جلسه ده اؤز كابينه سين اشاغيدا قئيد اولونان ترتيب اوزره مجلس ميلى يه مو عريفليك ائتديلر :

آقاي سيد جعفر پيشهورى	۱- باش وزير
آقاي دكتور سلام اله جاويد	۲- داخيله وزيرى
آقاي جعفر كاويان	۳- خلق قوشونلارى وزيرى
آقاي دوكتور مهتاش	۴- فلاحت وزيرى
آقاي محمد بيريا	۵- ماعاريف وزيرى
آقاي دوكتور اورنگى	۶- صحيه وزيرى
آقاي غلامرضا الهامى	۷- ماليه وزيرى

۸- عدلیه وزیر

آقای یوسف عظیمی

۹- یول و پوست و تلفون وزیر

آقای کبیری

۱۰- تیجارت و ایقتصاد وزیر

آقای رضا رسولی

۱۱- ایش و زحمت وزیر تعیین اولونانا کیمی او ویزارتخانایا مربوط اولان ایشلره باش وزیرلیک نظارت اندهجکدیر.

کابینه موهریفلیک اولدوقدان سونرا ایئتفاق آرا ایله تصویب اولوب، سونرا مجلس طرفیندن آقای زین العابدین قیامی دیوان- تمیز ریاستینه و آقای فریدون ابراهیمی آذربایجان مودعی العموملوغونا اینتیخاب اولدولار.

آقای پیشهوری اوز دؤولتی نین برنامه سینی گنیش صورتده تشریح اندیب و آذربایجان میلی حؤکومتی نین پروقرامینی (برنامه سینی) آشایدا قنید اولان تفصیل اوزره قیرانت انتدیلر.

(«آذربایجان»، شوماره 78، آذر 22، دکابر 12)

آذربایجان ملی حکومتین پروقرامی

آذربایجان ملی کابینه سی، آذربایجان خالقینین ایللر بویو آرزو انتدیبی ملی مختاریتینی عملاً وجودا گه تیرمک و بو واسطه ایله آذربایجان خالقینین ملی احتیاجلارینی رفع اندیب، اونو مترقی و تکامله سوق ائتمک اوچون آشایداکی وظایفی اوزونون یاخین هدفی و برنامه سی قرار وئریر.

1- ملی مختاریتیمیزی دونیایا تانیتماق، اونون داوام و بقاسینی تامین ائتمک اوچون جدی تدبیرلر گوروب، صلاحیتدار مقامات ایله مذاکره به گیریشمک، ایرانین استقلال و تمامیتینی خلل دار ائتمه دن ملی دولتیتمیزی دموکراتیک اساسلار اوزره قورماق و بو یولدا قاباغا چیخابیلن مشکلاتی رفع ائتمک.

2- ملی مختاریتیمیزی محکم اساسلار اوزره قوروب، اونو خالقا یاخینلاشدیرماق مقصدی ایله چوخ تنز بیر صورتده ولایت انجمنلرینین انتخاباتینا باشلاماق و ینرلی اداره لرین نظارتینی اونلارین اختیارینا قویماق.

3- شهرلریمیزین عمران و آبادلیغی اوچون بلاتاخیر شهر انجمنلرینی، دموکراتیک اساسلار اوزره انتخاب اندیب، اونلارین ایشلرینی دوزگون و صحیح بیر صورتده جریان سالماق.

4- ینرلرده معتمد آزادیخواه آداملاردان، فرماندار و بخشدارلار انتخاب اندیب، اونلارین واسطه سی ایله کئچمیش ظالمانه حرکتلر و خالقی تحقیر اندیجی عمللرین قاباغینی آلیب، بوتون اولکه ده امنیت و آسایشی تامین ائتمک.

5- ژاندارم و پلیس اداره لرینی خائن و خالقی ازیب فلاکته سوق ائدن اشخاصین الیندن چیخاریب، آزادیخواه و میهن پرست اشخاصا تاپشیرماق و اونلارین ایشلرینی خالقین آرزو و احتیاجاتینا متناسب بیر حالا سالماق.

6- مالیات قانونلارینی نظردن کئچیرمک و مالیه اداره سینین دخل و خرجینی تفتیش ائتدیکدن سونرا، چوخ تنز بیر صورتده ملی بودجه لایحه سینی ملی مجلسه تقدیم ائتمک. عمومیتله مالی سیاستین گه لیر و مخارج اساسینی مملکتین ترقی و تکاملی اوزرینده قرارلاشدیرماق.

7- مختاریتیمیزی، ملی مجلسیمیزی و ملی دولتیتمیزی قورماق و اونون گه له جه ینی تامین ائتمک اوچون کندلرده و شهرلرده وجوده گلن فدایی دسته لرینی بیر مرکز اطرافیندا تمرکز وئریمک، ملی خالق قوشونو وجودا گه تیرمک و بو قوشونون تسلیحات و تنظیماتینی معاصر حالا سالماق مقصدی ایله جدی تدبیرلر گورمک.

8- فرهنگ و معارف ساحه سينده دولتميزين قاباغيندا ايكي بؤيوك مسئله دورور. بيرنجيسي اؤز ملي ديليميزي بوتون مدرسه لرده رسمي اولراق قبول و اجرا ائتمك، ايكنجيسي ايسه عموميتله سوادسيزليغا فارشي مبارزه آپارماق، مجاني و اجباري تحصيلي عملي يولونا قويماق. بونلارين هاميسيندان چوخ، ملي حكومتيميزين عالي تحصيل مسئله سينه اهميت وئرريب، ملي دارالفنونوموزون (دانشگاه) اساسيني قورماغا چاليشمايدير.

9- تجارت و اقتصاد ساحه سينده ملي حكومتيميز بيرنجي نوبه ده ملي صنايع ميزه اهميت وئرريب، موجود كارخانالاري دوزگون يولونا قويماق. ايكنجی نوبه ده بئني كارخانالار آچماقلا، مملكتين صنايعينه اولان احتياجاتيني تامين انده جكدير. تجارت ساحه سينده دولتميز آذربايجانين تجارت مركزي اولاييله سي اوچون تدبيرلر گوره جك و يوللار آريماقدير.

10- يوللارين تعمير و احداثي، پست و تلگراف و تلفن كيمي ارتباط وسايطينين گنئيشلنديريب، معاصر حالا سالينماسي حكومتيميزين اساسي وظيفه لر يندن دير.

11- كندلي ايله اربابلار آراسيندا توليد اولان اختلافاتي رفع ائتمك اوچون متقابل رضاييت شرطي ايله، جدي قانون لايحه سي تنظيم انديب، بو يول ايله كندلي و ارباب مسئله سيني حل و تصويب انله مك.

12- كندلرده و شهرلرده گوندن - گونه آتماقدا اولان ايشسيزليغين قارشيسيني آماق اوچون خالصه تورپاقلاريني فوريتله زارع لر آراسيندا تقسيم ائتمك. همچنين آذربايجاني ترك انديب اونون خارجينده ملي مختاريتيميز عليه نه تبليغات آپارانلارين دا يئرلريني ضبط انديب كندلارين اختيارينا قويماق ايله بئرسيز كندلير آياقلانديريلمايدير. بوندان علاوه خالقيميزين اكثريتيني تشكيل اندن كندلير اولدوغو اوچون گه له جكه بانك كشاورزيني انله بير صورتده قوتلنديرمك لازمدير كي، ايلييه بيلسين كندلييه اعتبار وئرمله يئر مسئله سيني حل ائتسين و اربابلار اؤز ميل و رغبتلري ايله يئرلري كندليره عادلانه قيمته ساتا بيلسينلر.

13- ايشسيزليكده جدي مبارزه ائتمك اوچون جدي تدبيرلر گورمك، ال صنايعي، يول ايشلري، كارخانالار تاسيسي، فلاحت و تجارتي آرتماسي وسيله لر يندن جدي صورتده استفاده ائتمه يي لازم گورور.

14- كارگر و زحمتكشين معيشتيني دوزگون يولا قويماق اوچون ايش و زحمت قانونو لايحه سيني تهيه انديب مجلسه تقديم ائتمه لي و عين زماندا ايشچيلرين بيمه انديلمه سيني اجباري ائتمك اوچون تدبيرلر گورمه ليدير.

15- صحيه ايشينه توجه انديب بيرنجي نوبه ده عمومي و مسري خسته ليكلرين قاباغينين آينماسي و مخصوصا كندلرده و آشاغي طبقه يه حكيم و داوا يئتيرملكه خالقين بهداشتيني تامين ائتمه ليدير.

16- ملي شورا مجلسي طرفيندن بو آنا قدر وضع اولونموش قانونلاري، آذربايجان خالقينين حياتينا و ملي مختاريتينه مناسب بير صورتده اصلاح انديب ته زه مفيد لايحه لر پيشنه ائتمك.

17- خصوصي مالكييت حاقيندا آذربايجان ملي حكومتي، مملكتين بوتون ساحه لري اوچون خصوصي مالكييتي قبول انديب، مملكتين و خالق اقتصادياتينين ترقى سينه و خالقين رفاه حالينا سبب اولان هر جور خصوصي اقداماتا كومك انده جكدير.

18- آذربايجان ملي حكومتي، اولكه ده ياشايان عموم اهاليين وجدان و عقیده آزادليغينا احترام انده جكدير.

19- آذربايجان ملي حكومتي، آذربايجانلارلا بيرليكه آذربايجاندا ياشايان بوتون هموطنلري خصوصي ايله كوردلر و باشقالاريني حقوق و قانون مقابلينده مساوي حساب اندير.

20- آذربايجان ملي حكومتي، مركزي ايران حاكميتيني تانيماقلا برابر بو حكومتين آذربايجانين مختاريتينه مخالف گلمه ين، آذربايجان خالقينين مؤسسنان مجلسي و آذربايجان مجلسينين مراجعتنامه و قرارلاريندا قيد اولونان ملي حقوق طلبلرينه ضد اولمايان تدبيرلري حياتا كنجيره جك دير.

برنامه نين اظرفيندا مفصل صورتده بحث انديكن سونرا راي آليينيب، آذربايجان ملي حكومتينين برنامه سي اتفاق آراء ايله تصويب اولدو.

(«آذربايجان»، شوماره 78، آذر 22، دكابر 12)

آذربایجان میلی دۆولتی نین اعلامیهسی

آذربایجان مجلس میلیسی نین اینتیخاب انندیگی آذربایجان ملی دۆولتی ایرانین ایستیقلال و تمامیتینی حیفظ ائتمکله برابر ایشه شوروع انندیگینی بو واسیطه ایله بوتون خلقه اعلام اندیر.

بو اعلامیه موننتشیر اولان گوندن اعتبارن مالکیت خصوصی محفوظ اولماق شرطیله بوتون آذربایجاندا اولان دۆولت ایدارملری تازا حؤکومتین تحت ایختیارینا گنچدیگیندن عموم دۆولت مامورلارینا اؤز وظیفه لرینی دوزگونلوک و صداقت ایله انجام وئرمه لری تاپشیریلیر. و تازا دۆولتین امرلرینه ایطاعت اندیپ اونون دستوری ایله رفتار ائدن کارمندلر اوچون مونسایب ایش شراییطی و یجودا گنیریله جک. ایشله سکن ایمتیناع اندنلر ایسه کمال احتیرام ایله ایسته دیکلری پئره گوندنر یله جکلر.

آذربایجان میلی حؤکومتی خلقین سعادت و خوشبختلیگیندن اؤترو قورولدوغو اوچون عموم خلقی فعالیتیه، دوزلوگه، آسایش و امنیتی حیفظ ائتمگه بیر-بیر یله قارداش واری یاشاماغا دعوت اندیر.

امنیتی ایخلال ائدن و خلقین مال و جان، ناموس و حیاتیجا تجاوز ائله یلر همچنین دۆولت مالینا خیانت الی اوزادیب دۆولت ایدارملریندن سو ایستیفاده اندنلر و یا دۆولت ایدارملرینده خرابکارلیق، موسامیحه و اؤز وظیفه سینده کوتاهلیق ائتمک کیمی خایانه تشبوتلر بوروزا وئرلر ایسه خلقین دوشمنی حساب اولونوب و میلّت و دۆولت یانیندا نیفرت و اینزجار قازانماقدان علاوه قانونی محکمه واسیطه سیله موجازات اندیله جکلر.

هامیدان خلقه و اؤلکه یه و آذربایجانین گله جگی یولوندا جیدیت گؤزلنیر، دۆولت ایسه اونون شراییطینی و یجودا گنیرمگه چالیشاجقدیر.

آذربایجان میلی وزیرلر هیاتی عین زماندا آذربایجاندا ماموریتلری اولان خارجی دۆولتلرین دیپلوماسی نوماینده لرینه ابیطلاع وئریر کی، کما فی السابوق اولنلرین بین المللی قانونلار شراییطینده اولان حق و ایختیارلاری کمال دیقت و احتیرام اولوناجقدیر. همچنین دموکراتیک دۆولتلرین اتباعی نین آسایش و امنیتی حیفظ ائتمک یولوندا میلی دۆولت هنج بیر فداکارلیقدان خوددارلیق ائتمیه جکدیر.

بوگوندن اعتبارن دۆولته موتعلیق اولان منقول و غیر منقول اموال و همچنین نقد و جینس و اعتبار میلی، دۆولت ایختیارینا گنچدیکن اولنلرین ساخلا ماغینا مووظف اولان دۆولت مامورلاری گنچمیشده وئریدیکلری تعهود و قبول انندیکلری مسولیت اوزره اولنلاری حیفظ و حراست ائتمگه مجبور دورلار. بو اموالی حیثیف و منیل اندنلر آغیر جزالار ایله موجازات گؤر جکلر.

آرتیق آذربایجان میلی حؤکومتی تحقوق تاپمیش، خلقین ایراده سیله داخلی میلی دۆولتیمیز و یجودا گلیب رسمی صورتده خلقیمیزین آرزو و آمالینی ایجرا ائتمگه باشلامیشدیر. خلق ایسه اؤز میلی حؤکومتینه وار قوه سیله موساعیدت گؤستریب اونون فعالیتی اوچون مونسایب شرایط و یجودا گنیرمه لیدیر.

یوخاریدا قنید اندیلدیگی کیمی دۆولت وار قوه سیله امنیتی حیفظ ائتمگه چالیشیر. اونا گوره خلق اوچون نیگاران اولماغا هنج بیر دلیل یوخدور. هر کس اؤز ایشینه مشغول اولما، اؤز ایسته دیگی کیمی یاشامالی دیر. بازار ی باغلاماق، مدرسه لری تعطیل اندیپ وحشت و ایظطیراب یار ائتمه یین معناسی یوخدور، حؤکومت اؤز برنامه سینین خلقین احتیاجاتی اوزرینده قورموشدور. اونا گوره خلقی ناراحت اندن حادیثه لر یول وئر یلمه یه جکدیر.

تصادوفی حادیثه لر ایسه چوخ نئز بیر زماندا خاتیمه وئر یله جک. ماجراجولار، آسایشی ایختیلال اندنلر عالی محکمه لر طرفیندن موحاکیمه و شدید بیر صورتده موجازات اولوناجاقلار.

هنج بیر بیس اینتیفاق دوشمه یه جک، هنج کسین حوقوقونا تعرض اولما یا جاقدیر. میلی حؤکومت نظمی ایدار هسینی تازا قوه لر، وسیع ایختیارات ایله گوجلندیرمیشدیر. هر ج و مرج و نامنلیگه آرتیق منیدان وئر یلمه یه جکدیر. مخصوص مدرسه لریمیز همان سابق پروراملارینی تعقیب ائتمه لی، موحصیلریمیز وار قوه لر یله ایمتاحانلار حاضر لاشمالیدیر لار.

کندلرده و شهر یستانلاردا ایسه جیدی صورتده ایشه باشلانیب عادی حال و یجودا گله جک و دۆولت مامورلاری فداییلرین غر مسول اشخاصین دخالتی اولمادان اؤز وظیفه لرینی انجام وئر مگه قادیر اولاجاقلار. فدایی دسته لری اینتیظام آلتینا آلینب موعین مرکز ه تابع اولاجاق و بو واسیطه ایله هر بیر سو حادیثه احتیمالی نین قاباغی آلینا جاقدیر.

گندین چالیشین آسوده اولون، ملتیمیزین گله جگی و سعادتینی تامین ائتمک اوچون قبول انندیگینیز وظیفه نی صداقت و ایمان ایله انجام وئرین. دۆولت عموم هموطنلردن بونو طلب اندر.

آذربایجان میلی حؤکومتی نین باش وزیر ی - میر جعفر پیشه وری

("آذربایجان" شماره 79، آذر 23، دنکابر 14)

آذربايجان مجلسى مىلىسى نىن داخىلى نظامنامەسى

- 1- آذربايجان مجلسى مىلىسى نومىندەلەرىن پارىسىندان چوخو تىرىزىدە اولدوغو واخت ايفتيتاح اولونور.
  - 2- مجلسى مىلىسى نىن بىرىنجى جلسەسى نوماتندەلەردن ان چوخ ياشلىسى نىن رياستى و ايكى نفر ان جاوان نومىندەلەرىن كاتىبلىگى ايله آچىلىر.
  - 3- مجلس ايفتيتاح انديلىدىكى سونرا علنى راي ايله موقتى صورتدە بىر ريبس و ايكى كاتىب اينتىخاب اولونور.
  - 4- بو موقتى هئيات فوورن نومىندەلەرىن اعتىبارنامەلەرى و اينتىخابات جريانى حاقيندا گوزارش وئرمك اوچون هئيات نظارتە دانىشماق ايجازسى وئرىر.
  - 5- اعتىبارنامەلەر نظردن كنجىرىلدىكى سونرا مخفى راي ايله آشاغىداكى قرار اوزره 9 نفر دن عىبارت بىر دايمى هئيات اينتىخاب اولونور.
- هئياتى ريبسە: بىر نفر ريبس، اوچ موعاين، ايكى كاتىب، اوچ عوضون عىبارت اولور.

هئيات ريبسەنىن وظيفەلەرى

- 1- مجلسىن جلسەلەرىنى ايدارە ائتمك.
- 2- مجلس تعطيل واختىندا، اونون وظيفە لىرىنى عۆدەدار اولوب دؤولت طرفىندن وئرىلن قانون لايىحەلەرىنى آزمائىش اوچون قبول انديب عومومى ايجالىسىن تصويبنە يئتىرمك.
- 3- هئياتى رياستى مجلس، مىلتىن مالى و ايدارى ايشلەرىنى موننظم صورتدە ايدارە انديب اونون ايللىك بودجەسىنى تنظيم و اونون گلرۈه چىخارىنى موعىن اندير.
- 4- هئياتى رياستى مجلس، داخىلى و ايدارى ايشلەرىنى دولانديرماقدان اؤترو سادە بىر ايدارە و حسابدارلىق تشكىل اندير و اونون ايشلەرىنى مستقىمىن اوز تحتى ايدارەسىندە ساخلاير.
- 5- هئياتى رياستى مجلسى مىلىسى نىن ايدارە ايشلەرىنە نظارت ائتمك اوچون مجلسىن بازرسلىك ايدارەسىنى وجودا كنجىرير.
- 6- مجلسىن آچىق ايجلاسارىندا قوناق صىفتى ايله حاضىر اولماق اوچون خارىجى دىپلوماسى نومىندەلەرى و روزنامە موخبىرلەرى، همچىن مجلس نومىندەلەرىنىن ضمانتى ايله قوناقلارا مخصوص دعوتنامەلەر واسىطەسىلە ايجازە وئرىلىر. لئىكن بو شخصلەرىن موذاكىراتدا ايشتىراك ائتمگە و اىظهار عقىدە و احساسات ائلمگە حاقلارى يوخدور.
- 7- مجلسدە ريبسىن ايجازەسى اولمادان دانىشماق اولماز. نؤوبەدن خارىج دانىشماق اوچون، مجلسىن خصوصى قرارىنا احتىياج واردير.
- 8- دستور دان اول دانىشماقدان اؤترو دە مجلس خصوصى قرار قبول ائتملى دير.
- 9- نومىندەلەر نؤوبت ايله دانىشمالى. بو نؤوبە مونشيلەردن بىرى واسىطەسىلە قئىد و ريبس واسىطەسىلە اعلان اولونمايدير.

موتفریقه ماده لړ

- 1- مجلسین جلسه لري ايکي نؤوع دور: علني و مخفي
- 2- علني جلسه لرده ديپلوماسي نوماينده لړ، روزنامه موخبر لري و تاماشاچيلار شيرکت انده بيلر.
- 3- مخفي جلسه لرده شيرکت انتمک اوچون، نوماينده لړ و وزير لړ و اونلارين موعاوونلارين باشقا کيمسهيه ايجازه وئريلير.
- 4- مجلسين دانيشيقلاريندا نوماينده لړ و هئياتي دؤولت عوضولاريندن و وزيرلارين موعاوونلارين باشقالاري شيرکت انده بيلمزلر.
- 5- قوناقلار و روزنامه موخبرلاريندن اينتظامي پوزماق ايستسلر، رييس اونلاري ايجلسدان ايخراج اندر. حتا اونون مووقتت ساخلانديرا بيلر. اگر اونون عملي شديد اولورسا صالح محکمه واسيطه سيله موجازات اولونار.
- 6- مجلس جلسهلرينين واختيني تعيين انتمک هئيات رييسه نين وظيفهلاريندن اولدوغو حالدا، نوماينده لرين اون بيلر نرينين کتبي تقاضاسيله ده ايجلاس چاغريلا بيلر.
- 7- مجلس بيناسينا سيلاح ايله داخيل اولماق اولماز.
- 8- مجلس ميلي عوضولاريندن ايکي اساسي کوميسيون تشکيل اولونور. بيرينجي مالييه کوميسيونو، ايکينجي خالق قوشونلاري ايشلري کوميسيونو.
- 9- مودعی اولعومومی کول و رييسي تميز تعيين انتمک، مجلس وظيفه لريندنير.

دؤولت تشکيلي حاقيندا

- 1- آذربايجان ميلي موختار دؤولتي، مجلس واسيطه سيله تعيين و تصويب اولونور.
- 2- مجلسي ميلي ده اکثریت قازانان فيرقه نين رهبري (ليدئري) مجلس رييسه نين دعوتي ايله هئيات دؤولتي اينتيخاب انديب تصويب اوچون مجلسي ميلي په تقديم اندير.
- 3- دؤولت، ياني قووايي موجرييه، مجلس ياني قووايي موقتنينه دن تامامييله آيري اولمايدير.
- 4- آذربايجان ميلي دؤولتي ويزارتخانالاري عيار تدير:

(1) باش وزير

(2) داخيله وزيري

(3) مالييه وزيري

(4) خالق قوشونلاري وزيري

(5) عدليه وزيري

(6) فلاحت وزیري

(7) صحیبه وزیري

(8) یول، پوست- تئلقراف و تئلفون وزیري

(9) تیجارت و ایقتیصاد وزیري

(10) ایش و زحمت وزیري

(11) معاریف وزیري

5- مسؤل وزیرلری باش وزیر تعیین اندیر. لئیکن اونون تصویبی مجلسی میلی نین وظیفه لریندندیر.

6- هیاتی دولت موشرک بیر صورتده مجلس میلی قاباغیندا مسؤل اولدوغو کیمی وزیرلرین تک تک ده شخص مسؤل دورلار.

7- مجلس هیات دولتدن و تک تک وزیرلردن سوال و ایستییضاح ائده بیلر و بو حالدا وزیرلر جاواب وئرمگه مجبور دورلار.

8- اگر دولتین تقدیم ائتدیگی لایحه لرین بیرینده اولونورسا وزیر اونو ایصلاح ائدیپ تازادان مجلسه تقدیم ائدیبیلر.

9- ریسی دولت وزیرلری معریفلیک ائتدیکن سونرا دولتین پروقرامینی مجلسی میلی یه تقدیم اندر. مجلس اونون ایصلاح یارد ائدیلمه سینده موخترادیر.

10- هر ایل دئی آیین اولینه قدر دولت اولکهنین بودجه سینی مجلسی میلی یه تقدیم ائتملی و مجلس ایسفنندین اولینه دک اونو تصویب ائتملی دیر.

11- مجلسی میلی موظفدیر آذربایجان دولت عایداتی نین یوزده یئتمیش بئشین آذربایجانین اوز داخلی مصاریفینه تخصیص ائدیپ یوزده ایگیرمی بئشین دولت مرکزی مصاریفیندن اوترو تئهرانا گوندرمگه ایجازه وئرسین.

12- آذربایجانین دخلی و خرجی آذربایجاندا تمرکز تاپمالي، فقط مرکزی دولتته تخصیص اولونان قیسمتله ایسه تئهرانا گوندریلملی دیر.

" آذربایجان " سوماره 79، آذر 23، دکابر 14

آذربایجانین داخلی دولت ریسی ایله تبریز پادگانی فرماندهی آراسینداکی قراردادین متنی

چون آذربایجان داخلی دولتی آذربایجان میلی مجلسی طرفیندن آذربایجاندا امنیتی حیفظ ائتمگه مامور اولموشدور، آرامیشی حیفظ ائتمک نوقطه ی نظریندن هنجگونه سوتفاهوم تولید ائتمه مک و قارداش قانی تۆکمهمک اوچون اوچونجو لشگر فرماندهی ایله دفعات ایله موذاکیرات و موشاویرملر اولموشدو.

بیر نئجه گون تبادول افکاردان سونرا ۱ بیللاخه تاریخ ۲۲- آذرماه سنه ۱۳۲۴- ده پنجشنبه گونو ساعات سککیز یاریم گون اورتادان سونرا تیمسار سرتیب درخشانی اسلحه‌نی بیتره قویماق اوچون موافیقت و تبریز پادگانی ایله همکارلیق ائتمگه دایر ، آذربایجان دؤولت هنیاتی ایله حؤومه ده اعلام انندیب آشاغیداکی قرارین عقیدینه موافیق اولدوغونو ایظهار ائتدیلر :

۱- تبریز پادگانی طرفیندن آقای تیمسار سرتیب درخشانی و هنیات دؤولت داخلی جانیبیندان آقای سید جعفر پیشه‌وری تعیین اولوب و شورو مشروحنی ایضا ائتدیلر.

۲- تبریز پادگانی افرادیندان هنجکس دستور ثانوی صادر اولمایینجا سربازخانا موحوطه‌سیندن خارج اولماییب و داخلی دؤولت اونلارین وسایل زندگانی‌سینی و اونلارین معاشینی فراهم گتیرسین.

۳- سیلاحلارین کولیه‌سی انبارلاردا جمع‌آورلیک اولونوب آذربایجان داخلی دؤولت طرفیندن تعیین اولونموش اشخاصین موحافیظه‌سینده اولمالیدیر.

۴- آقایان افسرانان هر هانکیسی اوز مسقطا و لراسلرینه و یا دیگر نوقطه‌لره گتتمک مئیللری اولسا موسافیرت انده‌بیلرلر و دؤولت میلی حاضریدیر کی، ایماک و وسایل خودودوندا اونلارین موسافیرتینی فراهم گتیرسین.

۵- همکارلیغا ماییل اولان و آذربایجانین ارتش میلی‌سینده خیدمت ائتمک ایستمین افسرلر، تحلیف و مراسم سوؤگند انجامیندان سونرا دؤولت اونلاری خیدمته قبول انندیب و اونلارین زیندگانلیق و سیله‌لرینی تامین ائده‌جکدیر.

۶- اوسوارلار و گوروه‌بانلار و سایر افراد پادگان مراسم تحلیف و سوؤگند وفادارلیق انجامیندان سونرا، اسلحه‌لر اونلارا قایتاریلاجاک و اوز سربازلیق خیدمتلرینی ایدامه‌یه مشغول اولاجاقلار.

۷- بو قرارداد ایکی نوسخه‌ده تهیه اولونوب آقای تیمسار سرتیب درخشانی‌نین فرمانده لشکر ۳- آذربایجان و دیگر طرفدن آقای سید جعفر پیشه‌وری رییس دؤولت داخلی آذربایجان طرفیندن ایضا اندیلب، موباديله اولونموشدور.

اوچونجو آذربایجان لشگری‌نین فرماندهی - سرتیب درخشانی (ایضا)

آذربایجان داخلی دؤولت هنیاتی‌نیندن- سید جعفر پیشه‌وری (ایضا)

تبریز پادگانی اوز اسلحه‌سینی بیتره قویدو

تبریز پادگانی افسر ارشدلریندن موتشکیل کومیسسیوندا اخذ اولونموش تصمیملر نظرین قان تۆکمک و قارداش قیرقینی اولماماق اوچون، ایئتلاف نوفوس دؤولت، توجار و سایر شخصلرین اموالی داغیلاماق مقصدینه موافیق دستور و نریرم کی، کولیه‌ی تبریز پادگانی اوز اسلحه‌سینی بیتره قویسون و صادر اولموش اعلامیه‌یه موافیق رفتار ائتسینلر.

اوچونجو آذربایجان لشگری‌نین فرماندهی

سرتیب درخشانی (ایضا)

۳- جو لشگر سربازلاری نین قاچماغی و موتواری اولماغی

آذربایجان میلی دؤولت ریجیسی و ۳- جو لشگر فرماندهی مابنین ینده اولان قراردادین ایکینجی مادهسینده صریحن قنید اندیلمیشدی کی:

«تبریز پادگانی افرادیندان هنجکس دستور ثانوی صادیر اولمایینجا سربازخانا موحطه سیندن خاریح اولماییب....»

قرارداد ایضا اولاندان سونرا بیلافاصله آقاییان افسران سربازخانانی ترک اندیب، اؤز منزیللرینه گتدیلمر و سربازلار دا سرپرستسیز قالیب، بیلا تکلیف سربازخانادان قاچماغا شروع ائتدیلمر. بدیهی دیر کی، بو خیلاف عمل سربازلیق مقامینه توهین اولماقدان علاوه مومکوندور کی، شهرین امنیینه ده اساسلی لطمه ویرسین. بیلا علنیه هنیات دؤولت میلی آذربایجان بو امرین عاقیبیتیندن جیلووگیرلیق ائتمک اوچون امر وئرلمیشدیر کی، فووری صورتده موثر ایقدمات اولونسون و شهرین امنیتی تامین و حیفظ اولونسون.

انله تصور واردیر کی، بو پیشامد مرکزی حؤکومتین دستورونداکی آخیرینجی جومله نین نتیجه سیدیر.

دونن گنجه کی آتیشمالار

دونن گنجه شهرین هر یئرینده کامل امنیت برقرار ایدی و اینتیظامات مامورلاری طرفیندن چوخ جیدی ایقدمات اولونوب شهرین امنیتی وجودا گلیمیشدیر. دونن گنجه بعضی نوقطهلرده باش وئرن آتیشمالار فقط شادمانلیق نتیجه سی ایدی کی، ۳- جو لشگرین موقایمته قورتاردیغینا گؤره اندیلیردی.

آذربایجان ماعاریف وزیرینین امریه سی

نؤمره 1

آذربایجان میلی کونفره سینین تصمیمی، مجلس میلی نین قراری و میلی دؤولتین برنامه سی اوزره آذربایجان خالق نین ایراده سی ایله بالالاریمیزین آنا دیلیمیزده تعلیم و تربیه ائتمک اوچون آشاغیداکی ماده لر نظره آلینسن:

- 1- بوتون میلی و دؤولتی مدرسه لرده آذربایجان دیلینده تعلیم و تربیه ایشلرینی قورماق اوچون حاضیرلیق آپارلسین.
- 2- بیرینجی ماده نین اجرایی اوچون آذربایجان ماعاریف ویزارتی جنبینه میلی تدریس کیتابلاری تهیه ائتمکدن اؤترو درس کیتابلاری شؤعه سی یارادلسین.
- 3- درس کیتابلارینی تهیه ائدن هنیات عالیم و موجرب دبیرلردن تشکیل وئرلسین.
- 4- آذربایجان دیلینده نشر اولونان بوتون درس کیتابلارینا همین هنیات نظارت اندیب اؤز نظریه سین ماعاریف ویزارتینه بیلدیرسین.
- 5- درس کیتابلاری شؤعه سینده ادبیات- تاریخ- حساب- فیزیک- جوغرافی و سایر قیسمتله عاید اولان کیتابلار حاضیرلانسین.
- 6- درس کیتابلاری شؤعه سینین ریاستینه تجربیه لی و صاحب معلومات بیر شخص اینتیخاب اندیلسن.
- 7- درس کیتابلاری شؤعه سی بئش گونه قدر شؤعه نین برنامه و بودجه سین تعیین اندیب تصویب اوچون ماعاریف ویزارتینه وئرسین.

8- درس کیتابلاری شۇعبەسىنین مسوللاری موزفدیر کی، بیر آیدان گنج اولماق شرطیله بیرینجی کلاسدا 4 جو کلاس قدر بوتون علمی و فنی درس کیتابلارینی آذربایجاندا تهییبه اندیب نشر اولونماسینا انجام وئرسین.

9- بوتون میلی و دؤولتی مدرسلرین مودیرلرینه دستور وئرلییر کی، درس کیتابلاری چاپ اولونوب نشر اندیلدیجه هر کلاس عاید اولان کیتابلاردان ایستیفاده اندیب بیلافاصله آنا دیلینه تدریس باشلانسین.

10- لازیمدیر کی، حوزمتلی مدرسه مودیر و موعلملری، معاریف ایشچیلری و معاریفه علاقهمند اولان سایر آغالار دیلیمیزین و میلی مدنیتی میزین ترقی و توسیعهسینه اساس و عامل اولان یوخاریداکی مادهلرین ایجرا سینا تئزلیکله ایقدام انتسینلر.

آذربایجان معاریف وزیر- م. بی ریا

(«آذربایجان» شماره 84، دنی 2، دکابر 23)

تبریزده آذربایجان دؤولت دارولفونونو تشکیلی حقینده آذربایجان میلی حوکومتی نین قراری

میلیمیزین آرزولارینی و آذربایجان میلی کونقرهسی نین قرارلارینی نظره آلیب میلی و مدنی ترقیمیزی تامین ائتمک اوچون آذربایجان میلی حوکومتی اوزوموزه گلن درس ایلیندن وطنیمیزین مرکزی تبریز شهرینده آذربایجان دؤولت دارولفونونو تشکیلی ضروری سایدیغی اوچون آشاغیداکی قراری قبول اندیر.

1- آذربایجان معاریف ویزارتی، دارولفونونو تشکیلی اوچون لازیم اولان بودجهنی تنظیم اندیب بیر آیا قدر هنیات دؤولته تقدیم ائتسین.

2- آذربایجان دؤولت دارولفونونو هلهیک اوچ فاکولتهدن عیبارت اولمالیدیر. 1- طیب فاکولتهسی، 2- فلاحت فاکولتهسی. 3- پداقوژی فاکولتهسی، کی، بودا تاریخ و دیل، ادبیات، فلسفه، حقوق، ریاضیات شۇعبه لریندن تشکیل تاپمالیدیر.

3- معاریف ویزارتی اون گونون مودتینده آذربایجان دارولفونونو اوچون لازیم اولان بینانی سنجیب هنیات دؤولته ایطیلاع وئرمه لیدیر.

4- آذربایجان معاریف ویزارتی ایندی دن دارولفونون اوستادلار هنیاتی نی سنجمگه و دارولفونون اوچون آذربایجان دیلینده علمی وسایط حاضر لاماغا باشلامالیدیر.

آذربایجان میلی حوکومتی نین باش وزیر «بیشهوری»

دیل حقینده آذربایجان میلی حوکومتی نین قراری

خلقیمیزی دؤولت دستگاهینا یاخینلاشدیرماق و عمومون احتیاجاتینی ساده بیر صورتده آنلاماق و همچنین میلی دیلی و میلی مدنیتی میزین ترقی و تکامل یوللارینی تمیزلهمک اوچون آذربایجان میلی حوکومتی اوزونون 16- دئی تاریخی جلسه سینده آشاغیداکی قراری قبول ائتمیشدیر.

1- بوگوندن اعتبارن آذربایجاندا، آذربایجان دیلی رسمی دؤولت دیلی حساب اولونور. دؤولتین قرارلاری و رسمی اعلانلار، همچنین خلق قوشونلاری حیصله لرینه وئرلن فرمانلار و قانون لایحه لری مطلقن آذربایجان دیلینده یازیلمالیدیر.

۲ - بوتون ایدارملر (دؤولتی، میلی، تجارتی و ایجتیماعی) اؤز ایشلرینی آذربایجان دیلینده یازماغا مجبور دورلار. بو دیلده یازیلمايان دفتر و مداریک رسمی حساب اولونماياجاقدیر.

۳ - محکمهلرده ایشلرین جریانی تمامی ایله آذربایجان دیلینده آپاریلماالی و بو دیلی بیلمهینلر اوچون موترجم تعیین اولونمالیدیر.

۴ - آذربایجان بوتون ایداره، موسیسه و تیجار تخانالارینین تابلولاری موطلفن آذربایجان دیلینده یازیلمالیدیر.

۵ - رسمی ایجلاسار و یغینجاقلاردا، سوخرانلیق و موذاکیره آذربایجان دیلینده اولمالیدیر.

۶ - آذربایجانلی اولماییب باشقا دیل ایله دانیشانلار و عمومی دؤولتی ایدارملرده خیدمت ائدنلر آذربایجان دیلی ایله یازیب - اوخوماالی و دانیشماالی اویرهملیدیرلر.

۷ - معاریف و وزارتلی ایداره مامورلارینی آذربایجان دیلی ایله آشینا ائتمک مقصدی ایله آیری دیلدرن سوایی، اونلار اوچون ایدارملرین جنینده بؤیوکلر اوچون مخصوص کیلاسار آچمالیدیر. بو کیلاساردا حاضر اولانلارین ایش مودتی بیر ساعات آزمالیدیر.

۸ - آذربایجاندا یاشایان باشقا میلترلر اؤز ایشلرینی اؤز آنا دیلرینده آپارماغا حقلیدیرلر. لئیکن اونلار اؤز رسمی اعلانلاری و یازیلاریندا اؤز میلی دیللی ایله برابر آذربایجان دیلینی، رسمی دؤولتی دیل اولاراق، ایشلتمهلیدیرلر.

۹ - آذربایجاندا یاشایان خیردا میلترلرین خصوصی میلی مکتبلریندهکی تعلیم اؤز آنا دیلرینده اولدوغو حالدا، آذربایجان دیلینین ده تدریسی مجبوریدیر.

۱۰ - آذربایجان میلی حؤکومتی معاریف وزیرینین مکتبلرده درس لرین آذربایجان دیلینده اولماسی حقیقدهکی قرارینی تصویب و تایید ائدیپ، مدرسه لرین میلی دیله کئچمه سینی بوتون موعلیم و موعلیمه لره بیر میلی وظیفه کیمی تاپشیریر.

آذربایجان میلی دؤولتینین باش وزیر «پیشهوری»

(«آذربایجان» شماره 96، دنی 19، یانوار 9)

یئتیم و صاحبسیز اوشاقلارین تربیه سی حقیقده آذربایجان میلی حؤکومتینین قراری

قرنلر بؤیو دوام ائدن ایستیداد رژیم و چوروموش ایرتیجاعی وضعیتین یاراتدیغی شرایط موجبینجه میلتمیزین ایستقلالینی و گلهجک نسلیمیزین اساسینی تشکیل ائدن اوشاقلاریمیزین موهوم بیر حیصه سی یئتیم و سرپرست سیز قالیب اینسانلیغی تحقیر ائدن فلاکت و دینچی لیک حالیندا کوجه و خیوانلاردا آجلیق و لیباس سیزلیق و جور بچور ناخوشلوقلار واسیطه سیله خزل کیمی سارالیب و محو اولوب گئتمکده دیرلر.

آذربایجان میلی حؤکومتی خلقین ایستیفاده و سعادتینی و همچنین گلهجک نسلین تمدون و صیحت جهتیندن ترقی سینی تامین ائتمک اوچون بو آجی حالا بیر آن اول خاتیمه وئرمرگه اقدام ائدیپ، یئتیم و بیسک جوانلاری کوچهلردن بیغیب تربیت ائتمک اوچون آشاغیداکی قراری قبول ائتمیش و اونون تنزلیک ایله ایجرا ائدیلمه سینی لازیم گورموشدور.

۱ - مجلس میلی ریسینین ایفتیخاری صدارتی آلتیندا معاریف و صحیه ویزارتینین نوماینده لریندن آذربایجانین خئیبرخاه و میلتم سئون شخصلریندن عیبارت بیر هیات اینتیخاب ائدیلمه لی، یئتیم و بیسپرست اوشاقلارین تربیه سی یولوندا جیدی و عملی تدبیرلر گورمک اونون عؤده سینه قویولمالیدیر.

۲- اوچدن ۱۴ ياشينا باليغ اولان و بي سرپرست قيز و اوغلان اوشاقلارينى تربيت ائمك اوچون بيرينجى نؤويهده تبريز شهرينده ايكي قيز و ايكي اوغلان تربيتخاناسى تاسيس اولونمالي و آيرى شهرلرده ده بو موسيسهلرين ميئلى وجودا كئيريلمهسى اوچون موقديمه وسايلى تهيه ائتمهليدير.

۳- اوچ ياشيندان آشاغى اولان صغيرلرى ساخلاماق و اونلارين حياتيني تامين ائتمك اوچون صحيه ويزارتى واسيطهسى ايله پروريش ائوى داها تاسيس اولونماليدير.

قئيد- ماعاريف ويزارتى نين تاسيس ائتديكى يئنيملر مکتببنده ۴۰۰ فقيرين تحصيل و تربيه سینه ايمكان وئرملهى، صحيه ويزارتى نين صغيرلر پروريشگاهيندا ۱۰۰ نفره باليغ كؤرپه قبول ائيلمهليدير.

۴- صحيه و ماعاريف ويزارتخانالارى بو موسيسهلرين بودجه سيني اون گونه قدر تنظيم ائديب و دولت هئيائينه تقديم ائتمهليدير.

۵- مجلس ميلي رييسى نين ايفتيخارى رياستى آلتيندا تشكيل ائديلان هئيات (خئيره انجومي) خئيرخاه، اينسانيت پرور و ماعاريف سئون اينسانلارين كؤمگى ايله اعانه توپلاييب بوتون يئنيملر، بئچارا و صاحاب سيز اوشاقلارى، همچنين آيرى مدرسه لرده تحصيل ائدن بوخسول اوشاقلارين تحصيل و تربيت وسايلى تهيه ائتمهليدير.

۶- آذربايجان ماعاريف ويزارتى نين تشكيل اولونان آذربايجان انجومن خئيره سى آذربايجانين بوتون شهر و قصبه لرينده اوز شؤعه لرينى تشكيل ائتمگه چاليشمالي، خئيرخاه اينسانلارين كؤمگى ايله فقير و بئچار اليغا خاتيمه وئريلمهليدير.

۷- آذربايجان انجومن خئيره سى جوان نسيلي فلاكتندن خيلاص ائتمك و اونون تعليم و تربيتي يولوندا بؤيوك اعانه لر وئر و ديگر كؤمكلر گؤسترن اشخاصين آدلارين روزنامه لر واسيطه سيله مونتشير ائديب، ميلت نامينا اونلاردان قدير دانليق ائتمهليدير.

۸- آذربايجان ميلي حؤكومتى بوتون هموطنلرى، ميلت اوچون ننگ و لكه اولان ديلنچيلىك ايله جيدي موباريزه آپارماغا دعوت ائدير و آذربايجانين بؤيوك آدى و شرفلى شؤهرتيني خلدار ائدن بلانين چوق تئز بير زماندا رفع ائيلمهسى يولوندا ميلي حؤكومت هاميدان هيمت طلب ائدير.

آذربايجان ميلي حؤكومتى نين باش وزيرى «پيشه وورى»

(«آذربايجان» شماره 96، دنى 19، يانوار 9)

آذربايجان ميلي مجلسي نين ويلايتلر، ماحالار و بؤلوك انجومنلري

سئجگيسي خصوصوندا 13 نؤمره لي قراري

(بيرينجي فصيل تشكيلات)

- 1- بوتون آذربايجان ويلايات، ماحالار و بؤلوكلرينده، ويلايتي، ماحال و بؤلوك انجومنلري تشكيل اولونور.
- 2- ويلايت انجومنلري سئجگيسي ايكي ايلدن بير، ماحال و بؤلوك انجومنلري ايسه ايلدن ايله تازالانير.
- 3- انجومنلرين ويلايتلرده عيده سي 25 نفر، ماحاللاردا 25 نفر و بؤلوكلرده ايسه 15 نفر دن عيبارت اولماليدير.
- 4- سئجگيلر گيزلي، مستقيم، موساوي و عومومي اولماليدير.

5- انجمن ایشلرینی ایداره ائتمک اوچون آشاغیداکي ترتیب ایله هیات ریسه سئچیلیر: ویلایت 11 نفر، ماحال 9 نفر، بؤلوک 5 نفر

6- بوتون آذربایجاندا 20 یاشینا چاتمیش آذربایجانلیلار (آرودا و کیشی) انجمنلر اینتیخاباتیندا شیرکت انده بیلرلر.

7- هیات ریسه گۆردوکلری ایش حاقیندا انجمنلرین قارشیسیندا مسؤلدورلار.

8- یاشی 25 دن آز و 70 دن چوخ اولمایان آذربایجانلیلار انجمنلره اینتیخاب اولای بیلرلر.

(ایکینجی فصیل- انجمنلرین وظیفه لری)

9- انجمنلرین هر بیرری اؤز محللینده دؤولتی و میلی ایدارهلرین ایشلرینه، خصوصن اونلارین خرچلرینه نظارت ائتملی دیرلر.

10- انجمن دؤولت مأمورلاریندان ناراضی اولوب و یا اونلارین ایشلرینه اعتیراض اولدوقدا مربوطه ویزارتخانالارا ایطیلاع وئرملی دیرلر.

11- انجمن سئچکیلرینین عملی یولو و جوزییاتی مخصوص نیظامنامه موجیبینجه تعیین اولونور. داخله ویزارتی نظامنامه نی تنظیم ائدیپ میلی دؤولتین تصویبیدن سونرا مجلسین تصویبینه تقدیم ائدیر.

12- ماده دن عیبارت اولان بو قانون آذربایجان مجلس میلی سینی سئشنبه گونو 18 دئی 1324 تاریخلی هیات ریسه سینی 9 جو جلسه سینده اینتیفاق آرا ایله تصویب اولوندو.

آذربایجان مجلس میلی سینی ریسه- حاجی میرزه علی شبوستری

" آذربایجان " سوماره 97، دئی 20، یانوار 10

آذربایجان میلی مجلسینی نین بلدییه سئچگیسی خصوصونداکی 14 نؤمره لی قراری

(بیرینجی فصیل تشکیلات)

1- تامام آذربایجانین شهر و قصبه لرینده تام بیر دموکراتیک اوصولو ایله مخفی، مستقیم، عومومی و موساوی بلدییه سئچگیسی ایجرا اولور.

2- بلدییه انجمنلری 4 درجه یه تقسیم اولونور:

آ- تبریز، حؤکومت مرکزی،

ب- اولینجی درجه شهرلر، فرماندارلیق مرکزی

ج- ايکينجي درجه، ماحال مرکزي،

د- بؤلوک مرکزي.

3- بلدييه انجومي نين عوضولرينين سايي آشاغيدا يازيلان قرار اوزره اولماليدير:

آ- مرکزي حؤکومتده 65 نفر، فرماندارليق مرکزينده 47 نفر، ماحال مرکزينده 31 نفر، بؤلوک مرکزي 25 نفر.

4- بلدييه انجومي اؤز ايشلريني ايداره ائتمک اوچون عومومي ايجلاسدا مخفي راي ايله هئيئات ريسه اينتيخاب انتملىدير.

5- ايجراييه هئيياتي نين سايي مرکزده 17 نفر، فرماندارليق مرکزينده 11 نفر. ماحال مرکزينده 9 نفر، بؤلوک مرکز لرينده 7 نفر دن عيبارت اولماليدير.

6- هئيياتي عاميله، ايجراييه هئيياتي نين قارشيسيندا مسؤل اولدوغو کيمي، ايجراييه هئيياتي ده بلدييه انجومي نين قارشيسيندا مسؤل اولماليدير.

7- بلدييه انجومي نين دؤورمسي بير ايل اولاجاقدير.

8- بلدييه رييسي، موعاون و ايکي مونشيلري، عوموم بلدييه انجومي نين عوضولري طرفيندن سئچيلير.

تبصيره- ايگيرمي ياشينا چاتميش آرواد و کيشي اينتيخاب اولوب و اينتيخاب انده بيلر.

(ايکينجي فصیل- وظیفه لر)

9- بلدييه مريبوط اولان ايشلرين موقرراتي (شهرين عواريض، تيکينتي ايشلري، سو مؤوضوعی، ايشيق ايشلري، نطاقتي و غير) ايجراييه هئيياتي طرفيندن تنظيم ائديليب و بلدييه انجومي نين عومومي ايجلاسیندا تصويب اولونماليدير.

10- بلدييه بودجه سي نين تنظيمي و تصويبي و بلدييه مخارجي نين نظارتي انجومنين وظيفه لر يندندير.

11- بلدييه موتعليق اولان املاکين ساتيشي و بلدييه نين احتياج لارينين تامين ائتمک اوچون املاک موعاميله سي، بلدييه انجومي نين وظيفه لر يندندير.

(اوچونجو فصیل، موفريقه ماده لر)

12- بلدييه انجوملرينين سئچگي شرطلرينين تعييني اوچون بو قانونا مريبوط اولان باشقا جوزيياتي موعين ائتمک، آيري نظامنامه موجيبنجه تنظيم اولوب، دؤولت تصويبندن سونرا مجلس ميلييه، تصويب اوچون گؤندريلير. 12 ماده دن عيبارت بلدييه سئچگيسي قانونو آذربايجان مجلس ميلييه نين سئشنه گونو 18 دئي 1324 تاريخلي هئييات ريسه سي نين 9 جو جلسه سينده تصويب اولوندو.

آذربايجان مجلس ميلييه نين رييسي- حاجي ميرزه علي شبوستري

آذربايجان مجلس ميلييه نين کاتيبی، م. ولايي

" آذربايجان " سوماره 97، دني 20، يانوار 10

آذربایجان میلی حۆكومتینین قراری

تئهران حۆكومتینین خایانه سییاستی نتیجه سینده آذربایجانین بوتون شهر و کندلرینده وجودا گلن مالی و تیجارتی بۇحران گوندن گونه شیدتلمکده و نتیجه ده عموم آذربایجان خالقینین ایقتیصادی حیاتی شیدین موخاطرهمیه دوشمکده دیر.

بو اسفناک حالی موشاهیده اندن آذربایجانین توجار، کسبه و مالیکلری موکرر صورتده کتین و شیفاهن میلی حۆكومتیه موراجیعت اندیب تعجیلی علاج ایستدیکلری و میلی حۆكومتین الینده اولان گنیش معلومات ایجاب اندیر کی بۇحرانین قاباغینی آلماق اوچون جیدی تدبیرلر گۇروب آذربایجانین تیجارت ماللاری اوچون بازار آختارسین. بو مؤوضوع میلی دۇولتین برنامه سینده و خالقین نوماینده لری طرفیندن تصدیق و قبول اندیلن باشقا سندلرده داخی قنید اندیلیمیشدیر.

آذربایجان خالقینی بوندان آرتیق تئهران حۆكومتینین اوینلارینا قوربان ائتمک اولماز. تئز یا گنج گرک ایقتیصادی بۇحران خاتیمه تاپسین. بونون اوچون میلی حۆكومت مستقیمن خارجی اولکلرله تیجارت موناسیباتی وجودا گتیرملی و بو موناسیباتی تیجارتی پئیمانلار واسیطه سیله دوزگون یولونا قویماق قصدیه میلی حۆكومت اوزونون 24 دن تاریخلی جلسه سینده توجار و اربابلارین موراجیعتنامه سیندی دقیق موطالیعه اندیب و بو خصوصدا آشاغیداکی قراری قبول ائتدیلر:

1 – تیجارت ایقتیصادی وزیرینین ریاستی آلتیندا ایقتیصاد و مالییه ویزارتخانالارینین عالی روتبه و خیبره مامورلاریندان بیر کومیسون اینتیخاب اولونسون. بو ایشه لازیم اولان ایطیلاعات و مداریکی توپلاییب چوخ تئز بیر زاماندا ایشه باشلاسین و صلاحییتدار خارجی مقامات ایله دانیشیغا گیریشسین.

2 – بو پئیمان آذربایجان اوچون داها منفعتلی بیر صورتده حل ائتمک مقصدیه تیجارت و مالییه ویزارتلری آذربایجانین واریدات و صادیراتینی دقیقن موعین اندیب اولارین کامیل آمار و احصایه سیندی بیر هفته همیه قدر هنیات دۇولته تقدیم ائتسینلر.

2 – آذربایجان صادیرات ماللارینین حقیقی ارزشین موعین ائتمک اوچون تیجارت ویزارتی محاربه من اولکی قییمتلی بیر داها نظردن کنچیریب، مشروح و موفصل بیر صورتده ایطیلاعات توپلاسین و یوخاریدا قنید اندیلن کومیسونون ایختیارینا قویسون.

3 – خارجی اولکلرله مستقیم تیجارت پئیمانینی عملی و قانونی صورتده تنظیم و ایجرا ائتمک اوچون قانون لایحه سی حاضیرلانیب مجلس میلی نظرینه یئتیریلسین.

آذربایجان میلی حۆكومتینین باش وزیری- میر جعفر پیشه وری

«آذربایجان»، شوماره 101، دنی 25، یانوار 15

مجلس میلی میزین ریاست هنیاتینه

معلوم اولدوغو اوزره مجلس میلی و میلی حۆكومتیمیز اوزونو مجلس موسیسان اعلان ائدن کونقره میلی نین قراری اوزره تشکیل اولونوب ایشه باشلامیشدیر. بو ایسه کافی دئییلدیر. لازیم گلیر چوخ تئز بیر زاماندا اولکهنین اوصول ایداره سیندی و دۇولت تشکیلاتینی دموکراتیک اساسلار اوزره قورماق اوچون مجلس موسیسان دعوت اندیلیب قانون اساسی یازیلسین. اونا گوره مجلس نوماینده لریندن آشاغیدا آدلاری قنید اولونان 15 نفرین ایمضاسی ایله بیر لایحه حاضیرلانیب مجلسه تقدیم اولونور و ایکی فوریتله اونون موذاکیره و تصویب اولونماسی تقاضا اندیلیر.

مجلس نوماینده لریندن آغایان: علی ماشینیچی- آتش خان بیات ماکو- عبدالحسین احمدی- رحیمزاده بادکوبه چی- عبدالعلی پڑو هیده- چاوشی- داداش تقیزاده- حسن زفری- رسام موزعزاده- داوود گرگیان- شاهین- پنبه یی- معرفت صفایی- هلال ناصری- پیشنمازی.

مجلس موسيسان و قانون اساسي حاقيندا مجلس ميلي نين تصويب ائتديگي قانون لايحهسي

1- آذربايجانين مجلس ميلي سي اولكهنين دمكراتلىق اوصول اوزره اداره ائدلمهسي لوزومونو نظره آليب قانون اساسي (كونستيتوسيون) لايحهسي تنظيم ائتمك اوچون ميلي حؤكومتميزين باش وزيري آقايي مير جعفر پيشهوري نين صدارتي و اشاعيدا آدلاري قئيد اولونان اشخاصين عوضولوگو ايله 15 نفر دن عيبارت بير هئيات اينتيخاب ائدير:

آقايان: ديبايان، محمد عضيما، صادق پادقان، فريدون ابراهيمي، زين العابدين قيامي، خانيم شمس جدي، عبدوللاه رحيمي، اسماعيل شمس، دوكتور جاويد مهتاش، آتش بيات ماکو، سيمون ميقيرديجيان، خانيم عفيفه توركلي، عبدولعلي پزوهيده، شئيخ موسا كياني.

بو هئياته تاپشيرير كي، بير آيين مودتinde آذربايجانين اساسي قانونون (كونستيتوسيون) لايحهسيني تنظيم ائديب مجلس ميلي يه تقديم ائتسين.

2- خالقين نظريني بيلمك و وطنپرست اشخاصين فيكريندن ايستيفاده ائتمك اوچون لايحه مجلس موسيسان تشكيليندن قاباق قزنتلرده يازيليب، عومومون نظرينه يئتيشسين و اشخاصين گؤسترش لريني توپلايب ايستيفاده ائتمك اوچون قانون اساسي تنظيمينه مأمور اولان هئيات طرفيندن مو عين بير كوميسيون تشكيل اولونسون.

3- اساسي قانونلار تهيه و تنظيم ائدليلر كن آذربايجان ميلي، مدني، سياسي، ايقتيصادي و ايجتيماعي وضعيتي نظرده دوتماق ايله برابر اونون هر جهندن ترقى ائتمهسيني تامين ائتمك اوچون خارجي اولكلر ايله آزادانه علاقه و خصوصن تجارت رابيطهسي ياراتماق و سييله لري لايحهده داها آيدين و داها آچيق بير صورتده گؤستريلملي دير.

آذربايجان مجلس ميلي سي نين ريسي- حاجي ميرزه علي شبوستري

" آذربايجان " شماره 102، دني 26، يانوار 16